

**Vaalan kunnan toimintakertomus ja
tilinpäätös 2023**

SISÄLLYSLUETTELO

1. TOIMINTAKERTOMUS.....	5
1.1 Kunnanjohtajan katsaus	5
1.2. Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset.....	8
1.3. Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys.....	12
1.4. Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa.....	16
1.5. Kunnanjohtajan arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	18
1.6. Kunnan henkilöstö 31.12.2023	19
1.7. Luottamuselinten toiminta.....	22
1.8. Muut ei-taloudelliset asiat.....	24
1.9. Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista.....	25
1.10. Ympäristötekijät.....	27
1.11. Kunnanhallituksen selonteko sisäisen ja riskienhallinnan valvonnan järjestämisestä.....	28
2. TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN JA TOIMINNAN RAHOITUS.....	31
2.1. Tilikauden tuloksen muodostuminen	31
2.2. Toiminnan rahoitus.....	33
3. RAHOITUSASEMA JA SEN MUUTOKSET.....	35
3.1. Tase ja sen tunnusluvut (peruskunta)	35
3.2. Kunnan kokonaistulot ja –menot	37
4. KUNTAKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS.....	38
4.1. Vaalan kunnan konsernirakenne	38
4.2. Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat	38
4.3. Arvio konsernin tulevasta kehityksestä	41
4.4. Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä.....	42
5. KUNNANHALLITUKSEN ESITYS TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELYSTÄ JA TALOUDEN TASAPAINOTTAMISTA KOSKEVISTA TOIMENPITEISTÄ.....	43
5.1. Tilikauden tuloksen käsittely.....	43
5.2. Talouden tasapainottamistoimenpiteet.....	43
6. TALOUSARVION TOTEUTUMINEN.....	45
7. HALLINTO-OSASTO	46
7.1. Vaalit	52
7.2. Tarkastustoimi	54
7.3. Hallinto- ja talouspalvelut.....	55
7.4. Markkinointi ja viestintä.....	57

7.5. Elinkeinot.....	59
7.6. Maaseututoimi	62
7.7. Työllistäminen	63
7.8. Oulunkaari.....	67
7.9. Ostopalvelut muilta.....	68
7.10. Rahoitustoimi	70
8. HYVINVOINTIOSASTO	72
8.1. Hyvinvointipalvelut.....	76
8.2 Liikuntapalvelut	79
8.3. Nuorisopalvelut.....	82
8.4. Kirjastopalvelut.....	85
8.5. Kulttuuripalvelut.....	87
9. SIVISTYSOSASTO	91
9.1. Hallinto	98
9.2. Perusopetus	100
9.3. Varhaiskasvatus.....	101
9.4 Lukio.....	103
9.5 Kansalaisopisto	105
10. TEKNINEN OSASTO.....	107
10.1. Tekninen toimisto.....	112
10.2. Ravitsemispalvelut.....	113
10.3. Siivouspalvelut	115
10.4. Talonrakennus/kiinteistöhuolto	116
10.5. Maanrakennus	117
10.6. Viranomaispalvelut.....	121
10.7. Asuntopalvelut	128
11. TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	131
11.1. Investointiosan toteutumisvertailu (peruskunta)	131
11.2. Rahoitusosan toteutumisvertailu	134
11.3. Tuloslaskelma (peruskunta).....	135
11.4. Rahoituslaskelma (peruskunta).....	137
11.5. Tase (peruskunta)	138
11.6. Konsernituloslaskelma ja sen tunnusluvut.....	141
11.7. Konsernin rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut.....	142
11.8. Konsernitase ja sen tunnusluvut	145

12. TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA KOSKEVAT LIITETIEDOT	149
13. KÄYTETYT KIRJANPITOKIRJAT TILIKAUDELLA 1.1. – 31.12.2023	166
14. HYVINVOINTISUUNNITELMAN ARVIOINTI 2023.....	167
15. VUODEN 2023 TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET.....	250

1. TOIMINTAKERTOMUS

1.1 Kunnanjohtajan katsaus

Ensimmäinen tilinpäätös sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen jälkeen on valmistunut. Hyvinvointialueuudistuksen myötä kunnan sosiaali- ja terveystalvet sekä pelastustoimi siirtyivät kokonaisuudessaan Pohteen alaisuuteen vuoden 2023 alussa. Vaalan kunnassa tämä tarkoitti jo edellisenä vuotena esimerkiksi Oulunkaaren kuntayhtymämme purkamispäätöstä, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin purkua, ensimmäisiä aluevaaleja, taloushallinto- ja ict-palveluiden järjestämistavan muutosta, yhteistoimintaneuvotteluja siirtyvän henkilöstön kanssa sekä neuvottelua sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kiinteistöjen vuokrasopimuksista. Viime vuosi on mennyt näiden muutosten käytäntöön viemisessä. Valtion talous on mennyt huonompaan suuntaan ja se on vaikuttanut suoraan hyvinvointialueiden määrärahoihin. Pohde on joutunut tekemään suuria muutoksia palveluverkkoon, jonka johdosta Vaalan kunta on ollut tämän suhteen aktiivisesti mukana edunvalvontatyössä. Vaalan osalta tiettyjä palveluja on Pohteen toimesta lakkautettu jo heti vuoden 2023 alkupuolella ja tämä on aiheuttanut kunnassa suurta epävarmuutta tulevaisuudesta sosiaali- ja terveystalvetaluiden suhteen.

Valitettavasti maailmantilanteen epävakaus on jatkunut ja inflaation kiihtymisestä johtuva hintojen nousu on heijastunut myös Vaalaan. Epävakaasta maailmantilanteesta johtuen, olemme kiinnittäneet huomiota varautumiseen ja yhteiskunnan erilaisiin häiriötilanteisiin päivittämällä mm. valmiussuunnitelmia.

Vuoden 2023 tilinpäätös kertoo, että kuntamme taloustilanne on tällä hetkellä hyvässä kunnossa. Kunnan tulos vuodelta 2023 on noin 590 900 euroa euroa ylijäämäinen. Kunnanhallitus päätti tilinpäätöksessä varautua mahdollisiin kiinteistöriskeihin tekemällä ylimääräisiä poistoja noin 1 036 000 euron verran. Lisäksi kunnanhallitus teki purkuvarauksia 250 000 euron verran. Ilman ylimääräisiä poistoja ja purkuvarauksia tilinpäätös olisi noin 1,9 miljoonaa euroa ylijäämäinen. Tilinpäätöksessä 2023 kunnan taseeseen on kertynyt kumulatiivista ylijäämää noin 5,5 miljoonaa euroa.

Hyvää toteumaa selittävät pääosin muiden toimintakulujen merkittävä lasku ja ennakoitua paremmin totetuneet verotulot. Ennen kaikkea merkittävänä muutoksena aiempiin vuosiin ovat merkittävästi kasvaneet kiinteistöverot. Tilinpäätöksessä ulkoiset toimintatuotot toteutuivat talousarvioon nähden noin 49 000 euroa pienempänä ja ulkoiset toimintakulut laskivat talousarviosta noin 580 000 euroa. Nettoinvestoinnit olivat yhteensä 1 667 132 euroa, mutta uutta pitkäaikaista lainaa näihin ei tarvittu. Vuonna 2023 kunta pystyi pienentämään lainakantaansa noin 1,5 miljoonalla eurolla.

Viime vuosi on ollut koko kuntakentällä muutosten vuosi. Tulevia, kuntiin kohdistuvia, suuria muutoksia on aloitettu jo vuonna 2023 suunnittelemaan. Työllisyys- ja elinkeinopalveluiden järjestämisvastuu siirtyy kunnille vuonna 2025 ja Vaalan kunnassa olemme mukana Oulun työllisyysalueella. Uudistuksen alueelliset työryhmät ovat aloittaneet valmistelutyön syksyn 2023 alussa ja työ jatkuu vuonna 2024. Vuonna 2023 työmarkkinanäkymät alkoivat heikentyä ja työllisyystilanne vaikeutui huomattavasti sekä alueellamme, että valtakunnallisesti. Yritykset lomauttivat työntekijöitä ja lomautettujen vaalalaisten määrä oli suuri koko vuoden 2023 ajan.

Kokonaisuudessaan vuoden 2023 osalta voidaan todeta, että kunnan työttömyysprosentti nousi voimakkaasti, osaltaan lomautuksien mutta myös kuntouttavan työtoiminnan totaalisen järjestämiskatkon vuoksi. Kuntouttava työtoiminta siirtyi hyvinvointialueen vastuulle 1.1.2023. Kuntouttavaa työtoimintaa käynnistettiin hyvinvointialueen toimesta Vaalassa kuitenkin vasta lokakuusta 2023 alkaen. Vuoden lopussa myös työkokeilumahdollisuudet Pohteelle avautuivat. Vaikeasta työmarkkinatilanteesta huolimatta kunnan työllisyystilanne eteni vuoden aikana varsin myönteiseen suuntaan ja työttömien työnhakijoiden määrä oli syksyyn saakka laskusuunnassa.

Elinkeinopalveluissa toteutettiin syksyllä 2022 noin 200 vaalalaista yrittäjää haastattelua käsittänyt Yritysharava-puhelinhaastattelu, jonka tulosten myötä elinkeinopalveluita kohdennettiin yrittäjiltä tulleiden palveluntarpeiden mukaisesti. Yritysharavahaastatteluja jatkettiin elo-lokakuussa 2023 laajentamalla otosta lähinnä maatalouteen, sen liitännäiselinkeinoihin sekä palvelusektoriin kehittymishakuisiin ja kasvuhakuisiin yrityksiin kohdistuen. Toukokuussa 2023 otettiin käyttöön uusi CRM-järjestelmä, joka tehostaa asiakastietojen hallintaa kunnan ja yritysten välillä. Yritystiedot vietiin järjestelmään ja sitä on hyödynnetty esim. yrittäjäkirjeen lähettämisessä ja aiotaan hyödyntää vuonna 2024 myös Yritysharavan kaltaisessa yritysten kontaktoinnissa. Keväällä 2023 aloitettiin Vaalan kunnan elinkeino-ohjelman päivitys osallistavaa ja osastorajat ylittävää työpajatyötä hyödyntäen. Ohjelman laadinta lomitettiin tukemaan kunnanjohtajavaihdosta kesä-elokuussa 2023. Uusi elinkeino-ohjelma on esitelty loppuvuodesta päättäjille valtuustoseminaarissa ja korjausten sekä työpajatyön jälkeen se etenee hyväksyntään keväällä 2024. Ohjelman laatiminen on kytketty samalla hallintosäännön uudistamisen ja maapoliittisen ohjelman laadintaprosessiin.

Yritysten investointihalukkuuden elpyminen ja investointisuunnitelmien käynnistäminen näkyivät erityisesti Vaalaan kohdistuvien isojen investointien julkistamisen ja kaavailun myötä: useat suunnitteilla olevat uudet tuulivoimapuistot, Vaalan uusi vankila, Väyläviraston puuterminaali ja kunnan omat rakentamisinvestointisuunnitelmat ovat tuoneet lähivuosille positiivisen signaalin kunnan elinvoimasta. Matkailun elinkeinotoiminnan parantamiseksi kilpailutettiin yrittäjille Säräisniemelle kolmen alueen osalta. Valittujen yrittäjien liikkeelle lähtö onnistui yhden kohteen osalta ja kilpailutusta jatkettiin loppuvuodesta. Muista yrittäjien käyttöön olevista tonteista oli kiinnostusta ja kolme johti kaupanvahvistukseen. Hankkeiden osalta odoteltiin päätöstä Esteetön Sahanranta -suunnitelman hyväksymisestä. Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma valmistui Vaalan taajaman osalta. "Vihreää virtaa Vaalasta" -hankkeen aloitus oli työn alla. Tuulivoimapuistojen osalta oli useita alueita tarkasteluissa kaavojen osalta, yksi puisto on toiminnassa ja kaksi muuta rakennuslupien osalta on lainvoimaiset. Naulakankaan tuulivoimapuiston maanvuokrasopimus hyväksyttiin kunnan maiden osalta. Kaavoitusaloitteita oli mm. asemakaava-alueella Vaalanlammen muutostarkastelu asuinkäyttöön. Kaavoja eri käsittelyvaiheissa oli yli kymmenen.

Sivistysosastolla on vuonna 2023 ollut edelleen käynnissä erilaisia kansallisia ja kansainvälisiä hankkeita, joiden avulla on pystytty toteuttamaan yhteistyötä ja kehittämistoimintaa. Vuosi 2023 oli oppilasmäärään hienoisen vähenemisen aikaa. Edellisestä vuodesta perusopetuksen oppilasmäärä pysyi käytännössä lähes ennallaan, lukion osalta opiskelijamäärä väheni noin 35:een. Lukion markkinointiponnisteluja jatkettiin ja uutena etuna otettiin käyttöön kuntosalietu, jossa opiskelija saa maksutta käyttöönsä yhden vuoden ajaksi kuntosalin vuosikortin. Lukion etujen säilyminen ja kehittäminen on jatkossakin tärkeää, jotta oppilaitoksen houkuttelevuus säilyy. Lukion merkitys paikkakunnallemme on hyvin keskeinen myös perusopetuksen laajan ja laadukkaan opetuksen turvaamisessa. Perustan lukion vetovoimalle luo kuitenkin panostaminen laadukkaaseen opetukseen ja hyvinvointiin.

Sivistysosastolle perusopetukseen perustettiin uusi laaja-alaisen erityisopettajan virka ja virassa hoidetaan varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen erityisopettajan tehtävät. Viran perustaminen oli panostus oppilaiden tuen tarpeeseen, toki pätevän opettajan saannissa on ollut haasteita. Varsinkin varhainen tuki ja puuttuminen saivat huomattavan parannuksen tämän myötä. Varhaiskasvatusta tarjottiin edelleen kokonaan maksuttomasti. Varhaiskasvatukseen perustettiin päiväkodinjohtajan virka tulevaa organisaatiomuutosta ennakoiden. Varhaiskasvatuksessa työskenneltiin aiempaa huomattavasti enemmän maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa.

Hyvinvointityötä on tehty vuoden 2023 aikana monipuolisesti, yhteistyössä eri toimijoiden kanssa sekä kaikki ikäryhmät huomioiden. Lukuisat kunnan ja yhteistyökumppaneiden järjestämät kulttuuritapahtumat toivat iloa ja hyvinvointia eri ikäisille kuntalaisille ja ulkopaikkakuntalaisille. Vaalan pitkäaikainen panostus hyvinvointityöhön sai Pohjois-Pohjanmaan liiton myöntämän "Hyvinvointiteko" -palkinnon marraskuussa 2023.

Hyvinvointiosasto päivitti kotouttamisohjelman vuosille 2020-2024. Hankekehittäjä vakinaistettiin ja hän toimi koko vuoden kaikilla kunnan osastoilla edistäen hanketoimintaa ja rahoituksen hakuja eri rahastoista sekä julkiselta sektorilta. Huomioitavaa on myös se, että hyvinvointialueet aloittivat toimintansa vuoden 2023 alusta. Merkittävä organisaatio- ja toimintaaluemuutos toi mukanaan muun muassa sitä, että aiemmin tutuksi tulleita hyvinvointityön yhteistyötahoja ja -toimintarakenteita ei enää kaikilta osin ollut saatavilla entisessä muodossaan ja uusia yhdyspinta- ja yhteistyökanavia päästiin vasta luomaan vuoden 2023 aikana.

Erottuva ja moderni kuntastrategiamme on otettu käyttöön ja työkaluksi jokapäiväiseen työhön. Yksi kuntastrategiamme neljästä arvosta on vastuullisuus, johon kuuluu kunnan kehittäminen kestävästi ja hiilineutraalisti. Vaalassa on tuotettu jo vuosikymmeniä vesivoimaa, joka on uusiutuva energianlähde. Tuulivoimatuotannon edistäminen on jatkanut samaa uusiutuvan energiatuotannon kehitystä. Vaalaan on suunniteltu myös biokaasun valmistusta ja jalostusta. Selvitämme myös vedyn käyttömahdollisuuksia ja aurinkoenergian tuotantimahdollisuuksia. Selvityksissä saadun tiedon avulla edetään kohti energiayleiskaavaa, joka mahdollistaa energiatuotantolaistosten sijoittumisen kunnan alueella. Kaavaan on tavoitteena varata alueita suurenkin luokan energiatuotanto- tai jatkojalostuslaitoksille, jonka tuotanto voidaan ohjata valtakunnan verkkoon ja vientiin.

Uuden selkeämmän strategian ja parantuneen taloustilanteen myötä Vaalalla on kaikki edellytykset olla tavoitteemme mukainen modernissa maaseutuidyllisessä sijaitseva hyvinvointikunta, josta käsin on mahdollista työskennellä ja verkostoitua ympäri maailman. Vaala on "hyvän tuulen kunta" ja viestinnällä on erittäin suuri merkitys kuntakuvan luojana. Vaalan kunnan viestinnän tavoitteena on parantaa Vaalan kunnan tunnettuutta ja vahvistaa kunnan positiivista imagoa ja hyvää mainetta.

Vaalaan valittiin 27.4.2023 valtuuston päätöksellä uusi kunnanjohtaja. Olen aloittanut työt elokuun alussa. Tämä on siis ensimmäinen toimintakertomukseni ja tunnustan, että en ole ihan joka asiasta vielä syvällisesti perillä enkä tiedä kaikkia vaikutuksia viime vuodelta, jotka ovat johtaneet tiettyihin asioihin. Sen kuitenkin tiedän, että olen saanut ihan mahtavan joukkueen johdettavakseni ja luotan heidän arvioonsa viime vuoden toiminnasta. Kiitän siis lämpimästi kaikkia työntekijöitä, luottamushenkilöitä ja yhteistyökumppaneita viime vuodesta! Työ Vaalassa on ollut mielenkiintoista ja tästä on hyvä jatkaa positiivisesti eteenpäin.

21.3.2023

Minna Kärkkäinen
Vaalán kunnanjohtaja

1.2. Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Hallinto-organisaatio

Kunnan organisaatiokaavio on toimintakertomuksen liitteenä.

Kunnanvaltuusto

Vuonna 2021 aloittaneessa valtuustossa on 17 jäsentä, joista Suomen Keskustan edustajia on 8, Vasemmistoliiton edustajia 2, Perussuomalaisten edustajia 3, Kokoomuksen edustajia 2 ja Valta kuuluu kansalle edustajia 2.

Kunnanvaltuusto 1.8.2021 lähtien		Kokouksia 10 kpl	Asioita § 112
Pj	Välinen Pekka	10	KESK
1. vpj.	Rovio Pauliina	9	KOK
2. vpj. 31.5.2023 asti	Hiltunen Marko	5	VKK
2. vpj. 1.6.2023 alkaen	Hannukainen Esa	4	PS
Jäsen	Halonen Matti	7	PS
Jäsen 31.5.2023 asti	Hannukainen Esa	3	PS
Jäsen	Hiltunen Maarit	9	VKK
Jäsen 1.6.2023 alkaen	Hiltunen Marko	5	
Jäsen	Karjalainen Esa	10	KESK
Jäsen	Kivioja Heikki	10	KESK
Jäsen	Kymänen Tiina	9	VAS
Jäsen	Leinonen Aino	10	PS
Jäsen	Leinonen Jenna	10	KESK
Jäsen	Leinonen Tapio	8	KOK
Jäsen	Mustonen Osmo	10	VAS
Jäsen	Pärkkä Leena-Kaisa	10	KESK
Jäsen	Roivainen Jouko	9	KESK
Jäsen	Tikanoja Janne	8	KESK
Jäsen	Virkkunen Reijo	10	KESK
Varajäsen	Haataja Jarkko	1	KOK
Varajäsen	Koski-Tulppo Tiina	3	KESK 16.11.2023 asti KOK 17.11.2023 alk.
Varajäsen	Lämsä Sami H.	3	PS
Varajäsen	Schroderus Janne	1	PS
Varajäsen	Tervonen Timo	1	KESK
Varajäsen	Koukkari Ville	1	KOK
Varajäsen	Ratava Lauri	1	KOK
Varajäsen	Väyrynen Pertti	1	VAS
Varajäsen	Mankinen Olli-Pekka	1	KESK
Edustaja VVN	Ratava Lauri	7	
Edustaja NuNe	Suorsa Pirre	5	
Varaedustaja VVN	Häikiö Ritva	2	
Esittelijä	Raiskila Miira	5	

Esittelijä	Kärkkäinen Minna	4	
Esittelijä	Karhu Tapani	5	
Esittelijä	Kurtti Kalle	2	
Esittelijä	Kuisma Sanna	1	
Esittelijä	Huotari Anne	2	
Esittelijä	Kaikkonen Matti	6	
Esittelijä	Marianne Ojala	3	
Pöytäkirjanpitäjä	Niskanen Ari	10	
Pöytäkirjanpitäjä	Karppinen Hanna	4	

Kunnanhallitus

Kunnanhallitus		Kokouksia 26 kpl	Asioita § 325
Pj	Karjalainen Esa	26	KESK
1. vpj. 31.5.2023 asti	Mustonen Osmo	11	VAS
1. vpj. 1.6.2023 alkaen	Halonen Matti	12	PS
2. vpj. 31.5.2023 asti	Leinonen Aino	11	PS
2. vpj. 1.6.2023 alkaen	Mustonen Osmo	14	VAS
Jäsen 31.5.2023 asti	Haataja Jarkko	11	KOK
Jäsen	Hiltunen Maarit	11	VKK
Jäsen 31.5.2023 asti	Leinonen Jenna	10	KESK
Jäsen 1.6.2023 alkaen	Mannermaa Elina	14	KOK
Jäsen 1.6.2023 alkaen	Pärkkä Leena-Kaisa	15	KESK
Jäsen	Virkkunen Reijo	24	KESK
Henk.koht. varajäsen	Ahokas Marja	3	VAS
Henk.koht. varajäsen 1.6.2023 alkaen	Hiltunen Marko	12	VKK
Henk.koht. varajäsen 17.11.2023 alkaen	Keränen Meeri	1	KESK
Henk.koht. varajäsen	Kivioja Heikki	1	KESK
Henk.koht. varajäsen 1.6.2023-16.11.2023	Koski-Tulppo Tiina	1	KESK
Henk.koht. varajäsen 31.5.2023 asti	Pärkkä Leena-Kaisa	1	KESK
Henk.koht. varajäsen	Rovio Markus		KOK
Henk.koht. varajäsen	Tervonen Timo	3	KESK
Henk.koht. varajäsen	Varis Tarja	2	PS
Kv:n pj.	Välinen Pekka	25	KESK
Kv:n 1. vpj.	Rovio Pauliina	16	KOK
Kv:n 2. vpj. 31.5.2023 asti	Hiltunen Marko	9	VKK

Kv:n 2. vpj 1.6.2023 alkaen	Hannukainen Esa	5	PS
Edustaja VVN	Ratava Lauri	20	
Edustaja NuNe	Karhu Konsta	19	
Varaedustaja VVN	Häikiö Ritva	1	
Esittelijä	Raiskila Miira	8	
Esittelijä	Kärkkäinen Minna	10	
Esittelijä	Niskanen Ari	7	
Pöytäkirjanpitäjä	Niskanen Ari	16	
Pöytäkirjanpitäjä	Karppinen Hanna	11	

Lautakunnat

Hyvinvointilautakunnan ja elinvoimalautakunnan kokoonpanot ovat käyttötalousosassa ao. hallintokuntien kohdalla.

Tilivelvolliset

Kuntalain mukaan tilivelvollisia ovat kunnan toimielimen jäsenet ja ao. toimielimen tehtäväalueen johtavat viranhaltijat.

1.3. Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Yleinen talouden kehitys Suomessa ja kuntakentällä

Valtionvarainministeriön mukaan investointien ja kotitalouksien kulutuksen vähenemisen takia Suomen talous on taantunut vuonna 2023. Tänä vuonna inflaatio hidastuu ja korot kääntyvät laskuun. Tämä yhdessä kotitalouksien kohtuullisen hyvän tulokehityksen kanssa kääntää bruttokansantuotteen kasvuun. Heikko talouskehitys ja ripeä menojen kasvu pitävät julkisyhteisöt kuitenkin sitkeästi alijäämäisinä. Julkisyhteisöjen alijäämä on kolmen prosentin huonommalla puolen usean vuoden ajan, arvioi valtiovarainministeriö 19. joulukuuta 2023 julkaisemassaan talouskatsauksessa.

Suomen talouden tilanne on ollut loppuvuonna heikko, ja bruttokansantuote (bkt) supistui vuonna 2023 0,5 prosenttia. Taloustilanne oli alkuvuonna ennakkoarvioita huonompi, ja kolmannella neljänneksellä tuotanto väheni selvästi. Kehnoin tilanne oli rakentamisessa.

Ennusteen mukaan taantuma väistyy ja talous alkaa jälleen kasvaan vuonna 2024. Inflaation hidastuminen ja korkojen lasku yhdessä kotitalouksien kohtuullisen hyvän tulokehityksen kanssa lisäävät kotitalouksien ostovoimaa. Yksityinen kulutus kääntyy vaimeaan kasvuun ja kasvu

vahvistuu vuonna 2025. Korkojen lasku tukee investointeja samoin kuin investoinnit energiasiirtymään ja puolustukseen. Vuonna 2024 bkt kasvaa 0,7 prosenttia. Kasvu vahvistuu 2,0 prosenttiin vuonna 2025 ja 1,6 prosenttiin vuonna 2026. Kokonaisuudessaan Suomen talous ponnistaa tulevaisuudessa vajaakuntoisena. Julkisen talouden talousnäköymät ovat aika synkeät johtuen hintojen ja korkojen noususta. Kuitenkin inflaation hidastuminen ja korkojen lasku piristävät kulutusta sekä investointeja. Inflaatio on hidastunut nopeasti vuoden 2023 aikana. Tänä vuonna inflaatio on keskimäärin enää 2 prosenttia ja painuu alle 2 prosentin vuosina 2025 ja 2026. Reaaliensiot kääntyvät kasvuun vuonna 2024. Kotitalouksien ostovoiman kasvu jää kuitenkin vielä vaimeaksi, sillä työllisyyden heikkeneminen ja sosiaalietuuksien leikkaukset hidastavat tulojen kasvua. Vuodesta 2025 alkaen kotitalouksien ostovoiman ja kulutuksen kasvu vauhdittuvat.

Uusien asuntojen rakentaminen on ollut jyrkässä laskussa ja lasku jatkuu vielä vuonna 2024. Asunnoille on kuitenkin kysyntää maahanmuuton ja maan sisäisen muuton ansiosta. Korkojen kääntymisen laskuun piristääkin asuntomarkkinoita ja uudistuotanto kasvaa vuodesta 2025 alkaen. Haastavista lyhyen aikavälin näkymistä huolimatta yrityksillä on suuria investointitarpeita lähivuosina ja odotukset tuotannollisista investoinneista ovat positiiviset. Työllisyys notkahtaa, mutta säilyy korkeana.

Vuonna 2023 vienti Suomesta laski, mutta selvästi vähemmän kuin tuonti. Kuluvana vuonna viennin odotetaan jo kasvavan, kun maailmankauppa toipuu ja Suomen kustannuskilpailukyky on kunnossa. Tuotannon laskun myötä työvoiman kysyntä vähenee tänä vuonna, työllisyys vähenee tilapäisesti ja työttömyysaste nousee 7,5 prosenttiin. Vuosina 2025 ja 2026 talouden kasvu on varsin vahvaa ja työllisten määrä lisääntyy lähes prosentin vuosittain. Työllisyyden kasvua tukevat myös hallituksen työvoiman tarjontaa lisäävät toimet, joista ensimmäiset astuvat voimaan tänä vuonna.

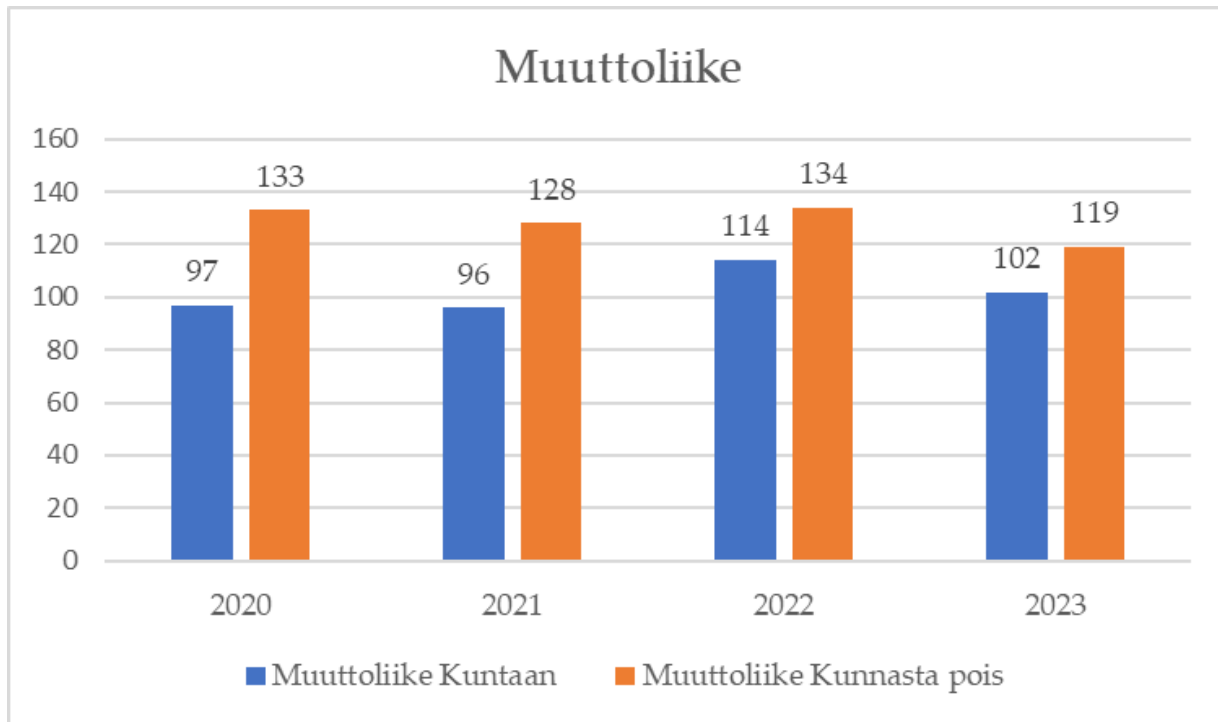
Heikko talouskehitys ja ripeä menojen kasvu pitävät julkisyhteisöt sitkeästi alijäämäisinä Suomen julkisen talouden tilanne on kääntymässä heikompaan. Alijäämä kasvaa tänä vuonna 3,5 prosenttiin yhtäältä hitaan verotulojen kasvun ja toisaalta nopean menojen kasvun vuoksi. Aiemmin päätetyt varautumismenot, mittavat investoinnit ja hintojen sekä palkkojen nopea nousu pitävät menojen kasvun ripeänä myös lähitulevaisuudessa. Julkisyhteisöjen alijäämä kohenee jatkuvuotena noin 3 prosenttiin suhteessa bkt:hen, kun hallituksen sopeutustoimet alkavat purra sekä talous ja työllisyys alkavat kasvaa ennustejakson lopulla.

Valtionhallinnon alijäämä pysyy valtiovarainministeriön mukaan mittavana läpi koko ennustejakson, eikä kuntahallinnossa tai hyvinvointialueilla ole odotettavissa alijäämien oikenemistä. Ilman sosiaaliturvarahastojen huomattavaa ylijäämää Suomen julkisyhteisöjen alijäämä olisi merkittävästi syvempi. Valtion ja paikallishallinnon alijäämien sekä hitaan talouskasvun seurauksena velkasuhde jatkaa kasvuaan. Se ei ole kääntymässä laskuun näköpiirissä olevalla talouden kehityksellä. Kuntien valtionosuudet tulevat pienenemään ja siihen tulee varautua.

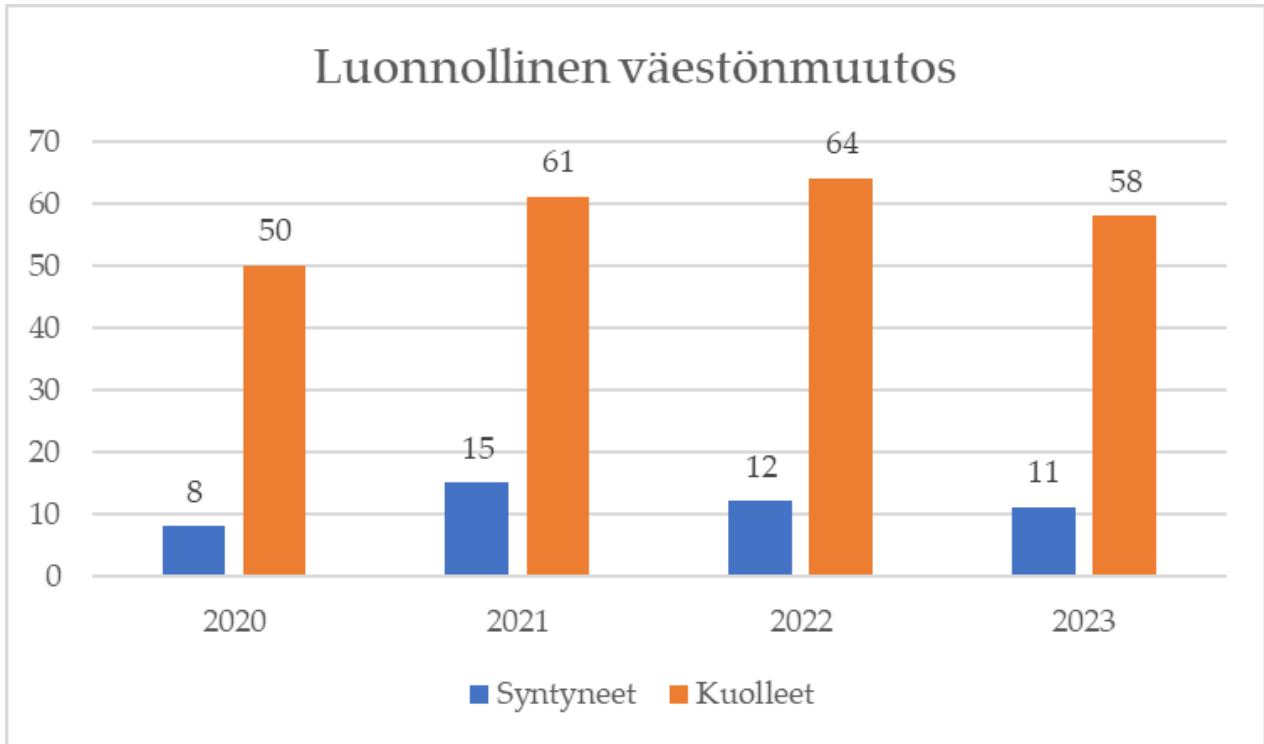
Oman talousalueen kehitys

Vaalan ennakkoväkiluku 31.12.2023 väestörekisterin mukaan oli 2590, kun vuotta aiemmin se oli 2626

henkilöä. Vuonna 2023 väkiluku vähentyi näin ollen -36 henkilöllä. Vuonna 2022 väestö väheni 45 henkilöllä, vuonna 2021 67 henkilöllä ja vuonna 2020 56 henkilöllä. Vuonna 2019 väkiluku vähentyi 77 henkilöllä ja vuonna 2018 väkiluku vähentyi 70 henkilöllä. Väkiluvun väheneminen on siis viime vuosina hieman hidastunut, mikä selittyy muuttoliikkeen nettovähennyksen pienentymisenä.

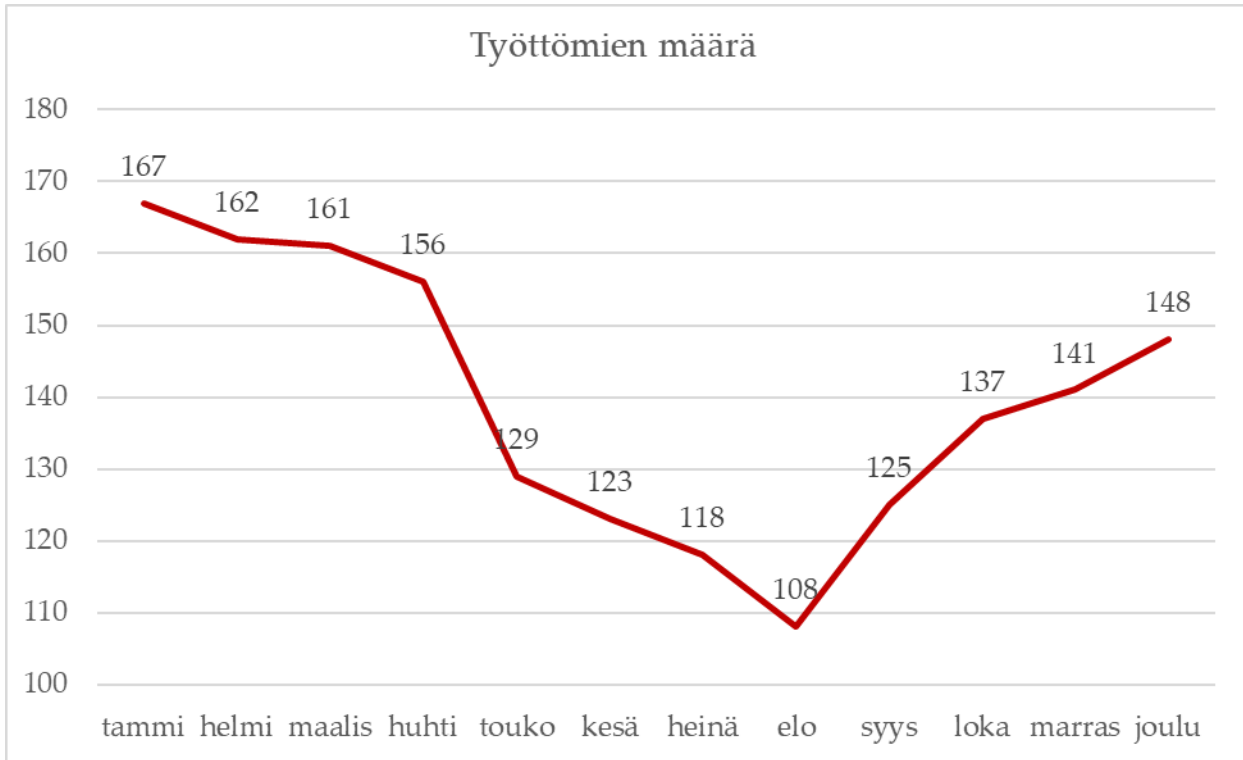
Kuntaan muutti vuonna 2023 muualta 102 henkilöä ja kunnasta pois muutti 119 henkilöä. Vuonna 2022 kuntaan muutti muualta 114 henkilöä, ja kunnasta pois muutti 134 henkilöä, eli muuttoliike on pysynyt suunnilleen samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Vuonna 2023 lapsia syntyi 11, kun vuonna 2022 Vaalassa syntyi 12 lasta. Vuonna 2023 kuoli 58 ja vuonna 2022 64 vaalalaista, joten luonnollinen väestömuutos pystyi suurin piirtein samalla tasolla.

Pohjois-Pohjanmaan joulukuun työllisyyskatsauksen mukaan työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta (työttömyysaste) oli PohjoisPohjanmaalla 12,6 %. Koko maassa työttömyysaste oli 11,2 %. Vuotta aiemmin vastaavana ajankohtana työttömyysaste maakunnassa oli 10,9 % ja kahta vuotta aikaisemmin myös 10,9 %.

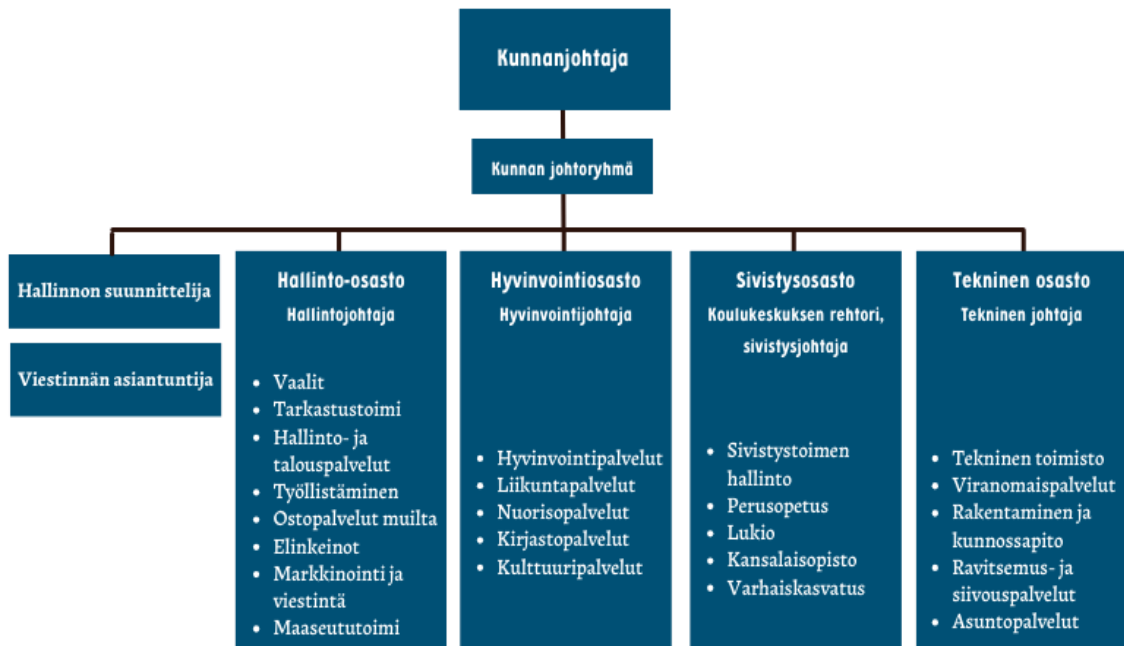
Kunnittain työttömien osuus työvoimasta vuoden 2023 lopussa vaihteli Reisjärven 6,4 prosentin ja Pudasjärven 17,6 prosentin välillä. Vaalassa työttömyysprosentti oli 14,8, vuotta aiemmin 12,9 %. Joulukuun lopussa työttömiä Vaalassa oli 148, mikä on 14 henkilöä enemmän kuin vuotta aikaisemmin ja 4 henkilöä enemmän kuin kahta vuotta aikaisemmin. Heistä lomautettuja oli 22 henkilöä, kun vuoden 2022 lopussa lomautettuna oli 9 vaalalaista henkilöä.

Vuonna 2023 työttömien määrä laski aina elokuuhun saakka, minkä jälkeen työttömien määrä lähti kasvuun.

1.4. Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

Kunnan toiminnot ja palvelut järjestetään neljällä eri osastolla, jotka vastuualueineen käyvät ilmi oheisesta organisaatiokaaviosta.

Talous

Vaalan kunnan talous on kehittynyt myönteiseen suuntaan vuoden aikana. Vahva ylijäämäinen tulos selittyy pääosin muiden toimintakulujen ja avustusten reiluna talousarvion alituksena. Lisäksi hyvää tulosta selittää verotulojen talousarviota parempi verokertymä. Vuonna 2020 hyväksytty kiinteistöstrategia on ohjannut kunnan kiinteistöihin liittyvien käyttökulujen, tasearvon ja korjausvelan hoitoa suunnitelmallisesti. 590 872 euron ylijäämäinen tulos nostaa Vaalan kunnan kumulatiivisen ylijäämän noin 5 479 872 euroon.

Vuoden 2023 tulosta tarkasteltaessa on huomioitavaa, että siinä on huomioitu purkuvarauksia 250 000 euron verran ja ylimääräisiä poistoja noin 1 036 000 euroa. Näillä on varauduttu tuleviin purkukustannuksiin ja kiinteistöriskeihin. Näiden kahden tulosta laskeva vaikutus on siis noin 1 286 000 euroa. Ilman noita erikseen päätettyä toimenpiteitä olisi tulos noin 1 876 380 euroa ylijäämäinen.

Toimintatuotot (ulkoiset ja sisäiset) oman toiminnan osalta ylittivät talousarvion noin 530 000 euroa, Tämä johtui sisäisten toimintatuottojen kasvusta. Toimintakulut (ulkoiset ja sisäiset) ylittivät talousarvion noin 49 000 eurolla. Ylititys johtui sisäisten toimintakulujen kasvusta. Ulkoiset toimintakulut alittivat talousarvion noin 533 000 eurolla. Henkilöstökulujen ylititys talousarvioon nähden oli noin 35 000 euroa. Palvelujen ostot ylittivät talousarvion noin 614 000 eurolla. Ulkoiset palvelujen ostot olivat lähes talousarvion mukaisia ylittäen sen 37 000 eurolla. Aineet, tarvikkeet ja tavarat alittivat talousarvion noin 75 000 eurolla. Avustuksia jaettiin vuoden aikana noin 110 000 euroa talousarviota vähemmän. Muut toimintakulut alittivat talousarvion merkittävästi (noin 418 000 €). Tämä johtui siitä, että kunta vuokrasi toimitiloja Oulunkaaren kuntayhtymän käyttöön eikä näitä ollut huomioitu talousarviossa.

Tilinpäätöksen valtionosuudet nousivat noin 14 000 eurolla verrattuna talousarvioon. Verotulot toteutuivat noin 741 000 euroa budjetoitua suurempana. Verotulojen ja valtionosuuksien yhteenä laskettu kertymä ylitti talousarvion noin 755 000 eurolla.

Kunta ei ole ottanut perinteistä pankkilainaa vuoden 2015 jälkeen, vaan kassan riittävyttä on paikattu lyhytaikaisella kassalainalla. Perinteistä pankkilainaa kunnalla on noin 1,966 miljoonaa euroa. Lisäksi lyhytaikaista kassalainaa on 3,15 miljoonan euron verran. Kunnan lainamäärä on kuntakentässä poikkeava, koska lainamäärä on ollut vuosien ajan laskeva muutamaa vuotta lukuunottamatta (poikkeuksena vuodet 2019 ja 2021). Vuonna 2023 kunnan lainakanta laski yhteensä noin 1 510 000 eurolla.

1.5. Kunnanjohtajan arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Suomen kunnissa on kansainvälisestäkin katsottuna paljon tehtäviä. Kuntien tehtäväkenttä on kuitenkin viime aikoina muuttunut merkittävästi ja kunnissa on jouduttu hakemaan uutta suuntaa painopisteen siirtyessä yhä vahvemmin korjaavista palveluista ennaltaehkäisyyn suuntaan.

Maailman tilanne on muuttunut ennakoimattommaksi. Suomi on liittynyt Natoon ja se tuo uudenlaista toimintaa kansallisella ja alueellisella tasolla. Varautumiseen ja turvallisuuteen liittyvät teemat ovat nousseet tarkasteluun. Erilaiset muutokset ja ilmiöt muovaavat kuntia ja niiden toimintaa. Muutoksessa pysyminen edellyttää kunnilta uudenlaista ajattelua ja ennakkointia siitä, mitä teemme tulevaisuudessa. Esimerkiksi kestävä kehitys on esimerkki siitä, miten kunnissa on tartuttu tämän päivän ja tulevaisuuden haasteisiin ja pyritty rakentamaan kestävää yhteiskuntaa myös tulevaisuudessa.

Vaalan sote- ja pelastustoimen palvelut siirtyivät viime vuoden alussa Pohteelle. Palvelut hakevat vielä muotoaan ja muutosten tekeminen jatkuu. Valtion talous on ajanut hyvinvointialueet ja myös Pohteen säästökuurille, jonka johdosta palveluiden saatavuus ja laajuus ovat heikentyneet. Ihmisten hyvinvointi ja mahdollisimman sujuvat ja oikea-aikaiset palvelutarpeet edellyttävät sujuvaa yhteistyötä, jonka keskiössä tulee olla ihminen. Vaalassa ikäihmisten määrä kasvaa ja palveluiden tarve kasvaa. Jos palveluiden saatavuus ja välimatkat sote-palveluihin kasvavat, niin se heikentää ihmisten hyvinvointia ja toisaalta se heikentää myös kunnan houkuttelevuutta asuinpaikkana, jos meillä ei ole tarjota lähipalveluina riittäviä sosiaali- ja terveyspalveluita.

Vuoden 2025 alussa toteutuva TE-uudistus on kuntien toimitatapaan ja rooliin valtava muutos. Muutos on myös mahdollisuus panostaa työllisyyteen ja elinkeinoon uudella tavalla. Vaalan kunta kuuluu Oulun seudun työllisyysalueeseen yhdessä Utajärven ja Pudasjärven kanssa. Aluetta koskevat uudistukset ja siihen liittyvät työryhmät ovat parhaillaan käynnissä. Vaalan kunnan tulee kuitenkin itse päättää miten me kunnassa toimimme edistääksemme työllisyyttä ja elinkeinoa. Vaala tarvitsee osaajia ja uusien työntekijöiden saanti voi olla yksi haaste. Meillä tulee olla "kokonaispaketti" hyvällä tasolla, jotta kunta houkuttelisi tänne asumaan osaajia perheineen. Vaalassa on tällä hetkellä kiinnitetty huomiota kuntalaisten hyvinvointiin, rakennettu uusia vuokra-asuntoja ja kaavoitettu edullisia tontteja, joten suunta on oikea. Elinkeino on vilkastumaan päin, mutta tarvitsemme lisää ketteryyttä ja nopeutta sekä ennakkoluulotonta otetta elinkeinon ja työllisyyden edistämiseksi.

Tulevaisuudessa kunnilla on tärkeitä rooleja: sivistys-, elinympäristö-, elinkeino ja työllisyys-, hyvinvointi, osallisuus ja yhteisöllisyys-, kehittäjäkumppani- ja itsehallintorooli. Tulevaisuudessa

kunnan roolit eivät ole itsenäisiä saarekkeita vaan muodostavat eheän kokonaisuuden ja tekevät yhteistyötä kunnan asukkaiden hyvinvoinnin ja alueen elinvoiman eteen.

Kuntia koskevia muutoksia on siis tulossa. Valtionosuusjärjestelmän leikkaukset ovat edessä, joihin meidän tulee varautua. Vaalan kunnan taloudellinen tilanne on tällä hetkellä hyvä ja se tulee pitää hyvällä tasolla. Investointeja elinvoimaan ja hyvinvointiin tulee kuitenkin tehdä, jos haluamme olla kehittyvä kunta ja pysyä itsenäisenä. Muutoksiin on kuitenkin syytä varautua huolehtimalla riittävästä vuosikatteen tasosta, jotta investointiohjelmassa olevat hankkeet pystytään toteuttamaan ilman kohtuutonta velkaantumista. Menojen tarkkaa harkintaa ja priorisointia on syytä jatkaa yhä edelleen, vaikka taloustilanne onkin parantunut. Muutoksien valmisteluissa meidän tulee panostaa aktiiviseen vaikuttamiseen ja kunnan edusvalvontaan. Edunvalvontatyötä voivat tehdä kunnan työntekijät, päättäjät ja myös kuntalaiset. Työssä on tähän mennessä onnistuttu ja toivottavasti voimme yhdessä myös jatkaa Vaalan kunnan kehittämistä ja edunvalvontatyötä.

Yhteiskunnalliset muutokset ja maailmanlaajuiset kriisit jatkuvat ja ulkoisia haasteita sekä muutoksia on meille tulossa. Tämän vuoksi meillä tulee olla hyvä, toisia arvostava keskustelukulttuuri, joka mahdollistaa erilaisten mielipiteiden ja näkemyserojen esittämisen. Yhteisen mielipiteen ja päätöksen eteen on tehtävä töitä ja tultava välillä vastaan puolin ja toisin. Aina ei oma tahto ja ajatus saa laajaa kannatusta, mutta kun demokraattinen päätös on tehty, niin siihen tulisi sitoutua. Ystävällisyydellä, luottamuksella ja toistemme arvostamisella saamme paljon hyvää aikaan!

Minna Kärkkäinen
kunnanjohtaja

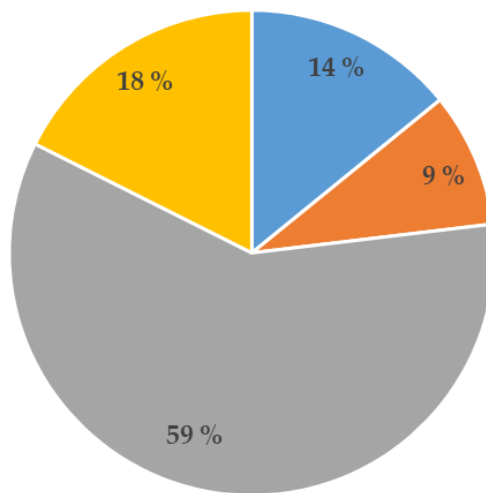
1.6. Kunnan henkilöstö 31.12.2023

Kunnan henkilöstön kokonaismäärä ilman työllistettyjä on vähentynyt kahdellakymmenelläyhdeksällä vuonna 2023. Vakinaisten henkilöiden määrä on vähentynyt kahdeksalla ja määräaikaisten määrä vähentynyt kahdellakymmenelläyhdeksällä henkilöllä. Määräaikaisten määrässä on mukana kansalaisopiston opettajat.

Henkilöstön määrä					Yhteensä ilman työllistettyjä			Vakinaiset muutokset
	Vakinaiset	Määräaik.	Työllistetyt	Yhteensä	2023	2022	Muutos	2022-2023
Hallinto-osasto	7,5	2	11	20,5	9,5	12	-2,5	0,5
Hyvinvointiosasto	8	5	0	13	13	13	0	-1
Sivistysosasto	56	30	0	86	86	94	-8	4

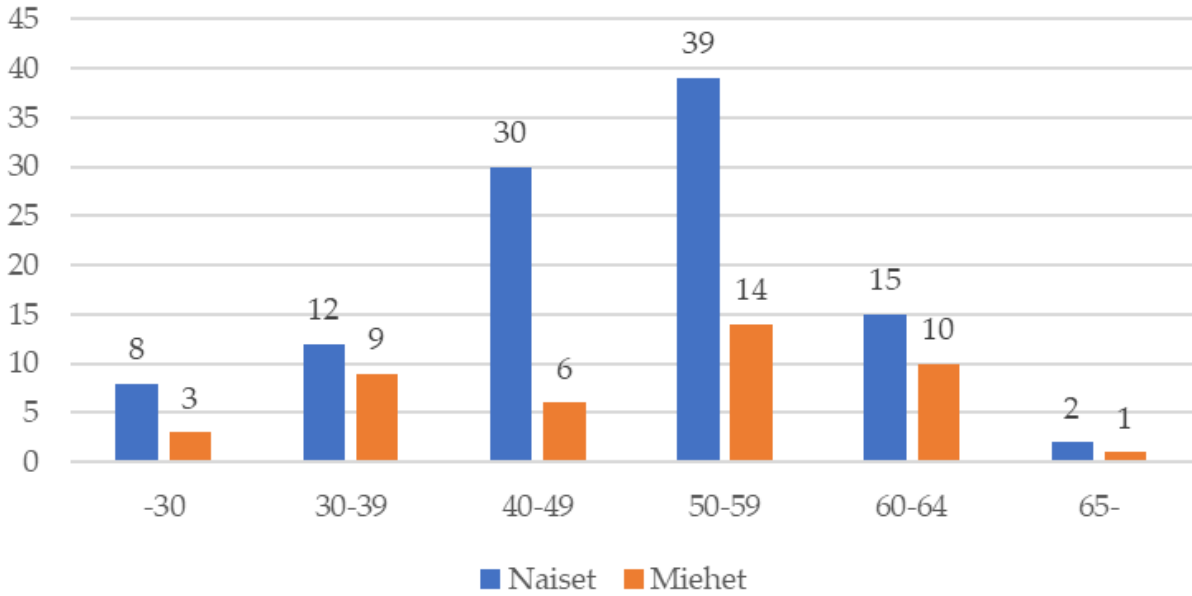
Tekninen osasto	21,5	4	0	25,5	25,5	44	-18,5	-11,5
YHTEENSÄ	93	41	11	145	134	163	-29	-8

Henkilöstön määrä 31.12.2023

■ Hallinto-osasto ■ Hyvinvointiosasto ■ Sivistysosasto ■ Tekninen osasto

Ikä- ja sukupuolijakauma

Henkilöstöstä 80 henkilöä eli 55% oli yli 50 vuotiaita

	-30	30-39	40-49	50-59	60-64	65-	Ka	Lkm
Naiset	5	12	30	39	14	2	48,5	102
Miehet	3	9	6	14	10	1	49,5	43
Kaikki	8	21	36	53	24	3	49,0	145

Poissaolopäivät osastoittain

Osasto	Sairauspäivät			Tapaturmat			Kuntoutus		
	2022	2023	Muutos	2022	2023	Muutos	2022	2023	Muutos
Hallinto	243/28	205/71	-38/+43	4/1	6/2	+2/+1	0	0	0
Sivistys	1042/67	957/200	-85/+133	9/2	41/2	+32/0	0	62/1	+62/+1
Tekninen	1007/37	550/45	-457/+8	45/2	23/1	-22/-1	0	26/1	+26/+1
Hyvinvointi	144/10	153/29	+9/+19	0	0	0	0	0	0
Yht.	2436/142	1865/345	-571/+203	58/5	70/5	+12/0	0	88/2	-42/-2

Poissaolokerrat ja niiden kestot v. 2023

	Kesto 1-3 pv	Kesto 4-10 pv	Kesto 11- 60 pv	Kesto 61- 90 pv	Kesto 91- 180 pv	Kesto 181- 365 pv
Hallinto	62/129	9/55	2/27	0/0	0/0	0/0
Sivistys	152/301	31/164	19/398	0/0	0/0	0/0
Tekninen	28/62	7/61	10/227	0/0	2/223	0/0
Hyvinvointi	20/42	5/29	4/82	0/0	0/0	0/0
Yht.	262/534	52/309	35/734	0/0	2/223	0/0

Vuonna 2023 jäi eläkkeelle 4 henkilöä

Eläkepääätkset	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Yhteensä henkilöä	7	9	11	3	5	3	4

1.7. Luottamuselinten toiminta

Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunta. Kokouksia pidettiin kahdeksan.

Puheenjohtaja Jouko Roivainen

Muu lautakunnan kokoonpano 31.5.2023 asti

Varapuheenjohtaja Matti Halonen
Jäsen Elina Mannermaa
Jäsen Helmi Moilanen
Jäsen Pekka Välinen

Muu lautakunnan kokoonpano 1.6.2023 alkaen

Varapuheenjohtaja Pauliina Rovio
Jäsen Antti Haataja
Jäsen Pentti Hannukainen
Jäsen Sinikka Kämäräinen

Hyvinvointilautakunta 2023		Kokouksia 11 kpl	Asioita § 145
		Läsnä:	
Puheenjohtaja	Kylmänen Tiina	11	VAS
Varapuheenjohtaja	Kivioja Heikki	10	KESK
Jäsenet 31.5.2023 asti	Hannukainen Esa	4	PS
	Keränen Meeri	4	KESK
	Koukkari Outi	4	KOK
	Tikanoja Janne	3	KESK
	Väyrynen Pertti	4	VAS
Jäsenet 1.6.2023 alkaen	Anttila Aatu-Artturi	7	KESK
	Hiltunen Marko	4	VKK
	Keränen Meeri	7	KESK
	Koukkari Outi	7	KOK
	Lämsä Sami	7	PS
Varajäsenet	Ahokas Marja		VAS
	Haataja Antti		VAS
	Meuronen Jarkko		KESK
	Hiltunen Maarit	1	VKK
Esittelijät	Tapani Karhu	11	
	Pirjo Nikula		
	Ritva Karhula	3	
	Huotari Anne	9	
Kunnanhallituksen pj.	Esa Karjalainen	6	
Kunnanvaltuuston pj.	Pekka Välinen	11	
Kunnanhallituksen edustaja	Reijo Virkkunen	11	
Pöytäkirjanpitäjä	Katri Karppinen	11	
Edustaja NuNe	Maaninka Emmi	3	
Edustaja VVN	Häikiö Ritva	10	

Elinvoimalautakunta 2023		Kokouksia 19 kpl	Asioita § 249
		Läsnä:	
Puheenjohtaja	Mustonen Osmo	19	VAS
Varapuheenjohtaja	Leinonen Tapio	19	KOK
Jäsenet 31.5.2023 asti	Pärkkä Leena-Kaisa	7	KESK
	Sale Peter		KESK
	Tervonen Timo	8	KESK
	Halonen Iida	4	PS
	Karppinen Tiia-Liisa	8	VAS
Jäsenet 1.6.2023 alkaen	Hiltunen Maarit	2	VKK
	Leinonen Aino	10	PS
	Leinonen Jenna	11	KESK
	Tervonen Timo	11	KESK
	Tikanoja Janne	9	KESK
Varajäsen	Halonen Matti	3	PS
Varajäsen	Schroderus Janne	3	PS
Varajäsen	Koski-Tulppo Tiina	9	KESK
Varajäsen	Hiltunen Marko	9	VKK
Varajäsen	Leinonen Jenna	1	KESK
Varajäsen	Leinonen Samuli	3	KESK
Esittelijä	Kaikkonen Matti	17	
Esittelijä	Niskanen Ari	18	
Esittelijä	Pentti Väänänen	1	
Esittelijä	Hanna Karppinen	1	
Kunnanhallituksen pj	Karjalainen Esa	18	
Kunnanvaltuuston pj	Välinen Pekka	17	
Kunnanhallituksen edustaja	Leinonen Jenna	7	
Kunnanhallituksen edustaja	Pärkkä Leena-Kaisa	10	
Vanhus- ja vammaisneuvoston edustaja	Hallamaa Eila	17	
Nuorisoneuvoston edustaja	Larikka Reetta		
Pöytäkirjanpitäjä	Mustonen Anne	17	
Pöytäkirjanpitäjä	Karppinen Hanna	2	

1.8. Muut ei-taloudelliset asiat

Talousarvion täytäntöönpano-ohjeissa todetaan, että Vaalan kunnassa laskun vastaanottaja ja hyväksyjä eivät ole koskaan sama henkilö. Tarkastuslautakunnalla on kuntaa kohtaan arviointi- ja valvontatehtäviä. Sillä on mm. oikeus saada tietoja salassa pidettävistä asioista, mikäli se katsoo ne

tarpeelliseksi arviointitehtävän hoitamiseksi sekä valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi. Luottamushenkilöt ja keskeiset viranhaltijat ovat velvoitettuja antamaan sidonnaisuusilmoituksen.

Esteellisyys viittaa virkatehtävissä esiintyvään eturistiriitaan. Se tarkoittaa viranhaltijan tai luottamushenkilön sopimattomuutta osallistua asian käsittelemiseen tai ratkaisemiseen. Esteellisyys rikkoo hallinnon objektiiviteetti-periaatetta, joka pyrkii turvaamaan hallintopäätöksen tai hallinnollisen menettelyn oikeellisuuden, puolueettomuuden ja objektiivisuuden. Esteellisyys syntyy, mikäli virkamies tai luottamushenkilö on sellaisessa suhteessa käsiteltävään asiaan tai sen asianosaisiin, joka saattaa vaarantaa hänen puolueettomuutensa. Esteellisyyttä ei arvioida konkreettisesti vaan riittää, että puolueettomuus on objektiivisesti ajatellen saattanut vaarantua. Esteellisyydestä seuraa, että esteellinen henkilö ei voi olla päättämässä asiasta, osallistua asian käsittelyyn eikä edes olla läsnä asiaa käsiteltäessä. Poikkeuksena läsnäolokieltoon on kunnanvaltuusto, jonka kokoukset ovat kaikille julkisia. Kunnassa huomioidaan, ettei esteellinen henkilö osallistu päätöksentekoon. Yleisesti ennen asian käsittelyä päätöksentekoa kunnassa varmistetaan, onko paikalla esteellisiä henkilöitä osallistumassa asian käsittelyyn ja päätöksentekoon.

Vaalan kunnassa on häirinnän ja epäasiallisen käytöksen hallinnan malli, jolla turvataan kaikkien työntekijöiden oikeus saada työssä asiallista kohtelua. Mallissa käydään läpi, miten tulee toimia, jos kokee epäasiallista kohtelua työssään.

1.9. Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittämiseen vaikuttavista seikoista

Toimintakertomuksessa on arvioitava kunnan ja kuntakonsernin toiminnan laajuuteen ja rakenteeseen nähden tasapuolisesti ja kattavasti merkittävimpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä sekä muita toiminnan kehittämiseen vaikuttavia seikkoja. Kunnan toimintaan vaikuttavat yleensä mm. toiminnalliset riskit, rahoitusriskit ja vahinkoriskit. Vaalan kunnan toimintaa voi kohdata erityyppisiä riskejä, joista osaan voimme omalla toiminnalla vaikuttaa ja osaan emme. Riskit ovat myös eri tasoisia.

Kevään eduskuntavaalien myötä aloitti uusi hallitus. Valtion taloutta tulee sopeuttaa meneillään olevan vaalikauden aikana merkittävästi. Kunnan on syytä varautua siihen, että sopeutus tulee koskemaan myös kuntia mm. verotuksen ja valtionosuuksien muutoksissa. Tällaisiin uudistuksiin Vaalan kunnan omat vaikuttamismahdollisuudet ovat pienet. Edunvalvontatyö on kuitenkin tärkeää. Koska Vaalan kunnan tulorahoituksesta valtionosuudet muodostavat merkittävän osan, on tehtävillä valtionosuusuudistuksilla poikkeuksellisen suuri vaikutus kuntaamme. Keväällä 2020 on alkanut Vaalassa Metsälamminkankaalla tuulivoimapuiston rakentaminen. Tuulivoimapuiston kiinteistövero on Vaalan kunnalle merkittävä. Edunvalvonnan näkökulmasta on Vaalan kunnalle ensiarvoisen tärkeää, että voimalaitoksien kiinteistövero säilyy täysimääräisenä kunnilla eikä siihen tule heikennyksiä.

Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamat haasteet näkyvät myös kuntataloudessa. Energian ja polttoaineiden korkeahko hinta sekä noussut korkotaso tuovat merkittävästi lisää toimintakuluja. Korkokulut tulevat nousemaan merkittävästi lähivuosien suurempien investointien ja kasvaneen korkotason vuoksi.

Strategiset riskit:

- ⊙ Toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset rahoituksen, yhteistyökumppaneiden ja lainsäädännön suhteen.
- ⊙ Toiminnan vastaavuus kuntalaisten tarpeisiin väestön ikääntyessä ja lapsimäärän vähentyessä. Hyvinvointialueen tuleva toiminta ja palvelujen turvaaminen ovat olennainen osa tulevaa edunvalvontaa. Kaikki Vaalasta lakkaavat palvelut vähentävät myös työpaikkoja ja siten aiheuttavat taloudellista haastetta tulevaisuuteen.
- ⊙ Sisäilmaongelmien vaikutukset palvelurakenteeseen mm. lukio, kunnanvirasto, terveyskeskus ja Apaja.
- ⊙ Rahoitusperustaan liittyvät mahdolliset muutokset kuten esimerkiksi kiinteistöveron muutokset voimalaitosveron muodossa.

Taloudelliset riskit:

- ⊙ Ukrainan sota ja sen vaikutukset korkomarkkinoihin, hankintasopimuksiin, energian hintaan ja saatavuuteen, rakennusmateriaalien saatavuuteen, hädänalaisten auttamiseen, pakotteiden vaikutukset kauppaan ja verotuloihin, palvelukuorman lisääntyminen.
- ⊙ Talousarvion tavoitetasossa pysyminen.
- ⊙ Äkilliset muutokset palvelujen oston määrässä tai palvelujen hinnoissa
- ⊙ Isoissa hankinnoissa onnistuminen ja hankintaosaaminen näissä, erityisesti tulevat suuret investoinnit kaikkine prosesseineen.
- ⊙ Korjausvelan yhtäkkinen realisoituminen esimerkiksi pahana sisäilmaongelmana tai muina korjaustarpeina.
- ⊙ Yllättävät tiedot kiinteistöjen kunnosta esimerkiksi kiinteistön paljastuttua purkukuntoiseksi.

Rahoitusriskit:

- ⊙ Tulevaisuudessa tulevat suuret investoinnit aiheuttavat korkoriskin. Tämän vuoksi uusien lainojen korkosuojausta tulee miettiä tarkkaan ottaen huomioon vallitsevan kansainvälisen ja kansallisen taloudellisen tilanteen ja viralliset korkoennusteet.
- ⊙ Korkoriski suurten peruskorjausten osalta.

Toiminnalliset riskit:

- ⊙ Kunnan useat toiminnot ovat haavoittuvaisia henkilöstön vähyden ja varahenkilöstön vajavaisuuden tai henkilöstön erikoisosaamisen vuoksi.
- ⊙ Riittävän erityisosaamisen turvaaminen mm. uusien kunnan velvoitteiden vuoksi
- ⊙ Sairauspoissaolot
- ⊙ Tapaturmat
- ⊙ Tietojärjestelmähäiriöt
- ⊙ Avainhenkilöiden irtisanoutuminen sekä rekrytoinnissa epäonnistuminen

Vahinkoriskit ja kriisit:

- ⊙ Kriisitilanteiden johtaminen ja niissä onnistuminen (esim. Venäjän vaikutukset Suomeen, myrskytuhot, pilaantunut vesi tai ruoka, sähkökatkokset, ihmisiin kohdistuvat uhat)
- ⊙ Vakuutusten ajanmukaisuus
- ⊙ Jätevesiverkoston kunto

Kunnan vakuutukset:

Kunnalla on Pohjola Vakuutus Oy:ssa seuraavat vakuutukset:

- ⊙ Henkilövakuutukset: Lakisääteinen työtaturma- ja ammattitautivakuutus, ryhmätaturmavakuutus kunnan asukkaille ja muille ulkokuntalaisille kunnan järjestämässä toiminnassa sekä matkavakuutus
- ⊙ Omaisuusvakuutukset: Julkisyhteisön vakuutus, Venevakuutus
- ⊙ Metsävakuutus
- ⊙ Ajoneuvovakuutukset
- ⊙ Toiminnan vakuutukset: Julkisyhteisön ja julkisyhteisön hallinnon vastuuturvavakuutukset, oikeusturvavakuutus

1.10. Ympäristötekijät

Kirjanpitolain mukaan toimintakertomuksessa on esitettävä tunnusluvut ja muut tiedot ympäristöstä. Toimintakertomukseen on syytä sisällyttää kuvaus niistä ympäristökysymyksistä, jotka vaikuttavat olennaisesti kunnan taloudelliseen tulokseen, asemaan tai toiminnan kehitykseen. Kunnan on vältettävä sellaisia päätöksiä, jotka sisältävät suuria taloudellisia riskejä tai kuormittavat kohtuuttomasti ympäristöä tai tulevia sukupolvia.

Kunnan strategiassa on korostettu kunnan toimintojen ja palvelujen kehittämisessä kestävä kehityksen periaatteita. Vaalan kunta on kunnanvaltuuston päätöksellä sitoutunut HINKU-kuntana kasvihuonekaasujen päästövähennystavoitteeseen ja ottamaan ympäristövaikutukset huomioon kaikessa merkittävässä päätöksenteossa. Ympäristötekijöiden osalta kunnassa on kiinnitetty huomiota mm. seuraaviin seikkoihin:

- ⊙ Energian kulutuksen seuranta. Kunta kuuluu Hinku-kuntaverkostoon, jossa kunnat ovat sitoutuneet tavoittelemaan 80 prosentin päästövähennystä vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Teknisellä osastolla on valmistelussa Energiatehokkuussopimukseen liittyminen
- ⊙ Vaihtoehtojen etsiminen öljylämmitykselle (luopuminen kokonaan), kunnan eri työpisteiden haastaminen energian säästäminen (palkitseminen onnistumisesta)
- ⊙ Liikenteen päästöt: Julkisen liikenteen kehittäminen, yhteiskäyttöautoihin siirtyminen, suunnitelma kunnan autojen vaihtamisesta hybridi- ja sähköautoihin. Sähkö- ja biokaasuautojen käyttöedellytysten mahdollistaminen
- ⊙ Tyhjien ja tyhjien kiinteistöjen purku
- ⊙ Turpeen polttamisen vähentäminen.

- ⊙ Lajittelun ja kierrätyksen mahdollistaminen paremmin
- ⊙ Maalämpöenergian edistäminen, porauksen ja kuljetuksen mahdollistaminen kunnallisella maalla
- ⊙ Hyödynnämme ilmastotyössä tehokkaasti hankkeita
- ⊙ Vesistöjen kunnostus
- ⊙ Sitoutetaan yrityksiä, paikallisia asukkaita, vapaa-ajan asukkaita ja turisteja ilmastotyöhön
- ⊙ Pyrimme käyttämään julkisessa ruokahuollossa lähiruokaa ja luomua huomioiden hankintasopimukset.

1.11. Kunnanhallituksen selonteko sisäisen ja riskienhallinnan valvonnan järjestämisestä

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen mukaan toimintakertomukseen tulee lisätä kohta "Selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä". Selontekojen tulee perustua kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan systemaattiseen arviointiin ja siitä tulisi käydä ilmi:

- ⊙ Mihin selonteko perustuu
- ⊙ Mitä sisäisen valvonnan osa-alueita on arvioitu selonteon perustaksi ja miten arviointi on suoritettu sekä miten arviointitulokset on käsitelty
- ⊙ Mihin yksiköihin, toimintoihin, tietojärjestelmiin arviointi on kohdistunut eli kuinka kattavaa arviointi on ollut
- ⊙ Mitä olennaisia puutteita ja virheitä sisäisessä valvonnassa, riskienhallinnassa ja konsernivalvonnassa on havaittu ja kuinka puutteita ja virheitä aiotaan korjata
- ⊙ Täsmällinen kannanotto sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja konsernivalvonnan riittävästä ja toimivuudesta

Tilintarkastajan on tarkastuskertomuksessa annettava lausunto siitä, onko sisäinen valvonta kunnassa asianmukaisesti järjestetty.

Tämä selonteko perustuu kunnan johtoryhmän ja eri hallintokuntien tekemiin havaintoihin. Vaalan kunnanhallitus on hyväksynyt sisäisen valvonnan ohjeet 22.5.2012 § 107. Sisäinen valvonta koostuu luottamushenkilöiden toimintaseurannasta, sisäisestä tarkkailusta ja sisäisestä tarkastuksesta. Kunnan hallinnon ja talouden valvonta järjestetään niin, että ulkoinen ja sisäinen valvonta yhdessä muodostavat kattavan valvontajärjestelmän. Ulkoinen valvonta järjestetään toimivasta johdosta riippumattomaksi. Ulkoisesta valvonnasta vastaavat tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja kuntalain ja tarkastussäännön mukaisesti.

Sisäinen valvonta on johtamisen apuväline kohtuullisen varmuuden hankkimiseksi tavoitteiden saavuttamiseksi. Johdon on varmistettava, että luodaan oikeanlainen sisäisen valvonnan rakenne ja pidetään se tehokkaana tarkastamalla sitä ja pitämällä se ajan tasalla. Sisäisen valvonnan voidaan todeta kokonaisuudessaan onnistuneen hyvin. Sisäisen valvonnan onnistumisesta raportoidaan toimielimille (lautakunnat, kunnanhallitus, valtuusto) useita kertoja vuodessa esimerkiksi talousraporttien ja osavuosikatsausten yhteydessä. Arviointi on suoritettu myös tilinpäätöksen hyväksymisen yhteydessä.

Vaalan kunnan suurimmat riskit ovat tällä hetkellä luonteeltaan strategisia ja taloudellisia. Erityisinä riskeinä nousevat esille sisäilmaongelmat, joihin on yritetty vaikuttaa sisäilmajohtoryhmän palavereilla, erilaisilla sisäilmatesteillä ja korjausremonteilla. Eri kiinteistöihin on tehty sisäilmatutkimuksia ja niistä saatu tieto on pyritty hyödyntämään ongelmien ratkaisemiseksi. Sisäilmaongelmiin on pystytty panostamaan aikaisempaa enemmän johtuen parantuneesta henkilöstöressurssista ja erityisosaamisesta. Lievää parannusta sisäilmariskeissä on tapahtunut, mutta haasteita on edelleen strategisesti tärkeissä kohteissa kuten mm. Apajan tilat, terveyskeskus ja kunnanvirasto. Varsinkin kunnanvirastolla sisäilmaoireilu on kasvanut. Huomioitavaa on, että koulukeskuksen sisäilman tilanne on aikaisempaa parempi.

Vuonna 2019 on valmistunut kiinteistökartoitus Vaalan kunnan omistamista kiinteistöistä. Kartoituksen suurin huolenaihe on korjausvelka. Kiinteistökartoituksen pohjalta on tehty suuntaa antava kiinteistöstrategia, joka ottaa kantaa kiinteistöjen tulevaisuuteen. Terveyskeskuksen haasteiden korjauksen arvio on suurempi kuin uuden rakentamisen hinta. Tämän vuoksi aloitettiin uuden toimitilan suunnittelu.

Merkittävä riski on myös eläköityminen / tiedonsiirto / uuden henkilökunnan rekrytoinnissa epäonnistuminen. Elinkeinopalveluiden osalta merkittäväksi riskiksi nousi yritysten ongelmat rahoituksen saamisessa ja rekrytoinnissa. Kunnan ja yritysten välisessä yhteistyössä on edelleen parannettavaa. Elokuussa 2020 Humanpolis Oy sai koronaan liittyen hankkeen (Koronakriisiin vastaaminen Oulujokilaaksossa), jossa yritysten tueksi saatiin elinvoimakoordinaattori. Hankkeen tavoitteena oli auttaa alueen yrityksiä selviytymään Koronakriisistä. Vuonna 2021 Vaalan kunta perusti vakinaisen elinkeinopäällikön tehtävän Humanpolis Oy:n organisaatioon palvelemaan paikallisia yrityksiä sekä tukemaan Vaalan elinvoimaa. Vuoden 2022 lopussa valmisteltiin Humanpolis Oy:n elinkeinopäällikön tehtävän siirtämistä kuntaan ja se toteutettiin 1.1.2023.

Korkotason kasvuun on varauduttu taloussuunnitelmassa. Osa lainoista on kiinteillä koroilla, jolloin niiden korkojen ennustaminen on helppoa. Pitkäaikaisten lainojen korkoriski on suhteellisen pieni, koska suojaamattomien lainojen kanta on pieni. Vuoden 2022 kevään aikana korkotaso lähti voimakkaaseen nousuun, joka on jatkunut alkukevääseen 2023 saakka. 12 kuukauden euribor on käynyt korkeimmillaan lähes 4 prosentissa. Tällä hetkellä vastaava korko on 3,4 %. Markkinat ennustavat lähikuukausille korkotason maltillista nousua. Kunnan kannalta korkoriski liittyy tuleviin suuriin investointeihin, jolloin pitkäaikainen laina kasvaa merkittävästi.

Kunnan riskinä on myös tiettyjen toimintojen haavoittuvaisuus esimerkiksi ennalta arvaamattomien sairaslomien aktivoituessa. Riskiksi ja toisaalta mahdollisuudeksi voidaan arvioida myös organisaation uudistuminen; miten siirtää vanhojen työntekijöiden osaaminen ja onnistua uusien työntekijöiden rekrytoimisessa. Myös valtion talous- ja kuntapolitiikan linjaukset tuovat epävakautta talouden suunnitteluun.

Taloussuunnittelukaudella Vaalan kunnan on hyvä:

- ⊙ Tehdä arvio tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista (riskit ja mahdollisuudet) kunnan tehtävien toteuttamiseen. Hyvinvointialueen järjestämien palveluiden turvaaminen on kunnan kannalta tärkeää
- ⊙ Arvioida kiinteistöstrategiaa ja tehdä tarvittaessa siihen muutoksia
- ⊙ Tehdä selkeä suunnitelma valtuustokauden investoinneista
- ⊙ Tehdä asuntopoliittinen ohjelma siitä, kuinka kuntakonsernin asuntokantaa tulevaisuudessa uusitaan ja puretaan
- ⊙ Linjata selkeästi ne keinot, joihin kunta sitoutuu yritysten huokuttelemiseksi paikkakunnalle

2. TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN JA TOIMINNAN RAHOITUS

2.1. Tilikauden tuloksen muodostuminen

Kunnan tuloslaskelma osoittaa, riittääkö tuottoina kertynyt tulo-rahoitus palvelujen tuottamisesta aiheutuneiden kulujen kattamiseen.

Kuntakonsernin vuoden 2023 tilikauden tulos oli noin 545 970,96 euroa ylijäämäinen. Tilikauden tulos heikkeni noin 952 017 euroaedelliseen vuoteen verrattuna.

Peruskunnan vuoden 2023 tilikauden tulos oli 590 872,03 euroa ylijäämäinen. Tilikauden tulos heikkeni noin 1 214 000 euroa edelliseen vuoteen verrattuna.

Tuotot (peruskunta)

Peruskunnan toimintatuotot olivat 3 665 266 euroa (ulkoiset ja sisäiset) ja ne nousivat vuoden 2022 tilinpäätöksestä noin 166 000 eurolla.

Verotuloja kertyi yhteensä noin 8,492 miljoonaa euroa. Vuoteen 2022 verrattuna verotulot laskivat noin 3 237 000 euroa. Valtionosuudet olivat noin 5 191 000 € ja ne laskivat edellistä vuodesta noin 10,025 miljoonaa euroa. Yhteensä verotulot ja valtionosuudet laskivat noin 13 262 000 euroa edellisestä vuodesta. Verotulojen ja valtionosuuksien laskua selittää hyvinvointialueen toiminnan aloittaminen ja siihen liittyvän kunnan rahoituksen muutos.

Korkotuotot olivat noin 40 000 euroa. Tuottoja (korkotuotot ja muut rahoitustuotot) kertyi noin 112 000 euroa ja ne nousivat vuodesta 2022 noin 78 000 €.

Kulut

Peruskunnan ulkoisten ja sisäisten toimintakulujen kokonaismäärä vuonna 2023 oli noin 14 572 000 euroa. Laskua edelliseen vuoteen verrattuna oli noin 13 160 000 €. Toimintakulujen laskua selittää sote-palveluiden ja pelastustoimen siirtyminen hyvinvointialueen järjestämisvastuulle.

Rahoituskulut olivat noin 252 000 euroa. Nousua edellisvuoteen oli n. 206 000 euroa. Suunnitelman mukaisia poistoja kirjattiin noin 1 868 00 euron verran, josta lisäpoistojen osuus oli 1 036 000 euroa.

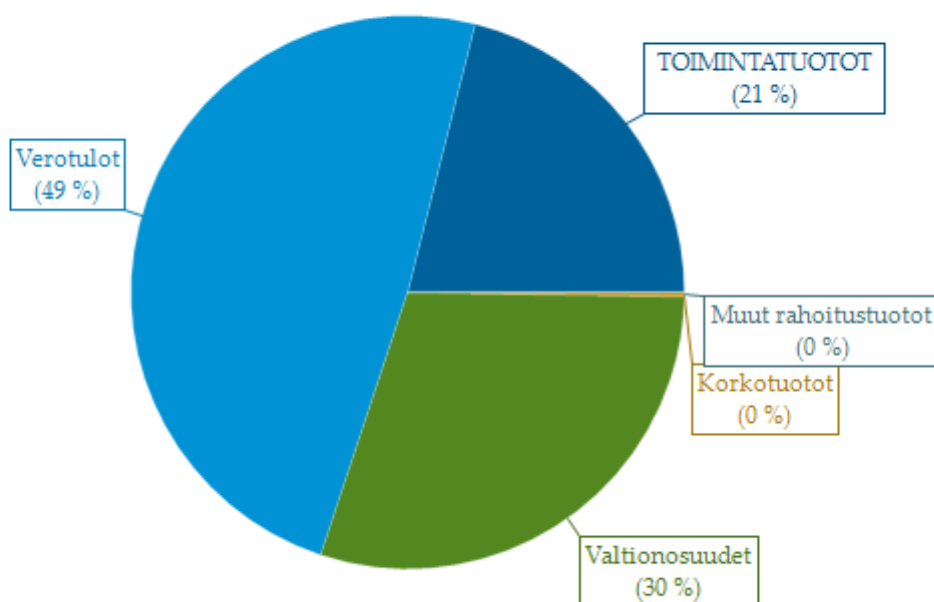
Toiminta- ja vuosikate

Toimintakulujen ja toimintatuottojen erotuksena muodostuva kunnan toimintakate osoittaa, kuinka paljon käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Toimintakate vuonna 2023 oli noin -10 901 000 euroa. Se parani edelliseen vuoteen verrattuna noin 13 326 000 eurolla. Tätä selittää sote-palveluiden ja pelastustoimen järjestämisvastuun siirtyminen hyvinvointialueelle.

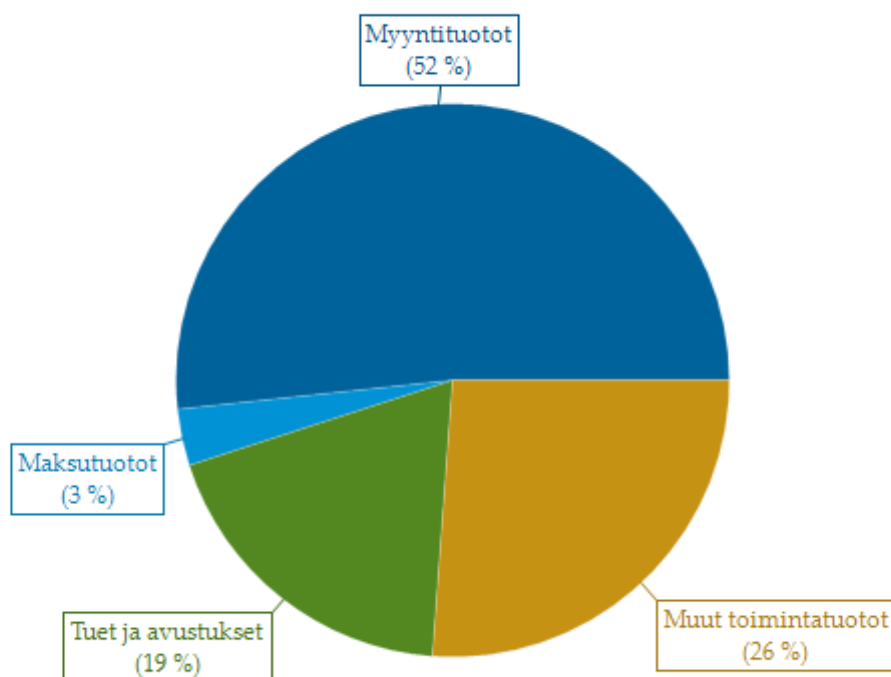
Vuosikate kuvaa kokonaistulorahoituksen riittävyyttä. Kunnan vuosikate oli vuonna 2023 yhteensä noin 2 616 700 €. Vuosikate heikkeni edellisestä vuodesta noin 89 000 €. Kunnan käyttötalouden tulorahoitus vuosikatteella mitattuna on ylijäämäinen. Tavoitteena tulee saada vuosikate vähintään suunnitelman mukaisten poistojen tasolle. Vuosikatteen tulee olla hyvällä tasolla, jotta lainavastuita voidaan hoitaa. Hyvän vuosikatteen avulla voidaan myös käyttötaloudesta toteuttaa investointeja. Vuosikate per asukas ooli vuonna 2023 noin 1 010 euroa/ as. Vuosikate/poistot –tunnusluku (140 %) osoittaa vuosikatteen olevan riittävällä tasolla, sillä yli 100 %:lla kunnan tulorahoituksen oletetaan olevan riittävä. Tunnuslukuun vaikuttavat tehdyt ylimääräiset poistot (noin 1 036 000). Ilman niitä tunnusluku olisi 315 %.

TUOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2019	2020	2021	2022	2023
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	14,38	12,26	14,44	12,6	25,2
Vuosikate poistoista %	57	71	164	234	140
Vuosikate, euroa/asukas	254	308	728	1030	1010
Asukasmäärä	2783	2738	2671	2626	2590

Tuottojen jakautuminen

Toimintatuottojen jakautuminen

2.2. Toiminnan rahoitus

Tilinpäätöksen rahoituslaskelma koostuu kunnan varsinaisen toiminnan ja investointien sekä rahoitustoiminnan rahavirtojen muutoksista. Rahoituslaskelma johdetaan tilinpäätöksen tuloslaskelmasta ja taseesta.

Rahoituslaskelma sisältää pelkästään peruskunnan tiedot, sillä yhtiöittämisen seurauksena liikelaitosten tasevarallisuus ja liiketoiminnat ovat siirtyneet kunnan 100% omistamille tytäryhtiöille. Rahoituslaskelman vertailutietona on esitetty peruskunnan rahoituslaskelman tiedot. Rahoituslaskelman tiedot ovat vertailukelpoisia vuosien 2021 ja 2022 tilinpäätöslukuihin.

Toiminnan ja investointien rahavirta

Toiminnan ja investointien rahavirta vuonna 2022 oli noin 1 468 400 euroa ylijäämäinen. Vuonna 2023 vastaava luku oli noin 747 000 euroa ylijäämäinen. Vuonna 2023 varsinaiset investointimenot olivat noin 1 823 000 euroa. Saadut tulot investointeihin olivat noin 127 000 euroa, joten peruskunnan nettoinvestoinnit olivat noin 1 667 000 euroa. Toiminnan ja investointien rahavirran positiivisuus ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen. Negatiivinen määrä puolestaan ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa. Toiminnan ja investointien

rahavirran kertymän avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä.

Rahoituksen rahavirta

Rahoituksen rahavirta oli noin 396 000 euroa. Uutta pitkäaikaista lainaa ei otettu lainkaan, vaan rahoitustarve on hoidettu lyhytaikaisella rahoituksella. Pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin noin 360 000 euroa. Lyhytaikaista lainaa lyhennettiin 1 150 000 euroa. Peruskunnan lainakanta oli vuoden lopussa noin 4,966 miljoonaa euroa. Lainakanta laski vuoden takaisesta noin 1 510 000 euroa. Vuokra- ja leasingvastuita kunnalla oli vuonna 2022 yhteensä noin 260 400 euroa. Vuoden 2023 vuokra- ja leasinvastuut ovat noin 104 000 euroa.

Rahavarojen muutos

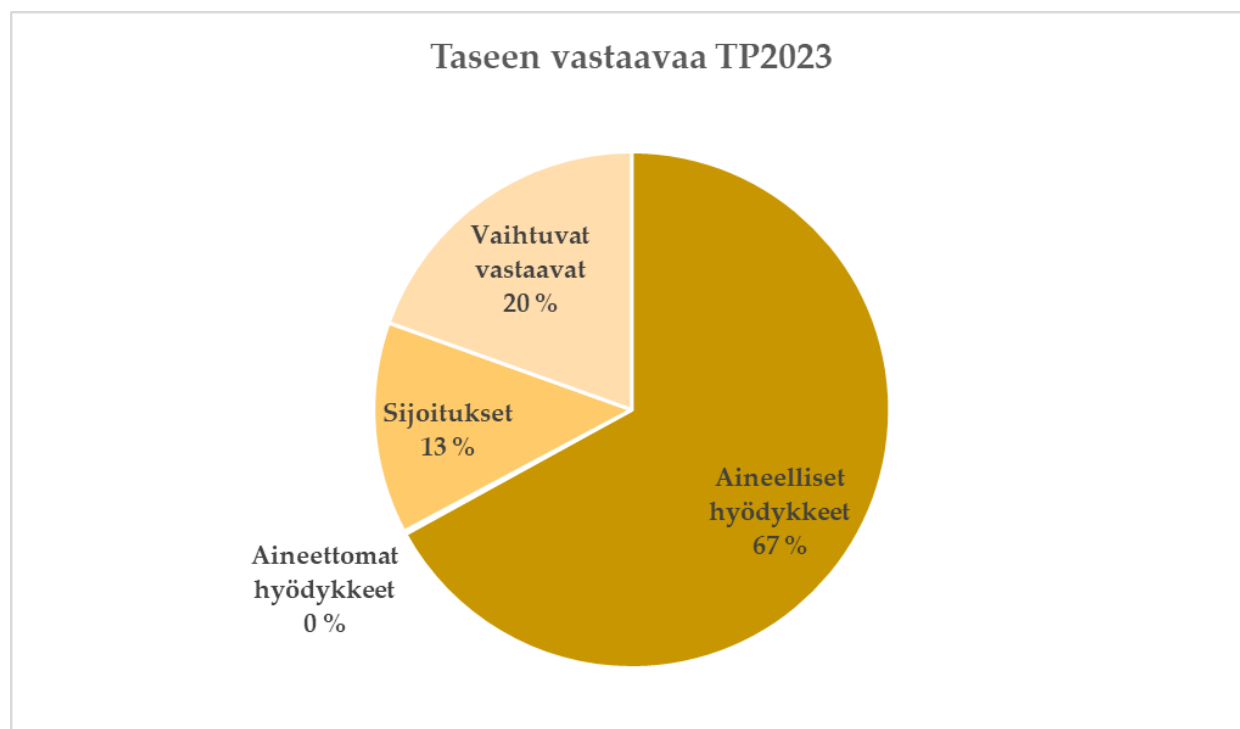
Rahavarojen muutos muodostuu rahoitustoiminnan muutosten nettomäärän sekä tulorahoituksen ja investointien nettomäärän erotuksena. Rahavarojen muutos oli noin 1 143 517 euroa.

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Lainanhoitokate vuonna 2023 oli 3,08. Tulorahoituksen voidaan katsoa olevan riittävä lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraanpääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja. Hyvänä lainanhoitokykyä voidaan pitää silloin, kun tunnusluvun arvo on yli 2.

Kunnan maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Vuoden 2023 lopun rahavaroilla olisi voitu kattaa kassasta 6 päivän maksut.

3. RAHOITUSASEMA JA SEN MUUTOKSET

3.1. Tase ja sen tunnusluvut (peruskunta)

Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseesta laskettavien tunnuslukujen avulla. Tase ja esitetyt taseen vertailutiedot sisältävät pelkästään peruskunnan tase-erät.

Vastaavaa

Pysyviin vastaaviin sisällytetään aineettomat ja aineelliset hyödykkeet, jotka vaikuttavat tuotannontekijöinä useana tilikautena sekä toimialasijoittamisen osakkeet, osuudet ja muut sijoitukset. Pysyvät vastaavat on arvostettu hankintahintaan ja poistot on laskettu hyväksytyyn poistosuunnitelman perusteella.

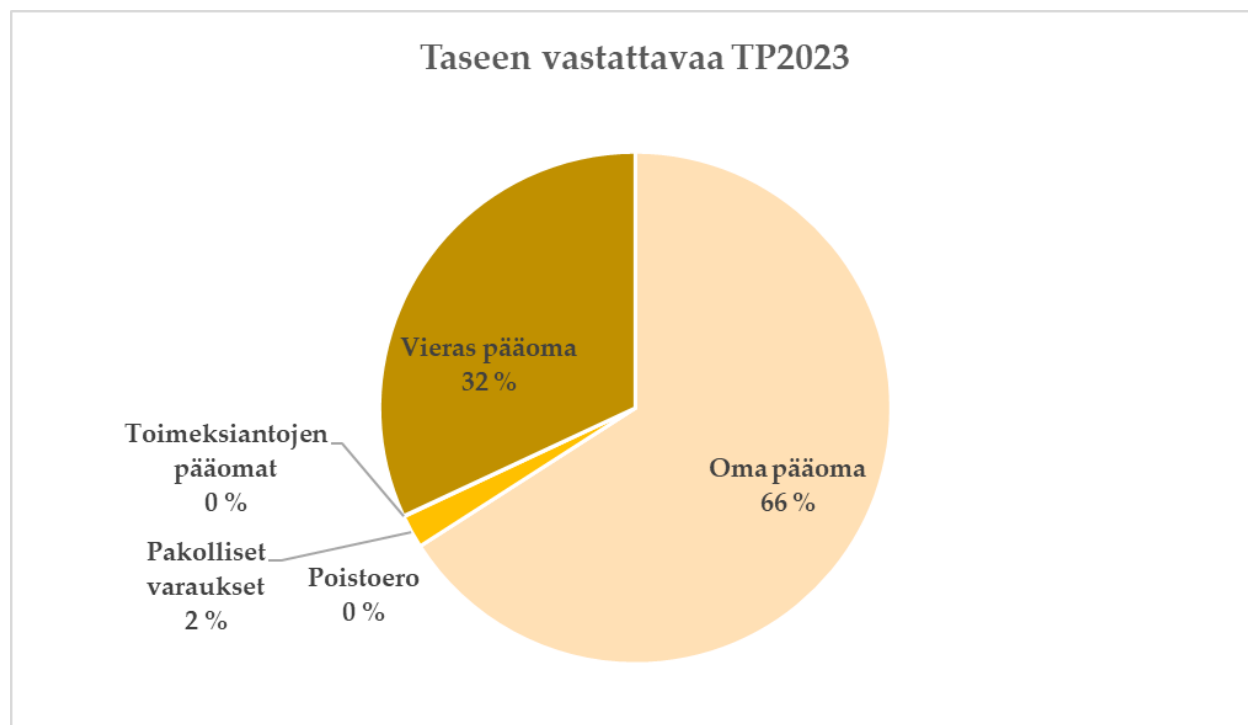
Poistosuunnitelmat ja pysyvien vastaavien muutokset on esitetty liitetiedoissa. Pysyvien vastaavien arvo taseessa oli peruskunnalla vuoden 2023 lopussa noin 18,089 miljoonaa euroa. Pysyvien vastaavien suurin erä on aineelliset hyödykkeet, joita oli noin 14,229 miljoonaa euroa vuoden 2023 lopussa. Rakennusten arvo oli noin 7,842 miljoonaa euroa ja kiinteiden rakenteiden ja laitteiden arvo oli noin 3,614 miljoonaa.

Sijoituksia eli osakkeita ja osuuksia sekä muita saamisia oli n. 3,818 miljoonaa euroa. Laskua on edelliseen vuoteen verrattuna noin 3 083 000 euroa.

Vaihtuviin vastaaviin luetaan vaihto-omaisuus, pitkä- ja lyhytaikaiset saamiset, rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Vaihtuvia vastaavia oli vuoden lopussa yhteensä noin 4,078 miljoonaa euroa.

Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Tase ja

esitetyt taseen vertailutiedot sisältävät pelkästään peruskunnan tase-erät.

Vuoden 2022 ja 2023 taseen vastattavaa eivät ole keskenään vertailukelpoisia.

Kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaoston lausunnon 128/2022 mukaan kunnista ja muista vapaaehtoisista kuntayhtymistä hyvinvointialueelle siirtyneet omaisuus- ja pääomaerät on tullut kirjata alkusaldojen muutoksina tilinavaukseen päiväykselle 1.1.2023. Lisäksi hyvinvointialue- ja kuntajaoston lausunnon 139/2023 mukaan kunnan osuus sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen omaisuusjärjestelyistä aiheutuvasta ns. vapaaehtoisen kuntayhtymän peruspääoman muutoksesta kirjataan jäsenkunnan kirjanpitoon vuodelle 2023 kuntayhtymäosuuden arvon ja kunnan peruspääoman muutokseksi. Kirjausten yhteisvaikutus Vaalan kunnassa on 1 412 823,01 euroa peruspääomaa heikentävä.

3.2. Kunnan kokonaistulot ja –menot

TULOT	euroa	%
Toimintatuotot	3 665 266	36,11
Verotulot	8 491 784	8,37
Valtionosuudet	5 191 018	51,14
Korkotuotot	39 992	0,39
Muut rahoitustuotot	2 991	0,03
Satunnaiset tuotot		
Tulorahoituksen korjauserät		
- Käyttöomaisuuden myyntivoitot		0,00
Rahoitusosuudet inv.menoihin	127 152	1,25
Käyttöomaisuuden myyntitulot	62 773	0,62
Antolainasaamisten vähennykset	9 550	0,09
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		
Lyhytaikaisten lainojen lisäys		
Oman pääoman lisäykset	202 376	
Kokonaistulot yhteensä	10 150 902	100
MENOT		
Varsinainen toiminta	euroa	%
Toimintakulut		
- Valmistus omaan käyttöön	14 571 809	89,91
Arvonlisäveron takaisinperintä		
Korkokulut	202 525	1,25
Muut rahoituskulut	5 591	0,03
Satunnaiset kulut		0,00
Tulorahoituksen korjauserät		
+/- Pakollisten varausten muutos	-202 376	-1,25
- Käyttöomaisuuden myyntitappiot		
		0,00
Investoinnit		
Käyttöomaisuusinvestoinnit	119 819	0,74
Rahoitustoiminta		
Antolainasaamisten lisäykset		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	360 152	2,22
Lyhytaikaisten lainojen vähennys	1 150 000	7,10
Oman pääoman vähennykset		0,00
	16 207 520	100

Taulukossa on esitetty sisäiset ja ulkoiset luvut.

4. KUNTAKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS

4.1. Vaalan kunnan konsernirakenne

	Yhdistely konsernitilinpäätökseen	
	Yhdistelty kpl	Ei yhdistelty kpl
Tytäryhteisöt		
☉ Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt: Koy Vaalan Niska	1	
☉ Muut yhtiöt: Vaalan Vesi ja Lämpö Oy	1	
Kuntayhtymät		
☉ Kainuun Jätehuollon kuntayhtymä	1	

4.2. Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Kiinteistö Oy Vaalan Niska

Yhtiön koko osakepääoman omistaa 100% Vaalan kunta. Yhtiöllä oli takanaan 28. toimintavuosi. Yhtiön toimialana on rakennuttaa, omistaa ja hallita kiinteistöjä, ostaa ja vuokrata alueita ja rakennuksia sekä antaa vuokralle kiinteistöjä ja huoneistoja. Yhtiön tarkoituksena on järjestää ja tarjota luotettavia asuinhuoneistojen vuokrauspalveluja. Toimintaa harjoitetaan omakustannusperiaatteella ilman voiton tavoittelua. Yhtiö täyttää tulo- ja varallisuusverolain mukaisesti verosta vapaiden yhtiöiden edellytykset ja yhtiö on hakeutunut ennakkoperintärekisteriin sekä arvonlisäverorekisteriin.

Toiminnanlaajuuteen sisältyy 14 kpl kiinteistökohdetta eri osoitteissa, pääsääntöisesti kylätaajamassa tai sen välittömässä läheisyydessä. Yhtiön kaikkien kiinteistöjen rakennustyyppi on rivitalot. Kiinteistöjen ja rakennelmien rakennustilavuus on noin 33 145 m³, joista muodostuu asuinhuoneistopinta-ala 8 814 m², muodostaen 142 asuinhuoneistoa.

Kiinteistöillä sijaitsevat jäteasemat, autopaikka-alueet (ei kaikissa), yhteistilat ja tekniset tilat. Asuntoja on yhteensä 142 kappaletta, joista 5 kpl eri kohteissa on poistettu käytöstä, koska ne ovat korjauskelvottomia.

Yhtiö järjestää Khall 4.9.2018 § 211 päätöksien mukaisesti myös suoraan kunnan omistamien ja eräiden yhteisöjen asuinhuoneistojen isännöinnin, kirjanpidon, vuokrauspalvelut sekä talonmiespalvelut. Yhtiön vuonna 2023 koko isännöintipalveluiden kokonaishuonemäärä oli asuinhuoneistojen osalta 224 asuntoa. Sen lisäksi isännöitävänä oli 4 liikehuonetta ja yksi palvelutalo. Yhtiön hallitus muodostui viidestä varsinaisesta jäsenestä ja kahdesta varajäsenestä. Yhtiön

henkilökunnan vahvuus 31.12.2023 on ollut 6 henkilöä. Henkilöstön on muodostanut toimitusjohtaja, toimistonhoitaja, siivooja ja kiinteistöhuollon 3 työntekijää.

Varsinainen yhtiökokous järjestettiin 18.04.2023, jossa vahvistettiin tilinpäätös vuodelta 2022.

Asunnoista perittäviä vuokria on hinnan tarkistettu korotettuna 1.4.2023 lukien 2,5%.

Käyttökorvaukset korotettiin 1.4.2023. Vesimaksu 20,50€/hlö, auto ja saunamaksu 12€/paikka/kerta/kk.

Vuokrien määriin vaikuttaa asuntojen lämmitysmuoto, rakennuksien elinkaari ja niiden mahdolliset peruskorjausten kustannukset, sijainti, varustetaso, laatu ja pääomakulut. Yhtiön 11 kiinteistöissä oli vesilaskutus järjestetty vesimittarilukemien käyttäjäkulutusten mukaisesti, muutoin se oli järjestetty henkilöperusteisesti. Vesimaksut (m3) muodostuvat vesilaitoksen hinnastojen pohjalta.

Valtiokonttorilainoja on toimintavuoden aikana lyhennetty pitkäaikaisen velkakirjaehtojen mukaisesti. Toimintavuonna ei suoritettu ylimääräisiä lainaosuussuorituksia.

Pääomalainaa 31.12.2023 tilinpäätöksessä on valtiokonttorille 198 227,14€.(ed. tp. 307.337,92€). Kunnalle oman pääoman ehtoista ja tertiärlainaa yhteensä 712 747,56. (Lyhennetty vuonna 2023 20 000€)

Kunnalle ilmalämpöpumppu lainaa on 37 500€

Ja Kuntarahoituksen (kohteelle: Höylääjantie 2) laina on nostettu vuoden 2023 puolella kokonaan 4 000 000,00€.

Lainoja yhteensä 4 948 474,70€

Vaalan Niskan tulos

Yhtiön liikevaihto toteutui jokseenkin suunnitellulla tavalla, liikevaihto oli 8,9 % pienempi verrattuna talousarvioon.

Tilikauden liikevaihto oli 891 299,23€ edellisenä vuonna 2022 931 756,18€.

Tilikauden tulos on tappiollinen – 19 5556,19 €.

Vaalan Vesi ja Lämpö Oy

Vaalan Vesi ja Lämpö Oy on Vaalan kunnan omistama osakeyhtiö. Yhtiöllä on oma hallitus: puheenjohtaja ja neljä jäsentä.

Yhtiön henkilökunnan vahvuus on kasvanut vuonna 2023 seitsemään henkilöön. Henkilöstön on muodostanut toimitusjohtaja, toimistos sihteeri, vesilaitoksen hoitaja, lämpölaitoksen hoitaja, oppisopimuksella uusi lämpölaitoksen hoitaja eläköityvän tilalle, jätevedenpuhdistamon hoitaja ja asennusmies. Vuonna 2023 toimitusjohtaja oli palkattomalla vapaalla 10kk ja palasi töihin marraskuussa 2023. Poissaolon aikana toimitusjohtajan sijaista ei ollut, vaan hallinnon palveluita ostettiin mm. Tyrnävän Vesihuollolta. Yhtiön perustamisesta lähtien toimitusjohtajana on toiminut Kalle Kurtti.

Yhtiön sisällä toimii LVI-palvelut, jota myydään kuntakonsernille, yrityksille ja yksityisille. Yhtiön henkilökunnasta osa osallistuu kunnan kiinteistöhoitajien kanssa järjestettyyn laitosmiespäivystykseen. Vesi-, viemäri- ja kaukolämpöverkoston rakentamiseen käytetään omaa henkilökuntaa, kunnan teknisen toimen henkilöitä sekä tarvittaessa ulkopuolista ja tilapäistä työvoimaa.

Tulos

Vuonna 2023 Vaalan Vesi ja Lämpö Oy:n liikevaihto oli 1 637 940,57€, tulos 57 302,09€ alijäämäinen ennen tilinpäätössiirtoja sekä veroja ja lopullinen tulos 20 043,21€ alijäämäinen verojen jälkeen. Tulos ennen veroja alitti 133 637,00€ budjetoidun tuloksen.

Huono tulos johtui mm. varautumisesta lämpölaitoksen hoitajan eläköitymiseen yhden henkilön palkkauksesta oppisopimuksella lämpölaitoksen hoitajaksi olemassa olevan rinnalle. Tällä järjestelyllä saavutetaan hallittu hoitajan vaihtuminen. Lämpölaitoksella poltettavien polttoaineiden raju hinnan nousu kesken vuoden aiheutti myös hintojen korotuspaineita, jotka tehtiin hieman jälkijunassa kesällä. Toimitusjohtajan palveluiden ostosta ja turpeen tuhkan hävittämisestä koitui myös ylimääräisiä kuluja. Vesi- ja viemärioliittymiä tehtiin myös budjetoitua vähemmän. Lopullinen tulos saatiin poistoeron muutoksella ja edellisten vuosien taseen ylijäämää syötiin n. 20t€. Kassavaraja sijoitettiin 150 000€ OP:n vakuutusäästökohteisiin.

VESILAITOS

Vaalan Vesi ja Lämpö Oy tuottaa vesihuoltopalveluja toiminta-alueellaan keskustaajaman, Oterman, Jaalangan, Manamansalon ja Säräisniemen alueiden asukkaille. Veneheiton, Pelson ja Neittävän alueilla toimivat omat vesiosuuskunnat.

	2023	2022	2021	2020	2019
pumpattu pohjavesimäärä	458 828 m ³	553 056 m ³	524 314 m ³	452 998 m ³	524 392 m ³
veden myynti	217 451 m ³	234 570 m ³	225 121 m ³	231 034 m ³	259 379 m ³
vesijohtoverkoston pituus	n. 678 km	n. 675 km	n. 668 km	n. 665 km	n. 661 km

7 vedenottamo: Vaala, Oterma, Kankari, Manamansalo, Säräisniemi, Rokuanjärvi sekä Tiukumäki yhdessä Länsi-Vaalan vesiosuuskunnan kanssa.

VIEMÄRILAITOS

Vaalassa viemärointi on toteutettu keskustaajaman, Säräisniemen, Neittävän, Kankarin sekä osin Jaalangan, Pelson ja Manamansalon alueiden asukkaille. Jätevedet johdetaan Vaalan

jätevedenpuhdistamolle, poislukien Pelson ja Manamansalon alueet. Puhdistetussa ja laskutetussa jätevesimäärässä on suuri ero ja tämä johtunee vuotovesistä. Myös vuosittaiset sademäärät ja sulamisvesien pääsy viemäriverkostoon vaihtelee vuosittain. Veden ja jäteveden kulutus on hieman vähentynyt vuonna 2023.

	2023	2022	2021	2020	2019
jätevedenpuhdistamolla puhdistettu jätevesi	241 852m ³	236 642m ³	276 434m ³	285 784m ³	189 608m ³
laskutettu jätevesimäärä	85 885m ³	91 346m ³	93 542m ³	94 916m ³	99 996m ³
viemäriverkoston kokonaispituus	n. 151 km	n. 151 km	n. 149 km	n. 148 km	n. 147 km

- 2 jätevedenpuhdistamo, Vaala ja Manamansalo
- 34 jätevedenpumppaamo

KAUKOLÄMPÖLAITOS

Vaalan kaukolämpölaitos tuottaa keskitetysti lämpöpalveluja Vaalan keskustaajaman alueella sijaitseviin kiinteistöihin. Liittyneissä kiinteistöissä on julkisia rakennuksia, rivitaloja, omakotitaloja sekä liike- ja teollisuusrakennuksia. Kaukolämmön myynti kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna.

Lämpöenergia tuotettiin pääosin 2018 valmistuneella KPA -laitoksella (12 443 MWh), kokonaisuudessaan verkostoon tuotettu energia oli 16 131 MWh. 1,5MW:n biolaitos tuotti verkostoon energiaa 3 688 MWh. Lämpöenergiasta tuotettiin turpeella 77,0 %, hakkeella 22,4 %, pelletillä 0,6 % ja kevyellä öljyllä jonkin verran 0,0 %, vaikkakaan ei ostettu ollenkaan.

Tavoite oli käyttää turvetta 75 %, haketta 21 %, pellettiä 3 % ja öljyä 1 %. Tavoitteet saavutettiin hyvin ja öljynkäyttö pysyi kurissa.

Kokonaismäärä osto energiaa oli 17 446 MWh (vuonna 2022, 15 796 MWh). Lämpöenergian mynnistä 35,8% käytettiin kunnan omistamilla kiinteistöillä, 12,8% Vaalan Niskan kiinteistöillä ja 51,4 % myytiin yksityisille kuluttajille.

Kaukolämpölaitoksella oli 98 lämmönkuluttajaa, joista kunnan kiinteistöjä oli 24 kpl, yksityisiä 60 kpl ja As Oy Niskan kiinteistöjä 14 kpl.

Uusia kaukolämpöliittymiä on rakennettu yksi Niskan uudelle rivitalolle Saharantaan sekä yksi omakotiliittymä. Vastaavasti yksi kunnan kohde on purettu ja liittymä suljettu.

4.3. Arvio konsernin tulevasta kehityksestä

Nykyinen konsernirakenne mahdollistaa tehokkaan talouden seurannan ja suunnittelun sekä antaa hyvät edellytykset onnistuneelle ja tehokkaalle konsernijohtamiselle. Vuosi 2023 on vahvistanut

edelleen ajatusta siitä, että Vaalan Vesi ja Lämpö Oy:llä on hyvät edellytykset toimia taloudellisesti itsenäisenä yhtiöinä. Koy Vaalan Niska on investoinut vuoden 2023 aikana kahteen uudiskohteeseen ja korjausrakentamiseen, josta aiheutuu kasvava lainataakka. Yhtiön kiinteistökanta on pääosin vanhaa, joten tulevaisuudessa on todennäköisesti edessä lisää uudisrakentamista ja elinkaaren päässä olevien kiinteistöjen purkamista. Olennaista yhtiön toiminnassa on pitää vuokra-asuntojen käyttöaste mahdollisimman korkealla. Kunnan rooli tulee korostumaan jatkossa yrityksen uusien lainojen takaajana, jotta lainojen korot saadaan mahdollisimman matalaksi. Kunta on antanut takauksen Koy Vaalan Niskalle uusinvestointiin ja korjausrakentamisen lainaan. On todennäköistä, että kunta joutuu rahoittamaan Koy Vaalan Niskan toimintaa, jotta se selviytyy tulevista lainavelvoitteista.

4.4. Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Kunnanhallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä selkoa, miten konsernivalvonta on kuntakonsernissa järjestetty, onko valvonnassa havaittu puutteita kuluneella tilikaudella ja miten konsernivalvontaa on mainituilla kohdealueilla tarkoitus kehittää voimassa olevalla taloussuunnittelukaudella

Vaalan kunnanvaltuusto on hyväksynyt päivitetyt konserniohjeet 25.1.2017 § 5. Konserniohjeilla Vaalan kunnanvaltuusto antaa konsernitason toimintaohjeet ja -periaatteet sekä täsmentää kunnan ja kunnanhallituksen asemaa konsernin johtajana. Käytännössä yhtiöiden toimintaa ja näiden konserniohjeiden noudattamista valvoo kunnanjohtaja ja kunnanjohtajan määräämä henkilö.

Konserniohje sisältää konsernin johtamiseen, ohjaukseen ja seurantaan liittyviä asioita sekä määrittelee, minkälaista yhteistyötä konsernitason tasolla tehdään esimerkiksi rahoituksessa, sijoitustoiminnassa, riskien hallinnassa sekä henkilöstöasioissa.

Konserniohjeita sovelletaan Kiinteistö Oy Vaalan Niskaan sekä Vaalan Vesi ja Lämpö Oy:n. Konsernivalvonnassa ei ole havaittu suuria puutteita tai ongelmia.

5. KUNNANHALLITUKSEN ESITYS TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELYSTÄ JA TALOUDEN TASAPAINOTTAMISTA KOSKEVISTA TOIMENPITEISTÄ

5.1. Tilikauden tuloksen käsittely

Kunnanhallituksen on kuntalain 115 §:n mukaan tehtävä toimintakertomuksessa esitys tilikauden tuloksen käsittelystä ja, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää talouden tasapainottamista koskevista toimenpiteistä.

Peruskunta:

Tilikauden tulos tuloslaskelmassa ennen tuloksenkäsittelyeriä on 748 898,58 euroa ylijäämäinen. Poistoeron muutosta kirjataan 44 349,54 € sekä varausten ja rahastojen muutosta noin -158 026,55 €. Tämän jälkeen kunnan tilikauden ylijäämä on 590 872,03 euroa.

Kunnanhallitus esittää tuloksen käsittelystä, että peruskunnan tilikauden ylijäämä 590 872,03 euroa kirjataan kunnan omaan pääomaan tilikauden yli-/alijäämä-tilille. Kumulatiivista ylijäämää on peruskunnan taseessa tämän jälkeen n. 5,48 miljoonaa euroa.

5.2. Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Kuntalain 110 §:n mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan kriteerejä on uudistettu. Uudistetut kriisikuntakriteerit kuvaavat kunnan taloutta eri näkökulmista nykyistä paremmin. Kriisikuntamittariston rakenne säilyy ennallaan, mutta tunnuslukuja ja niiden raja-arvoja on muutettu. Laki on tullut voimaan 1.3.2019. Uusia raja-arvoja on sovellettu ensimmäisen kerran vuonna 2022 vuosien 2020 ja 2021 tilinpäätösten tunnuslukujen perusteella. Siihen asti on sovellettu, mitä lain voimaan tullessa voimassa olleessa kuntalain 118 §:ssä on säädetty.

Arviointimenettely voidaan jatkossa käynnistää:

- ⊙ Jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää 110 §:n 3 momentissa säädettyssä määräajassa. *(ei muutosta nykyiseen)*
- ⊙ Jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä konsernitilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa *(ei muutosta nykyiseen)*

Tai

- ⊙ Jos rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat talouden tunnusluvut ovat kahtena

vuonna peräkkäin täyttäneet kaikki seuraavat raja-arvot

- ⊗ Kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia (*nykyisin konsernin negatiivinen vuosikate*);
- ⊗ Kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti;
- ⊗ Asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla;
- ⊗ Konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8

Vaalan kunnalla ei ole velvoitetta alijäämän kattamissuunnitelman laatimiseen. Talouden tarkka seuranta on kuitenkin tarpeen.

Talousarviossa 2023 arvioitiin, että kunnan verotulot ja valtionosuudet olisivat yhteensä noin 12,927 miljoonaa euroa eli noin 756 000 euroa pienemmät kuin tilinpäätöksessä 2023. Vuoden 2023 tilinpäätöksessä verotulot ja valtionosuudet ovat yhteensä noin 13 683 000 euroa. Peruskunnan vuosikate on noin 2 617 000 euroa, joka on noin 88 000 euroa pienempi kuin tilinpäätöksessä 2022. Pankkilainojen lyhennys oli vuonna 2023 noin 360 000 euroa. Vuonna 2023 lyhytaikaisia kassalainoja lyhennettiin vuoden aikana 1,150 miljoonalla eurolla. Lainoja lyhennettiin vuonna 2023 yhteensä noin 1,510 miljoonaa euroa.

6. TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Käyttötalouden toteutumisvertailun tavoitteet tarkentavat tulevaisuuden kuvaamme. Ne ovat yhteisesti valittuja ja niiden toteuttamiseen ollaan sitouduttu. Tavoitteisiin pyritään vuosittain budjetin yhteydessä tarkistettavilla vuositavoitteilla ja toimenpiteillä. Strategian toteutumista seurataan osavuositarkistuksien sekä budjetin että tilinpäätöksen yhteydessä.

7. HALLINTO-OSASTO

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Hallinto-osastolle kuuluvat seuraavat vastuualueet: vaalit, tarkastustoimi, hallinto- ja talouspalvelut, elinkeinotoimi, maaseututoimi, työllistäminen,, rahoitustoimi, ostopalvelut muilta sekä markkinointia ja viestintä. Hallinto-osasto vastaa hallinnon tukipalvelujen tuottamisesta. Hallinto-osaston budjetti sisältää kunnan suurimmat tulot (verotulot ja valtionosuudet). Näiden lisäksi budjetti koostuu erilaisista jäsenmaksuista kuten Kuntaliiton ja Pohjois-Pohjanmaan liiton jäsenmaksuista sekä osallistumismaksuista erilaisiin yhteistoiminta-alueisiin. Elinkeinopalvelut, markkinointi ja viestintä sijoittuvat kuntaorganisaatiossa suoraan kunnanjohtajan alaisuuteen ja näiden yhteistyönä toteutetaan muun muassa kunnan markkinointia.

Osaston toimintakertomus

Hallintojohtajan katsaus

Korona-aikana paljon käytetyt etäyhteydet ovat jääneet pysyvästi päätäntäelinten kokouksien osallistumismahdollisuuksien valintaan. Lähes kaikkiin päätäntäelinten kokouksiin on mahdollista osallistua hybridina ellei puheenjohtaja ole toisin ilmoitanut. Valtuuston kokoukset on striimattu kokouksen järjestämistavasta riippumatta.

Sisäilmahaasteiden vuoksi hallinto-osaston työntekijät muuttivat sykyllä 2023 väistötiloihin Torinkulman kiinteistöön osoitteeseen järvikyläntie 1. Samalla myös neuvonta- ja yhteispalvelupiste siirtyivät väistötilaan.

Hallinto-osastolla jatkui vuoden 2023 aikana kaksi hanketta; Verty-hanke loppui kesäkuussa 2023 ja työpaikkoja yhteistyöllä Vaalassa -hanke aloitti syyskuussa 2023.

Työttömien määrä kasvoi voimakkaasti vuoden 2022 lopussa. Vaikuttavien työllistämistoimien avulla työttömien määrä laski nopeasti ollen alimmillaan kesällä. Työllistämispalveluissa valmistauduttiin te2024 uudistukseen osallistumalla työllisyysalueen verkostopalavereihin ja koulutuksiin.

Ari Niskanen
Hallintojohtaja

TOIMENPIDE 2023: ALOITETAAN KOKO KUNNAN LAAJUISEN ENERGIA- JA ILMASTOSUUNNITELMAN LAADINTA MAHDOLLISUUKSIEN MUKAAN HANKKEEN MUODOSSA. TUULIVOIMAHANKKEIDEN LISÄKSI SUUNNITELMASSA HUOMIOIDAAN AURINKOVOIMATUOTANNON MAHDOLLISUUDET, VUODEN 2022 AIKANA VALMISTUVAN BIOKAASUTUOTANNON SELVITYSHANKKEEN TULOKSET SEKÄ EDELLÄ MAINITTUIHIN LIITTYVÄ VEDYNTUOTANTOPOTENTIAALI. ENERGIAHANKKEIDEN TOIMENPITEITÄ VIEDÄÄN ETEENPÄIN MAHDOLLISIMMAN NOPEASSA AIKATAULUSSA.

Valtuustokauden kärkihanke: Otamme kasvihuonepäästöissämme reippaita askelia kohti hiilinegatiivisuutta ja sidomme hiiltä metsissämme, soillamme ja pelloillamme tehokkaasti.

Arviointimittarit	Vastuutaho
Käynnistynyt energia- ja ilmastosuunnitelmatyö, alueella vireillä olevien energiahankkeiden eteneminen.	Kunnanjohtaja, tekninen johtaja, elinkeinopäällikkö, kaavoittaja

Vihreää virtaa Vaalasta - hankkeessa selvitetään em. toimenpiteitä, mutta hanke on vielä keskeneräinen. Koko kunnan kattavan energiayleiskaavan laadinnan aloittamisesta on tehty periaatepäätös kaavoituskatsauksen yhteydessä. Tuulivoimahankkeet ovat edenneet suunnitelmallisesti ja uusia hankkeita on aloitettu

TOIMENPIDE 2023: TUOTETAAN VAALA- JA GEOPARK-BRÄNDIEN MUKAISTA MARKKINOINTIMATERIAALIA. JAKELUSSA HYÖDYNNETÄÄN ERITYISESTI DIGITAALISEN MARKKINOINNIN KANAVIA. KUNTA- JA TONTTI- SEKÄ TYÖNANTAJAMARKKINOINTIA TEHOSTETAAN KEHITTÄMÄLLÄ EDELLEEN VAALAISTUNUT.FI-SIVUSTOA, TUOTTAMALLA KUNNAN MARKKINOINTIVIDEO SEKÄ TOTEUTTAMALLA BANNERI-, NATIIVI, GOOGLE- JA SOSIAALISEN MEDIAN KAMPANJA. TEHDÄÄN SUUNNITELMALLISTA YHTEISTYÖTÄ KEHITYSYHTIÖ HUMANPOLIS OY:N KAUTTA.

Valtuustokauden kärkihanke: Vaala on tunnettu elämyksellisen vapaa-ajan, mökkeilyn ja etätöiden mahdollistava kunta, jossa on monia houkuttelevia mahdollisuuksia myös vakitukselle asumiselle.

Arviointimittarit	Vastuutaho
Media- ja somenäkyvyyden kasvu	Kunnanjohtaja, viestinnän asiantuntija Humanpolis Oy

Vuonna 2023 viestinnän ja markkinoinnin vastuutaho on ollut kunnanjohtajan lisäksi kunnan oma viestinnän asiantuntija. Vaalan brändin mukaista markkinointimateriaalia on tuotettu, Geopark on ollut mukana myös teemoissa. Digitaalisen markkinoinnin kanavia on hyödynnetty ja kehitetty. Vaalaistunut.fi on poistettu ja on aloitettu kehittämään VisitVaala -sivustoa. Markkinointivideota ei uusittu vuonna 2023. Kuntamarkkinointia tehtiin toteuttamalla kolmen natiivin sarja sanomalehti Kalevaan. Humanpolis Oy:n kanssa yhteistyötä on tehty Oulujokilaakson viestintätiimissä

TOIMENPIDE 2023: KUNNAN VIESTINTÄÄ KEHITETÄÄN VUOROVAIKUTTEISESTI JA MONIKANAVAISESTI. SÄHKÖISEN VIESTINNÄN KANAVAT OVAT AJAN TASALLA JA NIITÄ MONIPUOLISTETAAN (INFONÄYTÖT). KUNTALAISET JA MUUT VIESTINNÄN KOHDERYHMÄT VOIVAT OSALLISTUA VIESTINNÄN SISÄLLÖN TUOTTAMISEEN (TAPAHTUMAKALENTERI). VIESTINTÄÄ SUUNNITELLAAN JA SEN

VAIKUTTAVUUTTA MITATAAN AIEMPAA SYSTEMAATTISEMMIN.

Valtuustokauden kärkihanke: Vaalassa on voimakas me-henki ja hyvä ilmapiiri sekä tunnettu ja myönteinen kuntabrändi. Jokaisella on lähtökohdistaan riippumatta tasavertainen mahdollisuus hyvään ja mielekkääseen elämään ja arkeen osana aktiivista yhteisöämme.

Arviointimittarit

Vastuutaho

Media- ja somenäkyvyyden kasvu

Kunnanjohtaja, viestinnän asiantuntija,
Humanpolis Oy

Vuonna 2023 viestinnän ja markkinoinnin vastuutaho on ollut kunnanjohtajan lisäksi kunnan oma viestinnän asiantuntija. Kunnan www-sivuja on päivitetty ajankohtaisiksi ja siellä olevat tiedot on ajantasaistettu. Lisäksi niitä ylläpidetään ajankohtaisilla tiedotteilla. Infonäytöt on otettu käyttöön kunnanvirastolla, Etapissa ja ruokakaupoissa. Kuntalaisten ja tapahtumien järjestäjien osallistumista viestintään tapahtumakalenterin kautta on helpotettu ohjeistuksella ja sen mahdollisuus on säilynyt. Viestinnän suunnittelua ja toteutusta on tehostettu strategisten muutosten ja suunnitelmien päivitysten avulla. Sen vaikuttavuuden mittausta on helpotettu mm. Google Analytics -sovelluksen avulla

TOIMENPIDE 2023: ELINKEINOPALVELUIDEN RESURSSIA SUUNNATAAN YRITTÄJILTÄ SAADUN PALAUTTEEN JA HEIDÄN TARPEIDENSA MUKAISESTI. YRITYSREKISTERIKSI HANKITAAN SOPIVA CRM-JÄRJESTELMÄ, JOHON SIIRRETÄÄN YRITYSHARAVASTA SAADUT TIEDOT. YRITYSALUEIDEN MARKKINOINTIA JA SJOITTUMISPALVELUITA TEHOSTETAAN TAVOITTEENA LISÄTÄ ALUEELLE SJOITTUVIEN YRITYSTEN JA TYÖPAIKKOJEN MÄÄRÄÄ.

Valtuustokauden kärkihanke: Virkeä, ennakkoluuloton ja uudenlainen yrittäjyys tuottaa innovatiivisia palveluita ja tuotteita paitsi paikallisyhteisöllemme, myös muualle maailmaan. Kunta mahdollistaa, auttaa, opastaa ja kulkee vierellä.

Arviointimittarit

Vastuutaho

Yrityskontaktit ja niistä saatu palaute, yritysten ja työpaikkojen määrän positiivinen nettomuutos.

Elinkeinopäällikkö, kunnanjohtaja

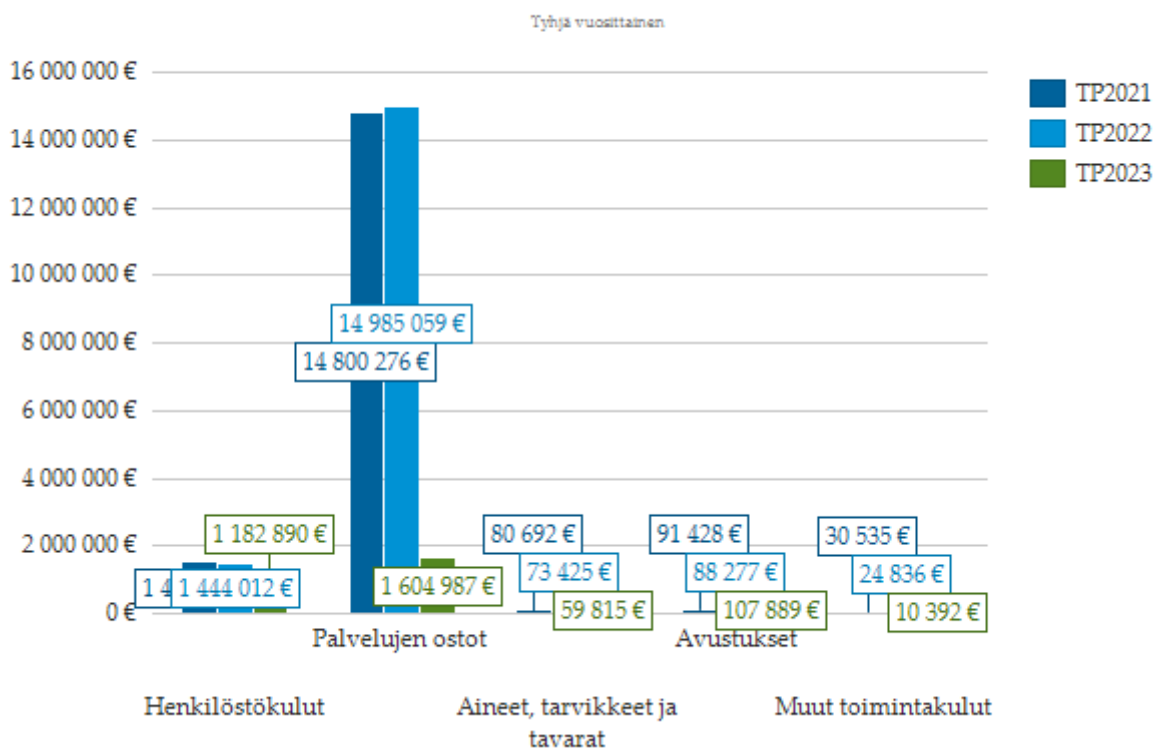
Yrittäjiä on autettu yksilöllisesti haastatteluissa esiin nousseiden palveluntarpeiden mukaisesti. Yrityksiä on autettu esimerkiksi markkinoiden kartoituksessa, liikeidean kehittämisessä, kannattavuuden laskennassa, yrityksen perustamisessa, rahoituksen hakemisessa ja sopivien toimitilojen löytämisessä. Uusi järjestelmä on hankittu ja otettu käyttöön. Yritysten investointihalukkuuden elpyminen ja investointisuunnitelmien käynnistäminen näkyivät erityisesti Vaalaan kohdistuvien isojen investointien julkistamisen ja kaavailun myötä

TOIMENPIDE 2023: HAETAAN TYÖLLISTYMIEN EDISTÄVÄÄN LIITTYVÄÄ HANKETTA VUODEN 2022 AIKANA JA TAVOITTEENA ON SAADA HANKKEESTA MYÖNTEINEN PÄÄTÖS VUODEN 2023 ENSIMMÄISEN VUOSIKOLMANNEKSEN AIKANA.

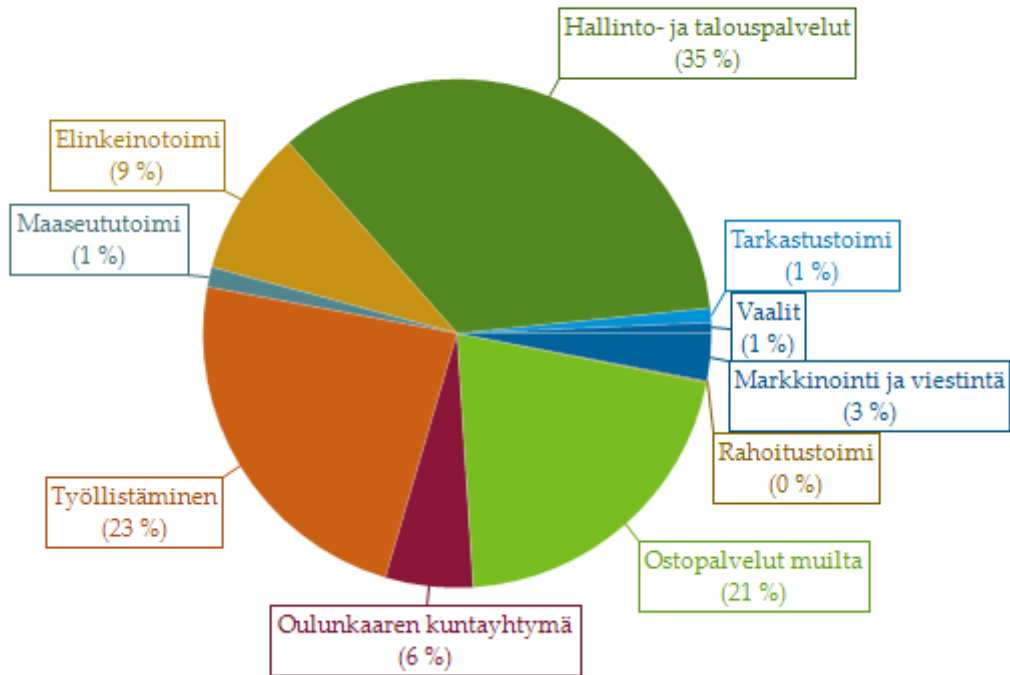
Valtuustokauden kärkihanke: Virkeä, ennakkoluuloton ja uudenlainen yrittäjäyys tuottaa innovatiivisia palveluita ja tuotteita paitsi paikallisyhteisöllemme, myös muualle maailmaan. Kunta mahdollistaa, auttaa, opastaa ja kulkee vierellä.	
Arviointimittarit	Vastuutaho
Hyväksytty hanke.	Työllistämiskoordinaattori, hallintojohtaja, hankekehittäjä, hyvinvointijohtaja
Työpaikkoja yhteistyöllä Vaalassa -hanke sai myönteisen rajoituspäätöksen ja aloitti toiminnan syksyllä 2023.	

TOIMENPIDE 2023: VUODEN 2023 TYÖTTÖMIEN TYÖNHAKIJOIDEN MÄÄRÄN KESKIARVON LASKU.	
Valtuustokauden kärkihanke: Virkeä, ennakkoluuloton ja uudenlainen yrittäjäyys tuottaa innovatiivisia palveluita ja tuotteita paitsi paikallisyhteisöllemme, myös muualle maailmaan. Kunta mahdollistaa, auttaa, opastaa ja kulkee vierellä.	
Arviointimittarit	Vastuutaho
Vuoden keskimääräinen työttömien työnhakijoiden määrä.	Työllistämiskoordinaattori, hallintojohtaja, elinkeinopäällikkö
Vuoden 2022 joulukuusta alkaen kunnassa ei ollut työllisyyskoordinaattoria. Uusi työntekijä aloitti tammikuussa 2023. Lisäksi kunnan alueella oli paljon lomautettuja, jotka näkyivät työllisyystilastoissa. Edellä mainittujen syiden vuoksi tavoite ei toteutunut.	

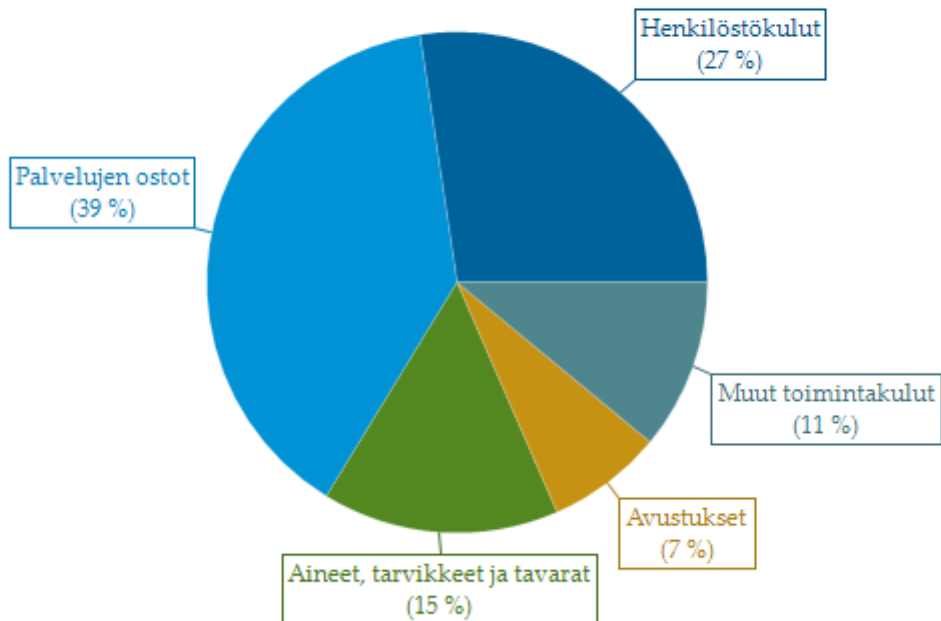
Toimintakulut

Kulujakauma vastualueittain

Kulujen jakautuminen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	282 905	224 000	126,30 %	58 905	408 006
Myyntituotot	6 513	7 600	85,69 %	-1 087	26 503
Maksutuotot	-50			-50	128
Tuet ja avustukset	250 775	180 000	139,32 %	70 775	347 833
Muut toimintatuotot	25 667	36 400	70,51 %	-10 733	33 542
TOIMINTAKULUT	-2 965 973	-2 775 740	106,85 %	-190 233	-16 615 609
Henkilöstökulut	-1 182 890	-1 166 430	101,41 %	-16 460	-1 444 012
Palvelujen ostot	-1 604 987	-1 425 860	112,56 %	-179 127	-14 985 059
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-59 815	-43 600	137,19 %	-16 215	-73 425
Avustukset	-107 889	-98 000	110,09 %	-9 889	-88 277
Muut toimintakulut	-10 392	-41 850	24,83 %	31 458	-24 836
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-2 683 068	-2 551 740	105,15 %	-131 328	-16 207 603

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
Vaalit					
TOIMINTATUOTOT	5 347	5 500	97,22 %	-153	6 210
TOIMINTAKULUT	-20 231	-10 480	193,04 %	-9 751	-8 398
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-14 884	-4 980	298,87 %	-9 904	-2 188
Tarkastustoimi					
TOIMINTATUOTOT					
TOIMINTAKULUT	-27 024	-21 100	128,08 %	-5 924	-20 010
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-27 024	-21 100	128,08 %	-5 924	-20 010
Hallinto- ja talouspalvelut					
TOIMINTATUOTOT	43 779	66 500	65,83 %	-22 721	92 972
TOIMINTAKULUT	-1 036 280	-1 008 490	102,76 %	-27 790	-1 057 263
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-992 501	-941 990	105,36 %	-50 511	-964 290
Markkinointi ja viestintä					
TOIMINTATUOTOT					
TOIMINTAKULUT	-88 908	-98 550	90,22 %	9 642	-72 253
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-88 908	-98 550	90,22 %	9 642	-72 253
Elinkeinotoimi					
TOIMINTATUOTOT					535
TOIMINTAKULUT	-275 355	-332 760	82,75 %	57 405	-213 808
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-275 355	-332 760	82,75 %	57 405	-213 274
Maaseututoimi					
TOIMINTATUOTOT					
TOIMINTAKULUT	-37 235	-46 530	80,02 %	9 295	-38 339
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-37 235	-46 530	80,02 %	9 295	-38 339
Työllistäminen					
TOIMINTATUOTOT	219 661	148 000	148,42 %	71 661	292 437
TOIMINTAKULUT	-693 381	-655 150	105,84 %	-38 231	-737 387
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-473 720	-507 150	93,41 %	33 430	-444 950
Oulunkaaren kuntayhtymä					
TOIMINTATUOTOT					6 722
TOIMINTAKULUT	-165 015			-165 015	-14 343 879
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-165 015			-165 015	-14 337 157
Ostopalvelut muilta					
TOIMINTATUOTOT					
TOIMINTAKULUT	-619 800	-602 680	102,84 %	-17 120	-124 272
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-619 800	-602 680	102,84 %	-17 120	-124 272
Rahoitustoimi					
TOIMINTATUOTOT	14 118	4 000	352,96 %	10 118	9 129
TOIMINTAKULUT	-2 744			-2 744	0
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	11 375	4 000	284,37 %	7 375	9 129

7.1. Vaalit

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Vaaleissa kunta jakautuu yhteen tai useampaan äänestysalueeseen. Valtuusto päättää harkintansa mukaan äänestysalueista. Äänestysaluejakopäätös tehdään vain tarvittaessa eli jos halutaan muuttaa voimassa olevaa äänestysaluejakoa. Kunnanhallituksen on hyvässä ajoin ennen vaaleja asetettava äänestysalueiden vaalilautakunnat sekä ennakoäänestyksestä laitoksissa huolehtivat vaalitoimikunnat. Vaalitoimikunnalla ei enää ole kotiäänestykseen liittyviä tehtäviä.

Keskusvaalilautakunta määrää vaalitoimitsijat yleiseen ennakoäänestyspaikkaan ja kotiäänestykseen.

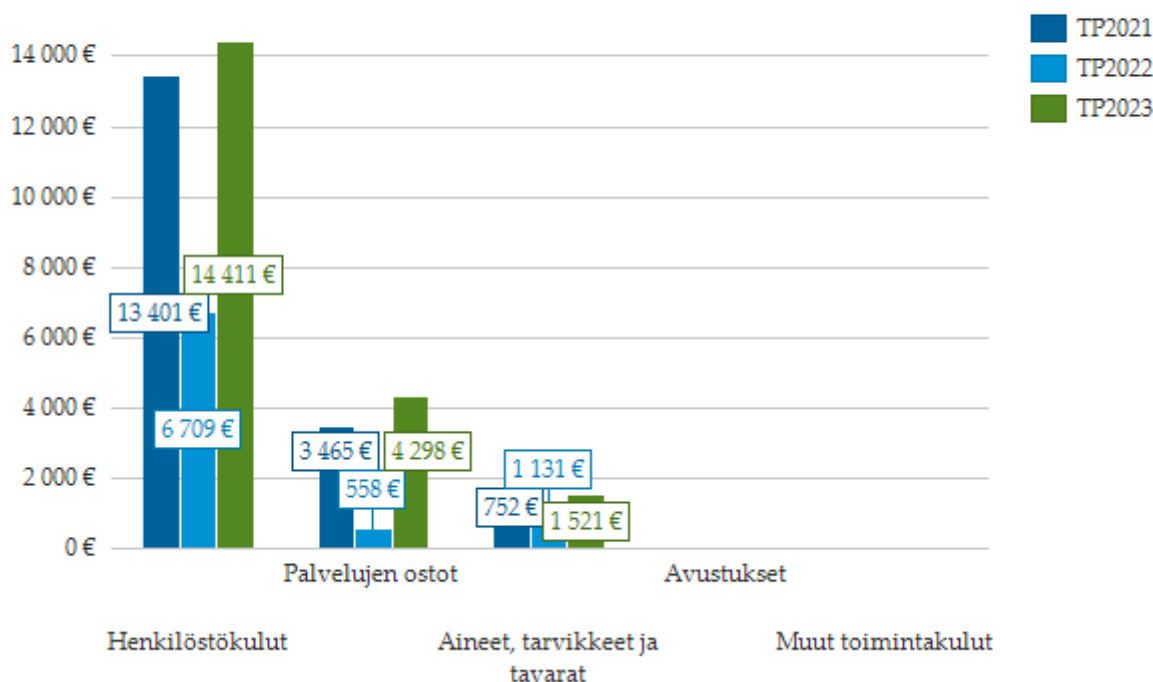
Kunnanhallituksen on hyvässä ajoin ennen vaaleja päätettävä kunnassa olevista yleisistä ennakoäänestyspaikoista sekä määrättävä ennakoäänestyspaikkoina olevat sosiaalihuollon toimintayksiköt. Kunnanhallituksen on myös hyvässä ajoin määrättävä äänestysalueen vaalipäivän äänestyspaikat.

Vastuualueen toimintakertomus

Suomen 39. eduskuntavaalit järjestettiin sunnuntaina 2. huhtikuuta 2023, ja niissä valittiin kansanedustajat eduskuntaan vaalikaudelle 2023–2027. Kunnan osalta vaaleissa on ollut vastuullisina toimijoita keskusvaalilautakunta, vaalilautakunta ja vaalitoimitsijat. Tiedonhallintasihteeri on toiminut keskusvaalilautakunnan sihteerinä.

Toimintakulut

Tyhyä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	5 347	5 500	97,22 %	-153	6 210
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-20 231	-10 480	193,04 %	-9 751	-8 398
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-14 884	-4 980	298,87 %	-9 904	-2 188
Suunnitelman mukaiset poistot					

7.2. Tarkastustoimi

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

- ⊙ valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat
- ⊙ arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla
- ⊙ arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää
- ⊙ huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta
- ⊙ valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi

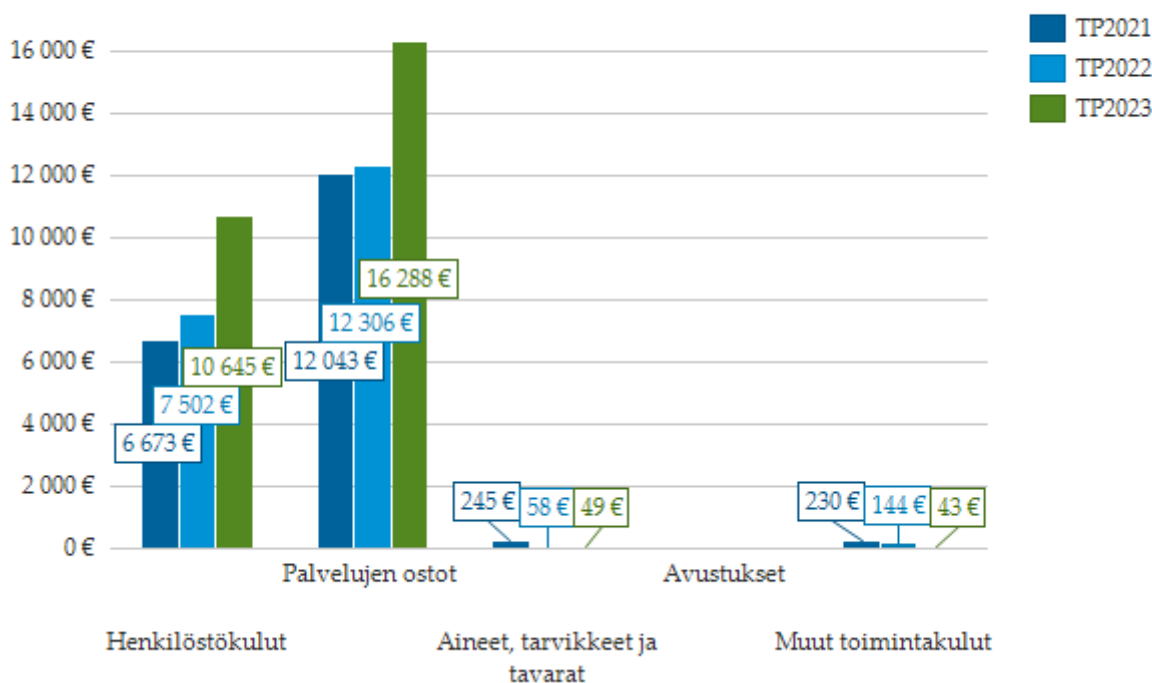
- ⊙ valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi

Vastuualueen toimintakertomus

Vuonna 2023 tarkastuslautakunta kokoontui kahdeksan kertaa. Kevätkaudella viisi kertaa ja syyskaudella kolme kertaa. Lisäksi tarkastuslautakunta koulututtui syksyllä tarkastuslautakunnan tehtäviin.

Toimintakulut

Tyhjä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT					
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-27 024	-21 100	128,08 %	-5 924	-20 010
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-27 024	-21 100	128,08 %	-5 924	-20 010
Suunnitelman mukaiset poistot					

7.3. Hallinto- ja talouspalvelut

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Tehtäväalue sisältää kunnanvaltuuston, kunnanhallituksen, keskustoimiston, talous- ja hallinnon, henkilöstöhallinnon, atk-palvelut, ja muun yleishallinnon. Muu yleishallinto pitää sisällään mm. kuntayhtymät, joukkoliikenteen ja toimikunnat. Kuntayhtymien menoissa on mm. Kuntaliiton ja Pohjois-Pohjanmaan liiton jäsenmaksut.

Vastuualueen toimintakertomus

Osaamista on tuettu ja täydennetty koulutuksilla, jotka ovat suurelta osin toteutuneet etäkoulutuksena. Kunta on ostanut Eduhousen vuosilisenssin, joka on mahdollistanut reaaliaikaisiin koulutuksiin osallistumisen etänä. Lisäksi koulutuksiin on voinut osallistua myös jälkikäteen videotallenteiden muodossa.

Asianhallintajärjestelmä dynastyn mahdollisuuksia on otettu vuoden aikana enemmän käyttöön. Tiedonhallintasihteeri on järjestänyt eri työpisteille asiaan liittyvää koulutusta.

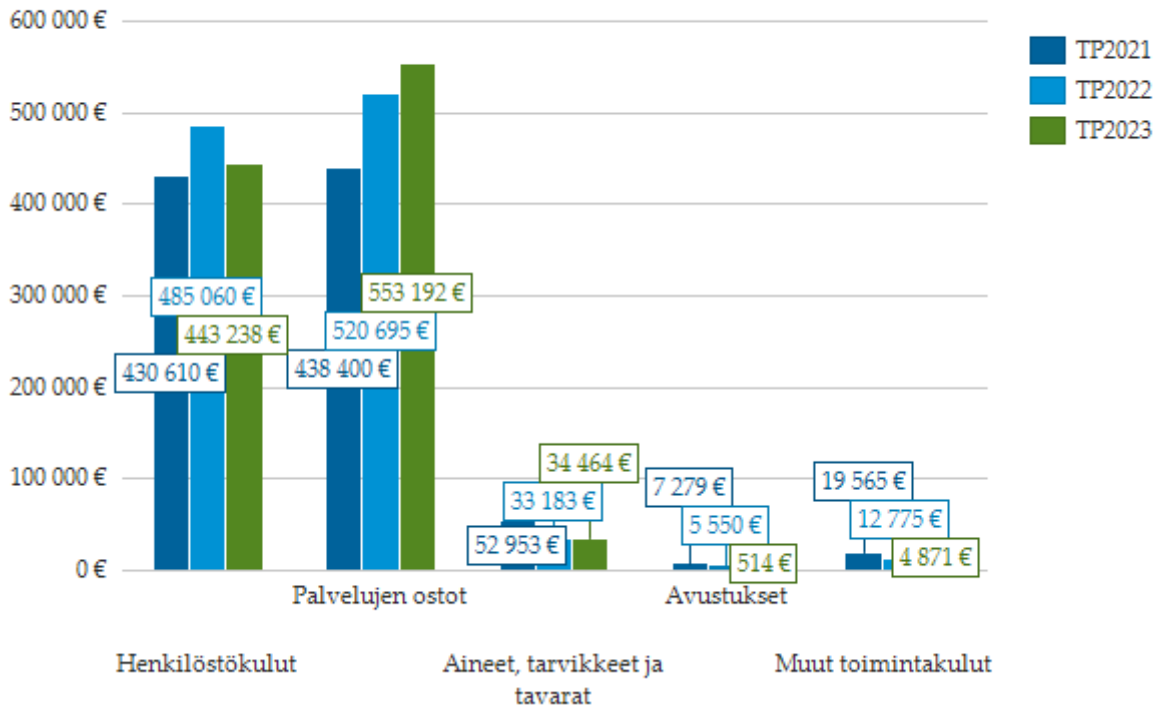
Taloushallinnossa taloutta on seurattu tarkasti ja talouden muutoksiin on reagoitu tarvittaessa. Talousraportissa mm. verotulot oikaistaan, jolloin verotulojen epätasainen kertyminen ei vaikuta kuukausittaiseen tulokseen. Verotulot huomioidaan talousraportissa kuntaliiton veroennusteen mukaan. Vuosi 2023 on ollut sovitusti ensimmäinen tilikausi, jossa hyödynnetään Monetran tehepalveluja.

Hallinto-osastolle kuuluu ohjeiden toimintamallien päivitys. Vuoden aikana on aloitettu hallintosäännön, poissaolo-ohjeen ja valmiussuunnitelmien päivitys. Nämä asiakirjat hyväksytään vuoden 2024 puolella.

Kunnan henkilöstössä on tapahtunut viime vuosien aikana paljon muutoksia ja niitä tulee tapahtumaan myös seuraavien vuosien aikana mm. eläköitymisen vuoksi. Henkilöstön sopeutumista muutoksiin on pyritty tukemaan mm. esimies- ja johtamistyön kautta järjestämällä koulutuksia, kehittämällä työhyvinvointipalveluja ja järjestämällä tarvittaessa työnohjausta. Vaalan kuntaa johdetaan positiivisen johtamisen periaatteella.

Toimintakulut

Tyhjä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	43 779	66 500	65,83 %	-22 721	92 972
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-1 036 280	-1 008 490	102,76 %	-27 790	-1 057 263
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-992 501	-941 990	105,36 %	-50 511	-964 290
Suunnitelman mukaiset poistot	-16 396	-970	1 690,33 %	-15 426	-1 800

7.4. Markkinointi ja viestintä

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Vaalan kunnan viestinnän tavoitteena on palvella kuntalaisia ja muita kunnan viestinnän kohderyhmiä sekä tukea Vaalan kunnan arvoja ja strategisia tavoitteita. Tarkoituksena on myös vahvistaa yhteisöllisyyttä, kotiseutuylpeyttä ja identiteettiä Vaalan kunnan sisällä. Lisäksi viestinnän tavoitteena on parantaa Vaalan kunnan tunnettuutta ja vahvistaa kunnan positiivista imagoa ja hyvää mainetta.

Kunnan viestintä tukee muuta kunnan toimintaa. Sillä on mm. seuraavia tehtäviä:

- Informointi, neuvonta ja asiakaspalvelu
- Osallistumisen edistäminen

- Kansalaiskeskustelu ja kuuntelu
- Markkinointi ja maineenhallinta
- Kunnan tunnettuuden lisääminen ja sen positiivisten puolien esiin tuominen
- Kriisien hallinta

Vaalan kunnan viestintää pyritään tekemään tehokkaasti, yhtenäisesti ja johdonmukaisesti. Viestintää toteutetaan yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaisesti, joita on kirjattu Vaalan kunnan sosiaalisen median ohjeeseen, graafiseen ohjeistoon, sekä brändikirjaan. Lisäksi Vaalassa viestitään myös Oulujokilaakson ja Rokua Geoparkin yhteisen viestinnän kehittämissuunnitelman mukaisesti esimerkiksi Rokua Geoparkiin liittyvistä teemoista.

Keväällä 2023 Vaalan kuntaan valittiin uusi viestinnän asiantuntija.

Vastuualueen toimintakertomus

Viestinnän ja markkinoinnin vastuualueen tilinpäätös vuodelta 2023 on talouden ja toiminnan osalta pääpiirteissään talousarvion mukainen. Koko vastuualueen toteuma toimintakatteessa on toteutunut 83 prosenttisesti, talousarvioon oli varattuna 98 550 €, ja toteuma on ollut 82 303 €. Käyttämättä jäi 16 247 euroa. Henkilöstökulut ovat toteutuneet noin 85 prosenttisesti. Palveluiden ostoissa on hieman enemmän alitusta: ne ovat toteutuneet vain noin 72 prosenttisesti. Muutoin palveluiden ostot pitävät sisällään esimerkiksi internet-sivujen ylläpitoon ja päivittämiseen liittyviä kuluja, kunnan mainos- ja ilmoituskuluja, kuntalaiskirjeiden jakelukuluja sekä materiaalien taittokuluja. Lisäksi painatus- ja ilmoituskulut menivät vuonna 2023 reilusti yli budjetoidun summan, niihin käytettiin yhteensä 13 736 euroa. Aineita, tarvikkeita ja tavaroita viestinnän vastuualueelle on hankittu 3 362 eurolla, se sisältää toimintaan tarvittavia kalustoja kuten kameran sekä toimistotarvikkeita.

Syksyllä 2023 toteutettiin digitaalinen natiiviartikkelisarja Kalevaan. Artikkelisarjan teosta oli sovittu jo aiemman viestinnän asiantuntijan aikaan, joten se päädyttiin tekemään sovittuun tarjoukseen mukaisesti syksyn 2023 aikana. Artikkeleja toteutettiin kolme, ja niistä yksi erottui joukosta silmään pistävän suurilla lukukerroillaan. Artikkelisarjasta tuli paljon hyvää palautetta, ja sen ansiosta Kaleva nostaa sitä yhä alustoillaan esiin, joka puolestaan luo myös Vaalan kunnalle hyvää mainosta.

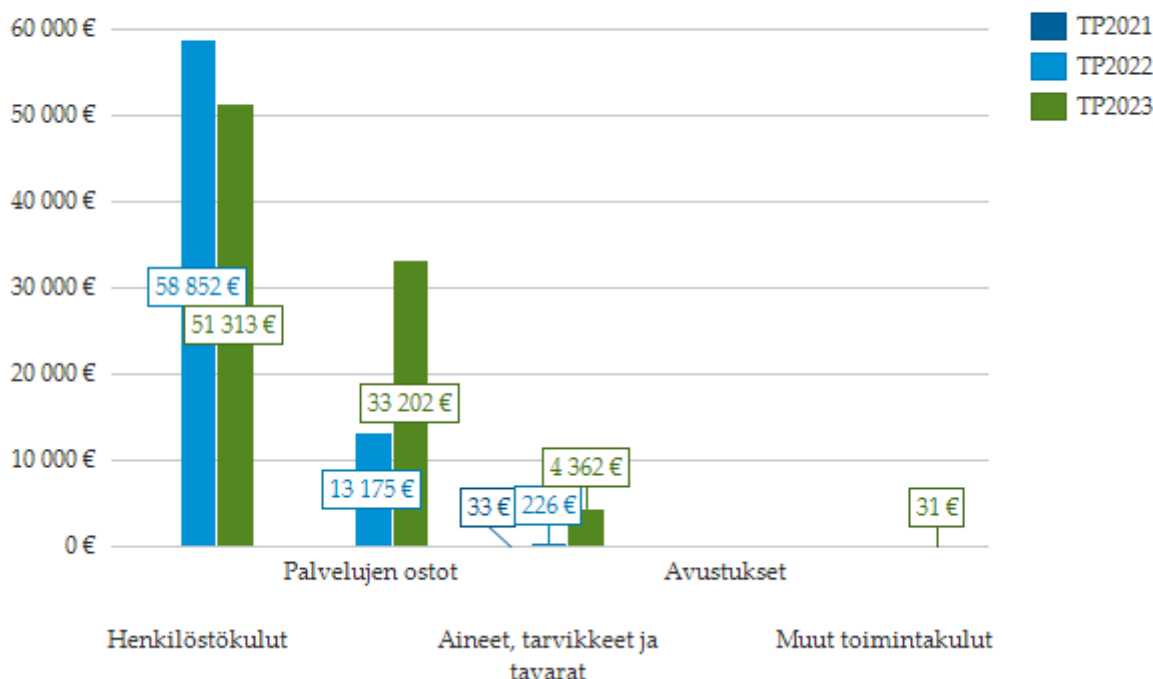
Vuonna 2023 viestinnässä panostettiin sosiaalisen median viestinnän ilmeen yhdenmukaistamiseen sekä kunnan internet-sivujen ajankohtaistamiseen ja siihen liittyvään sisällöntuotantoon. Vuoden 2023 aikana kunnan viestintäsuunnitelmaa, sosiaalisen median suunnitelmaa sekä kriisiviestintäsuunnitelmaa päivitettiin ajankohtaisemmaksi ja nykyisten viestintästrategioiden mukaiseksi. Sosiaaliseen mediaan liittyvät tietoturva-asiat olivat myös ajankohtaista pohdittavaa, joten esimerkiksi kunnan sosiaalisen median käyttäjälinjauksia muutettiin yhä tietoturvalisemmiksi.

Viestinnässä tehtiin vuoden 2023 syksyllä uuden viestinnän asiantuntijan myötä laite- ja ohjelmistohankintoja sekä tilattiin kunnan markkinointia varten yrityslahjoja ja jakotavaroita. Syksyn aikana perehdyttiin yhä enemmän myös Vaala.fi -sivuston saavutettavuuteen, ja pyydettiin tarjouksia saavutettavuuden parantamiseksi. Päätös saavutettavuuspalveluiden ostosta siirtyi

kuitenkin vuoden 2024 puolelle.

Toimintakulut

Tyhiä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT					
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-88 908	-98 550	90,22 %	9 642	-72 253
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-88 908	-98 550	90,22 %	9 642	-72 253
Suunnitelman mukaiset poistot					

7.5. Elinkeinot

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Elinkeinopalveluiden tehtävänä on perusedellytysten luominen erilaisille elinkeinoille, yritysneuvonta ja aktiivinen elinkeinon kehittäminen. Tavoitteena on nykyisten yritysten ja työpaikkojen säilyminen, yritysten omistajavaihdosten tukeminen, laajentumishaluisten yritysten auttaminen sekä uusien yritysten saaminen kuntaan. Toimintaan liittyvät oleellisesti myös kunnan markkinointi uusille asukkaille ja yrittäjille sekä erilaisten tapahtumien järjestämisen mahdollistaminen ja tukeminen sekä kunnan yleinen edunvalvonta. Yrittäjiä kannustetaan myös omistaja- ja sukupolvenvaihdoksien toteuttamisessa. Kehittyvä talouselämä luo voimavaroja myös

kunnan tuottamien palvelujen kehittämiseen. Elinkeinojen kehittämisessä tavoitteena on saada lisättyä tulomuuttoa ja kunnan elinvoima kasvamaan. Tulevaisuuden kannalta on erittäin tärkeää saada kuntaan uutta yritystoimintaa sekä nykyisille yrityksille jatkajia.

Elinkeinotoimen tehtäviä ovat:

- Yrittäjien ja oman yritystoiminnan aloittamista suunnittelevien ohjaus neuvonnan piiriin
- Yhteydenpito yrityksiin ja kehittämisorganisaatioihin
- Maankäytön suunnittelu elinvoiman lisäämiseksi teknisen toimen kanssa
- Elinkeinojen kehittäminen ja toimenpiteiden suunnittelu, toteutus ja koordinointi
- Kunnan edunvalvonta ja sidosryhmäyhteistyö
- Elinvoimaa lisäävien tapahtumien kehittäminen, järjestäminen ja tukeminen

Vastuualueen toimintakertomus

Vaalaan palkattiin elinkeinopäällikkö 1.1.2023. Hänen työtehtäviinsä kuuluvat vaalalaisten yritysten kehittäminen, auttaminen ja neuvonta. Tehtävään palkattu henkilö siirtyi vanhana työntekijänä Humanpolis Oy:n palveluksesta vastaavasta tehtävästä. Elinkeinopalveluiden vastuualueelle on ositettu myös osa kunnanjohtajan työajasta.

Edellisenä syksynä 2022 oli toteutettu noin 200 vaalalaista yritystä kattava *Yritysharava-haastattelu*, jossa tiedusteltiin yrittäjien tilannekuvaa ja palveluntarpeita. Yrittäjiä on haastattelujen jälkeen palveltu yksilöllisesti haastattelussa esiin nousseiden palveluntarpeiden mukaisesti. Yrityksiä on autettu esimerkiksi markkinoiden kartoituksessa, liikeidean kehittämisessä, kannattavuuden laskennassa, yrityksen perustamisessa, rahoituksen hakemisessa ja sopivien toimitilojen löytämisessä. Palvelua varten on koottu kunnan ja yhteistyötoimijoiden, kuten esimerkiksi rahoittajien, TE-palvelujen ja oppilaitosten asiantuntijoista koostuva verkosto. Yritysharava-haastatteluja jatkettiin elo-lokakuussa 2023 laajentamalla otosta 100, lähinnä maatalouteen, sen liittäen elinkeinoihin sekä palvelusektoriin kehittymishakuisiin ja kasvuhakuisiin yrityksiin kohdistuen.

Toukokuussa 2023 otettiin käyttöön uusi CRM-järjestelmä (kilpailutuksen kautta valittiin toimittajaksi Gynos Oy). Asiakastiedot vietiin järjestelmään ja sitä on hyödynnetty Yrittäjäkirjeen lähettämisessä ja aiotaan hyödyntää vuonna 2024 myös Yritysharavan kaltaisessa yritysten kontaktoinnissa. Elinkeinopäällikkö ja hallinnon suunnittelija ylläpitävät ohjelmaa, ja sen käyttö elinkeinopalvelujen tukena on mahdollista osastorajat ylittäen.

Keväällä 2023 aloitettiin Vaalan kunnan elinkeino-ohjelman päivitys osallistavaa ja osastorajat ylittävää työpajatyötä hyödyntäen. Ohjelman laadinta lomitettiin tukemaan kunnanjohtajavaihdosta kesä-elokuussa 2023. Uusi elinkeino-ohjelma on esitelty loppuvuodesta päättäjille valtuustoseminaarissa ja korjausten sekä työpajatyön jälkeen se etenee hyväksyntään keväällä 2024. Ohjelman laatiminen on kytketty samalla hallintosäännön uudistamisen ja maapoliittisen ohjelman laadintaprosessiin.

Kunta on elinkeinojen edistämiseen keskittyvien yhdistysten osalta jäsenenä Oulujärvi Leader ry:ssä, Tervantie ry:ssä, Oulujärven Jättiläiset ry:ssä sekä Oulun Kauppakamari ry:ssä.

Uusien yritysten perustamisen järjestäminen ja siihen liittyvä neuvonta on hoidettu vuoden 2020

alusta lähtien Oulunseudun Uusyrityskeskukseen kautta. Palvelu on ollut saatavilla sekä fyysisesti (*Yrityspysäkit ja Yrityksenperustajan opas*) Vaalasta käsin että etäyhteyksien (*teams- ja nettisivupalvelutarjonta*) avulla. Uusyrityskeskus on auttanut vuoden aikana vaalalaisia yrityksiä perustamisen lisäksi sukupolvenvaihdoksissa ja yrityskaupoissa. Oulun seudun Uusyrityskeskukseen kustannukset ovat 1,15 euroa / asukas.

Vaalan kunta on ollut vuosina 2022 ja 2023 yhteistyössä myös Pohjois-Pohjanmaan yrittäjien omistajanvaihdospalvelun kanssa. Yritykset Pohjois-Pohjanmaalla ovat saaneet tarvittaessa apua ja neuvontaa hankintasiantuntijalta yrityksen omistajanvaihdostilanteisiin. Omistajanvaihdospalvelun kustannukset on katettu kokonaisuudessaan Pohjois-Pohjanmaan yrittäjäjärjestön hanketoiminnan kautta.

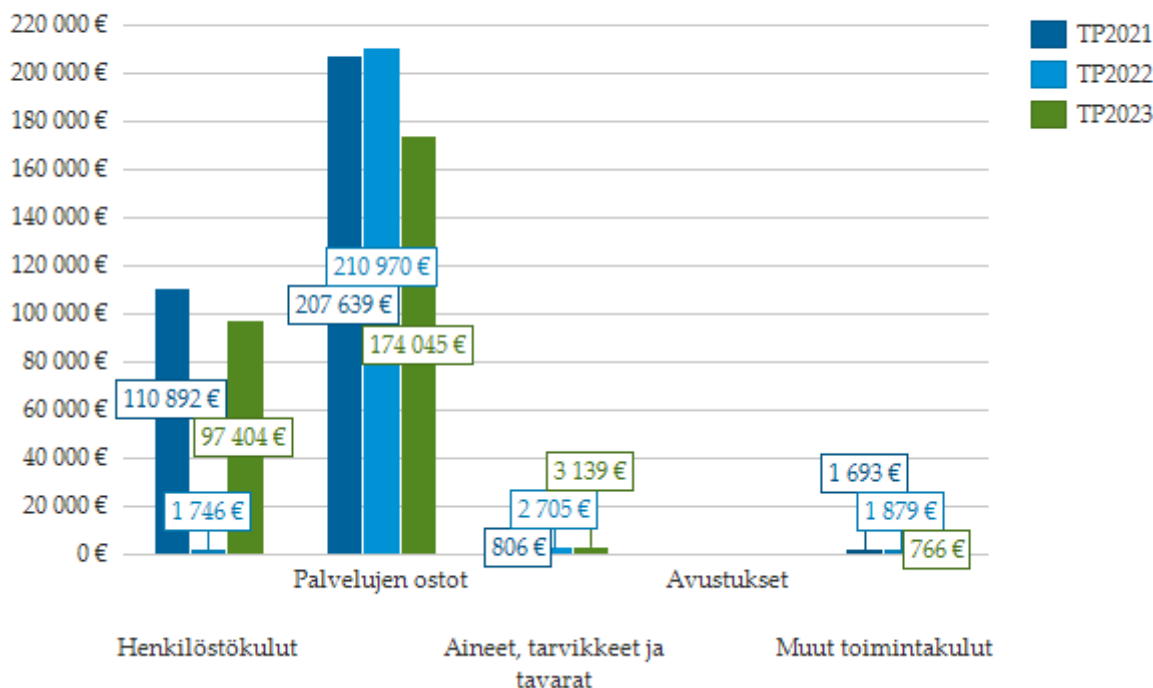
Yritysten määrän ja investointien kehitys

Yritysten määrän positiivinen nettolisäys jatkui vuonna 2023 vaikeasta maailmanpoliittisesta tilanteesta ja kustannusten kasvusta sekä näitä edeltäneestä koronakriisistä huolimatta. Vaalaan on perustettu vuonna 2023 yhteensä 15 yritystä. Uudet yritykset sijoittuvat esimerkiksi maa-, metsä, ja kalatalous tai niitä palvelevan toiminnan, ravintola-alan, kuljetuksen, korjauksen, rakentamisen sekä konsultoinnin toimialoille. Lopettaneita yrityksiä oli tilinpäätösvuonna 2023 kolme kappaletta.

Yritysten investointihalukkuuden elpyminen ja investointisuunnitelmien käynnistäminen näkyivät erityisesti Vaalaan kohdistuvien isojen investointien julkistamisen ja kaavailun myötä: useat suunnitteilla olevat tuulivoimapuistot, Vaalan uusi vankila ja kunnan omat rakentamisinvestointisuunnitelmat ovat tuoneet lähivuosille positiivisen signaalin kunnan elinvoimasta. Vuonna 2023 myönnettiin yhteensä 68 rakennuslupaa. Vakituksia asuinrakennuksia aloitettiin 7 kpl, rivitaloja 2 kpl (Kiinteistö Oy Vaalan Niska) ja vapaa-ajan rakennuksia 16 kpl. Yrityskohteisiin ei myönnettyjä lupia tai aloitettuja rakennuksia. Suurista rakennushankkeista Vaalan vankilan rakennustyöt (yli 50 milj. euroa) etenivät runkorakentamisen kautta sisustustöihin ja tilat valmistuvat syksyllä 2024. Väylä-viraston raakapuutermimaa-työt (16 milj. euron) käynnistyivät keväällä 2023 ja se valmistuvat syksyllä 2024. Hankkeella on myös pysyviä työllisyysvaikutuksia. Kunnan omista kohteista merkittävimpiä olivat vuonna 2023 Vaalahallin, eli katetun jääkiekkokaukalon rakennustöiden toteuttaminen, kirjaston saneeraus sekä eläinlääkäritilojen rakentamisen suunnittelu ja käynnistys. Elinkeino-ohjelman mukaisesti on ohjelmassa vuodelle 2024 erilaisia elinkeinoja edistäviä kohteita (mm. Vaalan kolmion yritysalueen kaavoittaminen ja Vaalanlammenrannan asuntoalueen kaavoittaminen).

Toimintakulut

Tyhjä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT					535
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-275 355	-332 760	82,75 %	57 405	-213 808
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-275 355	-332 760	82,75 %	57 405	-213 274
Suunnitelman mukaiset poistot					

7.6. Maaseututoimi

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Maataloudella on erittäin merkittävä rooli Vaalan kunnan elinkeinorakenteessa. Siikalatvan maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alue on aloittanut toimintansa vuoden 2012 alusta. Mukana ovat Haapavesi, Pyhäntä, Siikalatva, Vaala. Vastuukuntana toimii Siikalatvan kunta, jonka palvelukseen muiden kuntien henkilöstö on siirtynyt. Tällä järjestelyllä turvataan lainmukainen maataloushallinto myös Vaalan maatalousyrittäjille. Vaalan kunta pyrkii neuvottelemaan yhteistyöstä niin, että tulevina vuosina maaseutuhallinnon kustannukset eivät merkittävästi kasva.

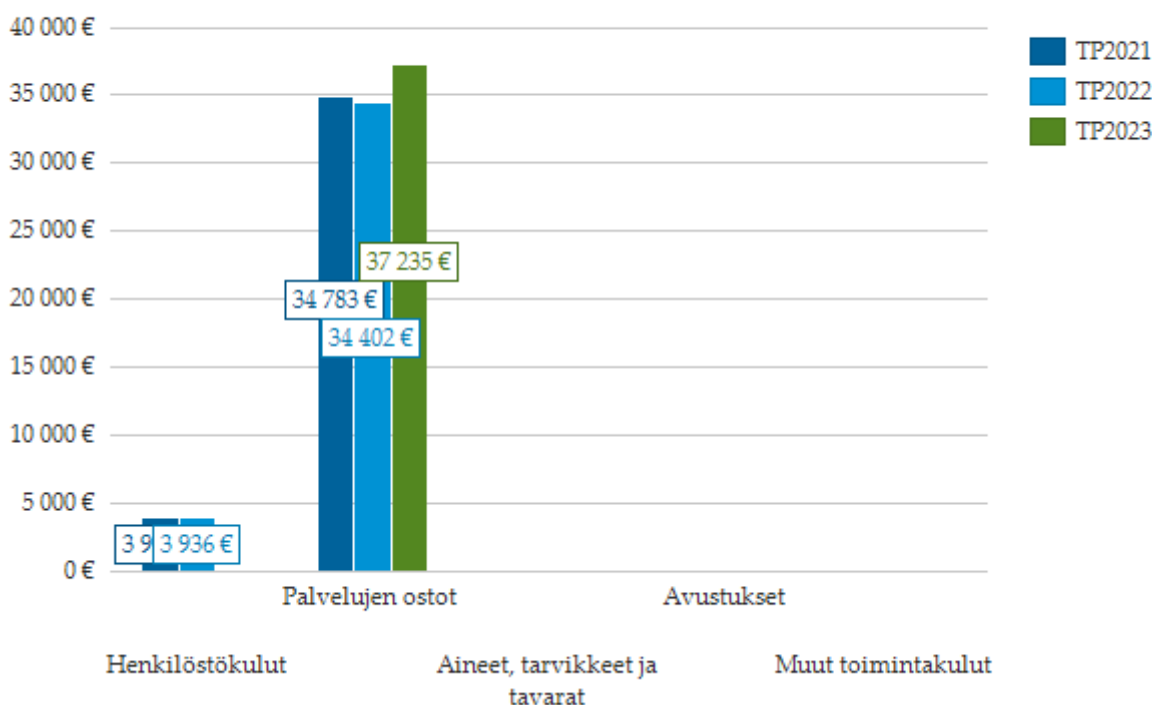
Maaseutuhallinnon palvelut järjestetään sopimuskuntien alueella lähipalveluina, ja maaseutuelinkeinoviranomaispalvelut on saatavissa arkipäivisin virka-aikana vähintään puhelimitse. Palvelun tarjonta sovitetaan kysynnän sekä henkilöresurssien mukaiseksi.

Vastualueen toimintakertomus

Maaseututoimen palvelut ostetaan Siikalatvan kunnalta. Vastualueen kuluerä liittyy kokonaisuudessaan tähän ostopalveluun. Vastualueen kulut olivat vuodessa noin 37 000 euroa. Aikaisempiin vuosiin poiketen vuonna 2023 ei kertynyt henkilöstökulujen eläkemaksuja.

Toimintakulut

Tyhjä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT					
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-37 235	-46 530	80,02 %	9 295	-38 339
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-37 235	-46 530	80,02 %	9 295	-38 339
Suunnitelman mukaiset poistot					

7.7. Työllistäminen

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Vaalan kunnan työllisyyspalvelujen tehtävänä on toteuttaa monipuolisia toimenpiteitä työllisyyden edistämiseksi. Keskeisiä tavoitteita ovat palvelujen vaikuttavuuden parantaminen työllisyyden hoidossa, myönteisen vaikutuksen aikaansaaminen työnhakija-asiakkaiden elämäntilanteeseen, työnantajien tuki sekä työnantajien ja työntekijöiden kohtauttaminen sekä kustannussäästöjen saavuttaminen kunnan taloudessa (työttömyyden aiheuttamissa kuluissa). Työllisyyspalveluissa panostetaan yksilölliseen lähestymistapaan ja palvelut suunnitellaan huomioiden jokaisen työnhakija- sekä työnantaja-asiakkaan tarpeet, toiveet ja tilanteet kokonaisvaltaisesti. Määrärahat työllistämiseen on jaettu siten, että taloudellinen vastuu korostuu. Hallinto-osasto keskittyy yleishallinnon työllistämiseen sekä "Työpaikkoja yhteistyöllä Vaalassa" -hankkeeseen. Työllisyyspalveluissa työllistämistavoitteet pyritään saavuttamaan tehokkailla toimenpiteillä ja työtä tehdään innolla.

Vastuualueen toimintakertomus

Kunnan työllisyyspalvelut ovat vuonna 2023 tarjonneet laaja-alaista tukea sekä ohjausta työnhakijoille ja työnantajille, sekä tehneet monipuolista yhteistyötä eri verkostojen ja toimijoiden kanssa. Työtä ja sen hakijoita on kohtautettu tavoitteellisesti. Työnhakijoiden kanssa on laadittu suunnitelmia sekä tarjottu apua palveluihin ohjautumiseen, työnhakuun, työkokeiluihin ja koulutusmahdollisuuksiin liittyen. Työnantajia on autettu hyödyntämään erilaisia palveluita sekä tukimuotoja kuten työkokeilu, TE-toimiston tuet ja Vaalan kunnan kuntalisä. Kuntalisä on suuruudeltaan 300 euroa kuukaudessa. Yrityksille ja yhdistyksille on tarjottu konkreettista tukea myös rekrytointiin, hakemuksiin, sopimuksiin sekä markkinointiin ja mainontaan. Työkokeilumahdollisuuksia on vahvistettu ja järjestetty erityisen vireästi sekä tehty työnantajille tutuksi, samoin osatyökykyisten rekrytointia. Työllisyyspalveluiden toiminta on ollut vuonna 2023 aktiivista myös tapahtumien järjestämisessä ja valmistautumisessa TE-palveluiden siirtymiseen kunnille. TE-palvelut siirtyvät kunnan lakisäateisiksi tehtäviksi 1.1.2025 alkaen.

Vuonna 2023 työmarkkinanäkymät alkoivat heikentyä ja työllisyystilanne vaikeutui huomattavasti sekä alueellamme, että valtakunnallisesti. Yritykset lomauttivat työntekijöitä ja lomautettujen vaalalaisten määrä oli suuri koko vuoden 2023 ajan. Lomautettujen määrä oli korkeimmillaan helmikuussa, jolloin lomautettuna oli 31 työntekijää. Kokonaisuudessaan vuoden 2023 osalta voidaan todeta, että kunnan työttömyysprosentti nousi voimakkaasti, osaltaan lomautuksien mutta myös kuntouttavan työtoiminnan totaalisen järjestämiskatkon vuoksi. Myöskään työkokeilua ei voitu järjestää Pohteen toimipisteisiin. Kuntouttava työtoiminta siirtyi hyvinvointialueen vastuulle 1.1.2023. Kuntouttavaa työtoimintaa käynnistettiin hyvinvointialueen toimesta Vaalassa kuitenkin vasta 10/2023 alkaen. Vuoden lopussa myös työkokeilumahdollisuudet Pohteelle avautuivat. Loppuvuoden aikana (10-12/2023) kuntouttavassa työtoiminnassa oli 8 asiakasta (vuonna 2022 yhteensä 14 asiakasta). Työttöminä työnhakijoina on Vaalassa myös työkyvyttömiä ihmisiä, jotka ovat väärällä etuudella (työmarkkinatuella), koska ovat käyttäneet sairauspäivärahan, mutta eivät ole päässeet työkyvyttömyyseläkkeelle. Työkyvyttömiä työnhakijoita yritämme myös parhaamme mukaan auttaa ja eläkeprosessien edistäminen käynnistyi työllisyyspalveluiden sekä Oulunkaaren Työterveys Oy:n yhteistyönä loppuvuonna 2023.

Työttömyysprosentti lasketaan kunnassa olevan työvoiman mukaan. Työvoima laski Vaalassa vuoden aikana 36 työllisellä. Työvoiman määrä 2023 oli 999 henkilöä (2022 työvoiman määrä oli 1035 henkilöä). Työttömyysprosentti oli 1/2023 16,7 % ja laski kevään aikana, ollen alimmillaan 8/2023 10,8 %. Työttömien prosentuaalinen määrä nousi keskiarvona kuukautta kohden vuoden 2022 12,7 %:sta vuoden 2023 13,9 %:iin. Keskimäärin kuukautta kohden työttömiä työnhakijoita oli vuonna 2023 139 (2022 131). Nuorten työpajatoiminta päättyi kunnassa 5/2023. Asiakkuuksia nuorten työpajalla oli vuonna 2023 viisi ja etsivässä nuorisotyössä 12. Nuoria, alle 25-vuotiaita oli työttömänä vuonna 2023 kuukaudessa keskimäärin 10 (2022 keskimäärin 9). Pitkäaikaistyöttömien määrä laski hieman ollen vuonna 2023 kuukaudessa keskimäärin 38 (2022 keskimäärin 39). Yli 50-vuotiaita työnhakijoita oli vuonna 2023 keskimäärin 70 (2022 keskimäärin 69).

Kelan työmarkkinatuen kuntaosuusmaksuista työnhakija poistuu aloittaessaan työn tai osallistuessaan TE-toimiston työllistämistä edistäviin palveluihin, kuten kuntouttavaan työtoimintaan tai työkokeiluun. Työmarkkinatuen kuntaosuutta Vaala maksoi 70 672 euroa eli 17 484 euroa enemmän kuin vuonna 2022 (53 188 euroa). Työmarkkinatuen kuntaosuutta oli budjetoitu 55 000 euroa vuodelle 2023, joten työmarkkinatuen kuntaosuutta maksettiin 15 672 euroa yli arvioitun.

Vaikeasta työmarkkinatilanteesta huolimatta kunnan työllisyystilanne eteni vuoden aikana varsin myönteiseen suuntaan. Työttömien työnhakijoiden määrä oli syksyyn saakka laskusuunnassa ja vaihteli 108 (8/2023) ja 167 (1/2023) henkilön välillä. Vaala oli vuonna 2023 useaan otteeseen niiden kuntien joukossa, joissa työttömyys laski suhteellisesti eniten vuoteen 2022 verrattuna, vaikka suhdanteet heikkenivät. Työllisyyspalveluista ohjattiin tavoitteellisesti monialaista palvelua tarvitsevia asiakkaita TYP:iin (Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu). TYP-asiakkuuksien määrä lisääntyi Vaalassa vuonna 2023 ja asiakasmäärät olivat alueen kuntiin verrattuna suhteellisesti eniten nousseita. Työllisyyspalvelut ovat myös olleet aktiivisena toimijana TYP-työskentelyssä (TE-toimisto, Pohde, Kela ja kunta). TYP-asiakkaita oli Vaalassa vuonna 2023 yhteensä 28 (2022 22) ja keskimäärin TYP-asiakkaita kuukaudessa oli vuonna 2023 24 (2022 19). Työllisyyspalveluista on ohjattu ja kannustettu asiakkaita osallistumaan myös työttömien maksuttomiin terveystarkastuksiin, joiden järjestäminen siirtyi 1.1.2023 Pohteelle. Yhteistyö Pohteen kanssa on toiminut ketterästi ja työttömien terveystarkastuksiin ohjautui vuonna 2023 12 asiakasta (2022 13 asiakasta).

Työllisyyspalveluista tiedottamista tehostettiin työnantajille ja kuntalisää hyödyntävien yritysten sekä yhdistysten määrä kaksinkertaistui vuoden aikana. Vuonna 2023 kuntalisää hyödynsi jo 7 työnantajaa (2022 3 työnantajaa). Palkkatuella työskenteli vuonna 2023 41 työntekijää (2022 64 työntekijää). Huomioitavaa on se, että suuri palkkatuki uudistus 1.7.2023 alkaen toi merkittäviä muutoksia ja osaltaan myös heikennyksiä palkkatukityöllistämiseen. Palkkatuen jäähyäika (aikaraja, jossa tukimahdollisuus samalle työnantajalle katkaistaan) pidentyi 10 kuukaudesta kolmeen vuoteen. Tämä muutos tuli välittömästi voimaan sekä myös takautuvasti. Ilahduttavasti työkokeilujen lukumäärä moninkertaistui vuonna 2023. Työkokeilusopimuksia tehtiin kunnan työllisyyspalveluiden avulla yrityksiin, yhdistyksiin, yhteisöihin, seurakunnalle ja kunnan toimipisteisiin vuonna 2023 yhteensä 19 kpl (2022 3 kpl). Oppilaitosyhteistyö oli myös vireää Oulun, Kainuun sekä Savon suuntiin ja uusia oppisopimuksia tehtiin Vaalan kuntaan kaksi kappaletta.

Työpaikkoja yhteistyöllä Vaalassa -hanke valmisteltiin ja Euroopan sosiaalirahastosta haettiin rahoitusta alkuvuodesta 2023. Rahoituspäätös saatiin Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselta elokuussa. Hanke toteutuu ajalla 1.9.2023 – 31.8.2025. Hanke on rahoitettu Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman toimintalinjalta 4 Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi. Hanke toteuttaa erityistavoitetta 4.1. Polkuja töihin. Hankkeessa on kaksi kohderyhmää 1. Vaalan kunnan alueella asuvat työttömät tai työttömyysuhan alla olevat työnhakijat ja työelämään haluavat henkilöt sekä 2. Vaalan kunnassa tai lähialueella toimivat yhdistykset ja seurakunnat sekä yritykset, jotka etsivät työntekijöitä.

Hankkeen budjetti toteutusajalle on 284 165 €, josta henkilöstökustannukset ovat 202 975 €. Hankkeessa työskentelee kaksi 100 % työntekijää; koordinaattori ja ohjaaja sekä yksi osa-aikainen (20 %) hankevastaava. Avustusta kokonaiskustannuksiin saadaan 80 % ja kunnan osuudeksi muodostuu koko hankkeen ajalle 56 836 € (20 %).

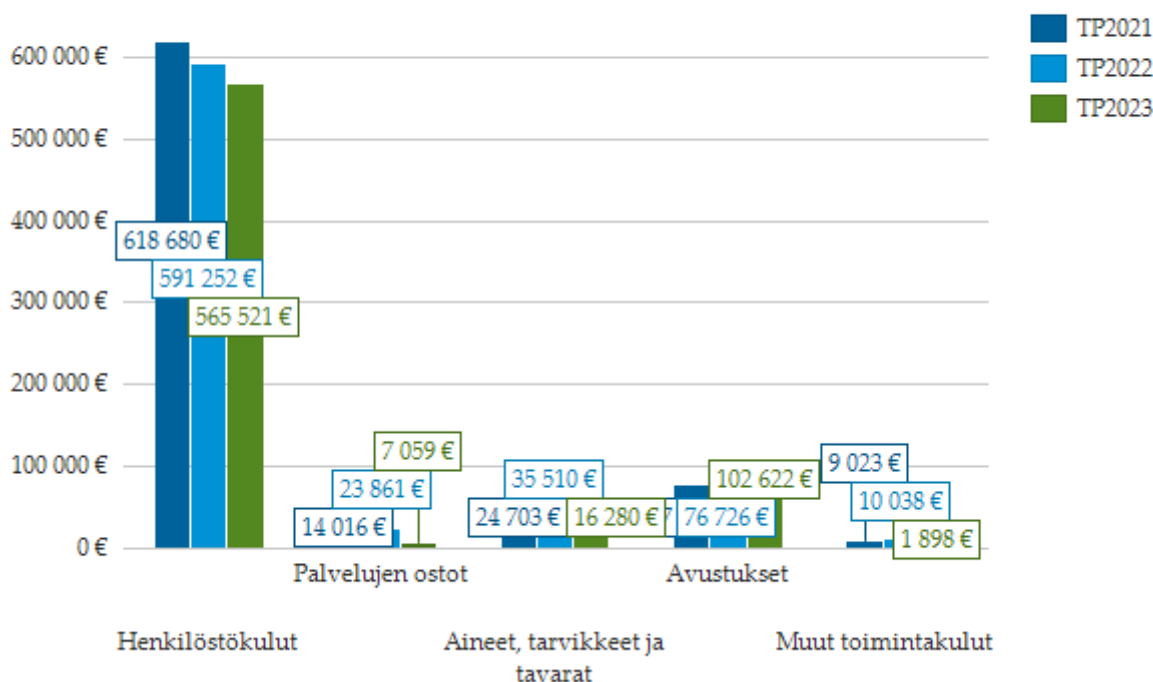
Hankehenkilöstö rekrytoitiin syyskuussa, koordinaattori aloitti työnsä 6.11.2023 ja ohjaaja vasta 2.1.2024. Kustannuksia hankkeelle kirjattiin vuodelle 2023 noin 14 000 ja avustusta tuen muodossa noin 12 000 €. Tuen maksatushakemus vuoden 2023 kustannuksiin tehtiin tammikuussa 2024 ja tuki kohdennettiin vuodelle 2023. Tulevat tuen maksatukset tullaan hakemaan 6 kk:n välein. Hanke käynnistyi kunnan työllistämistoimintaan ja yrityspalveluihin perehtymisellä sekä hankkeen toimitilojen ja palvelupisteen perustamisella vuokratiloihin. Uusi palvelupiste toimii hankehenkilöstön työpisteenä sekä kuntalaisten hyvinvoinnin ja työllisyyden edistämisen palvelupisteenä ja kohtaamispaikkana. Palvelupisteen toimintaa kehitetään yhdessä kuntalaisten hyvinvointiin, työllisyyteen ja elinkeinojen kehittämiseen liittyvien toimijoiden kanssa kuten mm. etsivä nuorisotyö ja HOP - hyvinvointia, osallisuutta ja pärjäämistä -hanke ja kunnan kehittäjäasiakasryhmä.

VERTY – Vertaistukea, työllisyyden ja hyvinvoinnin edistämistä –yhdessä! –hanke aloitti 1.5.2020. Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskus myönsi Euroopan Sosiaalirahaston hankerahoituksen VERTY-hankkeelle ajalle 1.4.2020-31.6.2023. Hankkeen toimintalinja oli 5. Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta sekä hankkeen erityistavoite 10.1 Työelämän ulkopuolella olevien työ- ja toimintakyvyn parantaminen. Hankkeen kohderyhmänä olivat vaalalaiset työttömät ja työttömyysuhan alla olevat henkilöt.

Hankkeen kokonaisbudjetti 3 vuodelle oli 317 000 €, josta henkilöstökuluihin oli varattu 246 000 €. Hankkeeseen oli budjetoitu henkilöstökuluja kahdelle työntekijälle 100 % työajalla. Kokonaiskustannuksista Ely-keskuksen avustusta saatiin 80 % ja kunnan omarahoitusosuus oli 20 %. VERTY-hankkeen kulut vuonna 2023 olivat yhteensä noin 30 000 €, joista henkilöstökuluja noin 27 000 €. Hanke päättyi 30.6.2023.

Toimintakulut

Tyhjä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	219 661	148 000	148,42 %	71 661	292 437
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-693 381	-655 150	105,84 %	-38 231	-737 387
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-473 720	-507 150	93,41 %	33 430	-444 950
Suunnitelman mukaiset poistot					

7.8. Oulunkaari

Soteuudistusta koskevan lainsäädännön perusteella järjestämisvastuu sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista sekä sitä koskeva omaisuus, henkilöstö ja sopimukset ovat siirtyneet sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaansaannosta annetun lain (616/2021) mukaisesti 1.1.2023 alkaen Oulunkaaren kuntayhtymältä Pohjois-Pohjanmaan sekä Lapin hyvinvointialueille. Oulunkaaren kuntayhtymän kuntapalvelutoimiston toiminta on vastaavasti 1.1.2023 alkaen siirtynyt henkilöstö- ja talouspalveluiden osalta Monetra Oulu Oy:lle ja tietopalveluiden osalta LapIT Oy:lle.

Kuntayhtymän palvelutuotanto on siten päättynyt 31.12.2022.

Jäsenkunnat ovat päättäneet purkaa kuntayhtymän jäsenkuntien välillä laaditun sopimuksen

mukaisesti.

Kuntayhtymän perussopimuksen 26 § mukaisesti kuntayhtymä voidaan purkaa siten, että purkamisesta päättävät jäsenkuntien valtuustot, jotka myös päättävät purkamisen yksityiskohtia koskevasta sopimuksesta. Kuntayhtymän purkautuessa yhtymähallitus huolehtii loppuselvityksestä. Perussopimuksen 26 §:n mukaan kuntayhtymän varat, joita ei tarvita loppuselvityksen kustannusten ja velkojen suorittamiseen eikä sitoumusten täyttämiseen, jaetaan jäsenkunnille peruspääomaisuuksien suhteessa. Jos kustannusten ja velkojen suorittamiseen sekä sitoumusten täyttämiseen tarvittava määrä on varoja suurempi, jäsenkunnat ovat velvolliset suorittamaan erotuksen edellä mainittujen osuuksien suhteessa.

Jäsenkunnat ovat hyväksyneet purkusopimuksen ja päättäneet kuntayhtymän purkamisesta seuraavin päätöksin:

Iin kunta kvalt 26.9.2022, § 84

Pudasjärven kaupunki kvalt 22.9.2022, § 59

Simon kunta kvalt 13.6.2022, § 43

Utajärven kunta kvalt 25.8.2022, § 60

Vaalan kunta kvalt 1.9.2022, § 84

Loppuselvitys

Kuntayhtymän perussopimuksen ja purkusopimuksen mukaisesti yhtymähallitus vastaa kuntayhtymän loppuselvityksen laatimisesta. Loppuselvityksestä on laadittu kuntayhtymän tilinpäätös ajalta 1.1.-5.5.2023 sekä loppuselvityskertomus. Loppuselvityskertomuksessa on kuvattu tammi- huhtikuun aikana tehdyt toimet, jäsenkuntien jako-osuuksien laskentaperusteet sekä jako-osuudet ja kuntayhtymän purkuhetken jälkeiset vastuut. Tilinpäätös sisältää tilinpäätöslaskelmat kertomusteksteineen sekä liitetiedot.

Kuntayhtymän yhtymähallitus on kokouksessaan 16.5.2023 § 49 hyväksynyt ja allekirjoittanut kuntayhtymän tilinpäätöksen 1.1.-5.5.2023 ja loppuselvityksen.

Kuntayhtymän tarkastuslautakunta on 7.6.2023 § 17 päättänyt saattaa tilintarkastuskertomuksen jäsenkuntien kunnanvaltuustoille kuntien tarkastuslautakuntien kautta tiedoksi ja esittänyt, että jäsenkuntien kunnanvaltuustot hyväksyvät vuoden 2023 tilinpäätöksen sekä myöntävät vastuuvapauden tilikaudelta 1.1.-5.5.2023 kuntayhtymän hallintoa ja taloutta hoitaneille toimielinten jäsenille ja tehtäväalueiden johtaville viranhaltijoille sekä selvityshenkilöille.

7.9. Ostopalvelut muilta

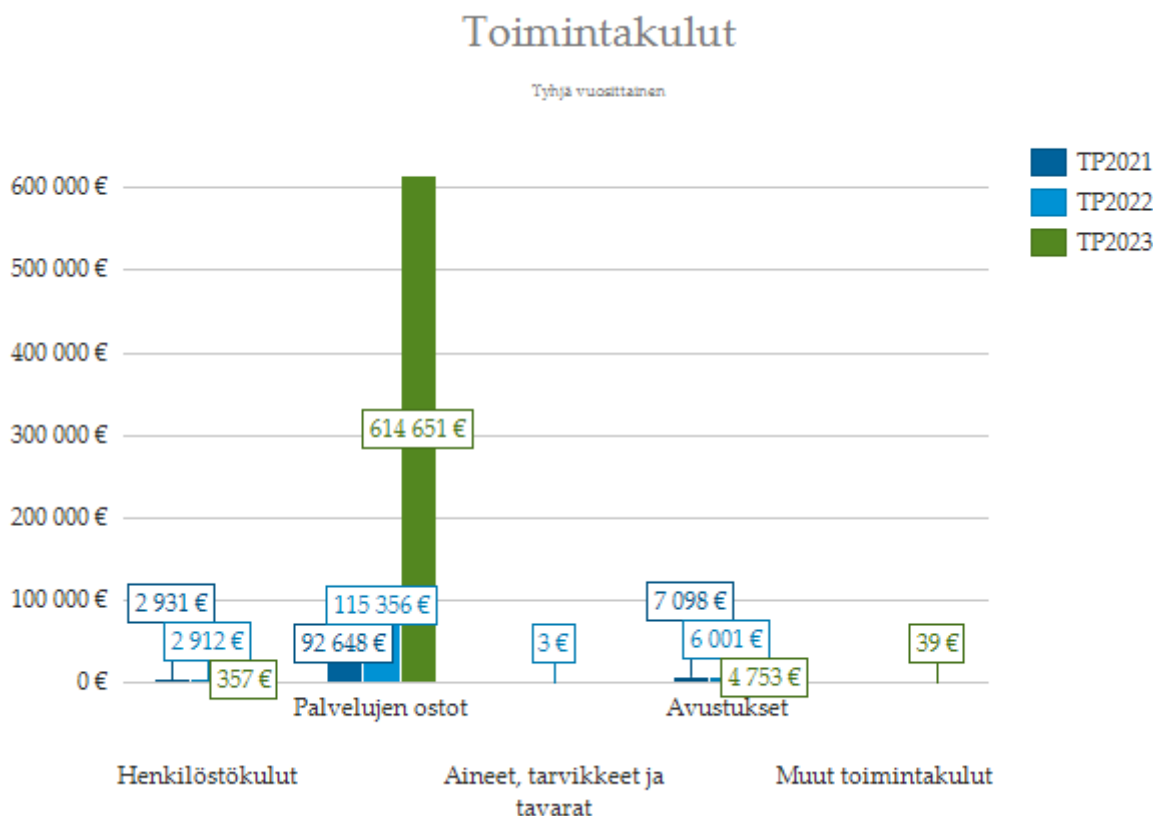
Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Kunnan tehtävänä on huolehtia, että ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön velvoitteita noudatetaan kunnan alueella. Kunnassa laaditaan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma, jossa otetaan huomioon ohjaavien keskusvirastoiden yhdessä laatima valtakunnallinen valvontaohjelma. Vaalan kunta ostaa palvelun Pudasjärven kaupungilta.

Oulunkaaren kuntayhtymä on tuottanut Vaalan kunnalle talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut sekä ivt-palvelut vuoden 2022 loppun saakka. vuoden 2023 alusta alkaen take-palvelut on tuottanut Monetra Oulu Oy ja ict-palveluista on vastannut LapIT Oy.

Vastuualueen toimintakertomus

Ympäristöterveydenhuollon ostopalveluiden palvelun ostot olivat noin 103 000 euroa. Tahe-palveluiden kustannukseksi muodostui noin 232 000 euroa. Tilinpäätösvuoden aikana valmistauduttiin siirtymään Monetran käyttämiin ohjelmiin. Ensimmäinen siirtyvä henkilöstöhallinnon ohjelma, Personec F ESS, käyttöön otettiin joulukuussa 2023. Ict-palveluiden kulut olivat tilinpäätösvuoden osalta noin 284 000 euroa.

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT					
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-619 800	-602 680	102,84 %	-17 120	-124 272
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-619 800	-602 680	102,84 %	-17 120	-124 272
Suunnitelman mukaiset poistot					

7.10. Rahoitustoimi

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

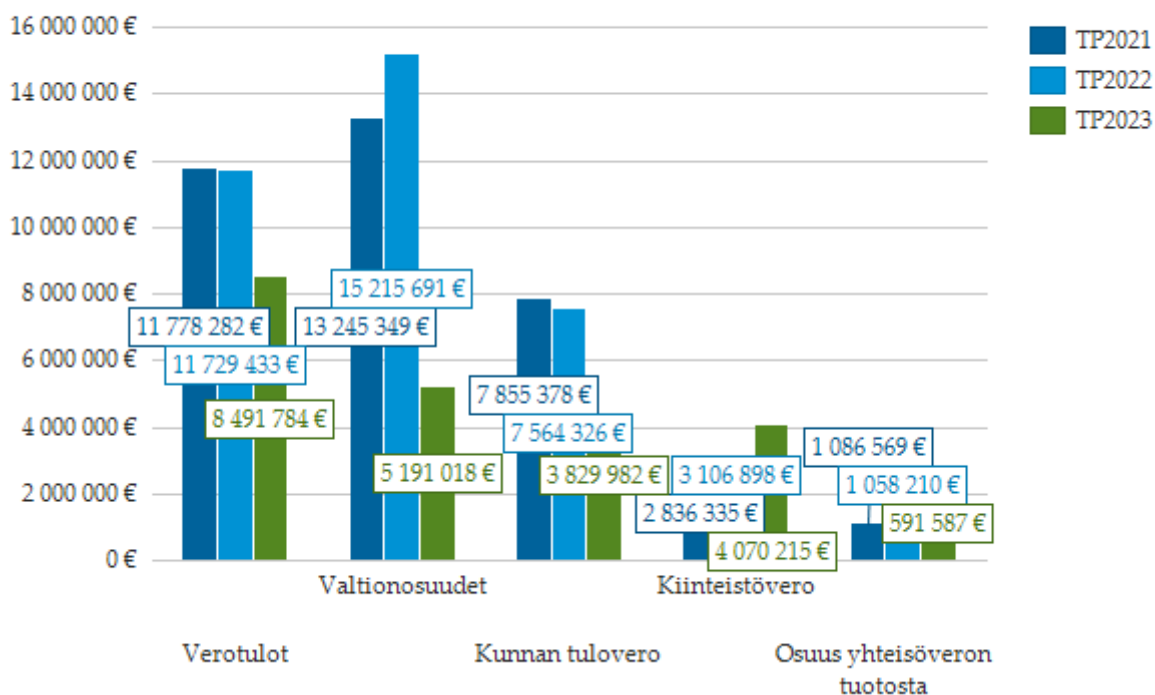
Kunnan suurimmat tulonlähteet ovat valtionosuudet ja verotulot. Kunnan omat toimintatuotot eivät riitä kattamaan toiminnasta aiheutuvia kuluja. Näiden kahden erotusta nimitetään toimintakatteeksi. Vaalan kunnan toiminta kate oli vuonna 2023 noin -10 900 960 euroa. Valtionosuuksien ja verotulojen tarkoituksena on kattaa toimintakatteen alijäämä.

Vastuualueen toimintakertomus

Vuonna 2023 valtionosuudet olivat 5 191 018 € ja verotulot 8 491 784 €. Verotulot jakaantuivat seuraavasti: tulovero noin 3 830 000 €, kiinteistovero noin 4 070 000 € ja yhteisövero noin 592 000 €. Alkuperäiseen talousarvioon nähden verotulot kasvoivat noin 742 000 euroa. Valtionosuudet ja verotulot olivat yhteensä noin 13 683 000 euroa.

Rahoitustoimi, tuotot

Tyhjää vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	14 118	4 000	352,96 %	10 118	9 129
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-2 744			-2 744	0
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	11 375	4 000	284,37 %	7 375	9 129
Verotulot	8 491 784	7 750 000	109,57 %	741 784	11 729 433
Valtionosuudet	5 191 018	5 176 904	100,27 %	14 114	15 215 691
Rahoitustuotot ja -kulut	-167 581	-218 200	76,80 %	50 619	-15 155
Suunnitelman mukaiset poistot					

8. HYVINVOINTIOSASTO

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Hyvinvointiosaston perustehtävänä on vastata kunnan poikkihallinnollisesta hyvinvoinnin laaja-alaisesta edistämisestä. Hyvinvointipalveluiden toimintaa ohjaavat kuntastrategiaan ja kuntastrategian liitetaulukon sekä laajaan hyvinvointikertomukseen ja vuosittaiseen hyvinvointisuunnitelmaan kirjatut visiot, päämäärät, tavoitteet ja toimenpiteet.

Osaston toimintakertomus

Hyvinvointijohtajan katsaus

Hyvinvointipalveluiden tavoitteena on tukea kaikenikäisten vaalalaisten hyvinvointia yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Hyvinvointityön lähtökohtana on kuntalaisten koettu hyvinvointitieto sekä indikaattoritieto. Henkilöstömme tekee kehittämistyötä kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi myös alueellisten ja valtakunnallisten toimijoiden kanssa. Näitä ovat mm. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen hyte- verkostot ja Pohjois-Suomen AVI:n ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkosto sekä MiePäVäki -verkosto. MiePäVäki -verkosto kehittää mielenterveys- ja päihdetyötä sekä lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyyn keskittyvää työtä. Vaalan kunta on myös Terve kunta - verkoston jäsen. Verkostotyön ydintavoitteena on tuoda alueellinen ja kansallinen osaaminen osaksi myös Vaalan kunnan hyvinvointityön kehittämistä.

Erilaisia, kaikenikäisten kuntalaisten hyvinvointia edistäviä tapahtumia ja tilaisuuksia järjestettiin ympäri vuoden. Yksi, paljon erilaisia tapahtumia sisältänyt kokonaisuus oli juhannuksen jälkeisellä viikolla vietetty FestiVaala-viikko, joka tavoitti jälleen lukuisia kävijöitä. Viikon päätteeksi vietettiin jo melkeinpä perinteeksi muodostunutta ja lajissaan ainutlaatuista Valentin Vaala - elokuvafestivaalia.

Lamminahon talon toimintaa jatkettiin ja museo oli avoinna kesäkuun alusta elokuun loppuun kahden museo-oppaan ja yhden työllistetyyn henkilön johdolla. Toimintakauden aikana toteutettiin museoalueella kattojen huolto- ja korjaustöitä sekä jatkettiin lastenaitan sisustamista. Lamminahon perinnepäivät pidettiin heinäkuun viimeisenä viikonloppuna ja tapahtuma oli jälleen onnistunut. Eläkeliitto huolehti tapahtuman ruokailusta ja kahvituksesta.

Hyvinvointiosasto alitti talousarvion useimmilla palvelualueilla. Erityisesti liikuntapalvelut alittuivat huomattavasti talousarviosta, johtuen suurilta osin liikuntapalveluiden henkilöresurssipulasta. Nuorisotyössä talousarvio ylittyi talousarviossa huomioimattomista lisäpoistoista johtuen.

Hyvinvointityötä on tehty vuoden 2023 aikana monipuolisesti, yhteistyössä eri toimijoiden kanssa sekä kaikki ikäryhmät huomioiden. Vuosi on pitänyt sisällään monia isojakin muutoksia, mutta muutoksista huolimatta henkilöstö on jaksanut tehdä työtä suunnitelmallisesti, ammattitaidolla ja tietoon pohjaten jokaisen kuntalaisemme eteen. Kiitokset kaikille tärkeään hyvinvointityöhön ja sen edistämiseen osallistuneille.

Pauliina Rovio
Hyvinvointijohtaja

Oleelliset muutokset ja keskeinen toiminta

Hyvinvointiosaston työtä arvioiva hyvinvointisuunnitelma 2023 on laadittu sähköisellä FCG:n hyvinvointikertomus -ohjelmalla, ja se on tilinpäätöksen liitteenä. Hyvinvointisuunnitelman arviointia vuoden 2023 osalta on tehty monitoimijaisesti sekä poikkihallinnollisesti osallistaen. Hyvinvointipalvelujen vastuualueeseen kuuluvat hyvinvointipalvelut, nuorisopalvelut, liikuntapalvelut, kirjastopalvelut ja kulttuuripalvelut (sis. Lamminahon museotoiminnan). Vastuualueen johtajana on hyvinvointijohtaja ja muuta henkilökuntaa ovat palvelusihteri, hyvinvointikoordinaattori, hyvinvointisuunnittelija, hankekehittäjä, liikunnanohjaaja (muuttui syyskuussa 2023 vapaa-ajanohjaajan tehtäväksi), nuorisotyöntekijä ja etsivä nuorisotyöntekijä sekä nuorten työpajalla (projektirahoituksella) työskentelevät yksilövalmentaja (100%) ja ohjaaja (50% prosenttia työpajalla).

Kirjastossa työskenteli kirjastonhoitaja, kirjastovirkailija ja MunKirjasto -hankkeen työntekijä. Hankkeen myötä kirjastolla pystyttiin järjestämään lukuisia tapahtumia, jotka tavoittivat merkittävän määrän kävijöitä.

Hankekehittäjä toimi koko vuoden kaikilla kunnan osastoilla edistäen hanketoimintaa ja rahoituksen hakuja eri rahastoista sekä julkiselta sektorilta. HOP- hyvinvointia, osallisuutta ja pärjäämistä -hanke sai rahoituspäätöksen Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksesta ja aloitti toimintansa toukokuussa. Hankekoordinaattori aloitti hankkeessa työnsä 1.8. alkaen. Hankkeen toiminta keskittyi syksyn aikana verkostojen rakentamiseen ja toteutuksen suunnitteluun hankekumppaneiden kanssa sekä asiakastyön käynnistämiseen.

Hyvinvointiosastolla valmisteltiin kaksi uutta rahoitushakemusta. Terveystien edistämisen määrärahaa haettiin yhdessä Utajärven kunnan kanssa *Pienten kuntien vaikuttava luontolähtöinen toiminta - luonto ympärillämme hyvinvoinnin lähteenä* -hankkeelle. Hakemukseen on saatu kielteinen päätös. Vuoden lopussa jätettiin Pohjois-Suomen AVI:lle kirjastotoimen valtionavun hankehakemus *Tulevaisuuden kirjasto - yhteinen kirjastomme*. Poikkihallinnollisesti yhteistyötä tehtiin hallinto-osaston kanssa *Työpaikkoja yhteistyöllä* -hankkeen kanssa ja suunniteltiin yhteistä palvelupistettä loppuvuodesta. Teknisen osaston kanssa toteutettiin yhteistyötä Katetun kaukalon rakentamishankkeen osalta sekä suunniteltiin Sahanrannan kehittämisinvestointeja, joihin on haettu investointiavustusta Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksesta. Toteutuessaan hanke on merkittävä hyvinvointia edistävä kohde kuntalaisille.

Hyvinvointiosasto päivitti kotouttamisohjelman vuosille 2020-2024. Kotouttamisohjelman päivittäminen tuli ajankohtaiseksi tilapäistä suojelua hakevien ja saavien väliaikaiseen suojeluun liittyvän asetuksen toteuttamiseksi. Kuntamalli Ukrainasta paenneiden auttamiseksi otettiin käyttöön Vaalan kunnassa vuonna 2022 ja sitä jatkettiin vuoden 2023 loppuun saakka. Kotouttamista kunnassa koordinoi hyvinvointisuunnittelija, joka vastasi Ruukin vastaanottokeskuksesta kuntaan

muuttavien ukrainalaisten kuntaan sijoittumisesta.

Kuntamallin -sopimus lakkasi vuoden 2023 lopussa, jonka jälkeen kuntaa tuli enää yksittäisiä tilapäisen suojelun tarpeessa olevia henkilöitä. Kotoutumisen toimintatuotot 36 354 e muodostuivat vastaanottokeskuksen maksamista asumisen tuotoista. Toimintakulut olivat - 35 188 e ja vuosikate 1166 e. Kuntamallinsopimuksen loppumisen myötä myös asumisesta maksettavat korvaukset loppuivat sekä kunnan maksamat välttämättömiä hankintoja ei enää syntynyt. Kaikki vuonna 2022 Vaalan kuntaan tulleet tilapäistä suojelua saavat ukrainalaiset hakivat ja saivat kotikuntamerkinän vuoden 2023 aikana. Kotikuntamerkinän myötä he olivat oikeutettuja esimerkiksi Kelan palveluihin ja tukiin sekä hyvinvointialueen palveluista he maksoivat jatkossa itse. Vaalan kunta teki vuonna 2023 loppu vuodesta sopimukset ELY keskuksen kanssa, jonka jälkeen tilapäistä suojelua saavista maksettiin kunnalle laskennallista korvausta. Laskennallinen korvaus on tarkoitettu kunnalle lähtökohtaisesti kunnan kotouttamisohjelmassa mainittuihin kotoutumista edistävien ja tukevien palveluiden ja toimenpiteiden järjestämiseen ja kehittämiseen.

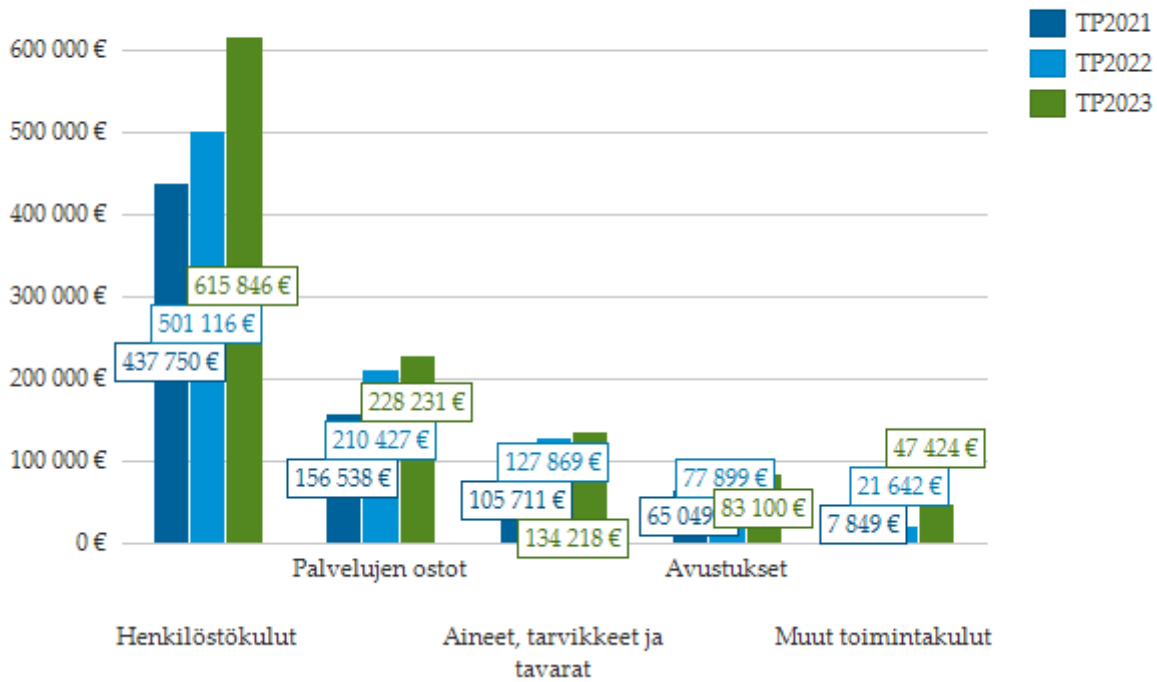
Hyvinvointiosastoon kuuluva liikunnanohjaajan toimi muutettiin vapaa-ajanohjaajan tehtäväksi syyskuussa 2023, koska liikunnanohjaajan tehtävään ei saatu pysyvää henkilöä. Vapaa-ajanohjaajan tehtävään valittu henkilö aloitti työskentelyn kunnassa joulukuun alussa.

Huomioitavaa on myös se, että hyvinvointialueet aloittivat toimintansa vuoden 2023 alusta. Merkittävä organisaatio- ja toimintaaluemuutos toi mukanaan muun muassa sitä, että aiemmin tutuksi tulleita hyvinvointityön yhteistyötahoja ja -toimintarakenteita ei enää kaikilta osin ollut saatavilla entisessä muodossaan ja uusia yhdyspinta- ja yhteistyökanavia päästiin vasta luomaan vuoden 2023 aikana.

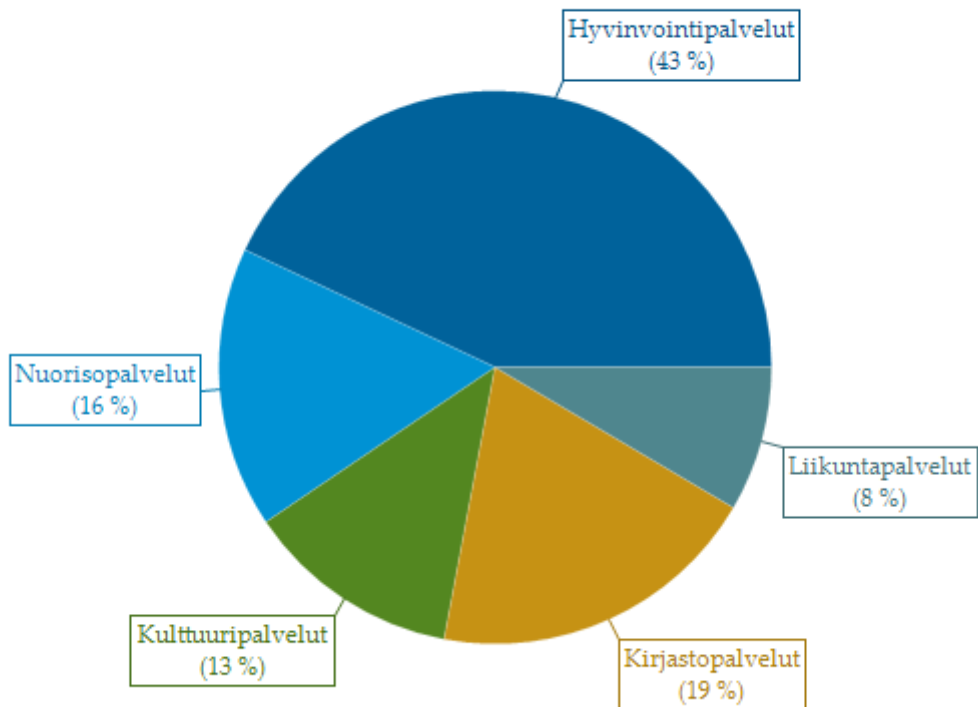
Hyvinvointiosaston toimintatuotot olivat yhteensä 180 361 €, toimintakulut - 1 108 818 € ja vuosikate - 928 532 €. Suunnitelman mukaiset poistot olivat - 223 455 € (joista lisäpoistoja 200 708 €).

Toimintakulut

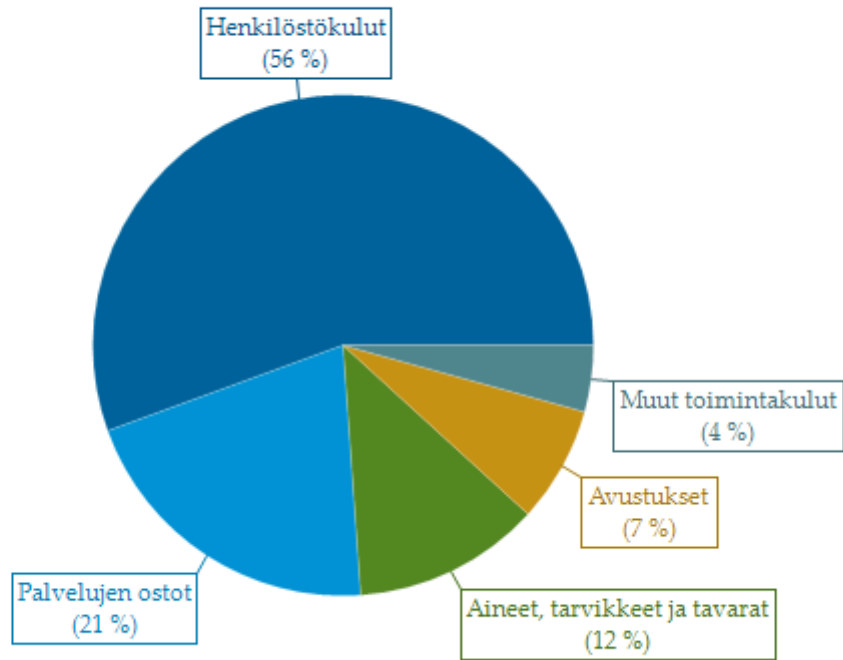
Tyhjä vuosittainen

Kulujakauma vastualueittain

Kulujen jakautuminen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	180 361	182 950	98,59 %	-2 589	148 755
Myyntituotot	3 251	2 000	162,54 %	1 251	19 245
Maksutuotot	1 675	1 500	111,63 %	175	1 756
Tuet ja avustukset	172 616	176 950	97,55 %	-4 334	124 874
Muut toimintatuotot	2 821	2 500	112,82 %	321	2 880
TOIMINTAKULUT	-1 108 818	-1 391 370	79,69 %	282 552	-938 954
Henkilöstökulut	-615 846	-632 930	97,30 %	17 084	-501 116
Palvelujen ostot	-228 231	-485 680	46,99 %	257 449	-210 427
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-134 218	-165 100	81,30 %	30 882	-127 869
Avustukset	-83 100	-94 400	88,03 %	11 300	-77 899
Muut toimintakulut	-47 424	-13 260	357,65 %	-34 164	-21 642
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-928 457	-1 208 420	76,83 %	279 963	-790 198

8.1. Hyvinvointipalvelut

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Hyvinvointipalveluita ovat kaikki sellaiset palvelut, joita kunta järjestää kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Vaalassa hyvinvointityön visio valtuustokaudelle 2021-2025 muodostuu yhteisestä

maakunnallisesta ihmislähtöisestä hyvinvointikäsitteestä: Vaalassa on jokaisella mahdollisuus elää hyvää arkea ja mielekästä elämää. Vaalalaiset voivat hyvin ja ovat tyytyväisiä elämäänsä. Yhteisenä päämääränä on, että jokainen vaalalainen kokee tulevansa kuulluksi, nähdyksi, hyväksytyksi ja ymmärretyksi ihmisenä eikä yksittäisten tarpeidensa kautta (Hyvinvointisuunnitelma 2021-2025).

Vastuualueen toimintakertomus

Hyvinvointisuunnitelma vuodelle 2023 on tilinpäätöksen liitteenä ja siihen on kirjattu yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja poikkihallinnollisesti tehtyä arviointia toimenpiteiden toteuttamisesta kyseisenä vuonna. Erilaisen kuntalaisilta kerätyn tiedon perusteella on valtuustokaudeksi 2021-2025 valikoitunut kehittämisteemoiksi neljä kokonaisuutta: ikäihmisten kotona pärjäämisen edistäminen, yksinäisyyden lievittäminen, ehkäisevän päihdetyön kehittäminen ja koulukiusaaminen. Taloudelliseen hyvinvointiin liittyvät huolenaiheet koskettavat kaikenikäisiä kuntalaisiamme.

Ehkäisevän päihdetyön ohjelma 2021- 2025 hyväksyttiin hyvinvointilautakunnassa joulukuussa 2020. Ehkäisevää päihdetyötä on tehty hyvinvointisuunnittelijan toimesta. Ehkäisevää päihdetyön periaatteet näkyivät muutoinkin koko hyvinvointiosaston toiminnassa.

Vaalan kunnassa usean vuoden ajan hyvinvointijohtajana toiminut henkilö toimi koko vuoden 2023 ajan Oulun kaupungin palveluksessa ja vs. hyvinvointijohtajana toimi kaksi eri henkilöä vuoden 2023 aikana. Edellisen hyvinvointijohtajan irtisanouduttua tehtävästään laitettiin virka toistaiseksi voimassa olevana hakuun ja rekrytointiprosessi saatiin päätökseen joulukuussa 2023.

Liikunnan edistämiseksi tuotettiin erilaisia liikunnallisia hyvinvointipalveluita kaiken ikäisille kuntalaisille sekä erityisryhmille. Vaalan kuntaan yritettiin saada uusi liikunnanohjaaja alkuvuoden aikana, mutta valitettavasti kyseiseen tehtävään ei onnistuttu saamaan pysyvää henkilöä. Liikunnanohjaajan tehtävä muutettiin vuoden loppupuolella vapaa-ajanohjaajan tehtäväksi, jonka tehtäväkuvaan sisältyy myös eri-ikäisten kuntalaisten liikunnallisten palveluiden suunnittelua, järjestämistä ja toteuttamista yhteistyössä eri tahojen kanssa. Vuonna 2023 järjestettiin liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi esimerkiksi uintiretkiä, allasjumppaa ja niihin kuljetus Rokualle sekä maksutonta kuntosalitoimintaa yhteistyössä Vaalan Fysioterapian kanssa ikäihmisille ja kokeiluluonteisesti erityisryhmille ja nuorille.

Vuonna 2023 perustettiin Vaalaan oma Oulu 2026 -kulttuuriryhmä, joka toimii samalla myös vuonna 2024 vietettävän Vaala 70-vuotta juhlavuoden suunnittelutyöryhmänä. Kulttuuritarjonta oli monipuolista ja runsasta vuoden 2023 aikana.

Yhtenä hyvinvointiosaston painopistealueena ollutta ikäihmisten kotonapärjäämistä tuettiin jatkamalla kaikille avointa matalan kynnyksen olohuone-kerho toimintaa neljällä sivukylällä sekä kirkonkylällä. Kerhoissa yksityiset palvelun tuottajat esittelivät yrityksensä palveluita, asiantuntijoita kävi luennoimassa esimerkiksi eri teemaviikoilla, toteutettiin toiminnallisia ja liikunnallisia tuokioita, kehitettiin muistiterveyttä jne. Yksinäisyyden lievittämiseen perustetut kaksi puhelinrinkiä toimivat vuoden 2023 loppuun saakka. Huoli-ilmoituksia ikäihmisistä tehtiin myös hyvinvointisuunnittelijalle, joka hoiti ilmoituksia eteenpäin hyvinvointialue Pohteen suuntaan.

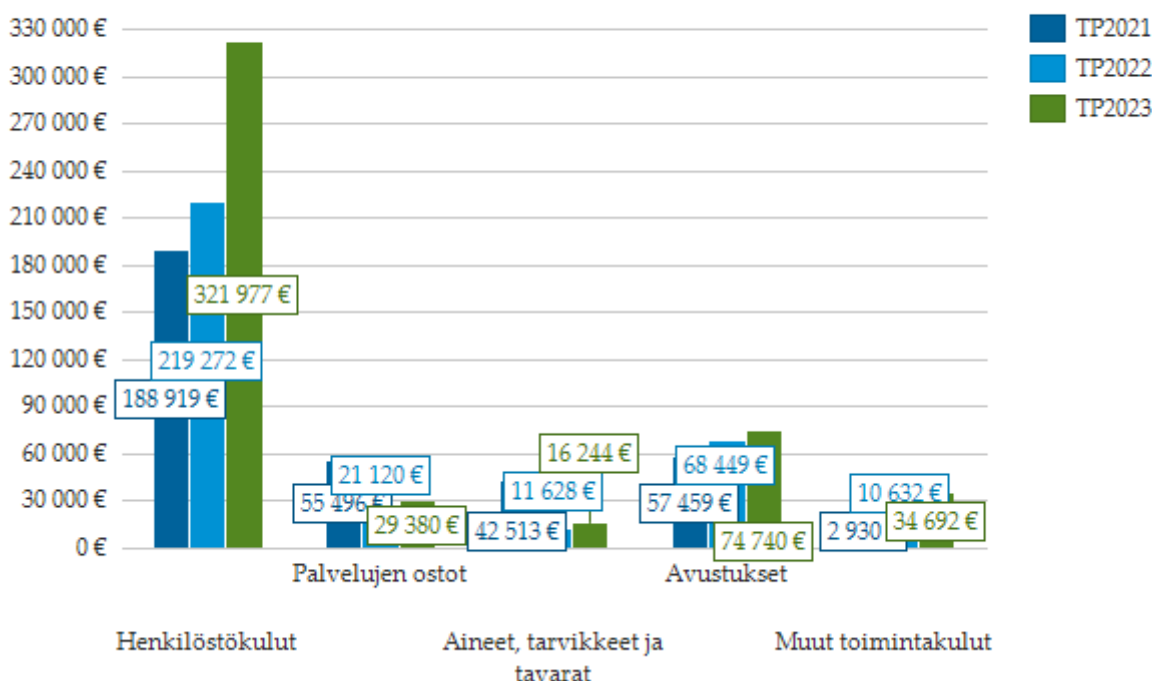
Tilapäisen suojelun tarpeessa olevien ukrainalaisten kanssa jatkettiin kotouttamistyötä hyvinvointisuunnittelijan toimesta. Heille pidettiin info tilaisuuksia liittyen kotikuntamerkin hakemiseen ja sen tuomiin muutoksiin. Heitä myös avustettiin kotikuntamerkin hakemisessa, vuokrasopimusten teossa sekä muissa asuntoasioihin ja sopimuksiin liittyvissä asioissa. Heitä myös ohjattiin Kelan palveluiden piiriin.

Hyvinvointiosasto organisoï myös kunnan vaikuttamistoimielinten toiminnan. Vaalan hallintosäätö 2020 mukaan kunnan vaikuttamistoimielimenä toimivat nuorisoneuvosto, vanhus- ja vammaisneuvosto, vapaa-ajan asukasneuvosto sekä lapsiparlamentti. Lapsiparlamentti on uusi vaikuttamistoimielin, jonka tehtävänä on varmistaa lasten tulevan kuulluksi heitä itseään koskevassa kunnan päätöksenteossa, toiminnassa ja kehittämisessä. Lapsiparlamentin muodostavat oppilaskunnan jäsenet.

Hyvinvointipalveluiden toimintatuotot olivat 68 231 €, toimintakulut olivat -477 033 € ja vuosikate -408 866 €.

Toimintakulut

Tyhjä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	68 231	41 600	164,02 %	26 631	15 193
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-477 033	-521 730	91,43 %	44 697	-331 102
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-408 802	-480 130	85,14 %	71 328	-315 909
Suunnitelman mukaiset poistot	-76			-76	

8.2 Liikuntapalvelut

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Vaalan kunnan tavoitteena on edistää kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä sekä fyysisistä aktiivisuutta tukemalla liikunnan harrastamista sekä vahvistamalla elinvoimaista kansalaistoimintaa paikallistasolla. Kunta tukee kuntalaisten liikkumista kehittämällä paikallista yhteistyötä sekä terveyttä edistävää liikuntaa, avustamalla kansalaistoimintaa ja tarjoamalla liikuntapaikkoja sekä -palveluita.

Kunnan tuottamat omaehtoiset ja ohjatut liikuntapalvelut täydentävät paikallista liikuntatarjontaa, jota kansalaisopisto ja seurat tarjoavat. Kunnan liikuntapalveluiden toiminnan tarkoituksena on turvata liikuntamahdollisuuksia sellaisille henkilöille ja ryhmille, jotka eivät kuulu järjestötoiminnan piiriin tai joille seurat ja yhdistykset eivät kykene järjestämään toimintaa tai joita liikuntayritysten palvelut eivät tavoita.

Pienessä kunnassa yritysten tarjoamia liikuntamahdollisuuksia on vähän ja siksi kunnan ylläpitämät liikuntapaikat sekä, yhteistyössä yhdistysten ja kansalaisopiston kanssa järjestettävät liikuntatapahtumat ja -ryhmät ovat todella tärkeitä.

Vastuualueen toimintakertomus

Keväällä 2022 toistaiseksi voimassa olevaan liikunnanohjaajan työsuhteeseen valittu henkilö siirtyi toisiin tehtäviin vuoden 2022 lopussa ja rekrytoinneista huolimatta emme saaneet täytettyä liikunnanohjaajan tehtävää pidempiaikaisesti. Tästä johtuen muutettiin tehtävä muutettiin vapaa-ajanohjaajan tehtäväksi syyskuussa 2023. Tehtävään valittiin toistaiseksi voimassa olevaan työsuhteeseen henkilö, joka aloitti tehtävässään joulukuussa 2023. Vapaa-ajanohjaajan tehtävänkuvaa kuuluu muun muassa suunnitella ja järjestää liikunnan, kulttuurin ja muun vapaa-ajan toiminnan toimintaa sekä tapahtumia eri ikäisille ihmisille Vaalassa.

Työntekijän puuttumisen vuoksi liikuntapalveluiden vuoden 2023 toiminta on ollut vähäisempää aiempiin vuosiin verrattuna. Vuonna 2023 järjestettiin ikäihmisten uintiretkiä Rokualle. Ikäihmisten maksuttomia kuntosalivuoroja lisättiin keskiviikon vuoron lisäksi suuresta kysynnästä johtuen myös perjantaille.

Liikunnanohjaajan puuttuessa hyvinvointikoordinaattori järjesti Kunnan mummola- tapahtuman sekä maksutonta kehonkoostumuksen mittauksia kuntalaisille. Keväällä 2023 järjestettiin koko perheen lasketteluretki Pikku-Syötteelle ja osallistuttiin yhdessä nuorisopalveluiden kanssa toiminnallisen päiväleirin järjestämiseen ja ohjaamiseen talvilomalla.

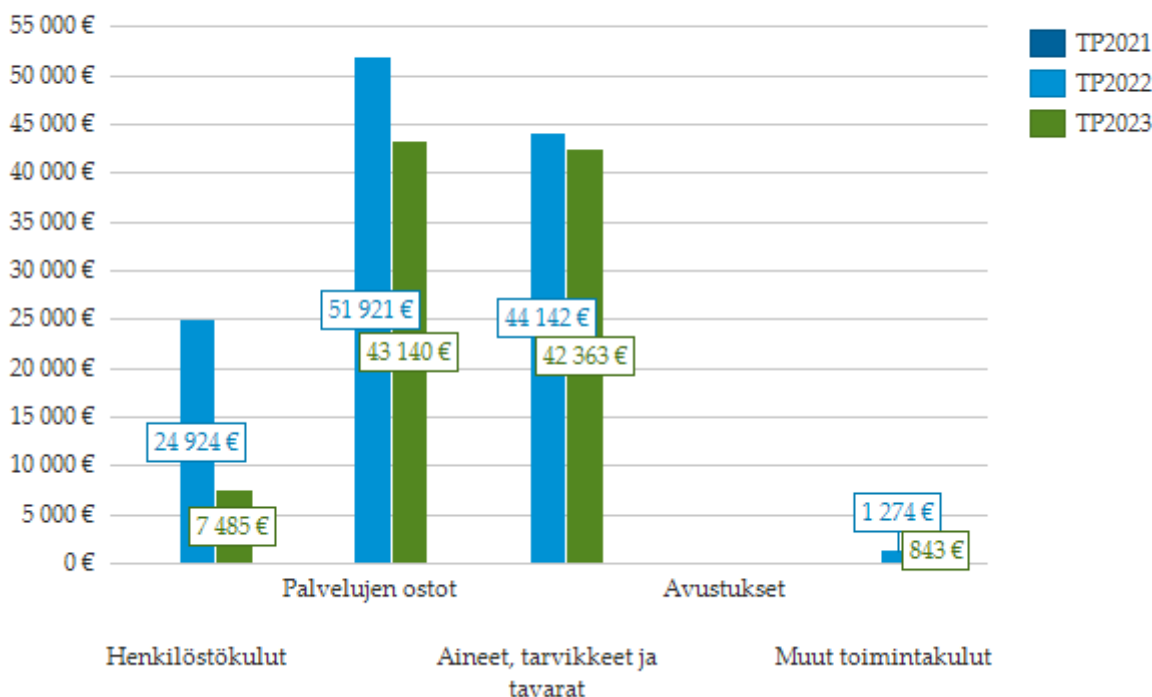
Keväällä hyvinvointikoordinaattori järjesti harrastepäivän Alatalolla, joissa kuntalaisten oli mahdollista maksuttomasti päästä tutustumaan Vaalan eri harrastemahdollisuuksiin. Huhtikuussa järjestettiin yhdessä Vaalan vene- ja moottorikelkkakerhon kanssa koko perheen talvinen puuhapäivä Puuhamäellä. Kesällä tarjottiin eri ikäisille kuntalaisille maksutonta liikuntalajien kokeilua, kuten melontaa, suppailua ja kirkkovenesoutua.

Syksyllä hankittiin kirjastolle käyttäjäkyselyn perusteella lisää lainattavia välineitä liikuntavälinelainaamoon, kuten hiihtoahkio, liukulumikenkiä ja lumikenkiä. Hyvinvointikoordinaattori oli mukana Vaalan pyöräilyn ja kävelyn edistämishjelman laadinnan työryhmässä.

Liikuntapalveluiden toimintatuotot olivat 1 290 €, toimintakulut -93 831 € ja vuosikate -92 541 €.

Toimintakulut

Tyhjä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	1 290	2 400	53,77 %	-1 110	4 464
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-93 831	-179 100	52,39 %	85 269	-122 261
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-92 541	-176 700	52,37 %	84 159	-117 797
Suunnitelman mukaiset poistot					

8.3. Nuorisopalvelut

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Nuorisopalvelut vastaavat nuorisolain mukaisista kunnan nuorisotyöhön kuuluvista tehtävistä. Näihin kuuluvat mm. nuorisotilatoiminta, nuorten kesätyöllistäminen ja vapaa-ajan toiminnan organisointi yhteistyössä järjestöjen kanssa sekä erityisnuorisotyö, johon kuuluu etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta.

Vastuualueen toimintakertomus

Vuonna 2023 nuorisotilatoimintaa jatkettiin nuorisotila VaNulla. Nuortenillat järjestettiin perjantaisin ikäryhmille 7-17vuotiaat. Keväällä pidettiin nuorteniltoja myös lauantaisin, mutta niiden osallistujamäärä jäi niin pieneksi, että syksyllä ei enää jatkettu lauantai aukioloja. Lisäksi tiistaisin tiloissa toimi 4H:n pitämä nuorten klubi 7.-9. luokkalaisille, keskiviikkoisin hyvinvointikoordinaattorin ohjaama iltapäivän puuhaparkki alakoululaisille ja torstaiklubi 7.- 29-vuotiaille nuoriso-ohjaajan sekä etsivän nuorisotyöntekijän pitämänä. Arkipäivisin maanantaista torstaihin nuorisotilalla kokoontui yläkoulun kerhotunnin aikana nuokkarikerho, jonka vetovastuussa olivat hyvinvointipalveluiden nuorten kanssa työskentelevät henkilöt vuoropäivin. Nuorisotilatoiminnan lisäksi tiloissa toimii Olohuone- kerhotoiminta, sekä useita 4H-yhdistyksen vetämiä kerhoja.

Uusi biljardipöytä saapui nuorisotilalle helmikuun alusta. Samassa kuussa järjestettiin ystävänpäivä tapahtuma koululla sekä Ajokortti työelämään - koulutus yhteistyössä 4H:n kanssa 8. luokkalaisille kunnan valtuustosalissa. Maaliskuussa jaettiin kesätyösetelit ja avustettiin nuoria kesätyön haussa.

Talvilomaviikolla pidettiin alakouluikäisille maanantaista keskiviikkoon päiväleiri toimintaa ulkoilun merkeissä. Torstaina tehtiin reissu Vuokatin Superparkiin ja lauantaina laskettelemaan Pikku-Syötteelle.

Nuorisotilan 1-vuotis syntymäpäiväjuhlat pidettiin 31.3., joissa tarjottiin kakkua kaikille kävijöille. Huhtikuun alussa pidettiin pääsiäisteemainen mäenlaskutapahtuma Puuhamäellä ja "Pääsiäisralli" koululla. Koululla pidettiin yhteistyössä kuraattorin, kouluterveydenhoitajan ja etsivän nuorisotyöntekijän kanssa erilaisia teemapäiviä mm. Mediakasvatukseen, hyvinvointiin ja mielenterveyteen liittyen.

Nuoriso-ohjaaja osallistui MAHIS-ohjaaja koulutukseen, mikä mahdollisti sen, että muutaman nuoren kanssa oli mahdollista hakea MAHIS-tukea koulun päättäjien Beach Party-tapahtumaan. Tapahtuma oli nuorten itsensä ideoima ja he osallistuivat tapahtuman toteutukseen. Tapahtuman jälkeen nuoriso-ohjaaja ja hyvinvointikoordinaattori jalkautuivat valvomaan päättäjäsiltaa.

Kesäajalla järjestettiin liikkuvaa nuorisotyötä. Hyvinvointikoordinaattori ja nuoriso-ohjaaja jalkautuivat nuorten keskuuteen tekemään liikkuvaa nuorisotyötä liikenneturvallisuuskasvatuksen näkökulmasta nuorisotyöhön hankituilla skoottereilla. Lisäksi kesän aikana järjestettiin Vaalan kesäavaus - tapahtuma, keppiheppakurssi, tanssileiri, eräleiri, leiritoimintaa luontoliikuntateemalla

Rokualla sekä mahdollisuuksia erilaisiin lajikokeiluihin, kuten kalastukseen, ratsastukseen, suppailuun ja melontaan. Lisäksi oltiin mukana FestiVaala- viikon järjestelyissä, jossa toteutettiin mm. Perhepiknik, lasten satutunti, kepparikisat, runopolku, työpajanuorten kehittämispiknik sekä lasten ja nuorten elokuvafestarit.

Syksyllä järjestettiin Koko perheen Venetsialaiset Sahanrannassa. Ryhmytymispäivä pidettiin 7. luokkalaisille ja 8. luokkalaisille Kurikkavaaran maastossa Lost in Kurikkavaara- teemalla. Perinteinen Halloween- tapahtuma järjestettiin myös Kurikkavaarassa, jonne saapui parisataa osallistujaa. Tapahtuman tarjoiluista vastasi Vaalan lukion opiskelijakunta.

Nuorisotyön viikolla järjestettiin aamupala lukiolaisille ja hyvinvointitunti. Kirjastolla vieraili taikuri Elias Kvist ja nuortenillassa pidettiin Call Out Disco 9-29 -vuotiaille, jossa toimi graffiti-, sketsaus-, rap-lyriikka- ja rap-live työpajat.

Syyslomaviikolla pidettiin alakouluikäisille maanantaista keskiviikkoon päiväleiritoimintaa Vanulla. Torstaina tehtiin reissu Oulun Superparkkiin.

Ehkäisevän päihdetyön viikolla teemana oli Käsi kädessä: päihde- ja mielenterveystyö. Tähän liittyen pidettiin ept- oppitunnit yläkoululaisille. Dilemma ja Joakim kutsuttiin esiintymään Vaalan yhtenäiskoululle.

Yhteistyössä kirjaston kanssa tehtiin vuoden aikana mm. Lukupajat, sarjakuvatyöpajat, pelipäivä ja Harry Potter- teemailta. Joulun aikaan yhteistyössä 4H:n kanssa järjestettiin joulupajat, piparipaja, myyjäiset ja nuorisotilan pikkujoulut.

Nuoriso-ohjaaja osallistui alueellisiin nuorisotyöntekijäiden tapaamisiin, nuorisotyönpäiville sekä Nuori2023 tapahtumaan. Hän toimi koko vuoden nuorisoneuvoston tukena ja mahdollisti edustuksen Pohjois-Pohjanmaan nuorisovaltuuston kokouksiin saattamalla nuorisovaltuuston edustajan paikalle.

Kuluneen vuoden aikana osallistuttiin Polku-hankkeen esiselvitysvaiheeseen. Polku-hanke on Nuorten Ystävät ry:n, Muhoksen, Vaalan ja Utajärven kuntien yhteinen kolmevuotinen kehittämishanke, jonka aikana kartoitetaan Muhoksen, Utajärven ja Vaalan kuntien nuorisotyön nykytilanne, sen vahvuudet ja kehittämiskohteet. Kuntien nuorisotyön toiminnot ja työmuodot, työmenetelmät, tavoitteet ja arvopohja kirjoitetaan auki NUPS- prosessissa, jonka päämääränä on kolmen kunnan yhteinen asiakirja, alueellinen Nuorisotyön perussuunnitelma eli NUPS.

Nuorisolain 10 §:n mukaan etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Kun kunta järjestää etsivää nuorisotyötä, sen tulee nimetä etsivän nuorisotyön toimeenpanosta vastaava kunnan viranhaltija tai kuntaan työsopimussuhteessa oleva henkilö. Kunnan etsivä nuorisotyöntekijä on toiminut omassa tehtävästään vuoden 2022 alussa, kun kuntaan saatiin valittua hyvinvointisuunnittelija. Vaalan kunta on hakenut ja saanut valtionavustusta Etsivän nuorisotyön toimintakulut olivat 40 289 € ja vuosikate - 40 289 €.

Vaalassa toimii Nuorten työpaja, jossa toimii kokoaikainen yksilövalmentaja ja 50 % ohjaaja. Nuorten

työpajan toiminnan tarkoituksena oli valmentaa nuoria työelämään, tai opintojen pariin. Työskentelymuodoksi Vaalassa oli valikoitunut ns. starttivalmennus.

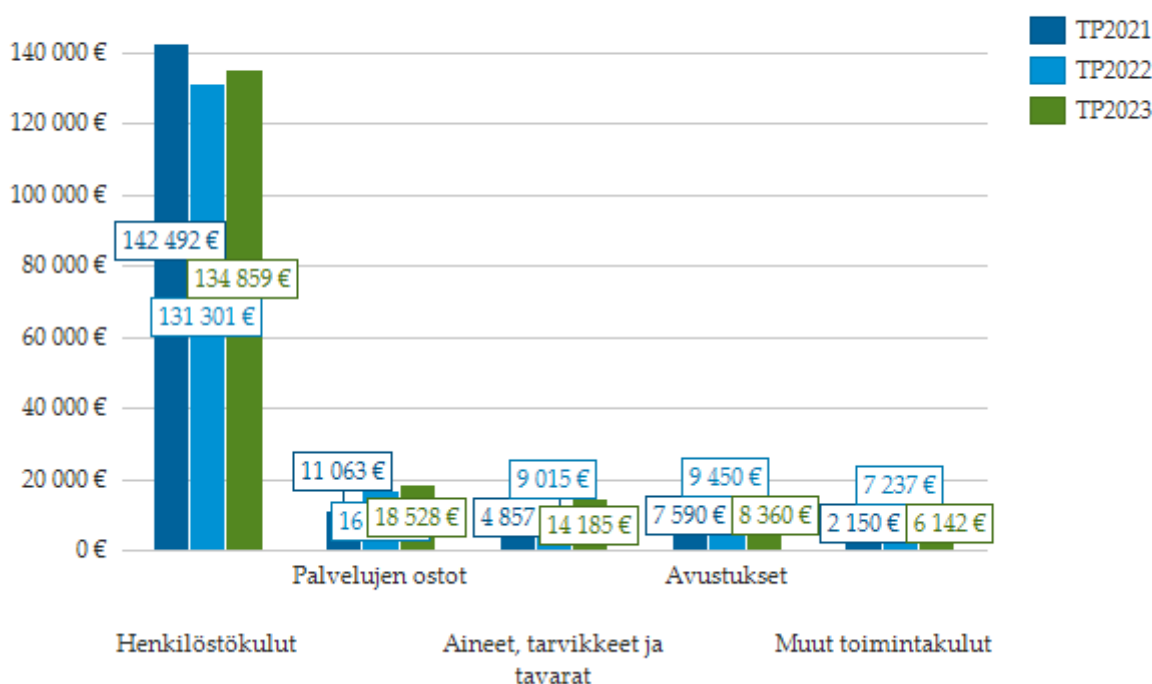
Starttivalmennus on alle 29-vuotiaille valmennusta, jonka tarkoituksena on parantaa työllistymismahdollisuuksia, tai madaltaa opiskelemisen kynnystä. Toiminta on kohdennettu vaikeasti työllistyviin ja ilman koulutusta oleviin, syrjäytymisvaarassa ja heikoimmassa asemassa oleviin nuoriin. Toiminnassa toivotaan, että muodostuu aina starttivalmennusryhmä, se olisi tehokkain muoto, mutta koska Vaala on pieni paikkakunta, usein menee niin, että ryhmät ovat hyvin pieniä.

Työpajatoiminta päättyi Vaalan kunnassa elokuussa 2023 työpajatoimintaan palkattujen henkilöiden siirryttyä töihin muualle. Uusia henkilöitä ei saatu rekrytoitua tilalle.

Nuorten työpajan valtionosuus on 33 000 € vuonna 2022, toimintakulut -75 916 € ja vuosikate -42 916 €. Talousarvio ylittyi 6816 €:lla, mikä johtui arvioitua isommista vuokratuluista, leasingkuluista sekä henkilöstökuluista.

Toimintakulut

Tyhjä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	31 078	63 000	49,33 %	-31 922	63 000
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-182 073	-250 360	72,72 %	68 287	-173 382
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-150 995	-187 360	80,59 %	36 365	-110 382
Suunnitelman mukaiset poistot	-212 511	-12 460	1 705,54 %	-200 051	-12 454

8.4. Kirjastopalvelut

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Kirjastotoiminnalle laissa määriteltyjä tavoitteita ovat väestön yhdenvertainen mahdollisuus sivistykseen ja kulttuuriin, tiedon saatavuus ja käyttö, elinikäisen oppimisen ja osaamisen kehittäminen, monipuolisen lukutaidon ja lukemiskulttuurin edistäminen sekä aktiivisen kansalaisuuden, demokratian ja sananvapauden turvaaminen. Näiden tavoitteiden toteuttamisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, moniarvoisuus ja kulttuurinen moninaisuus.

Vastualueen toimintakertomus

Vuosi	2019	2020	2021	2022	2023
Lainaus	31461	26673	26403	37482	34438
Lainoja/as	11,0	10,0	10,0	14,02	13,11
Lainan hinta	5,6	5,7	6,1	4,3	5,2
Lainat vakinaista henkilöä kohdin	12585	13336	13201	18741	17219
Kirjojen hankinta kpl	1282	1278	1216	1031	1238
Aineiston hankinta kpl	1414	1379	1340	1139	1349

Käynnit/ as	9,3	4,5	4,0	6,3	6,6
Tapahtumien osallistujamäärä	602	309	476	204	1061
Verkkokäynnit	13654	16609	17240	17823	19188

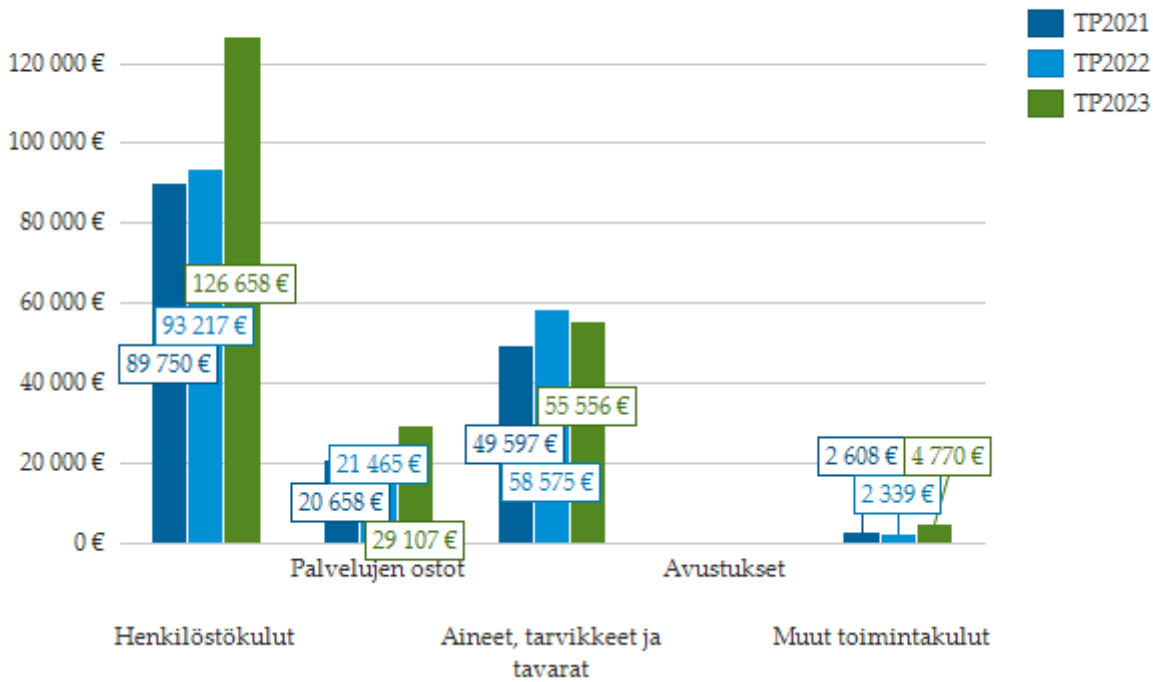
Vaalan kirjasto kuuluu OUTI-kirjastoverkkoon. Kirjaston palvelua kehitetään ja monipuolistetaan osana OUTI-kirjastokimppaa. Kirjaston palveluun kuuluu myös liikuntavälinelainausta. Kotiseutukokoelmaan kerätään muistiinmerkittyä tietoa kotikunnastamme. Vuonna 2023 kirjastossamme oli fyysisiä asiakaskäyntiä 17 219 ja verkkokäyntiä 19 188. Kirjastossa oli aukiolotunteja yhteensä 4 468 (henkilökunta paikalla + omatoimikirjaston aukiolotunnit). Kirjaston kokoelma kattaa 40 977 nimikettä.

Munkirjasto-hanke toteutettiin vuosina 2022–2023. Hanke keskittyi lasten ja nuorten lukemisen edistämiseen ja hankkeessa toteutettiin kirjailijavierailijoita kaikille peruskouluikäisille, erilaisia työpajoja ja paljon tapahtumia sekä kirjavinkkausta. Hankkeessa tuotiin myös kirjaston palveluja esille kattavasti kuntalaisille somessa ja järjestämällä kirjastolla erilaisia tempauksia sekä tapahtumia. Hanke sai valtion avustusta vuonna 2023 yhteensä 23 126 €.

Kirjaston toimintatuotot olivat 24 552 €, toimintakulut 216 090 € ja vuosikate - 191 549 €.

Toimintakulut

Tyhjä vuosittainen

[TP Tuloslaskelma Kirjastopalvelut]

8.5. Kulttuuripalvelut

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Vaalan kunnassa taiteen ja kulttuurin edistäminen on osa kunnan hyvinvoinnin ja elinvoiman edistämistä. Lisäksi kulttuuritoimintaa edistämällä Vaalan kunta vahvistaa asukkaidensa osallisuutta. Hyvinvointiosasto toimii kulttuuripalveluiden vastuullisena toimialaosastona Vaalan kunnassa. Sivistysosasto vastaa osaltaan kulttuuripalveluiden tuottamisesta sivistystyön ja vapaan sivistystyön opetuksessa. Vaalassa kulttuuripalveluja tuottavat kunnan lisäksi järjestöt ja yksityiset henkilöt.

Kunnan tuottamia kulttuuripalveluja ovat:

- Kirjasto
- Oulujärven kansalaisopisto ja taiteen perusopetus
- Kunnan järjestämät tai tilaamat kulttuuriesitykset ja tapahtumat
- Lamminahon perinnetalon toiminta
- Kassu Halonen -taidetalon ylläpito kumppanuussopimuksella

Lisäksi kunta avustaa kulttuuritapahtumia ja yhdistysten ja järjestöjen toimintaa kohde- ja toiminta-

avustuksilla sekä kumppanuussopimuksin, sekä markkinoimalla tapahtumia sosiaalisessa mediassa. Tapahtumailmoitukset näkyvät myös kunnan nettisivulla tapahtumakalenterissa. Kulttuuripalveluja kehitetään myös hanketoiminnan avulla. Museoviraston kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti Vaalan kunta vastaa Lamminahon talon käyttö- ja kunnossapitokustannuksista ja kesäaikaisesta toiminnasta

Vastuualueen toimintakertomus

Vuonna 2023 perustettiin kulttuurityöryhmä, jonka pääasiallisena tehtävänä oli suunnitella yhteistyössä hyvinvointikoordinaattorin kanssa Vaalan 70-vuotisjuhlavuoden ohjelmaa. Samalla työryhmä toimi Vaalan kunnan työryhmänä Oulu2026-hankkeessa. Työryhmä koostuu kunnan henkilöstöstä sekä vapaaehtoisista järjestötoimijoista.

Vuoden aikana järjestettiin monipuolisesti erilaisia kulttuuritapahtumia kaikenikäisille kuntalaisille ja vapaa-ajanasukille. Kulttuuripalvelut tarjosi yhtenäiskoululle teatteriesityksen, musiikkimonologin koulukiusaamisesta sekä Romanimusiikkikonsertin. Äitienpäivänä osallistuttiin äitienpäiväkonsertin järjestämiseen ja tarjottiin äitienpäivän kahvitus.

Kesäkuussa FestiVaala-viikolla järjestettiin monipuolista toimintaa kaikenikäisille kuntalaisille. Tapahtumiin kuuluivat muun muassa lasten ja nuorten omat elokuvafestivaalit, Valentin Vaala - elokuvafestivaaleiden etkot, runopaja ja runopolku Sahanrannan luontopolulla, yhteislauluilta Uiton makasiinissa, iltatori ja runonlausunta.

Valentin Vaala -elokuvafestivaalin teemana kesäkuussa oli elokuvamusiikki. Festivaalin yhteydessä päästiin tutustumaan elokumusiikin työnäytökseen Vesa Mäkisen ja ohjaaja Markku Pölösen opastuksella. Lisäksi nautittiin Elsa Saision "Silta muistoihin" -konsertista, jossa kuultiin elokuvamusiikkia 1930-luvulta tähän päivään saakka.

Heinäkuussa Lamminahossa juhlittiin perinteistä Perinnepäivää. Heinäkuussa osallistuttiin Heilastelukulttuurin "Ennen ja Nyt" -taidepilotin työpajoihin Oulujokilaaksossa, joissa työstettiin tunnekuvia yhdessä taiteilija Martu Väisäsen kanssa. Työpajan tuloksena syntynyt kuvakollaasi on esillä nuorisotila Vanun ikkunassa.

Syyskuun alussa järjestettiin Sahanrannan uimarannalla yhdessä nuorisopalveluiden kanssa koko perheen yhteiset Venetsialaiset, tapahtuma keräsi yli sata osallistujaa.

Lokakuussa järjestettiin Portugalin teemainen ilta nuorisotila Vanulla aikuisille. Lisäksi tarjottiin samalla viikolla yhtenäiskoulun ja lukion oppilaille Portugalin historiaan, kulttuuriin ja erityispiirteisiin liittyviä toiminnallisia työpajoja. Lokakuussa oli perheille tarjolla Halloween-teemainen ilta Kurikkavaaran hiihtomajalla, tapahtuma keräsi paikalle arviolta 200 osallistujaa.

Marraskuussa tarjottiin kuntalaisille taiteilija Mari Kämäräisen performanssiesitys "Kuin aalto - joki". Esityksen yhteydessä valaistiin polku Isa Aspin muistomerkille kynttilöin ja järjestettiin kulttuurikävely Isa Asp -aiheisena. Marraskuussa tilattiin räppärit Joacim ja Dilemma vierailemaan Vaalan yhtenäiskoululla.

Joulukuussa osallistuttiin jouluavaukseen teemalla "Matka maailman ympäri Jouluuun". Tarjolla oli tietoa eri maiden jouluperinteistä ja toiminnallista tekemistä aiheeseen liittyen kuntalaisille. Joulukuussa järjestettiin myös erilaisia joulutapahtumia, kuten joulumyyjäiset, Joulupukin ja muorin vierailu sekä piparityöpaja.

Kauvonsaaren luontopolkua valaistiin juhlapäivinä elävillä kynttilöillä lyhdyissä.

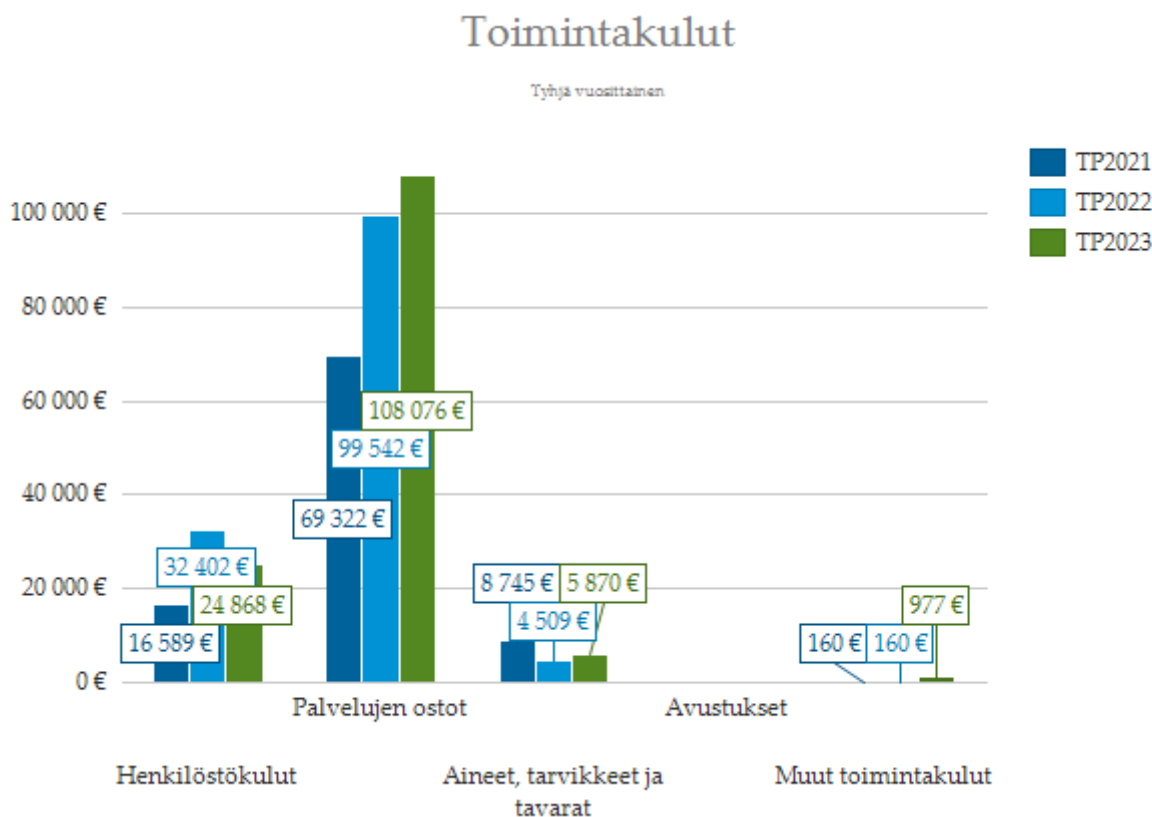
Vuosi 2023 päättyi juhlallisesti uudenvuoden juhlaan Kurikkavaaran Hiihtomajalla, jossa kävijöitä oli arviolta 350 henkilöä samalla avattiin vuosi 2024, sekä Vaalan kunnan 70v- juhlavuosi.

Läpi vuoden tuettiin avustuksin ja markkinointiyhteistyöllä vaalalaisten yhdistysten kulttuurillista toimintaa.

Lamminahon museotoiminnan toimintatuotot olivat 3 209 €, toimintakulut -27 248 € ja vuosikate -24 038 €.

Valentin Vaala -festivaalin saamat avustukset olivat 52 000 €, toimintakulut - 80 621 € ja vuosikate - 28 621 €.

Kulttuuripalveluiden toimintatuotot olivat 55 209 €, toimintakulut - 139 791 € ja vuosikate - 84 581 €.

	TP2022	TA2022	TOT%	Muutos € TA2022vsTP2022	TP2021
TOIMINTATUOTOT	55 209	54 600	101,12 %	609	53 053
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-139 791	-182 890	76,43 %	43 099	-136 613
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-84 581	-128 290	65,93 %	43 709	-83 560
Suunnitelman mukaiset poistot					

9. SIVISTYSOSASTO

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Toimialue sisältää seuraavat palvelut: sivistysosaston hallinnon, perusopetuksen, Vaalan lukion, Oulujärven kansalaisopiston ja varhaiskasvatuksen. Musiikinopetusta tarjotaan kansalaisopistossa taiteen perusopetuksena ja Kainuun musiikkiopistossa.

Osaston toimintakertomus

Sivistysjohtajan katsaus

Tilivuosi 2023 sivistysosastolla toteutui selvästi alijäämäisenä. Valtuuston myöntämän ylitysoikeuden jälkeenkin talousarvio ylittyi noin 161 000 eurolla. Ylityksen syinä on muutamia tekijöitä, joita ei pystytty ennakoimaan riittävästi: ulkoiset ostopalvelut, joissa laitoshoitokulut (sijoitetut lapset) ylittyivät sekä sisäiset kulut. Voimakkain ennakoimaton kasvu tapahtui siis edelleen ostopalveluissa sijoitettujen lasten laitoshoitokustannuksissa, joita ei ole pystytty ennustamaan riittävästi tai kustannukset eivät ole olleet tiedossa talousarviota laadittaessa. Kolmas merkittävä kokonaisuus mikä ylittyi oli henkilöstökulut. Palkkojen nousukehityksen tiedostamisesta huolimatta kulujen ennakointi ei täysin onnistunut, arvioinnissa oli käytössä osittain puutteelliset tiedot. Kaikkia palkkojen osatekijöitä ei ollut ennakoitavissa eikä mukana listauksessa, mikä talousarviota laadittaessa syksyllä 2022 oli käytettävissä.

Vuosi 2023 oli edelleen oppilasmäärään hienoisen vähenemisen aikaa. Edellisestä vuodesta perusopetuksen oppilasmäärä pysyi käytännössä lähes ennallaan, lukion osalta opiskelijamäärä väheni noin 35:een. Varhaiskasvatuksessa oli kuitenkin runsaasti lapsia kirjoilla ja tilojen käyttökapasiteetti täynnä.

Perusopetukseen perustettiin uusi laaja-alaisen erityisopettajan virka, minkä haltija hoitaa myös varhaiskasvatuksen erityisopetuksen tehtäviä. Tässä virassa hoidetaan ensisijaisesti varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen erityisopettajan tehtävät. Viran perustaminen oli panostus oppilaiden tuen tarpeeseen. Varsinkin varhainen tuki ja puuttuminen saivat huomattavan parannuksen tämän myötä.

Vaalan lukion oppilasmäärä kävi huipussaan keväällä 2021, mutta lukuvuoden 2021-2022 alkaessa kääntyi jälleen laskuun. Kuluvan lukuvuoden aikana sama suunta on jatkunut. Lukion markkinointiponnisteluja jatkettiin ja uutena etuna otettiin käyttöön kuntosalietu, jossa opiskelija saa maksutta käyttöönsä yhden vuoden ajaksi kuntosalin vuosikortin.

Lukion etujen säilyminen ja kehittäminen on jatkossakin tärkeää, jotta oppilaitoksen houkuttelevuus säilyy. Lukion merkitys paikkakunnallemme on hyvin keskeinen myös perusopetuksen laajan ja laadukkaan opetuksen turvaamisessa. Perustan lukion vetovoimalle luo kuitenkin panostaminen laadukkaaseen opetukseen ja hyvinvointiin.

Toimintavuonna aloitettiin lukiolla kansainväliseen Finest Future -lukio-ohjelmaan liittyvä toiminta. Tavoitteena on saada lukioon opiskelijoita ulkomailta ja siten osaltaan turvata opiskelijamäärän säilyminen hyvällä tasolla. Toinen merkittävä opiskelijaetuihin liittyvä päätös oli siis aloittaa kuntosaliedun tarjoaminen lukuvuoden 2023-2024 alusta.

Kansalaisopisto jatkoi toimintaansa pääsääntöisesti totutulla tavalla tarjoamalla kuntalaisille runsaasti erilaisia kursseja ja sitä kautta tärkeitä hyvinvointipalveluja. Osallistujamäärät nousivat samalle tasolle ja ylikin kuin aikana ennen koronavuotia. Toteutuneiden kurssien määrä oli kokonaisuudessaan selvästi suurempi kuin edellisenä vuonna. Toteutuneiden kurssien määrä ylitti positiivisesti, mikä näkyi kansalaisopiston toteumassa reippaana ylityksenä.

Varhaiskasvatusta tarjottiin edelleen kokonaan maksuttomasti. Esioppilaita oli keväällä vielä peräti kahden ryhmän verran. Muutoin lasten kokonaismäärä pysyi edellisten vuosien tasolla. Perhepäivähoidossa työskenteli yksi perhepäivähoitaja omassa kodissaan toisen työntekijän eläköidyttyä keväällä.

Myös varhaiskasvatuksessa työskenneltiin aiempaa huomattavasti enemmän maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa. Tämä osaltaan tarkoitti uutta haastetta henkilökunnan riittävyyteen.

Sivistysosastolla on vuonna 2023 ollut edelleen käynnissä erilaisia kansallisia ja kansainvälisiä hankkeita, joiden avulla on pystytty toteuttamaan yhteistyötä ja kehittämistoimintaa. Kansainvälisyshankkeista merkittävä on Nordplus Junior- hanke yhteistyössä pohjoismaisten kumppanin kanssa. Erityisopetuksessa oli käynnissä oppimisen tuen ja inklusion kehittämisen hanke ja edelleen jatkuvana vaativan erityisen tuen, ennaltaehkäisevien toimintamallien ja varhaisen tuen kehittämisen hanke.

Opetussuunnitelmien ja erilaisten ohjeistuksien päivityksiä tehtiin vuoden varrella Opetushallituksen määräysten ja ohjeiden mukaisesti. Perusopetuksen OPS:aan päivitettiin kohtia, mitkä koskevat poissaolojen ehkäisemistä sekä poissaolojen suunnitelmallista seuraamista ja niihin puuttumista. Lukion puolelle tehtiin kokonaan uusi aikuisoppimäärän opetussuunnitelma, mikä mahdollistaa lukion oppimäärän saavuttamisen alle viidessä vuodessa ja pääsyn tätä kautta jatko-opintoihin niille opiskelijoille, jotka eivät saa tutkintoa valmiiksi 3,5 - 4 vuodessa.

Sivistyspalveluiden talousarvio siis ylittyi tilinpäätöksessä 161 000 eurolla, mikä selittyy pääosin henkilöstökuluilla ja ostopalvelujen voimakkaalla kasvulla. Muiden budjettiosoiden osalta talousarvio toteutui pääosin hyvin.

Toimintavuoden aikana sivistysosastolle palkattiin muutamia uusia työntekijöitä. Kokonaisuutena rekrytointien onnistumiseen voi olla tyytyväinen. Haluan kiittää kaikkia osaston työntekijöitä hyvästä työstä ja vuodesta 2023!

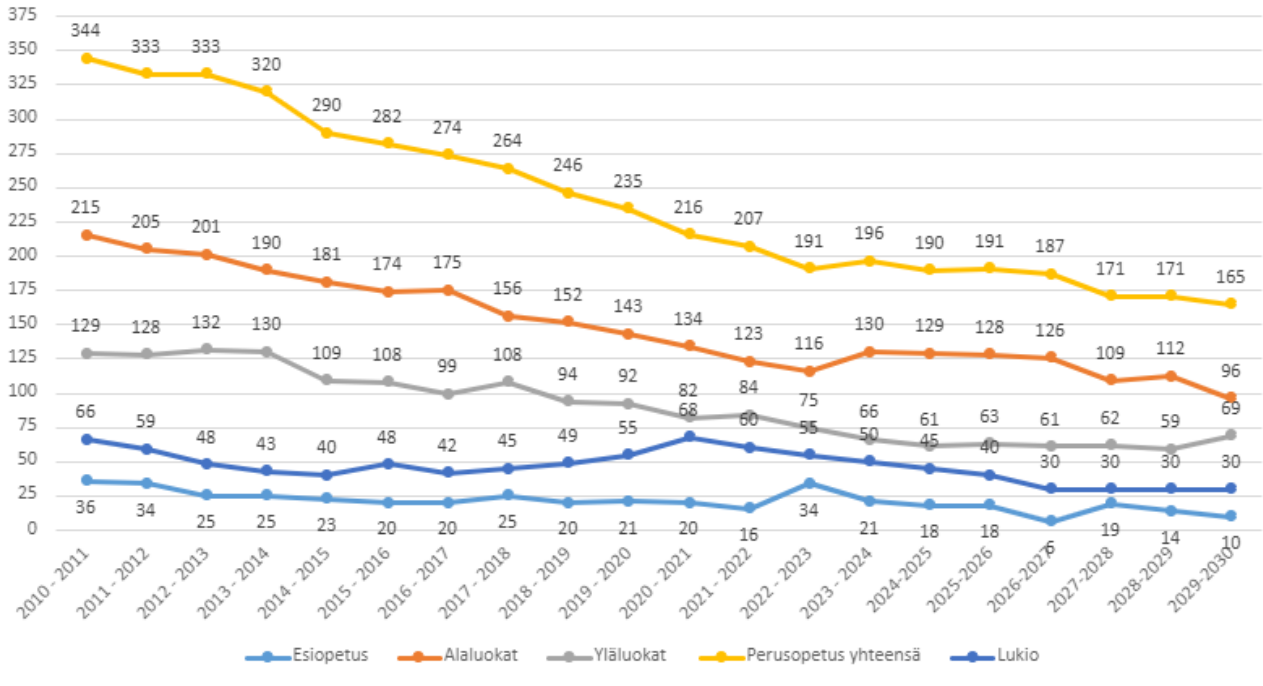
Tapani Karhu
Koulukeskuksen rehtori, sivistysjohtaja

Oppilasmäärät

Seuraavassa taulukossa on oppilaiden määriin liittyvää tilastotietoa

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Oppilasmäärät 20.9.						
Yhtenäiskoulu	223	230	208	200	197	195
Päivälukio	49	55	71	53	48	35
Yhteensä (kaikki)	297	285	279	253	245	230
Yhteensä (peruskoululaiset)	246	230	208	200	197	195
Kuljetusoppilaat 20.9.						
Yhtenäiskoulu	119	128	116	113	117	112
Esiopetus (päiväkoti)	15	14	12	8	18	12
Lukio	28	25	39	25	14	12
Yhteensä	179	167	167	146	149	136
Esioppilaiden määrä 20.9.						
Esioppilaat	20	24	21	14	34	21
Kuljetuksessa oppilaista (%)	56 %	58%	60%	58%	61%	55%
Kansalaisopisto						
Kaikki tunnit	3200	3136	2292	2200	2823	2958
Taiteen perusopetuksen tunnit	471	457	252	208	186	142
Brutto-opiskelijat	976	975	827	764	832	987
Toteutuneet kurssit	121	120	131	109	113	118

Vaalan koulujen oppilasmäärän muutos lukuvuodesta 2010-2011 lukuvuoteen 2029-2030

TOIMENPIDE 2023: LUKION OPISKELIJOIDEN KURSSEIHIN SISÄLLYTETÄÄN PAIKALLISTUNTEMUSTA JA TUTUSTUMIS- JA OPINTOMATKOJA JÄRJESTETÄÄN ROKUA GEOPARK ALUEELLE SEKÄ MUIHIN OMAN KUNNAN KOHTEISIIN.

Valtuustokauden kärkihanke: Ainutlaatuinen Rokua Geoparkimme vetää puoleensa yhä enemmän niin kotimaisia kuin ulkomaisiakin matkailijoita ympäri vuoden.

Arviointimittarit

Järjestettyjen matkojen määrä.

Vastuutaho

Tapani Karhu (Sivistysjohtaja)

Vuoden 2023 tutustumis- ja opintomatkat painoutuivat kevään Nordplus Junior- hankeviikkoon, jolloin saimme vieraaksemme islantilaisia ja norjalaisia opiskelijoita. Tutustuimme mm. Pyhäkosken vesivoimalaitokseen ja Leppiniemen alueeseen sekä Metsälamminkankaan tuulivoimapuistoon. Lisäksi teimme yksittäisiä pienempiä opintomatkoja.

TOIMENPIDE 2023: MONIPUOLINEN JA PEDAGOGISESTI PERUSTELTU VERKKOJEN JA LAITTEIDEN HYÖDYNTÄMINEN KANSAINVÄLITYYSTOIMINNASSA.

Valtuustokauden kärkihanke: Nopeat ja kattavat liikenne- ja tietoliikenneyhteydet mahdollistavat yhteyden koko maailmaan, eikä elämä Vaalassa vaadi kompromisseja tai sisällä muttia.

Arviointimittarit

Laitteiden määrä.
Yhteyksien toimivuus.

Vastuutaho

Tapani Karhu (Sivistysjohtaja)

Laitekanta on erittäin kattava ja hyvä ja yhteydet toimivat.

Laitelaskelma syksy 2023

Osasto	Älytaulu	Läppärit ja koneet	Ipadit	Chromebookit	Tulostimet
Eskarit	1	1	1	1	1
Oranssi siipi	12	42	106	63	4
Harmaa opetus	3	17	8	5	
Vihreä siipi	10	45	44	64	2
Lukio	8	17			
Abittiläppärit+palv.		30			
Yhteensä opetus	34	152	169	132	7
Varhaiskasvatus	2	3	14		
Varhaiskasvatuksen henkilöstön koneet			4		
Yhteensä kaikki	36	159	183	132	7

TOIMENPIDE 2023: LASTEN JA NUORTEN ÄÄNI KUULUU PÄÄTÖKSENTEOSSA, OPPILAS- JA OPISKELIJAKUNTATOIMINTA ON VIREÄÄ.

Valtuustokauden kärkihanke: Olemme helposti lähestyttäviä ja edistämme erilaisia lähidemokratian ja osallisuuden muotoja.

Arviointimittarit	Vastuutaho
Oppilas- ja opiskelijakunnan kokoontumisten määrä. Osallistujien aktiivisuus.	Tapani Karhu (Sivistysjohtaja)

Oppilaskunta yhtenäiskoululla ja ja opiskelijakunta lukiolla toimivat aktiivisesti ja kokoontuivat säännöllisesti. Osallisuusaktiivisuus vaihteli, mutta oli pääsääntöisesti hyvällä tasolla.

TOIMENPIDE 2023: KANSALAI SOPISTO TARJOAA MONIPUOLISESTI LIIKUNTA- JA KULTTUURIHARRASTUKSIA VAKITUISILLE JA VAPAA-AJAN ASUKKAILLE.

Valtuustokauden kärkihanke: Panostamme vahvasti asukkaidemme ja vierailijoidemme liikunta- ja kulttuuriharrastusten ja -elämysten edistämiseen sekä omaleimaisiin tapahtumiin.

Arviointimittarit	Vastuutaho
Kurssien määrä. Kurssilaisten määrä.	Tapani Karhu (Sivistysjohtaja)

Kansalaisopistossa toteutui vuonna 2023 yhteensä 118 kurssia ja opetusta järjestettiin yhteensä 2958 tuntia. Kurssilaisia osallistui 987 kappaletta.

TOIMENPIDE 2023: KOULUN KERHOTOIMINTA ON MONIPUOLISTA JA ERITYISESTI LIIKUNTAA HUOMIOIVA.

Valtuustokauden kärkihanke: Panostamme vahvasti asukkaidemme ja vierailijoidemme liikunta- ja kulttuuriharrastusten ja -elämysten edistämiseen sekä omaleimaisiin tapahtumiin.

Arviointimittarit

Vastuutaho

Kerhojen määrä.
Kerhojen monipuolisuus.

Tapani Karhu (Sivistysjohtaja)

Hyvin monipuolisesti kerhoja järjestettiin myös vuonna 2023.

Keväällä 2023:

Keväällä kerhoja järjestettiin neljänä päivänä yhteensä 18, joista kaksi oli suoraan liikuntakerhoja (Sähly/pesis ja Koris). Lisäksi järjestettiin kerhoja nimeltään: Oma musa, Kuvis/kässä (neljänä päivänä), Tekninen ks, Taonta, Teknologia, Koodaus, Tukioppilastoiminta, Ysigaala, Nuoriso-ohjaajan toiminta ja erilaisia lautapelejä ja visailuja (neljänä päivänä) sekä Läksykerho.

Syksyllä 2023:

Syksyllä kerhoja oli neljänä päivänä yhteensä 16, joista liikuntakerhoja oli kolme (Frisbeegolf/palloilu, Salibandy/Futsal ja Pesis/Salibandy). Tarjolla oli Kuvis/tekstiilityökerho (kahtena päivänä) ja Puukko-kerho sekä Nyt laulattaa ja Neulekahvila. Lisäksi Pelit ja visat ja Koulunuokkari (neljänä päivänä) sekä Läksykerho (kahtena päivänä) ja Saksan TET.

TOIMENPIDE 2023: HENKILÖSTÖN REKRYTOINNIN ONNISTUMINEN, KOULUTUKSEN MAHDOLLISTAMINEN JA AMMATTITAITOISEN HENKILÖKUNNAN VARMISTAMINEN.

Valtuustokauden kärkihanke: Positiivisen ja valmentavan johtamisen opeilla johdettu Vaala on tunnettu hyvänä, luotettavana ja houkuttelevana työnantajana.

Arviointimittarit

Vastuutaho

Koulutusten määrä.
Henkilöstön pätevyys.

Riitta Korhonen (Varhaiskasvatuksen johtaja),
Tapani Karhu (Sivistysjohtaja)

Henkilökunnan rekrytoinnissa onnistuttiin ja kaikissa vakituisissa viroissa oli pätevä työntekijä. Muutamassa määräaikaisessa työsuhteessa muodollisen pätevyys puuttui, mutta viranhaltijalla oli kuitenkin opettajan pätevyys. Koulutusta järjestettiin tarpeen mukaan mm. turvallisuuteen liittyvää.

TOIMENPIDE 2023: VARHAISKASVATUS ON MAKSUTONTA, RYHMÄT TOIMIVAT AMMATTITAITOISEN HENKILÖSTÖN VETÄMINÄ, HENKILÖSTÖÄ ON RIITTÄVÄSTI.

Valtuustokauden kärkihanke: Vaalassa on maksuton, laadukas ja yksilöllinen kasvupolku varhaiskasvatuksesta lukioon.

Arviointimittarit

Vastuutaho

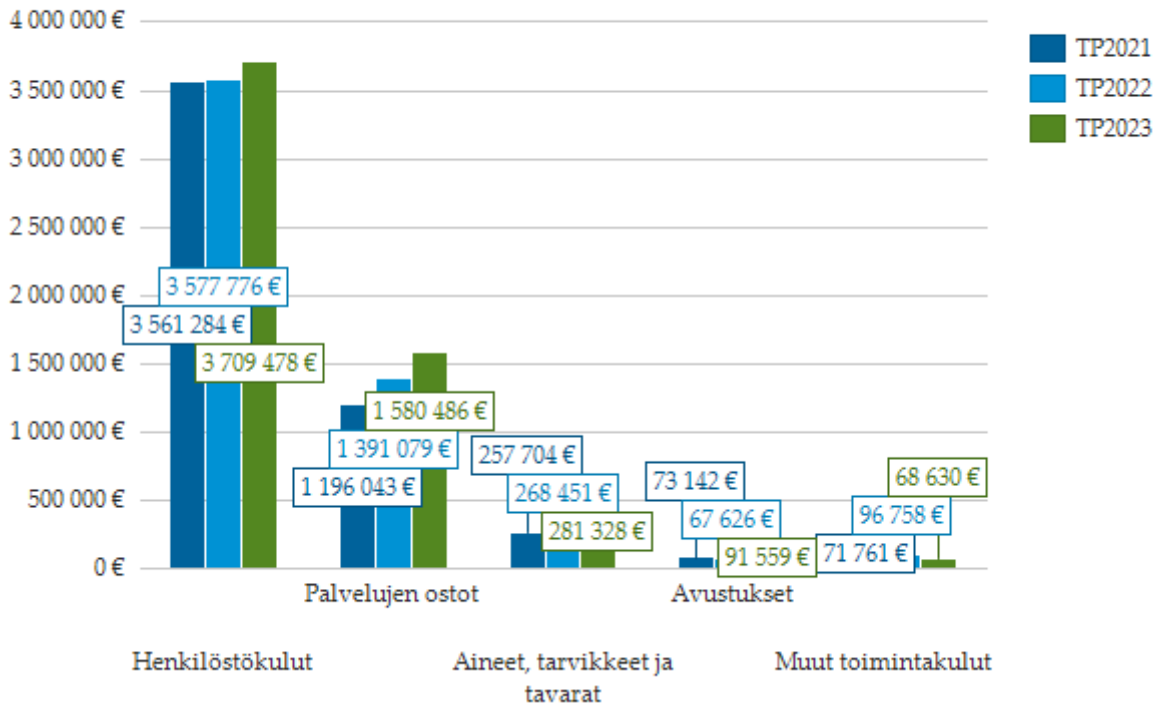
Henkilöstön määrä.
Henkilöstön pätevyys.

Riitta Korhonen (Varhaiskasvatuksen johtaja),
Tapani Karhu (Sivistysjohtaja)

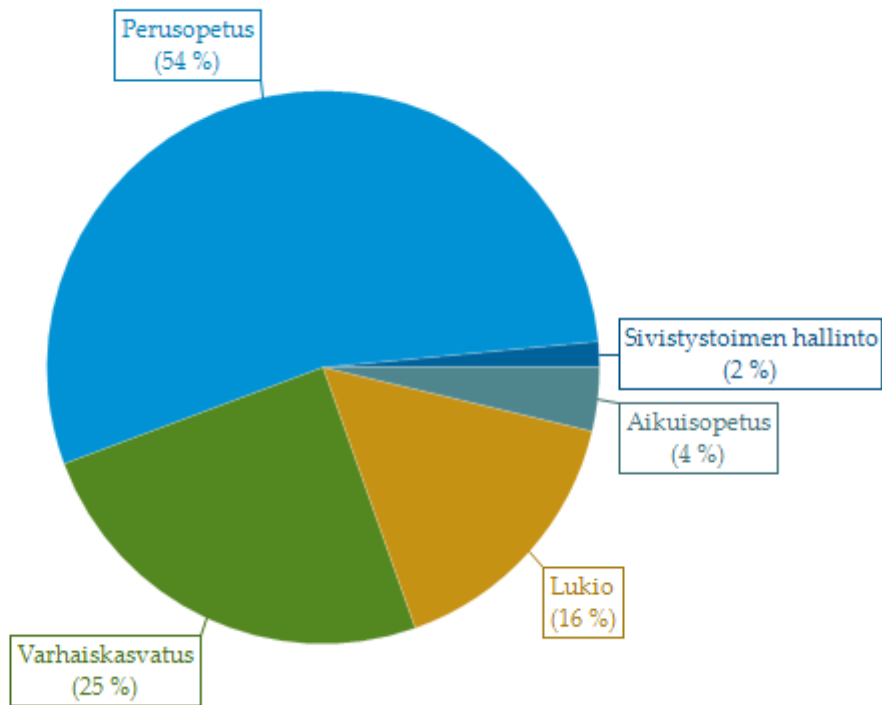
Arviointikauden alussa sijaisten löytymisessä oli haasteita. Kesää kohti mentäessä tilanne parantui. Kaikilla sijaisilla ei ollut lain vaatimaa muodollista pätevyyttä.

Toimintakulut

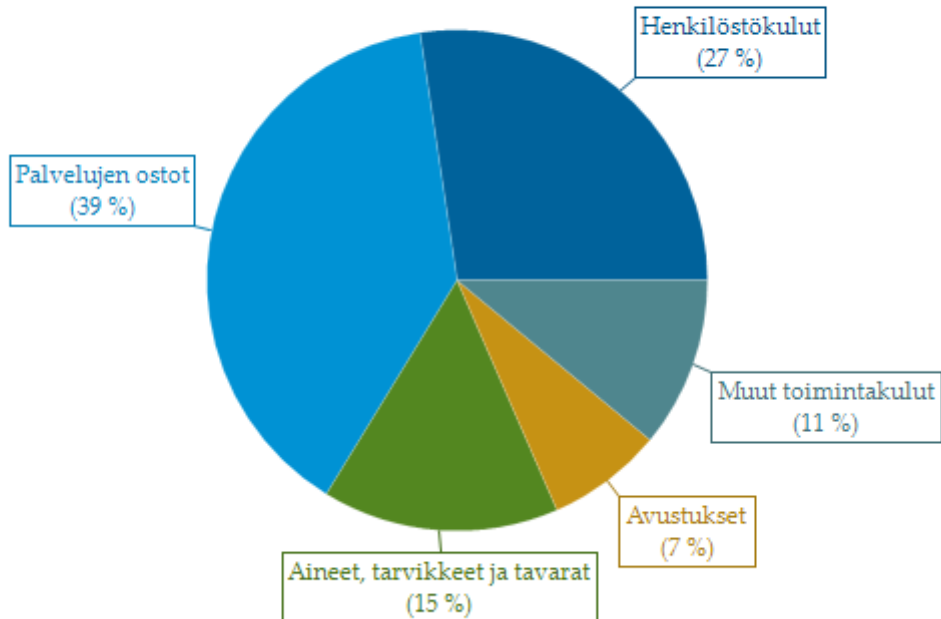
Tyhjä vuosittainen

Kulujakauma vastualueittain

Kulujen jakautuminen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	356 201	289 000	123,25 %	67 201	252 121
Myyntituotot	75 164	113 000	66,52 %	-37 836	63 184
Maksutuotot	66 592	55 000	121,08 %	11 592	74 980
Tuet ja avustukset	202 022	115 000	175,67 %	87 022	101 426
Muut toimintatuotot	12 423	6 000	207,05 %	6 423	12 530
TOIMINTAKULUT	-5 731 480	-5 502 980	104,15 %	-228 500	-5 401 690
Henkilöstökulut	-3 709 478	-3 592 790	103,25 %	-116 688	-3 577 776
Palvelujen ostot	-1 580 486	-1 484 640	106,46 %	-95 846	-1 391 079
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-281 328	-280 850	100,17 %	-478	-268 451
Avustukset	-91 559	-76 000	120,47 %	-15 559	-67 626
Muut toimintakulut	-68 630	-68 700	99,90 %	70	-96 758
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-5 375 279	-5 213 980	103,09 %	-161 299	-5 149 569

9.1. Hallinto

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Kuntalaisten hyvinvoinnista huolehtiminen tarjoamalla laadukkaat varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelut. Toiminta järjestetään nykyaikaisissa, monikäyttöisissä ja terveellisissä tiloissa,

joissa tilojen käyttöaste on mahdollisimman korkea. Sivistyspalvelut lisäävät osaltaan kunnan elinvoimaisuutta yhteistyössä ns. kolmannen sektorin, kuten mm. paikallisten yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Lukiokoulutuksen säilyminen paikkakunnalla, on elinvoimaisuuden kannalta äärimmäisen tärkeää ja opiskelijoiden rekrytointiin panostetaan. Kansalaisopiston palvelut näkyvät arjessa keskeisenä hyvinvointia lisäävänä palveluna kuntalaisille.

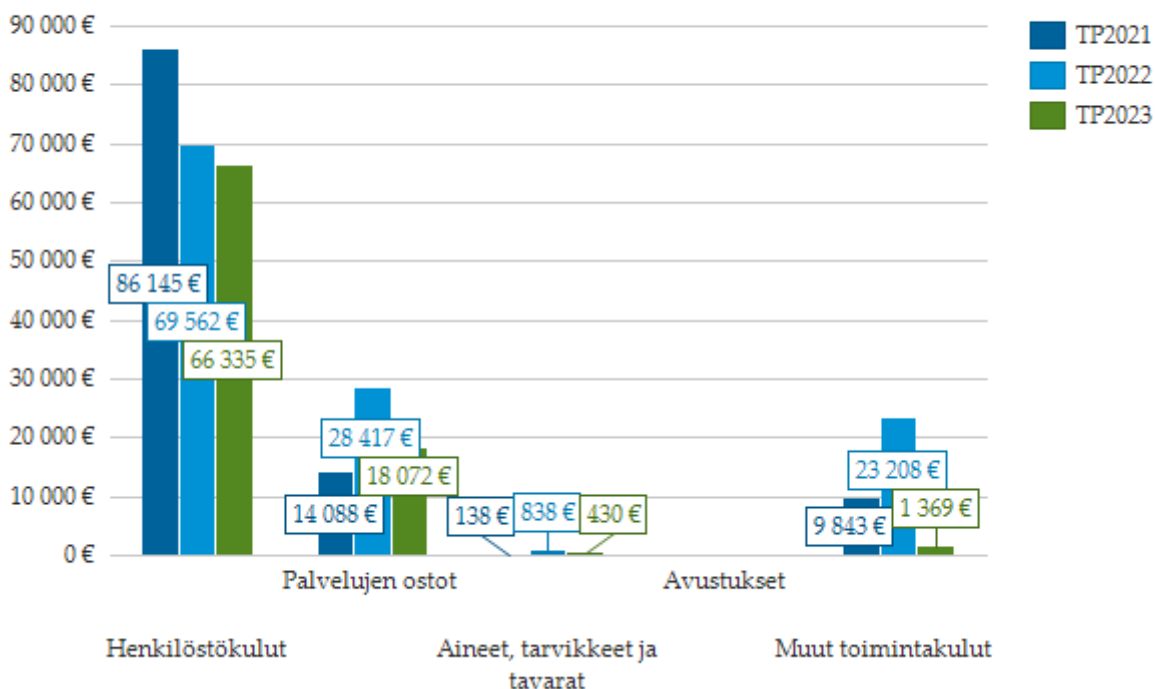
Vastuualueen toimintakertomus

Onnistuneella rekrytoinnilla pyrittiin varmistamaan osaavan henkilöstön saaminen sivistystoimen kaikille vastuualueille. Talousarvio ylittyi osaston toteumaprosentin ollessa 103,1 %. Hallinnon vastuualueella ylitys näyttää prosentuaalisesti rajulta, kate 126,7 %.

Sivistysosastolla on vuonna 2023 ollut hankkeita käynnissä, joiden avulla on pystytty toteuttamaan yhteistyötä ja kehittämistoimintaa. Kansainvälisyshankkeista merkittävä on Nordplus Junior- hanke yhteistyössä pohjoismaisten kumppanin kanssa. Erityisopetuksessa oli käynnissä oppimisen tuen ja inklusion kehittämisen hanke ja edelleen jatkuvana vaativan erityisen tuen, ennaltaehkäisevien toimintamallien ja varhaisen tuen kehittämisen hanke.

Toimintakulut

Tyhjä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT					31 304
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-86 205	-68 020	126,74 %	-18 185	-122 024
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-86 205	-68 020	126,74 %	-18 185	-90 720
Suunnitelman mukaiset poistot					

9.2. Perusopetus

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Vaalan yhtenäiskoulu

Kuntalaisten hyvinvoinnista huolehtiminen tarjoamalla laadukkaat varhaiskasvatus ja koulutuspalvelut. Toiminta järjestetään nykyaikaisissa, monikäyttöisissä ja terveellisissä tiloissa, joissa tilojen käyttöaste on mahdollisimman korkea. Sivustyspalvelut lisää osaltaan kunnan elinvoimaisuutta yhteistyössä ns. kolmannen sektorin, kuten mm. paikallisten yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Lukiokoulutuksen säilyminen paikkakunnalla on elinvoimaisuuden kannalta äärimmäisen tärkeää ja opiskelijoiden rekrytointiin panostetaan. Kansalaisopiston palvelut näkyvät arjessa keskeisenä hyvinvointia lisäävänä palveluna kuntalaisille.

Vastualueen toimintakertomus

Vuosi 2023 toteutui perusopetuksen osalta kunnassamme yhden yhtenäisen peruskoulun toiminnan voimin. Perusopetuksen vastuualue ylitti talousarvion katteen toteuman ollessa 103,2 %.

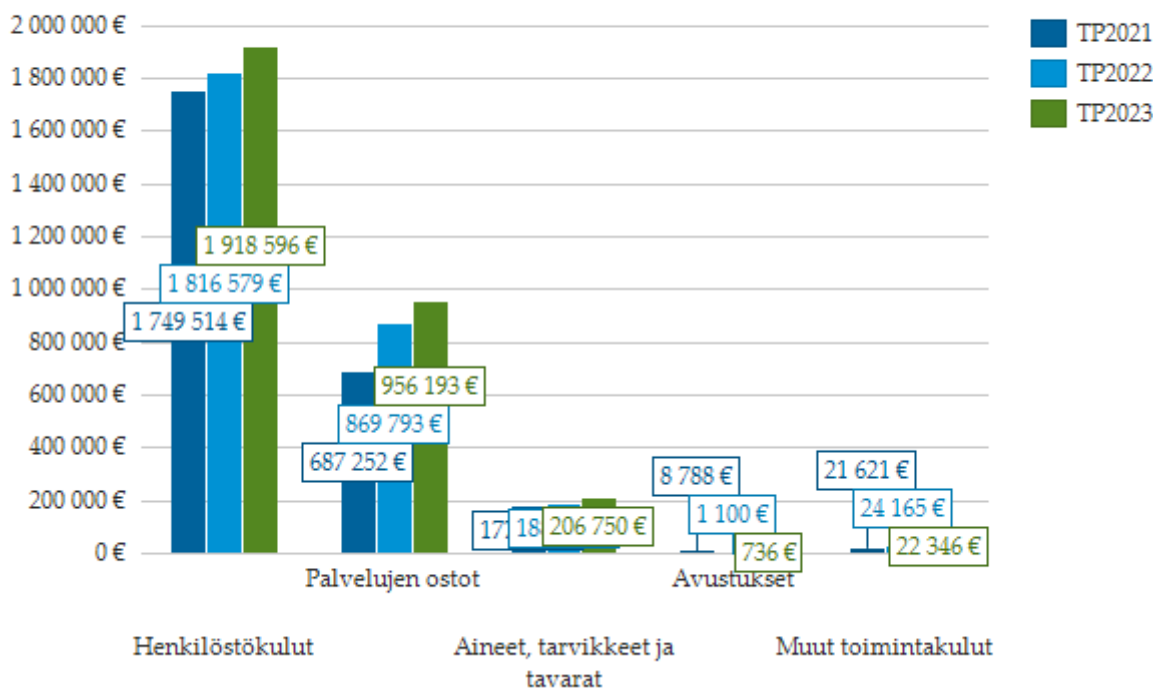
Toimintavuonna perustettiin uusi laaja-alaisen erityisopettajan virka, minkä haltija hoitaa myös varhaiskasvatuksen erityisopetuksen tehtäviä. Tässä virassa hoidetaan ensisijaisesti varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen erityisopettajan tehtävät. Viran perustaminen oli panostus oppilaiden tuen tarpeeseen. Varsinkin varhainen tuki ja puuttuminen saivat huomattavan parannuksen tämän myötä.

Talousarvion ylitystä tuli erityisen rajusti ostopalveluissa, joihin kuuluu mm. sijoitettujen lasten koulutuskustannukset. Näitä menoja ei ollut pystytty ennakoimaan talousarviota laadittaessa. Samaten henkilöstökulut ylittyivät.

Perusopetuksen oppilasmäärä tasaantui hiukan alle kahteensataan. Ryhmäkoot olivat varsin maltilliset ja henkilöstöä saatiin rekrytoitua tarpeellinen määrä. Tukitoimiin pystyttiin satsaamaan ja osoittamaan resursseja todella hyvin.

Toimintakulut

Tyhiä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	88 516	93 000	95,18 %	-4 484	60 980
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-3 104 621	-3 002 780	103,39 %	-101 841	-2 899 605
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-3 016 105	-2 909 780	103,65 %	-106 325	-2 838 625
Suunnitelman mukaiset poistot	-192 768	-227 870	84,60 %	35 102	-194 987

9.3. Varhaiskasvatus

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Varhaiskasvatuksen vastuualueelle kuuluvat lainsäädännön edellyttämät päivähoiton palvelut, lasten kotihoidon tuki ja esiopetus. Päivähoitoa järjestetään päiväkodissa tai perhepäivähoitona yksityiskodissa joko hoitajan tai lasten kotona. Esiopetus järjestetään päiväkodissa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteisyydessä huoltajien ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun.

	2019	2020	2021	2022	2023
Päivähoito					
Lapsia päivähoidossa 31.12.	88	91	80	80	78
Läsnäolopäivät yhteensä	12 679	11 640	12 266	12 761	12462
Päiväkoti	9 036	9 548	11 172	11 832	11764
Ryhmäperhepäivähoito	1 807	867	0	0	0
Perhepäivähoito	1 678	1 225	1 094	929	698
Esiopetus					
Lapsia	24	22	15	34	21
Läsnäolopäivät	3 319	2 848	3 004	3 664	4170
Lasten kotihoidontuki					
Lasten kotihoidontukea saavien lasten määrä keskimäärin /kk	21	20	19	21	22

Vastualueen toimintakertomus

Varhaiskasvatuspalvelut olivat edelleen kokonaan maksuttomia. Lasten kokonaismäärä pysyi edellisten vuosien tasolla. Kevätlukukauden 2023 päiväkodissa toimi vielä viisi päiväkotiryhmää esiopetusikäisten ison ikäluokan (34) vuoksi. Syksyllä palattiin neljään päiväkotiryhmään. Esiopetukseen osallistuvista lapsista suurin osa osallistui täydentävään varhaiskasvatukseen.

Toinen omassa kodissaan työskentelevä perhepäivähoitaja eläköityi keväällä.

Maahanmuuttajataustaisista varhaiskasvatukseen osallistuneista ukrainalaislapsista (5) tuli keväällä Vaalan kuntalaisia. Yhteisen kielen puuttuessa erityisesti huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä apuna käytettiin tulkkipalveluita sekä hyödynnettiin henkilökunnasta löytynyttä osaamista. Määräaikaista kasvatushenkilöstöä palkattiin mahdollisuuksien mukaan. Syksyllä yksi varhaiskasvatuksen lastenhoitajan toimi täytettiin toistaiseksi voimassa olevana. Koulun erityisopettaja vastasi varhaiskasvatuksen erityisopettajan tehtävistä osa-aikaisesti.

Koronan jo hieman hellittäessä keväällä päästiin taas järjestämään varhaiskasvatuksen kevätjuhla

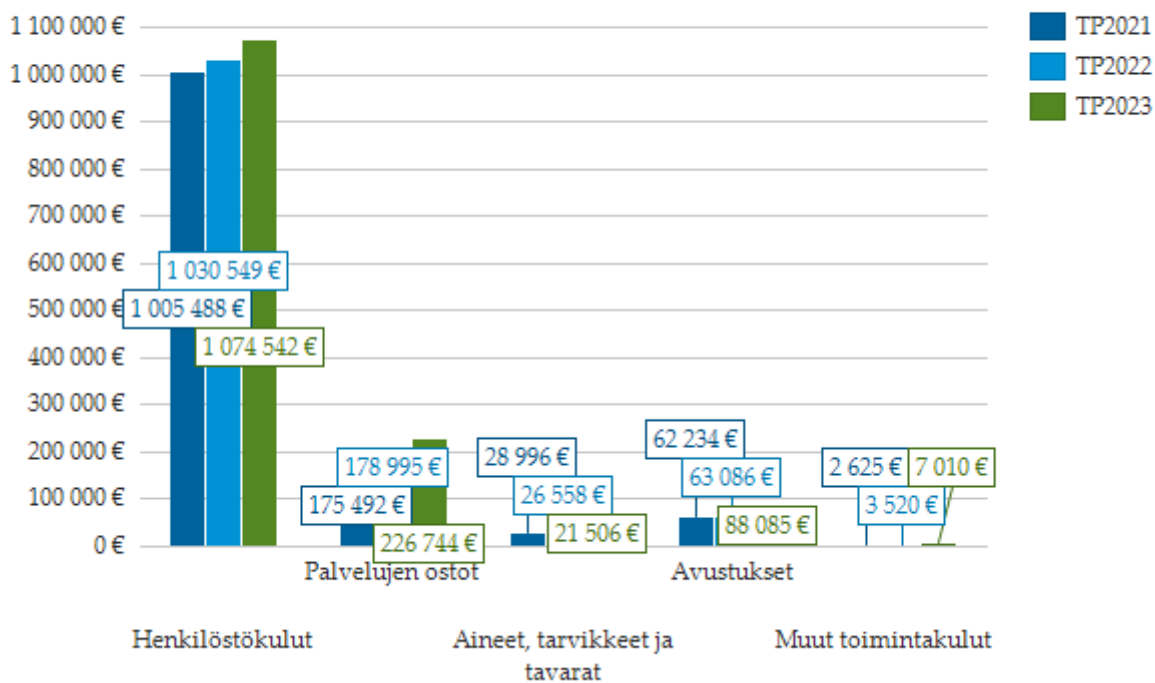
koulun salissa. Etäyhteyksien hyödyntäminen jäi pysyväksi käytännöksi koulutusten ja kokousten järjestämisessä. Erilaisten järjestelmien rakentuminen, kuten varhaiskasvatuksen Wilma ja opetushallituksen ylläpitämä Varda-tietovaranto, vaativat vielä ylimääräistä työpanosta.

Valtuusto teki päätöksen varhaiskasvatuksen kasvatus- ja ohjaushenkilöstölle maksettavasta vaaterahakokeilusta.

Valtakunnallinen 1.8.2021 alkanut kaksivuotinen esiopetuskokeilu jatkui vuonna 2023. Vaalan kunta on ko. kokeilussa mukana yhtenä verrokkikuntana.

Toimintakulut

Tyhjä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	58 099	10 000	580,99 %	48 099	8 875
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-1 417 889	-1 439 490	98,50 %	21 601	-1 302 708
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-1 359 790	-1 429 490	95,12 %	69 700	-1 293 833
Suunnitelman mukaiset poistot	-43 267	-43 270	99,99 %	3	-43 267

9.4 Lukio

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Vastualueen toimintakertomus

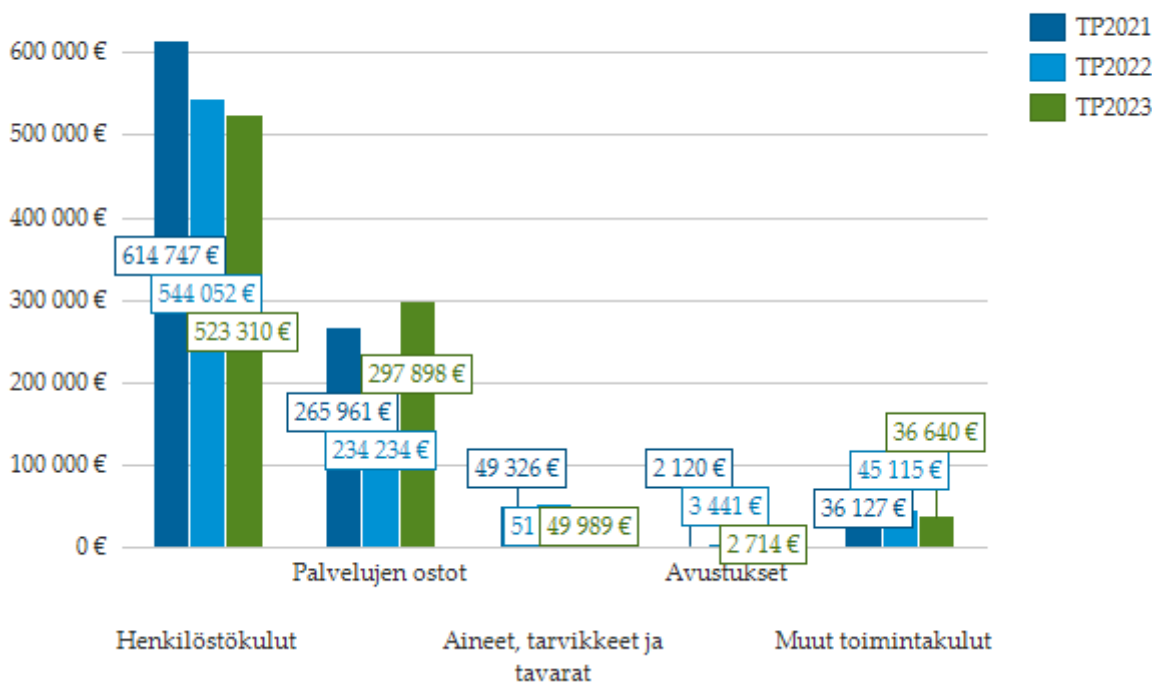
Lukion toimintavuosi oli kokonaisuudessaan varsin normaali. Kansainvälisyystoiminta oli käynnissä aktiivisesti ja ylioppilaskirjoitukset järjestettiin keväällä sekä syksyllä tavanomaiseen tapaan.

Lukion opiskelijaetuja parannettiin jälleen vuoden aikana ottamalla käyttöön kuntosalietu. Lukion etujen säilyminen ja kehittäminen on jatkossakin tärkeää, jotta oppilaitoksen houkuttelevuus säilyy. Lukion merkitys paikkakunnallemme on hyvin keskeinen myös perusopetuksen laajan ja laadukkaan opetuksen turvaamisessa.

Lukion opiskelijamäärä on laskenut lukuvuodesta 2020-2021, jolloin se kävi huippulukemissa hieman yli 70 opiskelijassa ollen viime vuonna syksyllä 35. Opiskelijamäärän lasku ei kuitenkaan ole pienentänyt opettajien palkkakustannuksia ja kuljetuskustannuksia samassa suhteessa, jolloin talousarvioon varatut määrärahat eivät riittäneet. Kokonaisuutenaan lukion talousarvio ylittyi noin 76 000 eurolla (110,8 %).

Toimintakulut

Tyhjä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	175 550	141 000	124,50 %	34 550	122 124
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-910 552	-815 480	111,66 %	-95 072	-878 579
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-735 002	-674 480	108,97 %	-60 522	-756 455
Suunnitelman mukaiset poistot	-33 015	-31 540	104,68 %	-1 475	-30 655

9.5 Kansalaisopisto

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Kunnassa toimii kansalaisopisto, joka on paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin pohjautuva oppilaitos ja joka tarjoaa mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi. Koulutustehtävä: Oulujärven kansalaisopisto järjestää koulutusta, joka painottuu musiikkiin, liikuntaan, kuvataiteisiin ja muotoiluun sekä kädentaitoihin.

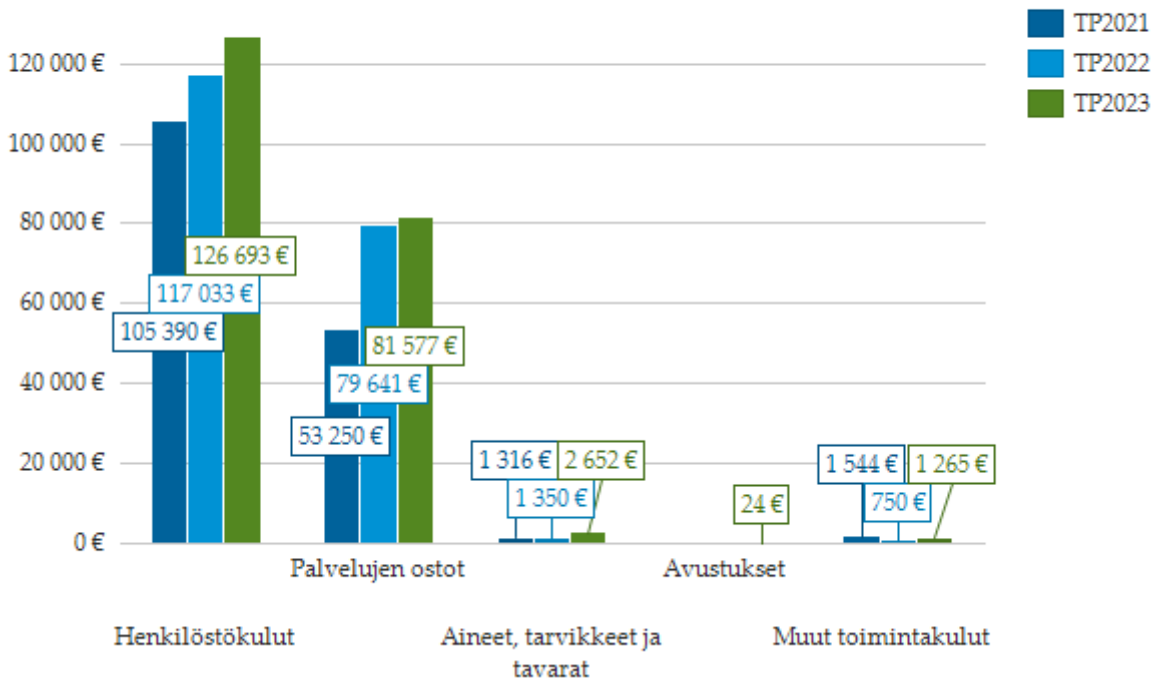
Kansalaisopistotoiminta tukee elinikäistä oppimista ja tarjoaa monipuolista harrastustoimintaa ja koulutusta omassa kunnassa huomioiden myös erityisryhmät.

Vastuualueen toimintakertomus

Kansalaisopisto jatkoi toimintaansa pääsääntöisesti totutulla tavalla tarjoamalla kuntalaisille runsaasti erilaisia kursseja ja sitä kautta tärkeitä hyvinvointipalveluja. Kansalaisopiston toiminta virkistyi merkittävästi ja sekä kurssien määrä että toimintaan osallistujien kokonaismäärä kasvoi selvästi edelliseen vuoteen verrattuna. Kurssien määrä oli 118 ja osallistujia 987. Toiminnan piristyminen näkyi talousarviossa toteuman ollessa opiston osalta oli 134,9 %.

Toimintakulut

Tyhjä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	34 036	45 000	75,64 %	-10 964	28 838
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-212 212	-177 210	119,75 %	-35 002	-198 775
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-178 176	-132 210	134,77 %	-45 966	-169 937
Suunnitelman mukaiset poistot					

10. TEKNINEN OSASTO

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Teknisen osaston vastuualueeseen vuonna 2023 kuuluivat tekninen toimi, viranomaispalvelut, rakentaminen ja kunnossapito, asuntopalvelut, työllistäminen sekä ravitsemis- ja siivouspalvelut. Osastosta vastaa tekninen johtaja. Elinvoimalautakunnan alainen tekninen toimisto suorittaa rakentamis- ja kunnossapitotehtävien lisäksi kunnan rakennuttamisen ja kunnan rakennusten ja kunnallistekniikan suunnittelua sekä tuotetuista palveluista perittävien korvausten ja maksujen valmistelua ja laskutusta.

Elinvoimalautakunta vastaa kaavoituksesta, rakennus- ja ympäristövalvonnasta, pelastustoimen ostopalvelusta, kunnan toimesta tapahtuvasta rakentamisesta, kunnan ja asuntotoimen hallinnassa olevista kiinteistöistä, kunnan omistamista maa- ja metsätiloista sekä kunnan tuottamista tukipalveluista, kuten ravitsemis-, siivous- ja kiinteistöhuoltopalveluista. Tavoitteena on tuottaa kuntalaisille viihtyisä, terveellinen ja turvallinen asumisympäristö sekä tuottaa muille hallintokunnille niiden toiminnassaan tarvitsemat ympäristön- ja kiinteistönhoito- ja muut toimialaan kuuluvat tukipalvelut.

Osaston toimintakertomus

Teknisen johtajan katsaus

Toimintavuoden 2023 alussa hyvinvointialueen toiminnan muutoksiin varauduttiin ja osin avustettiin ruokapalveluiden onnistuminen. Siivouspalveluissa toiminta alkoi supistetulla organisaatiolla hyvinvointialueelle siirtyneiden henkilöiden jäätyä pois vahvuudesta.

Kiinteistöjen osalta hyvinvointialueen käyttöön siirtyneet rakennukset olivat toimintavuoden aikana esillä vuokrasopimusneuvotteluissa eri muodoissaan ja yhteisen näkemyksen aikaansaamiseksi. Alkuvuodesta yhteistyössä valmistunut ja kunnassa hyväksytty uusi soteaseman tilaohjelma hylättiin hyvinvointialueella rakentamispäätökseksi ja projekti raukesi. Loppuvuoden aikana hyvinvointialueelta odoteltiin päätöstä luvatus soteaseman suunnittelun aloittamiseksi.

Henkilöstöstöasioissa merkittävin asia oli työnvaativuudenarvioiden prosessin läpivieminen kunnan organisaatiossa.

Matkailun elinkeinotoiminnan parantamiseksi kilpailutettiin yrittäjille Säräisniemelle kolmen alueen osalta. Valittujen yrittäjien liikkeellelähtö onnistui yhden kohteen osalta ja kilpailutusta jatkettiin loppuvuodesta. Muista yrittäjien käyttöön olevista tonteista oli kiinnostusta ja kolme johti kaupanvahvistukseen.

Hankkeiden osalta odoteltiin päätöstä Esteetön Sahanranta-suunnitelman hyväksymisestä. Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma valmistui Vaalan taajaman osalta. Vihreää virtaa Vaalasta hankkeen aloitus oli työn alla.

Tuulivoimapuistojen osalta oli useita alueita tarkasteluissa kaavojen osalta, yksi puisto on toiminnassa ja kaksi muuta rakennuslupien osalta on lainvoimaiset. Naulakankaan tuulivoimapuiston maanvuokrasopimus hyväksyttiin, kunnan maiden osalta. Kaavoitusaloitteita oli

mm. asemakaava-alueella Vaalanlammen muutostarkastelu asuinkäyttöön. Kaavoja eri käsittelyvaiheissa oli yli kymmenen.

Rakennusvalvonnan lupakäsittelyssä myönnettiin 216 kpl eri lupatyyppiä.

Tieinvestoinnit toteutuivat suunnitellusti. Yksityisteiden korjausavustuksiin lisätty määräraha 200 t€ toteuma oli vain 1,3%, johtuen tulematta jääneistä hakemuksista.

Teknisen osaston vuosikate oli 74,0 % eli 628 t€ alijäämäinen. Toimintakate oli 74,1% eli 625 t€ alijäämäinen. Toiminnan tuotot ylittyi, toteuma 116,7% (+407 t€) ja toiminnan kulut alittui, toteuma 95,6% (-213 t€). Investointien osalta kustannusten toteuma omassa rakentamisessa oli 21,2% (1367 t€), johtuen pääosin soteaseman (4700 t€), rakentamispäätöksen siirtymisestä tulevaisuuteen, Esteetön Sahanranta (282 t€) hankepäätöksen siirtymisestä ja eläinlääkintätilojen (130t€) rakentamisen aloituksen siirtyminen vuodenvaihteen jälkeen tammikuulle.

Matti Kaikkonen

Tekninen johtaja

TOIMENPIDE 2023: VAALASSA ON KÄYTTÖÖNOTETTU VUODEN ALUSTA KUNNAN ENERGIATEHOKKUUSSOPIMUS, JOLLA HIILINEUTRAALIKUNNASSA VARMISTETAAN ASETETTUJEN VELVOITTEIDEN TÄYTTYMINEN VUOSITASO KERRALLAAN.

Valtuustokauden kärkihanke: Otamme kasvihuonepäästöissämme reippaita askelia kohti hiilinegatiivisuutta ja sidomme hiiltä metsissämme, soillamme ja pelloillamme tehokkaasti.

Arviointimittarit

Vastuutaho

KETS sopimusvelvoitemittarit

Tekninen johtaja

Energy energian seurantajärjestelmä käytössä, etälukumittarit investoitu vedenjakeluun yhdessä tytäryhtiö Vaalan Vesi ja Lämpö Oy:n kanssa. Työn alla kiinteistöjen tarkempi huolto-/investointiohjelmasovelluksen laatiminen. Kirjastolle vaihdettu uusi ilmanvaihtokoneisto lämmöntalteenottojärjestelmällä.

TOIMENPIDE 2023: MAAPOLIITTINEN OHJELMA LAADITAAN ENSIMMÄISTÄ KERTAA VAALAN KUNTAAN. UUSIA KAAVOJA ALOITETAAN, TAVOITTEENA UUSIEN MODERNIN VAPAA-AJAN, MÖKKEILYN, ETÄTYÖN JA VAKITUISEN ASUMISEN MAHDOLLISUUDET.

Valtuustokauden kärkihanke: Vaala on tunnettu elämyksellisen vapaa-ajan, mökkeilyn ja etätyön mahdollistava kunta, jossa on monia houkuttelevia mahdollisuuksia myös vakitukselle asumiselle.

Arviointimittarit

Vastuutaho

Aloitettu kaavoitus
Uusi mittari

Tekninen johtaja

Maapoliittinen ohjelma etenee yhdessä hallintosäännön ja elinkeino-ohjelman kanssa päätöselimiin keväällä 2024. Vaalan kolmion kaava etenee.

TOIMENPIDE 2023: VAALAN KIINTEISTÖSTRATEGIA 2 VERSIO OHJAA KIINTEISTÖRAKENTEEN TOIMENPITEITÄ. KOHTEITA KUNNOSSAPIDETÄÄN, KORJATAAN JA MYYDÄÄN STRATEGIAAN MERKITYJEN KOHTEIDEN MUKAISESTI.

Valtuustokauden kärkihanke: Vaalan omistajapolitiikassa korostuvat ekologisuus, yrittäjyystävällisyys sekä omaisuuden vastuullinen ja tuloksekas hoitaminen.

Arviointimittarit

Vastuutaho

Tehdyt toimenpiteet kpl

Rakennusmestari

Uusi kunnanviraston tilaohjelma käynnistetty, nykyisestä henkilöstöä osa siirretty terveellisempiin väistotiloihin, eläinlääkintätilat kilpailutettu ja rakentamispäätös tehty, Säräisniemen koulu laitettu kylmäksi, uusi katettu jääkaukalo rakentaminen aloitettu hankerahoitusavustuksella, muihin tilatarpeisiin laadittu vuokrasopimuksia.

TOIMENPIDE 2023: SÄRÄISNIEMEN KOLMELLE MATKAILUALUEELLE VALITAAN KONSULTTIAVUSTEISESTI UUDENLAISELLA MALLILLA YRITTÄJÄT, JOILLE ANNETAAN MAHDOLLISUUS VILLEIHINKIN IDEOIHIN, MUTTA MERKITTÄVÄLLÄ VAIKUTTAVUUDELLA MATKAILUUN.

Valtuustokauden kärkihanke: Vaalassa on mahdollista toteuttaa pikkuisen viljeljän bisnesideoita ja unelmia. Kaavamme eivät ole kangistuneita eivätkä lupaprosessimme jäykkiä.

Arviointimittarit

Vastuutaho

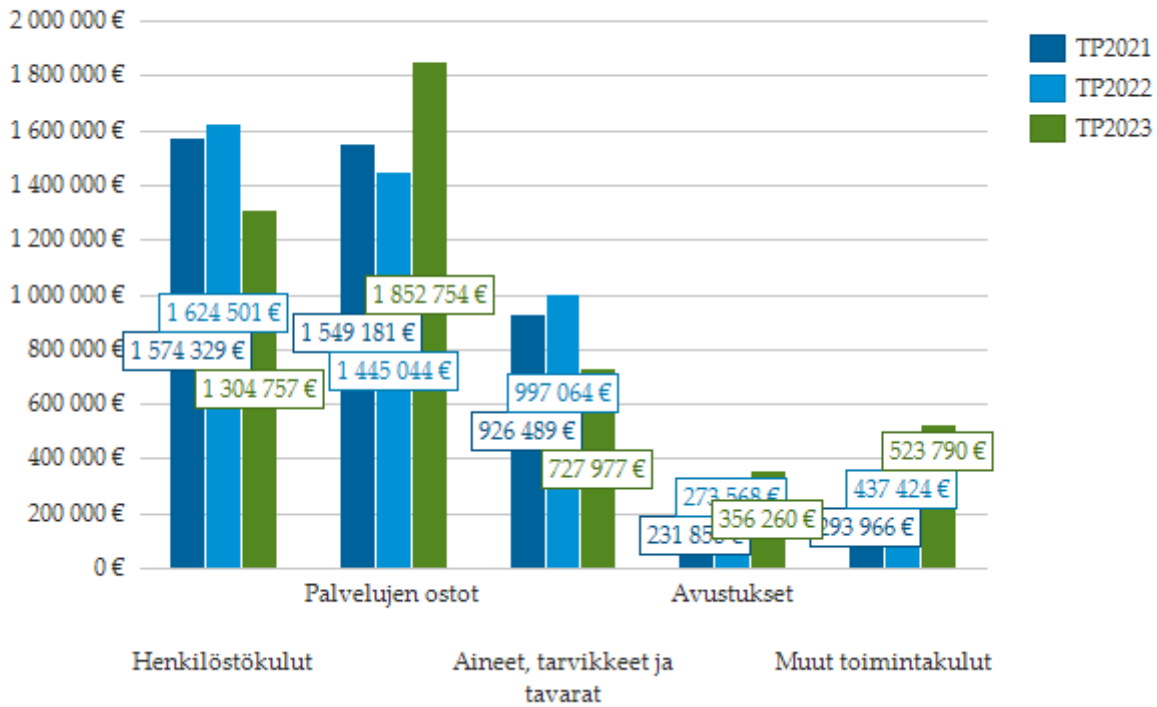
Laaditut yrittäjäsopimukset

Tekninen johtaja

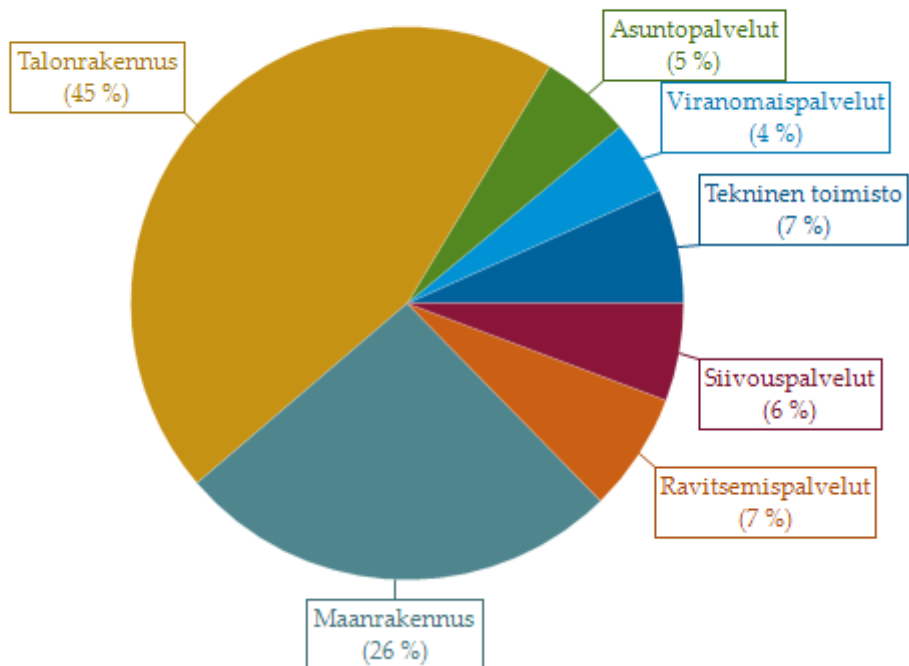
Säräisniemen kolme matkailualueita kilpailutettiin, päätöselimet valitsivat sopimuskumppanit yrittäjistä. Sopimusneuvottelut aloitettiin ja kahden kanssa laadittiin sopimukset, yhden kohteen siirryttyä uuteen sopimusneuvotteluun.

Toimintakulut

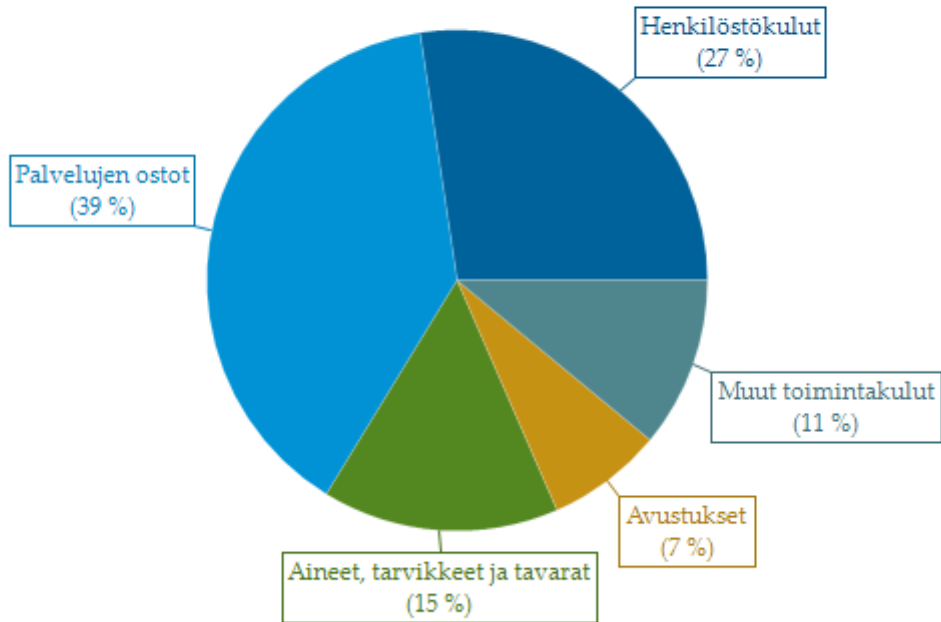
Tyhjä vuosittainen

Kulujakauma vastualueittain

Kulujen jakautuminen

TEKNINEN OSASTO	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	2 845 799	2 439 151	116,67 %	406 648	2 690 515
Myyntituotot	1 809 078	887 051	203,94 %	922 027	1 593 781
Maksutuotot	52 525	107 000	49,09 %	-54 475	121 285
Tuet ja avustukset	66 000	90 300	73,09 %	-24 300	26 824
Muut toimintatuotot	918 196	1 354 800	67,77 %	-436 604	948 624
Valmistus omaan käyttöön	5 582			5 582	7 359
TOIMINTAKULUT	-4 765 538	-4 854 850	98,16 %	89 312	-4 777 602
Henkilöstökulut	-1 304 757	-1 385 520	94,17 %	80 763	-1 624 501
Palvelujen ostot	-1 852 754	-1 256 020	147,51 %	-596 734	-1 445 044
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-727 977	-788 960	92,27 %	60 983	-997 064
Avustukset	-356 260	-480 000	74,22 %	123 740	-273 568
Muut toimintakulut	-523 790	-944 350	55,47 %	420 560	-437 424
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-1 914 157	-2 415 699	79,24 %	501 542	-2 079 728
Rahoitustuotot ja -kulut	2 998			2 998	3 158
Muut rahoitustuotot	2 998			2 998	3 169
VUOSIKATE	-1 911 159	-2 415 699	79,11 %	504 540	-2 076 570
Poistot ja arvonalentumiset	-1 358 910	-518 900	261,88 %	-840 010	-852 802
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 358 910	-518 900	261,88 %	-840 010	-852 802
TILIKAUDEN TULOS	-3 270 069	-2 934 599	111,43 %	-335 470	-2 929 372
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-3 270 069	-2 934 599	111,43 %	-335 470	-2 929 372

10.1. Tekninen toimisto

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

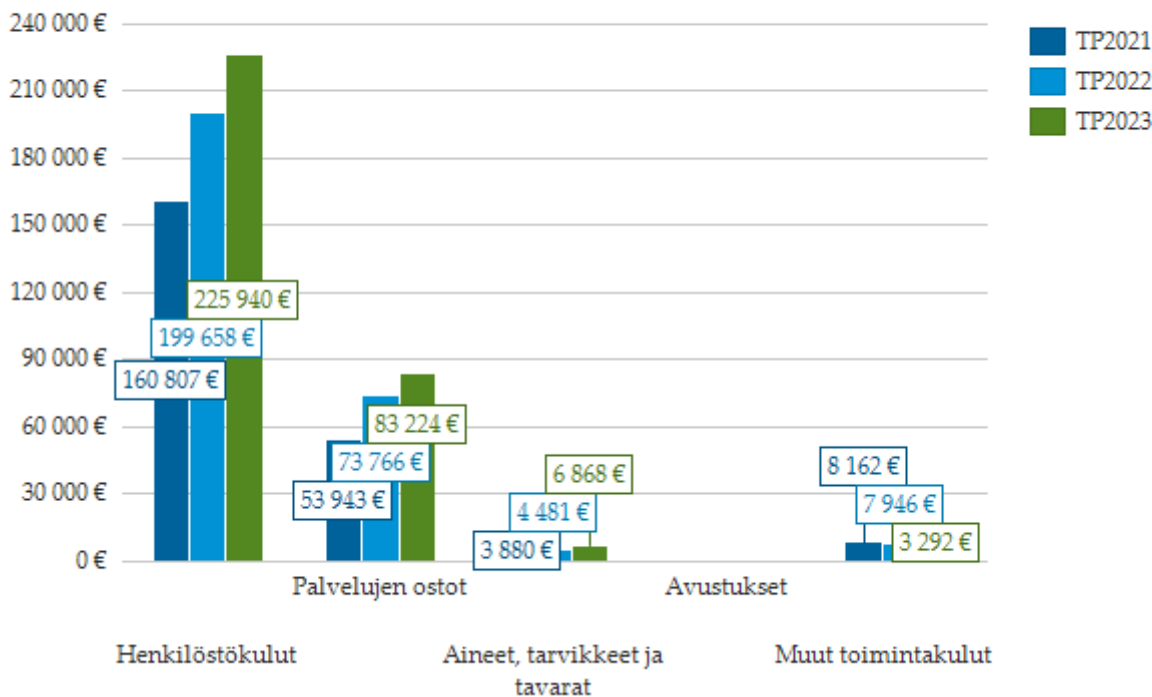
Tuottaa teknisen toimen keskitetyt hallintopalvelut kuntalaisille ja kuntaorganisaatiolle edullisesti ja laadukkaasti. Hallinnon tehtäväalue käsittää teknisen toimiston hallinnolliset ja toimistotyöt sekä elinvoimalautakunnan toiminnan. Hallinnon alle on keskitetty kaikki toiminnat, jotka eivät suoraan liity vastuualueiden käytännön työhön. Myös kaikki toimistotyöhön kuuluvat hankinnat on keskitetty hallintoon. Palkkakustannukset sisältävät teknisen johtajan palkan sekä palvelusihteerien palkat.

Vastuualueen toimintakertomus

Teknisen toimen hallintopalvelut kuntalaisille ja kuntaorganisaatiolle toimivat normaalisti, osittain kunnanviraston rajatulla aukiololla. Toiminta oli kokonaisuudessaan suunnitelman mukaista. Toimintakulut ylittyivät johtuen pääosin luottamushenkilöiden palkkioiden ylityksestä, asiantuntijapalveluiden oston kasvusta, kahden 50% toimistohenkilön ja projektihenkilökustannuksen verran. Säästöjä syntyi vuokramenoissa.

Toimintakulut

Tyhjä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	878	1 500	58,50 %	-622	15 193
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-319 324	-282 670	112,97 %	-36 654	-285 851
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-318 446	-281 170	113,26 %	-37 276	-270 658
Suunnitelman mukaiset poistot					

10.2. Ravitsemispalvelut

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Ravitsemispalvelut vastaa kunnan omasta ruokahuollon palvelutuotannosta. Kunnassa on yksi valmistuskeittiö, oppilasravintola Sapuska. Keittiö tuottaa maistuvia, ravitsevia, terveellisiä ja monipuolisia aterioita huomioiden asiakkaat, ruokavaliot ja ravitsemussuositukset. Ruokalistalla huomioidaan oppilaiden toiveruokapäivät, juhlapyhät, lähiruokapäivä ja teemapäivät. Vuonna 2023 pidettiin kaksi erilaista teemaa: Pyörykkävyöry, missä tutustuttiin erilaisiin pyöryköihin ja kestävän kehityksen teemoihin ja toisessa teemassa ”Oothan kaikkien kaveri- teema” keskittyi kiusaamista vastaan, hyvään kaveruuteen ja erilaisuuden kunnioittamiseen, joka näkyi myös kouluateriailla.

Vastuualueen toimintakertomus

Vuonna 2020 tehdyn ateriapalvelujen kehittämistyön (yhteistyökunnat Utajärvi, Muhos ja Vaala) lopputuloksena syntyi sopimus ja kuntiin perustettiin yhteisen ateriapalvelupäällikön virka. Vaalan osuus on 18% ateriapalvelupäällikön henkilöstökuluissa.

Elintarvikehankinnoissa noudatetaan Monetran kilpailuttamaa osto-ohjeistusta. Luomu- ja lähiruokatuotteiden osuus ruoanvalmistuksessa sekä ruoan jakelussa on suurena osana: oppilaille ja päiväkodissa tarjotaan säännöllisesti mm. luomuna puurohiutaleita- ja suurimoita, herneitä, maitoa, pastaa ja leipää. Portaat luomuun ohjelmaa päivitettiin ja siinä noustiin tasolle kolme. Aamupalakokeilu oppilaille alkoi 28.8.2023, kokeiluun osallistui ensin 25 oppilasta, loppuvuodesta osallistujia oli jo 45.

Ateriapalvelut saivat olla mukana maaliskuussa hirvenhiihtojen SM-kisojen järjestelyissä vastaamassa ruokailusta viikonlopun ajalla. Muita erityistapahtumia vuonna 2023 oli mm. yrittäjältä syyskuussa ja kunnan henkilöstön jouluateria tarjottiin 13.12.2023. Oppilasravintola Sapuskaan otettiin käyttöön huhtikuussa Foodduckin margariiniannostelijat. Yhteistyö eri asiakasryhmien kanssa oli sujuvaa, yhteistyötä tehdään esim. kouluruokatoimikunnan kanssa, joka kokoontuu 2-3 kertaa vuodessa. Siellä käydään läpi mm. koulun, varhaiskasvatuksen ja henkilökunnan antamia kehitysideoita ja toiveita. Syksyllä pidettiin kouluruokakysely, mistä saatiin erinomaisia palautteita ruoista.

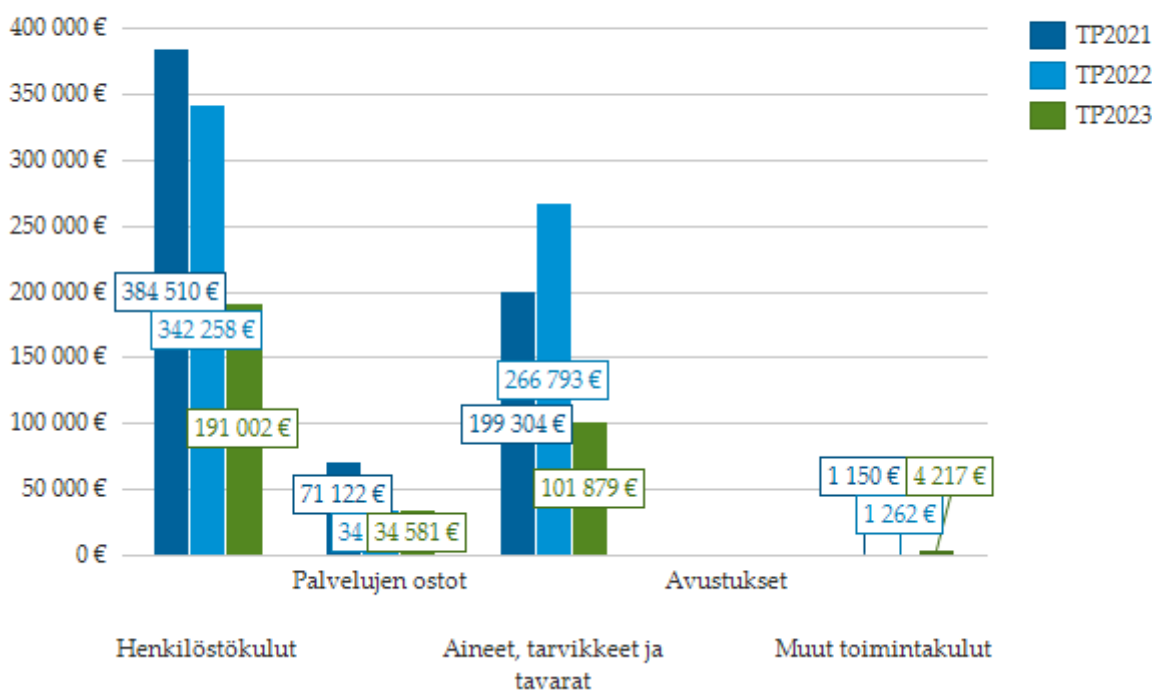
Kuntien välinen yhteistyö toimii hyvin ja toimintaa on kehitetty koko ajan. Ateriapalvelun osa henkilökunnasta suoritti työpaikkaohjaajakoulutuksen kolmen kunnan yhteisessä koulutuksessa. Yhteistyössä järjestettiin marraskuussa yhteinen koko henkilöstön kehityspäivä Vaalassa. Elokuussa

siirryttiin tuotannonohjausjärjestelmä Jamixissa kolmen kunnan omaan pääkäyttäjäyteen, mikä tuo yhteistyössä lisähyötyä ohjelman käyttöön. Ohjelman pääkäyttäjänä toimii Vaalan ruokapalveluvastaava. Lisäksi Vaalan ateriapalvelun koko henkilökunta osallistui virkistysiltapäivään lokakuussa Rokualla.

Toiminta on ollut talousarvion mukaista. Toimintatuotot ja toimintakulut olivat talousarvion mukaiset, vaikka elintarvikehintojen nousu aiheutti kovia paineita. Toimintatuottojen väheneminen vuodesta 2022 johtuu soteruokailun siirtymisestä hyvinvointialueelle vuoden 2023 alusta. Tilikauden tulos jäi kokonaisuudessaan ylijäämäiseksi. Vakituksia ateriapalvelun henkilöstöä oli 31.12.2023 Vaalassa yhteensä 5.

Toimintakulut

Tyhjä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	346 310	334 930	103,40 %	11 380	702 493
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-331 679	-343 140	96,66 %	11 461	-644 689
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	14 631	-8 210	-178,21 %	22 841	57 805
Suunnitelman mukaiset poistot	-7 409			-7 409	-16 497

10.3. Siivouspalvelut

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

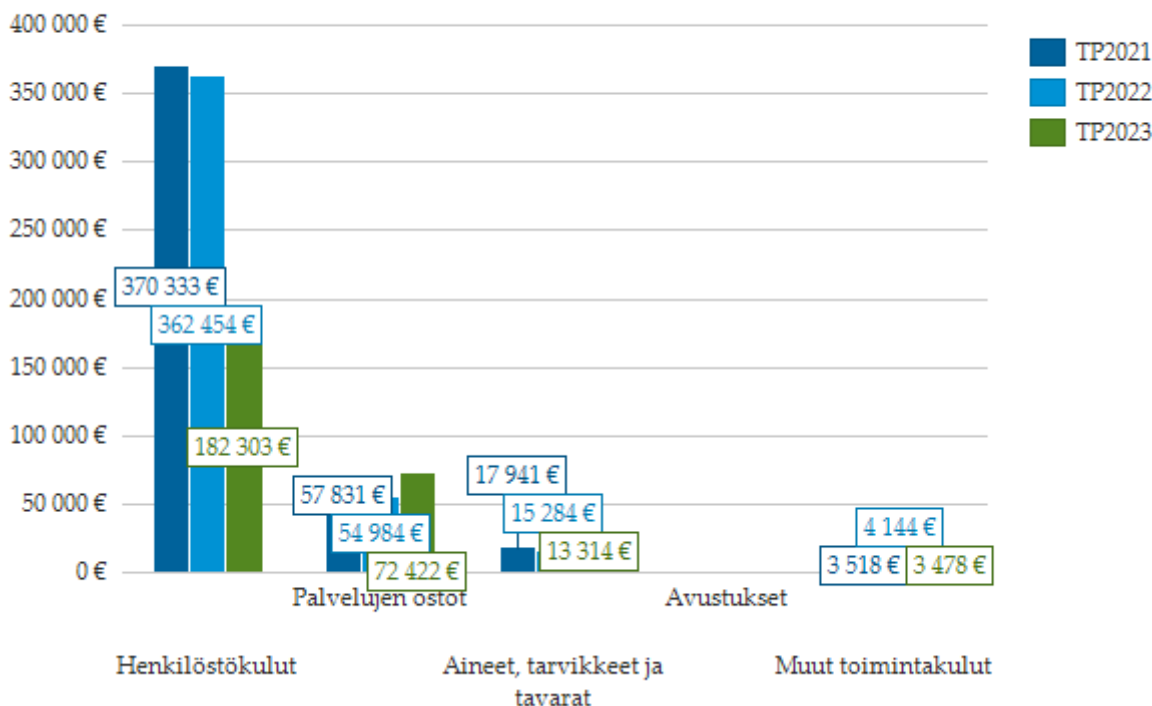
Puhtauspalvelut huolehtivat kunnan käytössä olevien tilojen tarkoituksenmukaisesta puhtaanapidosta ja viihtyisyydestä. Käytössä on ympäristöystävälliset puhdistusaineet sekä ajanmukaiset puhdistusmenetelmät- ja välineet sekä koneet.

Vastualueen toimintakertomus

Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet saavutettiin hyvin puhtauspalveluiden osalta. Siivoushuolto jatkui normaalisti, poislukien hyvinvointialueelle siirtyneet kohteet ja siihen mitoitettu henkilöstö. Toiminnot olivat tavoitteiden mukaisia. Yksi osa-aikainen henkilö eläköityi loppuvuodesta ja tilalle rekrytoitiin henkilö resurssien varmistamiseksi. Toimintavuoteen sisältyi myös henkilökunnan virkistyspäivä. Siivottava pinta-ala vähentyi hyvinvointialueen muutoksen myötä ja on nykyisellään noin 11 150m².

Toimintakulut

Tyhjä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	267 130	227 620	117,36 %	39 510	491 940
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-271 518	-229 400	118,36 %	-42 118	-436 865
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-4 388	-1 780	246,53 %	-2 608	55 075
Suunnitelman mukaiset poistot					

10.4. Talonrakennus/kiinteistöhuolto

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Kunnan omistamien rakennusten pitäminen käyttökunnossa ja kunnan rakennuttajatehtävien hoitaminen. Kunnossapitopalveluja myydään pienimuotoisesti Vaalan Vanhustentaloyhdistys ry:lle, Vaalan Palvelutalosaatiolle ja KOY Vaalan Niskalle. Vuodelle 2023 suunnitellut omat hankkeet saatiin toteutettua lukuunottamatta Lokkipajan peruskorjausta.

Vastualueen toimintakertomus

Rakennuspuolella tehtiin kiinteistöjen korjauksia tai muita toimenpiteitä kolmen vakituisen kirvesmiehen voimin.

Vuodelle 2023 suunnitelluista isoita investoinneista jäi kokonaan toteutumatta Sote-aseman rakentaminen. Hyvinvointialueelta ei saatu päätöstä hankkeen käynnistämiseen. Kirjaston (ilmanvaihto) IV-saneeraus toteutettiin, hankkeelle varattu 50.000 € investointimääräraha ylittyi noin 23.000 €. Ylitys johtui suurelta osin arvoitujen työ- ja materiaalikustannusten noususta. Töiden edetessä tehtiin myös IV-toimintaan liittyviä muutoksia. Lokkipajan muuttamisesta teknisen osaston varasto, henkilökunnan tauko- ja sosiaalituloiksi aloitettiin purkutöillä. Purkutyöt on pääosin tehty. Tiloihin tuli pintojen poistamisen jälkeen voimakas haju, jonka vaikutus tulevaan käyttötarkoitukseen on selvitystyön alla. Kotirannan ja Vaalan pirtin rakennukset purettiin keväällä 2023.

Muuta toimintaa oli hyvinvointialueeseen liittyvät kiinteistöjen selvitystyöt ja vuokrasopimuksien neuvottelut. Kunnan vastuulla olevissa yritysvookratiloissa tehtiin eri asteisia korjausveloitteita tai kunnostuksia.

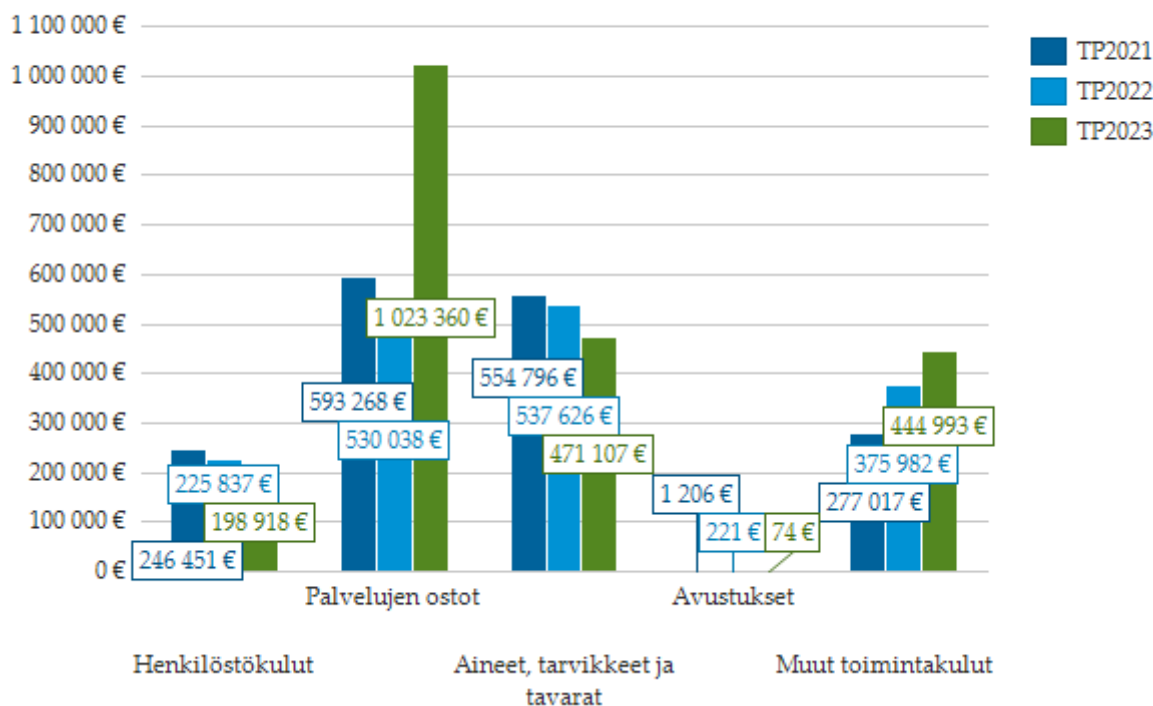
Päivittäisestä kiinteistöhuollosta on vastannut kaksi kiinteistöhoitajaa. Rakennuspuolella on kolme vakituista työntekijää. Loppuvuodesta yksi työntekijä siirtyi osatyökyvyttömyyseläkkeelle ja toinen henkilö kiinteistöhuollon päivystystehtäviin. Nämä muutokset vaikuttivat suoraan omanatyönä tehtäviin korjaus- ja rakennustehtäviin. Kiinteistöhuollon päivystys toimi yhteistyössä Vaalan Niska KOY:n kanssa.

Kokonaisuutena vuoden 2023 toteuma oli talousarvion mukainen. Talousarvion luvuissa oli isoja eroavaisuuksia, jotka osittain johtuivat hyvinvointialueen vuokraamien kiinteistöjen vuokrien toteumasta. Lisäksi kiinteistöjen osalta tehtiin lisäpoisto tasearvoihin 757 137 €, joka vaikuttaa

merkittävästi tilikauden tulokseen.

Toimintakulut

Tyhiä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	1 353 513	1 268 201	106,73 %	85 312	850 479
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-2 138 452	-2 146 460	99,63 %	8 008	-1 669 704
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-784 939	-878 259	89,37 %	93 320	-819 226
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 012 817	-287 100	352,77 %	-725 717	-579 050

10.5. Maanrakennus

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Maanrakennuksen osa-alueella tavoitteena on ympäristön viihtyisyys, toimivuus sekä turvallisuus. Kaavateiden ja katualueiden kunnossapidosta huolehtiminen siten, että kuntalaisten liikkuminen eri liikennevälineillä sekä jalkaisin on turvallista kaikissa olosuhteissa. Haja-asutusalueiden asukkaiden liikkumisen mahdollistaminen avustamalla yksityisteiden kunnossapitoa. Kuntalaisten urheilu- ja liikuntaharrastuksen tukeminen ja lisääminen huolehtimalla liikuntapaikkojen ja yleisten alueiden

sekä retkeilyreittien turvallisuudesta ja kunnossapidosta. Perustehtäviin kuuluu alueiden kunnossapitopalveluiden antaminen myös muille hallintokunnille

Vastuualueen toimintakertomus

Kaavatiet ja yksityistiet

Vaalan keskustan alueella olevien kaavateiden ja kunnan omistamien kiinteistöjen piha-alueiden talvikunnossapidosta vastasi yksityinen urakoitsija. Yksityisteiden talvikunnossapidosta vastasi eri urakoitsijat. Liminpuron alueella yksityisteitä hoidettiin kunnan omana työnä loppuvuodesta 2023. Kaavateilla tehtiin maisemanhoidollisia töitä, poistettiin huonokuntoista puustoa, parannettiin näkemäalueita ja lisättiin piennaralueiden hoitoa, tähän tarkoitukseen hankitulla puominiittokoneella. Vieraslajien torjuntaan kiinnitettiin huomiota. Kaavateiden ja yksityisteiden kevät lanaukset hoidettiin osittain omana työnä ja eri urakoitsijoilta hankittuna. Pölynsidonta yksityisteillä ja kaavateilla kilpailutettiin ja hankittiin yksityiseltä urakoitsijalta.

Koulutien turvallisuuden parantaminen alkoi koulujen päätyttyä ja se valmistui talven tultua viimeistelytöitä vaille valmiiksi. Tukkitie peruskorjattiin suunnitellusti. Pistotie, Poukamontie, Eteläpolku ja Teollisuustie päällystettiin kesän aikana. Kaavateiden ja yleisten alueiden kuivatuksia paranneltiin ja salaoja- ja rumpuputkia uusittiin. Kivinevan- ja Puutteenperän yksityistiekuntia, jotka olivat saaneet myönteisen perusparannusavustuspäätöksen ELY-keskukselta, avustettiin kunnan yksityisteiden avustusehtojen mukaisesti.

Yksityisteiden avustamisen toimintamalli hyväksyttiin kunnanvaltuustossa keväällä 2022. Avustustavan jalkauttaminen käytäntöön on vaatinut aikaa, jotta kaikki avustuksensaajat omaksuvat uuden toimintatavan. Kunnan hoitamilla yksityisteillä omavastuuosuus kunnossapidonkustannuksista oli 20 %, omavastuuosuuden tulo ei ole kirjautunut toimintatuottoihin. Vuoden 2023 yksityisteiden kunnossapitoavustukset ylittivät talousarvioon varatun määrärahan. Ylitykset johtuivat voimakkaasta kustannustennoususta alalla ja runsaslumisesta talvesta, sekä määrärahojen varaamisen vaikeasta ennustettavuudesta.

Tarficomilta saatiin liikkumisen ohjauksen valtionavustusta, Vaalan kunnan kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishjelman laatimiseksi. Ohjelmaa valmisteltiin yhdessä Swecon ja kunnan poikkihallinnollisen työryhmän kanssa vuoden 2023 aikana ja se valmistui loppuvuodesta.

Kaavateiden liikennemerkkit ja nopeusrajoitukset päivitettiin Digiroadin kansalliseen tie- ja katuverkon tietojärjestelmään. Katuvalojen ja kuituverkon osalta tiedot päivitettiin verkkotietopistejärjestelmään.

Vuoden aikana työstettiin yhdessä ELY-keskuksen kanssa Mt 8792 jalankulku- ja pyöräilyväylän suunnitelmia välille Harritie-Koskentie Jylhämäntien varteen.

Yleiset alueet, puistot ja liikuntapaikat

Liikuntapaikkojen, uimarantojen ja puistojen hoitoa kehitettiin ja viihtyisyyttä lisättiin. Uimarannoille hankittiin uudet ilmoitustaulut. Vallesmannipuisto raivattiin ja samalla paranneltiin

alueen kuivatusta ja kulkureittejä. Vaalanlammen ja Sahanrannan alueen viihtyisyyttä lisättiin hoitotoimenpiteillä. Uimarantojen kasvustoja poistettiin Martinlahdessa ja Ruununtörmällä. Martinlahden uimarannan huonokuntoinen laiturit poistettiin. Taajaman avantouintipaikan turvallisuutta paranneltiin asentamalla ”liikennevalo” ja rappusiin köydet molemmin puolin helpottamaan vedestä nousua. Paikalle pystytettiin opastetaulu. Koirapuisto valmistui alkukesästä Takatien varteen investointisuunnitelman mukaisesti.

Vaalan kunnan eri alueiden opastusta suunniteltiin ja kehitettiin sekä tilattiin uusia opasteita myöhemmin asennettaviksi.

Hiihtolatuverkostoa hoidettiin säännöllisesti ja kunnossapitoa tehostettiin hiihtolomaviikoilta pääsiäiseen asti. Valaistuja latuja oli Vaalan taajaman lisäksi Säräisniemellä ja Veneheitossa, sekä muita hoidettuja latuja Manamansalossa, Nuujualla ja Neittäväällä. Luistelukenttä jäädytettiin tenniskenttien paikalle. Katetun kaukalon rakentaminen alkoi loppuvuodesta entiselle luistelualueelle.

Yleisten alueiden ja kiinteistöjen nurmialueiden hoidosta huolehti urakoitsija. Päiväkodin piha-alueen parantaminen valmistui investointisuunnitelman mukaisesti kesän aikana. Torialueen viihtyisyyttä lisättiin hankkimalla uusia istutusastioita ja esteettömiä penkkejä. Torialueen investoinnit jäivät toteutumatta, koska torialueen kehittäminen vaatii vielä lisäselvityksiä. Päätepusäkkiselvitys valmistui, jossa Vaalan päätepusäkiksi valikoitui tori, toinen virallinen pysäkki on ABC:n pihalla.

OUMO-hanke Soiluanniemen eroosiosuojauksena valmistui keväällä. Rahoitusta hankkeelle saatiin Fortumilta ja ELY-keskukselta.

Keväällä pidettiin hirvenhiihdon SM-kilpailu Vaalassa. Kunta vastasi kisaladuista ja niiden ylläpidosta kisojen ajan. Kankarin ”Isolle kivellet” tehtiin esteetön kulku ja opastus, avajaiset pidettiin keväällä.

Moottorikelkkaurilla korjattiin lahonneita siltoja Puolangan ja Manamansalon suuntaan. Retkeilyreittien osalta latuverkon pidennys ja Peuranpolun pitkospuiden uusiminen Manamansaloon. Kutujoella ja Tervajoella olevien kävelysiltojen kaiteet korotettiin ja kaiteisiin asennettiin verkot. Lentokentän lanaukset ja kasvuston poisto tehtiin kaksi kertaa.

Rokua-Vaala patikointiuran peruskunnostus ja laajennus maastopyöräkäyttöön valmistui loppuvuodesta.

Satamia hoidettiin entisen käytännön mukaan. Vaalan kunnalla on hoidossa yksitoista venesatamaa eri puolilla Oulujärveä. Satamissa on yhteensä yli 400 venepaikkaa. Sahanrannan sataman laitureiden uusiminen valmistui alkukesästä.

Maa- ja metsätilat

Kunnan metsistä puuta myytiin yksi harvennusleimikko Alilan tilalta Keisarintien läheisyydestä. Taimikonhoitoja tehtiin 12,2 hehtaarilla.

Jätehuolto

Vaalan suljetun kaatopaikan osalta jälkitarkkailun pinta- ja pohjavesien osalta hoiti AFRY Finland Oy. Uuden jätelain myötä Ekokymppi kilpailutti bio- ja hyötyjätteen keräyksen Vaalan kunnan alueella ja kunnan kiinteistöissä urakoitsijaksi valikoitui Lassila & Tikanoja. Vaalan kunnan vastuulla säilyy edelleen sekajätteen keräyksen järjestäminen omilla kiinteistöillä ja muissa omistamissaan

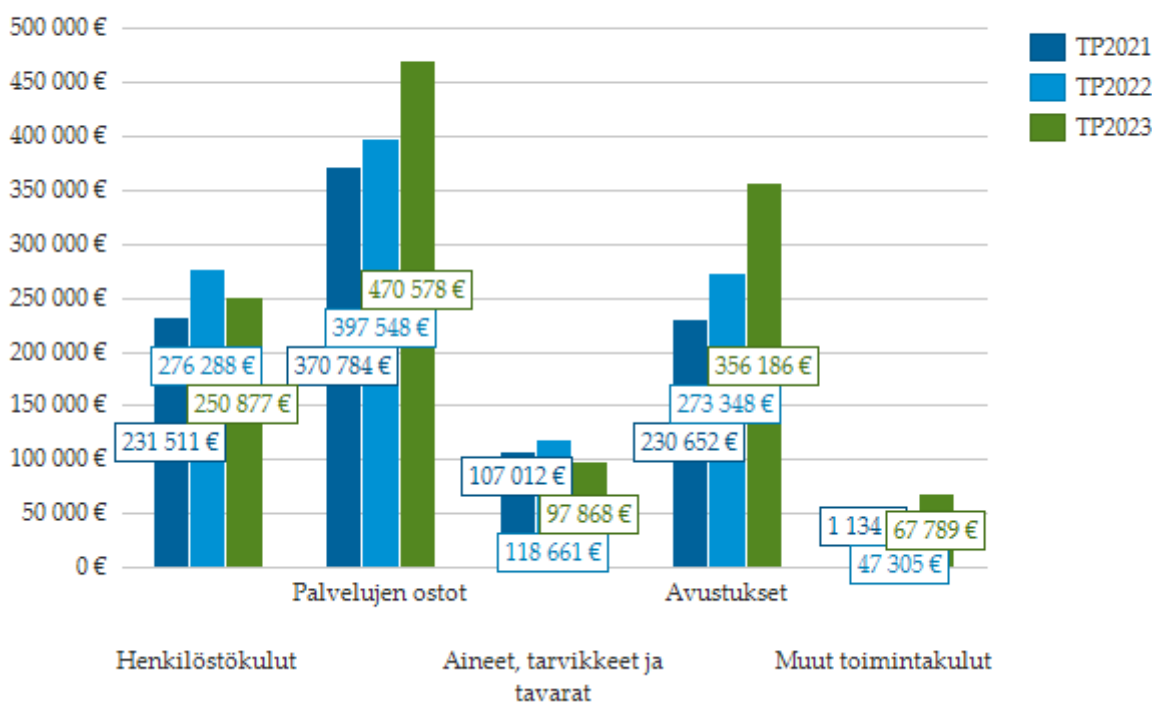
kohteissa.

Henkilöstö

Maanrakennuksen hallinnossa työskenteli maanrakennusmestari ja ympäristötyönjohtaja. Maanrakennuksen osa-alueilla työskenteli traktorinkuljettaja, tekninen ohjaaja ja maanrakennusalan oppisopimusopiskelija sekä työllistettyä henkilöstöä. Työllistetyt työskentelivät liikunta-alueiden ylläpidossa ja ympäristöhoidollisissa tehtävissä, sekä reittien rakentamisessa. Traktorinkuljettaja ja oppisopimusopiskelija työskentelivät teiden ja liikunta alueiden ja satamien kunnossapidon tehtävissä. Kausityöntekijät puutarhuri ja puistotyöntekijä työskentelivät istutusten, uimarantojen, kiinteistöjen- ja yleisten alueiden viher- ja leikkialueiden ylläpidon parissa.

Toimintakulut

Tyhjä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	215 990	230 500	93,70 %	-14 510	290 621
Valmistus omaan käyttöön	5 582			5 582	7 359
TOIMINTAKULUT	-1 243 298	-1 327 580	93,65 %	84 282	-1 113 150
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-1 021 726	-1 097 080	93,13 %	75 354	-815 170
Suunnitelman mukaiset poistot	-262 276	-208 730	125,65 %	-53 546	-233 119

10.6. Viranomaispalvelut

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Kunnan on huolehdittava alueiden käytön suunnittelusta, rakentamisen ohjauksesta ja valvonnasta alueellaan sekä maapolitiikan harjoittamisesta. Kunnalla tulee olla käytettävissään tehtäviin riittävät voimavarat ja asiantuntemus.

Kuntien rakennusvalvontaviranomaiset huolehtivat rakentamista koskevien lupien käsittelystä ja rakennustyön aikaisesta valvonnasta. Lisäksi he huolehtivat rakennetun ympäristön valvonnasta. Kunnassa toimii ympäristönsuojeluviranomainen, joko kunnan omana toimielimenä tai kuntalain mukaisena kuntien yhteistoimintana. Yleisimmin toimielimenä toimii ympäristölautakunta, jonka tehtäviin kuuluu monissa laeissa määriteltyjen ympäristönsuojelun viranomaistehtävien lisäksi ympäristönsuojelun yleinen edistäminen.

Vastuualueen toimintakertomus

Kaavoitus/maankäyttö

Oulujokilaakson maankäytön ja elinympäristön suunnitteluyksikkö toimi kahden henkilön voimin Vaalan, Utajärven ja Muhoksen kuntien alueella alkuvuodesta. Henkilöstömuutosten takia Vaalan kunnalle tuli tarve oman kaavoittajan rekrytointiin ja kaavoittaja aloitti elokuun alusta. Alkuvuodesta hyväksytty kaavoituskatsaus ohjasi toimintaa. Lisääntyneen kaavoitustarpeen takia Vaala osallistui Pohjois-Pohjanmaan TUULI-hankkeeseen, jonka tarkoitus on tuottaa uutta tietoa Pohjois-Pohjanmaan alueen soveltuvuudesta tuulivoimatuotantoon ja kehittää uusia menetelmiä tuulivoiman alueellisen suunnittelun tueksi. Naulakankaan tuulivoimapuiston vuokrasopimus otettiin uusintakäsittelyyn vuokralaisen kanssa.

Kaavoituksessa asemakaavojen osalta Uiton alueen kehittäminen jatkui. Oulujärven länsirannan rantaosayleiskaavan käsittely jatkui. Turkkiselän tuulivoimaosayleiskaavaan kunta haki valituslupaa korkeimmasta hallinto-oikeudesta. Painuankanava tuulivoimaosayleiskaava oli kaavan jatkokäsittelyissä. Korteperänsuontien ja Haarasuonkankaan kaava-aloitteet olivat alkuvaiheen käsittelyissä.

Rakennusvalvonta

Rakennustarkastajan työ hoidettiin viransijaisuudella koko vuosi. Lupahakemusten (kaikki menettelyt) määrä laski edellisvuodesta, joskin lupatulot kasvoi talousarvioon nähden. Kiinteistörekisteriä päivitettiin edelleen. Metsälamminkankaan tuulipuistossa käyttöön otettiin kaikki 24 kpl voimalaa. Osoitejärjestelmää päivitettiin vapaa-ajan kiinteistöjen osalta työharjoittelijan ja rakennusvalvonnan toimesta. Noin 1500 osoitteen puutteesta vuoden lopussa oli jäljellä noin 500 osoitepuutosta nimettävänä. Asiakaspalvelu hoidettiin pääosin sähköisesti, puhelimella ja maastokäynneillä.

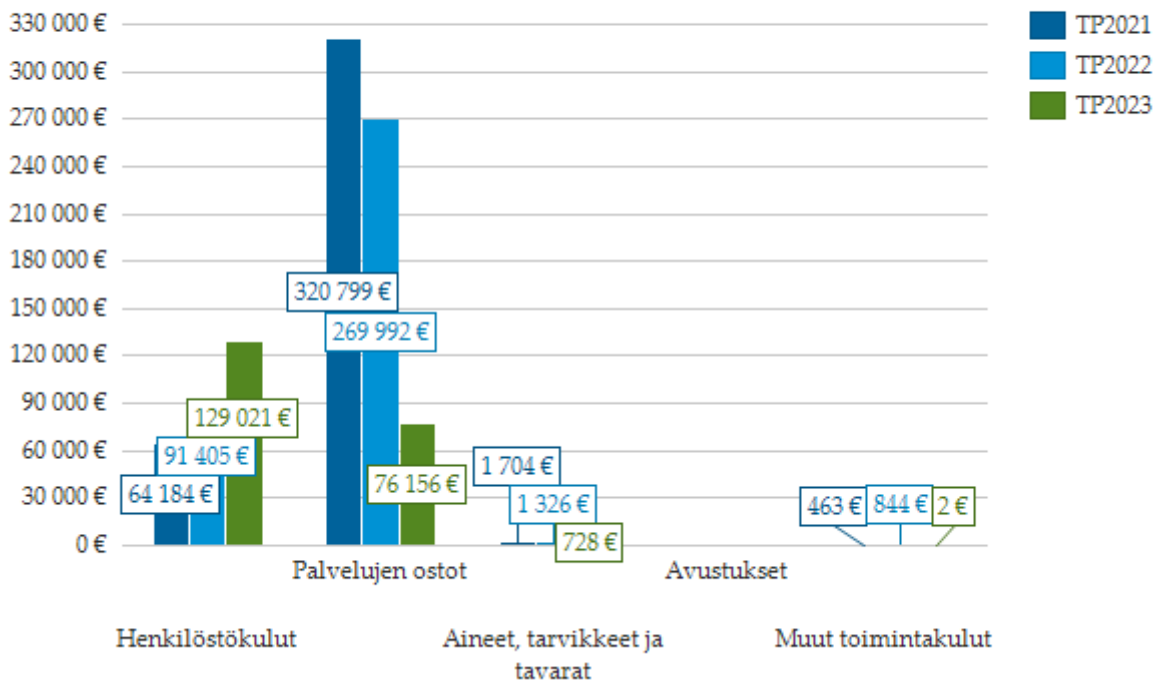
Ympäristönsuojelu

Ympäristönsuojelun tehtävänä on valvoa ja edistää ympäristönsuojelua siten, että luontoa ja ympäristöä suojelemalla, hoitamalla ja kehittämällä turvataan kunnan asukkaille terveellinen ja virikkeitä antava sekä luonnontaloudellisesti kestävä asuinympäristö. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävistä on säädetty ympäristönsuojelun hallintolaissa, ympäristönsuojelulaissa, jätelaissa, vesihuoltolaissa, vesilaissa, maastoliikennelaissa, maa-aineslaissa, luonnonsuojelulaissa ja vesiliikennelaissa. Vaalan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen on Oulunkaaren ympäristölautakunta. Tehtäviä hoitaa Oulunkaaren ympäristöpalveluiden ympäristötarkastaja.

Vaalassa toimet keskittyivät ja työllistivät eläinsuoja-asiat ja vapaa-ajan asukkaiden yhteydenotot mm. hajajätevesiasioihin liittyen. Toiminnassa tunnistettiin edelleen kehitystarpeita Vaalan ympäristönsuojelun arkistoinnissa. Eläinlääkintähuolto ja ympäristöterveydenhuolto ei sisälly tähän toimintakertomukseen.

Toimintakulut

Tyhyä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	380 205	160 300	237,18 %	219 905	103 654
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-205 908	-338 600	60,81 %	132 692	-363 567
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	174 298	-178 300	-97,76 %	352 598	-259 913
Suunnitelman mukaiset poistot	-37 778	-20 700	182,50 %	-17 078	-21 766

Kaavoitus ja suunnittelu

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

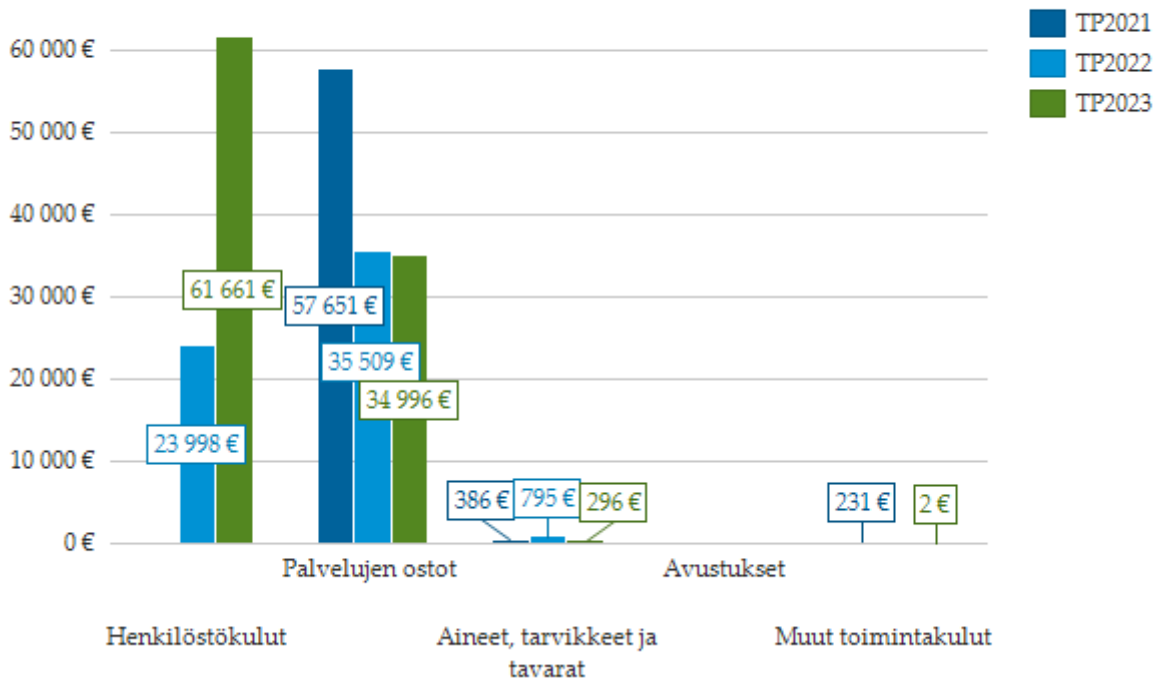
Kunnan on huolehdittava alueiden käytön suunnittelusta, rakentamisen ohjauksesta ja valvonnasta alueellaan sekä maapolitiikan harjoittamisesta. Kunnalla tulee olla käytettävissään tehtäviin riittävät voimavarat ja asiantuntemus. Maankäytön suunnittelu luo edellytyksiä hyvälle asuin ympäristölle. Onnistuneet ratkaisut kaavoituksessa, toimiva ja eheä yhdyskuntarakenne sekä sujuvat liikennejärjestelyt luovat hyvinvointia ja elinvoimaa. Hyvä suunnittelu edistää kestävästä kehitystä. Maankäytön suunnittelun yleinen ohjaus perustuu maankäyttö- ja rakennuslakiin. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ohjaavat suunnittelua maakunnissa ja kunnissa. Valtakunnallisten tavoitteiden lisäksi maankäytön suunnittelujärjestelmään kuuluvat maakuntakaava, yleiskaava ja asemakaava. Maankäyttöön vaikutetaan myös esimerkiksi erilaisilla seutu- ja kuntastrategioilla, kunnan maapolitiikalla ja rakennusjärjestyksellä.

Vastuualueen toimintakertomus

Oulujokilaakson maankäytön ja elinympäristön suunnitteluyksikkö aloitti alkusyksystä kahden henkilön voimin Vaalan, Utajärven ja Muhoksen kuntien alueella. Uusi kaavoituskatsausmalli otettiin käyttöön. Kaavoituksessa asemakaavojen osalta valmistui uuden vankilan kaava, joka sijoittuu keskustaajaman pohjoispuolelle. Muita asemakaavakäsittelyitä oli uuden hyvinvointikeskuksen rakentamisen mahdollistava korttelialue 67 ja maanläjitysalue 45. Alustavia selvityksiä tarkasteltiin Uiton alueen, Vaarakaarrontie/22-tien välinen alue ja Vaalanlammen alueiden kehittämiseksi. Yleiskaavoissa Oulujärven rantaosayleiskaavojen käsittelyssä olivat Jaalangan rantaosayleiskaava ja Kankarin rantaosayleiskaava. Oulujärven länsirannan rantaosayleiskaavan käynnistäminen hyväksyttiin kaksiosaisena. Tuulivoimayleiskaavoissa Vaalan tuulivoimayleiskaava ja Naulakankaan tuulivoimayleiskaava olivat valituskäsittelyssä. Turkkiselkä, Kaunistonkangas ja Painuankanava tuulivoimayleiskaava-va olivat kaavan eri vaiheissa kunnassa. Osallistuttiin mm. Metsähallituksen järjestämiin tilaisuuksiin Oulujärven retkeilyalueen matkailu- ja maankäytön yleissuunnitelman laatimiseen. Talouden onnistuminen oli tavoitteiden mukainen.

Toimintakulut

Tyhjä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	9 021	90 300	9,99 %	-81 279	1 073
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-96 955	-217 150	44,65 %	120 195	-60 302
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-87 934	-126 850	69,32 %	38 916	-59 228
Suunnitelman mukaiset poistot	-6 052	-6 050	100,04 %	-2	-7 120

Rakennusvalvonta

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Kunnan rakennusvalvontaviranomaisen tehtävänä on valvoa kaavojen noudattamista, huolehtia rakentamisesta ja muita toimenpiteitä koskevien lupien käsittelemisestä sekä osaltaan valvoa rakennetun ympäristön ja rakennusten kunnossapitoa ja hoitoa siten kuin siitä säädetään.

Toiminta-ajatus	Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan rakennusvalvonnan tehtävänä on valvoa rakentamisen tapahtumista lakien mukaisesti ja valvoa kaavoituksen toteutumista. Rakennusvalvonnan toiminta-ajatus rakentuu pitkälti rakennuslain asettamien
------------------------	---

	tavoitteiden varaan eli olla myötävaikuttamassa siihen, että rakentaminen täyttää yleisesti hyväksytyt normit terveellisyyden, turvallisuuden ja teknisen laadun suhteen ja että rakennettu ympäristö muodostuu turvalliseksi, toimivaksi ja virikkeelliseksi ja esteettisesti tyydyttäväksi.			
Kriittiset menestystekijät	Tavoitteet 2023	Arviointikriteerit / mittarit	Budjetin 2023 toimenpiteet	Arvio tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisesta
Rakentamisen lainmukaisuus	Valvoa, että rakentaminen täyttää sille laissa ja säännöksissä asetetut vaatimukset.	Lupapäätösten toteutuminen lupaehtojen mukaisesti.	MRL tulevaan lainuudistukseen valmistautuminen koulutuksissa ja Vaalan rakennusjärjestyksen tarkastelu.	Rakentaminen on toteutunut annettujen lakien ja säännösten puitteissa.
Rakennusluvut saadaan käsiteltyä kohtuullisessa ajassa	Rakennuslupien joustava ja nopea käsittely.	Päätöspäivämäärät.	Luvat myönnetään pääosin viranhaltijapäätöksin.	Rakennusluvut on käsitelty 2-4 kertaa kuukaudessa ja luvan/asiakkaan kiireellisyyden mukaisesti.
Rakentamisen laadun parantaminen	Neuvoa ja opastaa rakentajia rakentamiseen liittyvissä asioissa.	Asiakaspalvelu eri viestintävälineissä on todettu toimivaksi. Henkilökohtainen tapaaminen katselmuksien tms. yhteydessä.	Ammatillisiin koulutuksiin osallistumiset.	Asiakaspalvelu on toteutettu yhteistyössä rakennusvalvonnan ja palvelusihteerin toimesta.

Vastuualueen toimintakertomus

Rakennustarkastajan virka hoidettiin viransijaisuudella koko vuosi. Rakennusluvan jatkoluvat liittyvät Turkkiselän tuulipuiston myönnettyihin lainvoimaisiin rakennuslupiin. Osoite- ja kiinteistörekisteriä on päivitetty resurssien mukaan muun rakennusvalvonnan työn ohessa. Jäljellä olevaa määrää on vaikea arvioida olemassa olevien virheellisten osoitteiden takia.

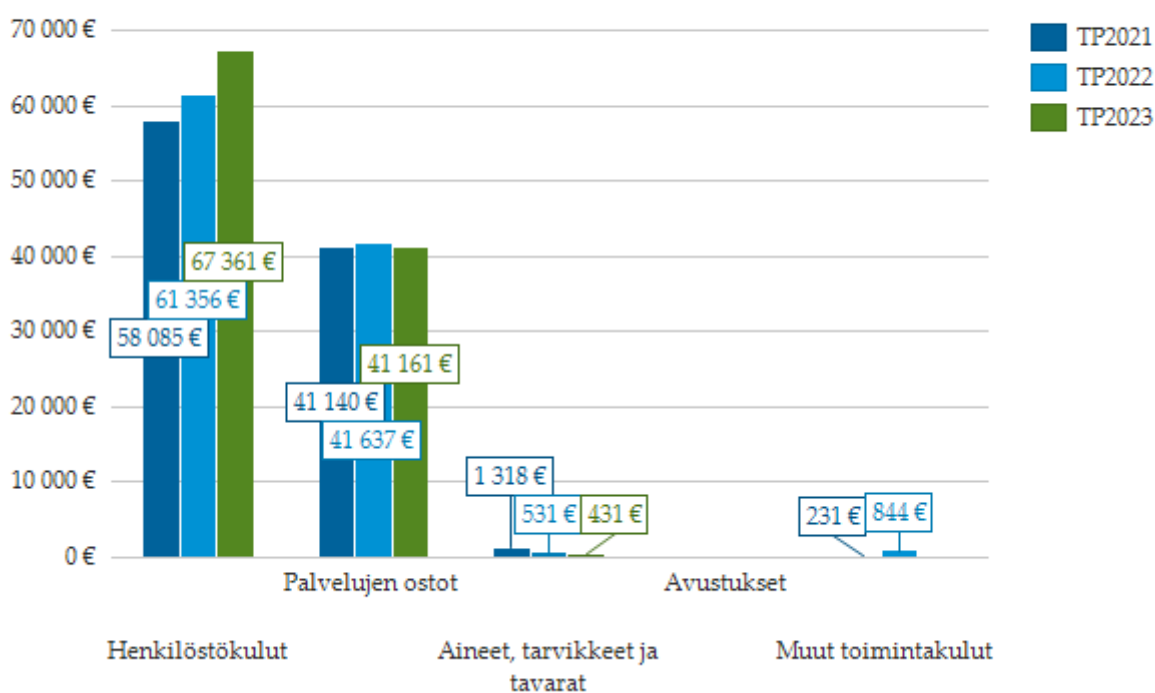
Alla lupatilasto 2023 (poikkeamiset käsittelee kaavoittaja).

Lupatilasto 01.01.2023-31.12.2023

Lupatyyppi		Saapunut	Myönnetty	Muu päätös
R	Rakennuslupa	68	68	0
RJ	Rakennusluvan jatko	42	42	0
T	Toimenpide	26	26	0
I	Ilmoitus	35	35	0
P	Purkamislupa	3	3	0
PI	Purkamisilmoitus	1	1	0
POI	Poikkeamispäätös	3	5	0
MAI	Maisematyö lupa	5	4	0
TJO	Vastuullinen työnjohtaja	33	32	0
Yhteensä		216	216	0

Toimintakulut

Tyhjä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	371 185	70 000	530,26 %	301 185	102 580
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-108 953	-121 450	89,71 %	12 497	-104 368
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	262 232	-51 450	-509,68 %	313 682	-1 787
Suunnitelman mukaiset poistot					

Pelastustoimi

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Kunnat vastaavat pelastustoimesta yhteistoiminnassa pelastustoimen alueilla (alueen pelastustoimi) siten kuin Pelastuslaissa 379/2011 säädetään.

Pelastustoimen alueeseen kuuluvilla kunnilla tulee olla sopimus pelastustoimen järjestämisestä. Sopimuksen hyväksymiseen ja muuttamiseen sovelletaan, mitä kuntalain 57 §:n 1 momentissa säädetään kuntayhtymän perussopimuksen muuttamisesta. Sopimukseen sovelletaan muuten, mitä kuntien yhteistoiminnasta säädetään kuntalaissa (10.4.2015/415).

Alueen pelastustoimi vastaa pelastustoimen palvelutasosta ja pelastuslaitoksen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä muista tässä laissa sille säädetyistä tehtävistä.

Pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan:

- 1) pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa;
- 2) pelastustoimen valvontatehtävistä;
- 3) väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä;
- 4) pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä.

Edellä 2 momentissa säädetyn lisäksi pelastuslaitos:

- 1) voi suorittaa ensihoitopalveluun kuuluvia tehtäviä, jos ensihoitopalvelun järjestämisestä yhteistoiminnassa alueen pelastustoimen ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymän kesken on sovittu terveydenhuoltolain (1326/2010) 39 §:n 2 momentin perusteella;
- 2) tukee pelastustoimen alueeseen kuuluvan kunnan valmiussuunnittelua, jos siitä on kunnan kanssa sovittu;
- 3) huolehtii muistakin muussa laissa alueen pelastustoimelle säädetyistä tehtävistä.

Alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävistä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

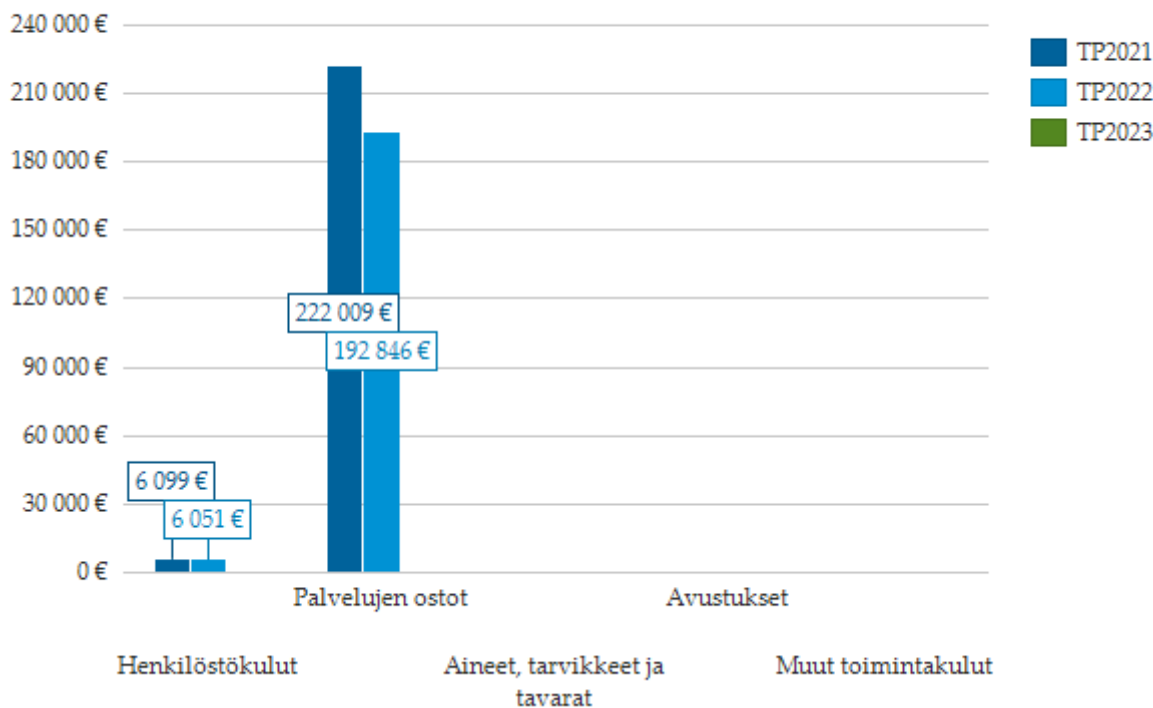
Vastuualueen toimintakertomus

Pelastustoimi siirtyi hyvinvointialueen vastuualueelle vuoden alussa. Paloaseman vuokrasopimus

siirtyi Pohteen nimiin. Keskustelu paloaseman peruskorjauksesta tai uuden rakentamisesta ei edennyt toistaiseksi, johtuen hyvinvointialueen toiminnantarkastelusta ja säästöpainesta päätöksenteossa.

Toimintakulut

Tyhjä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT					
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT					-198 897
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ					-198 897
Suunnitelman mukaiset poistot	-31 726	-14 650	216,56 %	-17 076	-14 646

10.7. Asuntopalvelut

Perustehtävä ja toiminta-ajatus

Asuntopalvelut yhdessä Kiinteistö Oy Vaalan Niskan kanssa hoitivat kiinteistöjen isännöinnin. Kiinteistö Oy Vaalan Niskan toimintakertomus löytyy aineiston lopusta. Kiinteistö Oy Vaalan Niska hoitaa vuokrausta tehokkaasti ja taloudellisesti siten, että kuntalaisten ja kuntaan muuttavien

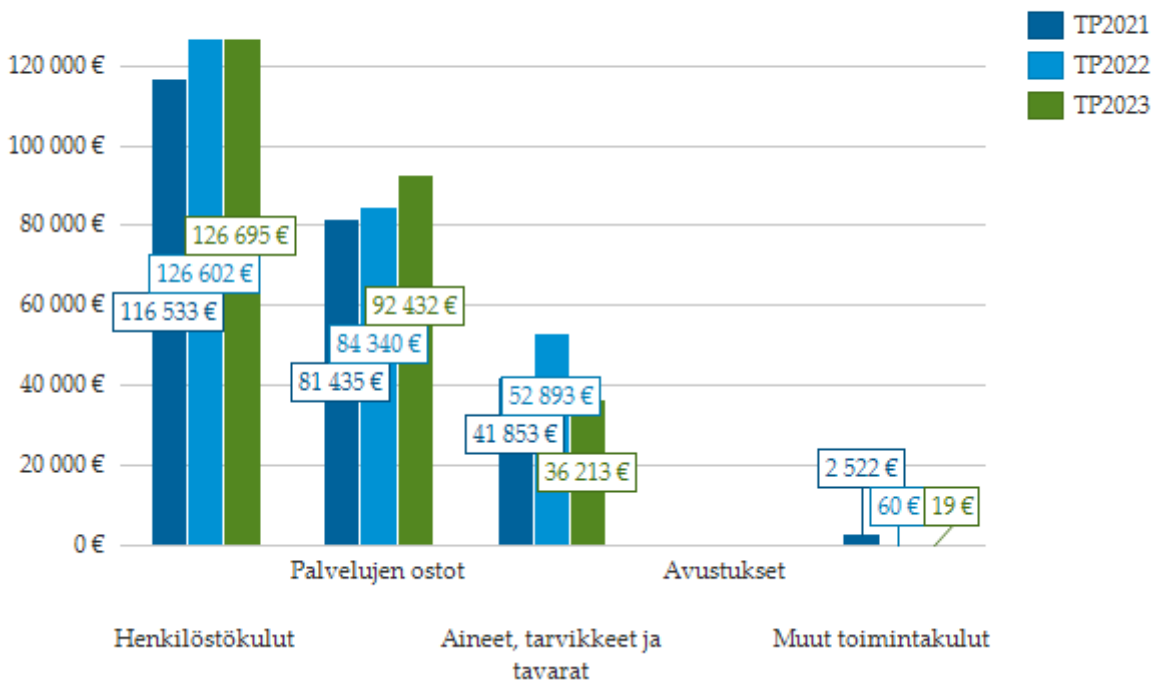
asumispalvelut ovat määrältään riittävät ja laadultaan hyvät. Kiinteistö Oy Vaalan Niskan hallinto sisältää isännöitsijän palkan, talonmiehen ja palvelusihteerin palkan. Kunnan suorassa omistuksessa on noin 40 asuntoa. Kunnan keskitettyihin talonmiespalveluihin on varattu kahden työntekijän palkka.

Vastualueen toimintakertomus

Kiinteistö Oy Vaalan Niska hoiti kunnan kiinteistöjen vuokrausta tehokkaasti ja taloudellisesti ja on tilittänyt vuokra-asteen mukaisesti toimintatuotot. Kiinteistö Oy Vaalan Niska on laatinut kiinteistöstrategian, jonka perusteella rakenteellisia muutoksia suunniteltiin asuntojen korjausvelkaan. Uusi rivitalokohde oli rakenteilla, valmistuen vuoden 2024 keväällä. Talonmiespalveluita myytiin kunnan muille hallintokunnille, kunnan omistamille asunto- ja kiinteistöyhtiöille. Kiinteistönhoitajat ja Vaalan Vesi ja Lämpö Oy:n työntekijät muodostivat päivystysrenkaan.

Toimintakulut

Tyhjä vuosittainen

	TP2023	TA2023	TOT%	Muutos € TA2023vsTP2023	TP2022
TOIMINTATUOTOT	281 774	216 100	130,39 %	65 674	236 135
Valmistus omaan käyttöön					
TOIMINTAKULUT	-255 359	-187 000	136,56 %	-68 359	-263 776
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	26 414	29 100	90,77 %	-2 686	-27 641
Suunnitelman mukaiset poistot	-38 630	-2 370	1 629,97 %	-36 260	-2 370

11. TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

11.1. Investointiosan toteutumisvertailu (peruskunta)

	TA 2023	TP 2023	Poikkeama €
HALLINTOPALVELUT			
Hallintopalvelut			
Osakkeet ja osuudet			
Menot		-26 688 €	26 688 €
Netto		-26 688 €	26 688 €
Sähköinen arkistointi			
Menot	-13 000 €		-13 000 €
Netto	-13 000 €		-13 000 €
Tilavarausjärjestelmä			
Menot	-16 000 €	-10 605 €	-5 395 €
Netto	-16 000 €	-10 605 €	-5 395 €
Viestinnän infotaulut			
Menot	-10 000 €		-10 000 €
Netto	-10 000 €		-10 000 €

Taulukko: Hallintopalvelut investoinneittain

	TA 2023	TP 2023	Poikkeama €
HALLINTOPALVELUT			
Menot	-39 000 €	-37 293 €	-1 708 €
Tulot	0 €	0 €	0 €
Netto	-39 000 €	-37 293 €	-1 708 €

Taulukko: Hallintopalvelut yhteenveto

	TA 2023	TP 2023	Poikkeama €
SIVISTYSPALVELUT			
Sivistystoimen hallinto			
Sivistyksen kalusto			
Menot	-25 000 €		-25 000 €
Netto	-25 000 €		-25 000 €

Taulukko: Sivistyspalvelut investoinneittain

	TA 2023	TP 2023	Poikkeama €
SIVISTYSPALVELUT			
Menot	-25 000 €	0 €	-25 000 €
Tulot	0 €	0 €	0 €
Netto	-25 000 €	0 €	-25 000 €

Taulukko: Sivistyspalvelut yhteenveto

	TA 2023	TP 2023	Poikkeama €
TEKNISET PALVELUT			
Rakentaminen ja kunnossapito			
Tekniikan kalusto ent. konekesk.kalusto			
Menot	-68 000 €	-34 281 €	-33 719 €
Netto	-68 000 €	-34 281 €	-33 719 €
Kirjaston muutostyöt			
Menot	-50 000 €	-106 147 €	56 147 €
Netto	-50 000 €	-106 147 €	56 147 €
Lokkipaja			
Menot	-188 000 €	0 €	-188 000 €
Netto	-188 000 €	0 €	-188 000 €
Videra-halli väistötiloiksi			
Menot	-15 000 €		-15 000 €
Netto	-15 000 €		-15 000 €
Veturitali			
Menot	-20 000 €		-20 000 €
Netto	-20 000 €		-20 000 €
Energiatehokkuuden kehittäminen			
Menot	-25 000 €	-25 000 €	
Netto	-25 000 €	-25 000 €	
SOTE-asema			
Menot	-4 700 000 €	-101 988 €	-4 598 012 €
Netto	-4 700 000 €	-101 988 €	-4 598 012 €
Uusi kunnanvirasto			
Menot	-50 000 €	-15 676 €	-34 324 €
Netto	-50 000 €	-15 676 €	-34 324 €
Pikku Palosen autiotupa			
Menot	-30 000 €		-30 000 €
Netto	-30 000 €		-30 000 €
Älylukitus/kulunvalvonta			
Menot	-14 000 €	-14 618 €	618 €
Netto	-14 000 €	-14 618 €	618 €
Eläinlääkärin tilat			
Menot	-150 000 €	-89 290 €	-60 710 €
Netto	-150 000 €	-89 290 €	-60 710 €
Kaavateiden rakentaminen/Vaala			
Menot	-716 800 €	-526 821 €	-189 979 €
Tulot	173 150 €		173 150 €
Netto	-543 650 €	-526 821 €	-16 829 €
Tienvarsiopastuksen muutokset			
Menot	-100 000 €	-88 831 €	-11 169 €
Netto	-100 000 €	-88 831 €	-11 169 €
Urheilualueiden rakentaminen			
Menot	-500 000 €	-463 166 €	-36 834 €

Tulot	150 000 €	39 600 €	110 400 €
Netto	-350 000 €	-423 566 €	73 566 €
Puistojen rakentaminen			
Menot	-35 000 €	-34 536 €	-464 €
Netto	-35 000 €	-34 536 €	-464 €
Retkeilyreitit			
Menot	-45 000 €	-105 454 €	60 454 €
Tulot	20 000 €	43 066 €	-23 066 €
Netto	-25 000 €	-62 388 €	37 388 €
Torialue			
Menot	-30 000 €		-30 000 €
Netto	-30 000 €		-30 000 €
Esteetön Sahanranta hanke			
Menot	-282 440 €		-282 440 €
Tulot	180 000 €		180 000 €
Netto	-102 440 €		-102 440 €
Satamat			
Menot	-90 000 €	-83 900 €	-6 101 €
Netto	-90 000 €	-83 900 €	-6 101 €
Leikkipaikkojen kunnostus			
Menot	-30 000 €	-22 504 €	-7 496 €
Netto	-30 000 €	-22 504 €	-7 496 €
OUMO-hanke			
Menot	-35 000 €	-32 064 €	-2 936 €
Tulot	32 500 €	28 857 €	3 643 €
Netto	-2 500 €	-3 206 €	706 €
Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma			
Menot		-20 212 €	20 212 €
Tulot		15 629 €	-15 629 €
Netto		-4 583 €	4 583 €

Taulukko: Tekniset palvelut investoinneittain

	TA 2023	TP 2023	Poikkeama €
TEKNISET PALVELUT			
Menot	-7 174 240 €	-1 762 816 €	-5 411 424 €
Tulot	555 650 €	156 309 €	399 341 €
Netto	-6 618 590 €	-1 606 507 €	-5 012 083 €

Taulukko: Tekniset palvelut yhteenveto

	TA 2023	TP 2023	Poikkeama €
HYVINVOINTIPALVELUT			
Hyvinvointipalvelut			
Kirjaston kalusto			
Menot	-50 000 €	-23 333 €	-26 667 €
Netto	-50 000 €	-23 333 €	-26 667 €

Taulukko: Hyvinvointipalvelut investoinneittain

	TA 2023	TP 2023	Poikkeama €
HYVINVOINTIPALVELUT			
Menot	-50 000 €	-23 333 €	-26 667 €
Tulot	0 €	0 €	0 €
Netto	-50 000 €	-23 333 €	-26 667 €

Taulukko: Hyvinvointipalvelut yhteenveto

	TA 2023	TP 2023	Poikkeama €
INVESTOINNIT VAALA			
Menot	-7 288 240 €	-1 823 441 €	-5 464 799 €
Tulot	555 650 €	156 309 €	399 341 €
Netto	-6 732 590 €	-1 667 132 €	-5 065 458 €

Taulukko: Koko Vaalan investoinnit yhteenveto

11.2. Rahoitusosan toteutumisvertailu

11.3. Tuloslaskelma (peruskunta)

	TP2022 €	TA2023€	TP2023€	Poikkeama €	Käyttö %
TOIMINTATUOTOT	3 499 397	3 135 101	3 665 266	530 165	116,91 %
Myyntituotot	1 702 713	1 009 651	1 894 005	884 354	187,59 %
Maksutuotot	198 149	163 500	120 741	-42 759	73,85 %
Tuet ja avustukset	600 958	562 250	691 413	129 163	122,97 %
Muut toimintatuotot	997 577	1 399 700	959 107	-440 593	68,52 %
Valmistus omaan käyttöön	7 359		5 582	5 582	
TOIMINTAKULUT	-27 733 854	-14 524 940	-14 571 809	-46 869	100,32 %
Henkilöstökulut	-7 147 405	-6 777 670	-6 812 970	-35 300	100,52 %
Palvelujen ostot	-18 031 610	-4 652 200	-5 266 457	-614 257	113,20 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 466 809	-1 278 510	-1 203 338	75 172	94,12 %
Avustukset	-507 371	-748 400	-638 807	109 593	85,36 %
Muut toimintakulut	-580 660	-1 068 160	-650 236	417 924	60,87 %
TOIMINTAKATE/JÄÄMÄ	-24 227 099	-11 389 839	-10 900 960	488 879	95,71 %
Verotulot	11 729 433	7 750 000	8 491 784	741 784	109,57 %
Valtionosuudet	15 215 691	5 176 904	5 191 018	14 114	100,27 %
Rahoitustuotot ja -kulut	-12 563	-218 200	-165 133	53 067	75,68 %
Korkotuotot	25 664	28 000	39 992	11 992	142,83 %
Muut rahoitustuotot	7 481	5 000	2 991	-2 009	59,82 %
Korkokulut	-40 033	-251 200	-202 525	48 675	80,62 %
Muut rahoituskulut	-5 675		-5 591	-5 591	
VUOSIKATE	2 705 463	1 318 865	2 616 710	1 297 845	198,41 %
Poistot ja arvonalentumiset	-1 148 352	-843 360	-1 867 811	-1 024 451	221,47 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 148 352	-843 360	-1 867 811	-1 024 451	221,47 %
Arvonalentumiset					
Satunnaiset tuotot					
Satunnaiset kulut					
TILIKAUDEN TULOS	1 557 111	475 505	748 899	273 394	157,50 %
Varausten ja rahastojen muutokse	385 810	23 143	-158 027	-181 170	-682,83 %
Poistoeron muutos	385 810	23 143	44 350	21 207	191,63 %
Varausten muutos			-202 376	-202 376	
Rahastojen muutos					
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	1 942 921	498 648	590 872	92 224	118,49 %

Verotulojen erittely	TP2022€	TP2023€
Verotulot	11 729 433	8 491 784
Kunnan tulovero	7 564 326	3 829 982
Kiinteistövero	3 106 898	4 070 215
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 058 210	591 587
Koiravero		
Muut verot		

Kiinteistövero prosentit	2018	2019	2020	2021	2022	2023
vakituiset asunnot	0,59	0,59	0,59	0,59	0,45	0,45

muut kuin vakituiset asunnot	1,15	1,15	1,15	1,15	1,15	1,15
voimalaitosrakennukset	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1
yleinen kiinteistöveroprosentti	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
yleishyödylliset yhteisöt	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

11.4. Rahoituslaskelma (peruskunta)

RAHOITUSLASKELMA 31.12.2023

Peruskunta	2023	2022
Toiminnan ja investointien rahavirta		
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	2 616 710	2 705 463
Satunnaiset erät		
Tulorahoituksen korjauserät	-202 376	-36 722
Toiminnan rahavirta yhteensä	2 414 334	2 668 741
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-1 823 441	-1 317 949
Rah.osuudet investointimenoihin	127 152	45 890
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	29 157	71 717
Investointien rahavirta yhteensä	- 1 667 132	-1 200 340
Toiminnan ja investointien rahavirta	747 201	1 468 400
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset		-50 000
Antolainasaamisten vähennykset	-9 550	6 250
Antolainauksen muutokset yhteensä	-9 550	-43 750
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-360 152	-806 493
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-1 150 000	-1 600 000
Lainakannan muutokset yhteensä	-1 510 152	-2 406 493
Oman pääoman muutokset	202 376	
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toim.antojen varojen ja pääomien muutokset	844 394	-427
Vaihto-omaisuuden muutos		
Saamisten muutos	736 333	577 122
Korottomien velkojen muutos	113 815	305 832
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	1 694 541	882 527
Rahoituksen rahavirta	396 315	-1 567 716
Rahavarojen muutos	1 143 517	-99 316
Rahavarat 31.12	1 909 479	765 962
Rahavarat 1.1	765 962	865 277

11.5. Tase (peruskunta)

Tase/peruskunta					
Vastaavaa	2023	2022	Vastattavaa		2022
Pysyvät vastaavat	18 088 785,40	20 555 582,22	Oma pääoma	14 589 823,19	15 411 774,17
Aineettomat hyödykkeet	41 436,01	37 384,29	Peruspääoma	9 110 226,39	10 523 049,40
Aineelliset hyödykkeet	14 229 086,87	14 460 504,85	Arvonkorotusrahasto		
Maa- ja vesialueet	1 796 368,60	1 793 131,91	Edellisten tilikausien yli/	4 888 724,77	2 945 804
Rakennukset	7 841 670,98	9 271 647,54	Tilikauden yli-/alijäämä	590 872,03	1 942 920,77
Kiinteät rakenteet ja lait	3 614 387,34	2 720 615,57	Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset	0,00	44 349,54
Koneet ja kalusto	342 093,53	247 497,86	Poistoero	0,00	44 349,54
Muut aineelliset hyödykkeet	61 439,05	61 439,05	Pakolliset varaukset	466 229,09	263 853,00
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	573 127,37	366 172,92	Muut pakolliset varaukset	466 229,09	263 853,00
Sijoitukset	3 818 262,52	6 057 693,08	Toimeksiantojen pääomat	10 432,04	9 783,57
Osakkeet ja osuudet	3 124 921,63	5 354 802,19	Lahjoitusrahastojen pääomat	5 027,19	6 244,87
Muut lainasaamiset	657 455,98	667 005,98	Muut toimeksiantojen pääomat	5 404,85	3 538,70
Muut saamiset	35 884,91	35 884,91	Vieras pääoma	7 100 492,67	8 496 829,98
Vaihtuvat vastaavat	4 078 191,59	3 671 008,04	Pitkäaikainen	1 608 082,62	1 967 852,62
Vaihto-omaisuus	0,00	0,00	Lainat rahoitus- ja vak.laitoksilta	1 605 375,00	1 965 527
Saamiset	2 168 712,77	2 905 045,92	Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00
Pitkäaikaiset saamiset	1 467 101,17	1 521 601,17	Saadut ennakot	2 707,62	2 325,62
Myyntisaamiset	126 265,61	180 150,16	Lyhytaikainen	5 492 410,05	6 528 977,36

Lainasaamiset	49 584,72	502 579,17	Lainat rahoitus- ja vak.laitoksilta	360 152,00	360 152,00
Muut saamiset	243 214,64	838 871,84			
Lyhytaikaiset saamiset	701 611,60	1 383 444,75	Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00
Myyntisaamiset	126 265,61	195 336,12	Lainat muilta luotonantajilta	3 000 000,00	4 150 000,00
Lainasaamiset	49 584,72	70 342	Ostovelat	954 340,85	706 238,82
Muut saamiset	243 214,64	176 323,15	Muut velat	224 847,80	255 863,37
Siirtosaamiset	282 546,63	941 433,48	Siirtovelat	953 069,40	1 056 723,17
Rahoitusarvopaperit	340 000,00	345 254,69			
Muut arvopaperit	340 000,00	345 254,69			
Rahat ja pankkisaamiset	1 569 478,82	420 707,43			
Vastaavaa	22 166 976,99	24 226 590,26	Vastattavaa	22 166 976,99	24 226 590,26

TASEEN TUNNUSLUVUT	2023	2022
Omavaraisuusaste, %	65,9	64,6
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	40,9	27,9
Kertynyt ylijäämä (alijäämä)	5 479 596,8	4 888 724
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas	2 115,67	1 861,66
Lainakanta 31.12.	4 965 527	6 475 679
Lainat euroa/asukas	1 917,19	2 465,99
Lainat ja vuokravastuut 31.12.	4 965 527	6 736 045,91
Lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas 31.12.	1917,19	2 565,14
Lainasaamiset 31.12.	657 455,98	667 005,98
Asukasmäärä	2 590	2 626

11.6. Konsernituloslaskelma ja sen tunnusluvut

Konsernitulos		
	2023	2022
TULOSLASKELMA		
Toimintatuotot	4 438 980,42	30 057 329,19
Toimintakulut	-14 785 515,46	-53 408 358,81
Osuus osakkuusyht. voitosta (tappiosta)	7 171,53	-42 615,74
Toimintakate	-10 339 363,51	-23 393 645,36
Verotulot	8 491 784,23	11 729 433,46
Valtionosuudet	5 191 018,00	15 215 691,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	17 494,48	-2 217,32
Muut rahoitustuotot	7 381,63	11 025,24
Korkokulut	-237 243,15	-35 604,64
Muut rahoituskulut	-97 503,44	-53 434,67
Rahoitustuotot ja -kulut	-309 870,48	-80 231,39
Vuosikate	3 033 568,24	3 471 247,71
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 366 949,03	-2 165 462,29
Arvonalentumiset		
Poistot ja arvonalentumiset	-2 366 949,03	-2 165 462,29
Satunnaiset erät		
Tilikauden tulos	666 619,21	1 305 785,42
Tilinpäätössiirrot	-119 291,81	257 345,57
Tilikauden verot	-1 475,86	-12 845,30
Laskennalliset verot	119,42	119,42
Vähemmistöosuudet		-2 406,83
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	545 970,96	1 547 988,28

KONSERNIN TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2023	2022
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	30,02	56,66
Vuosikate poistoista %	128,16	160,30
Vuosikate, euroa/asukas	1171,26	1 321,88
Asukasmäärä	2590	2626

11.7. Konsernin rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

RAHOITUSLASKELMA (konserni)		
	2023	2022
Toiminnan ja investointien rahavirta		
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	3 102 188,68	3 471 247,71
Satunnaiset erät		0,00
Tilikauden verot	-1 475,86	-12 845,30
Tulorahoituksen korjauserät	-1 082 804,45	-263 528,94
Toiminnan rahavirta	2 017 908,37	3 194 873,47
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-4 371 067,21	-5 177 301,66
Rahoitusosuudet investointeihin	127 151,95	51 274,75
Pys.vastaavien hyödykkeiden luovutustulo	29 244,27	126 763,71
Investointien rahavirta	-4 214 670,99	-4 999 263,20
Toiminnan ja investointien rahavirta	-2 196 762,62	-1 804 389,73
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset		1 475 648,05
Antolainasaamisten vähennys	58 300,00	717 900,49
Antolainauksen muutokset	58 300,00	-757 747,56
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	3 904 921,14	3 407 218,48
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-630 999,06	-862 374,9
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-1 181 578,84	-1 600 000,00
Lainakannan muutokset	2 092 343,24	944 843,58
Oman pääoman muutokset	202 376,09	0,0
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääom. Muutos	844 393,52	-2 038,85
Vaihto-omaisuuden muutos		33 685,28
Saamisten muutos	2 500 454,53	1 840 558,62
Korottomien velkojen muutos	-2 565 539,33	-149 330,09
Muut maksuvalmiuden muutokset	779 308,72	1 722 874,96
Rahoituksen rahavirta	3 132 328,05	1 909 970,98
Rahavarojen muutos	935 565,43	105 581,25
Rahavarat 31.12.	4 032 167,96	3 919 513,70
Rahavarat 1.1.	3 096 602,53	3 813 932,45
Rahavarojen muutos	935 565,43	105 581,25

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2023	2022
Toiminnan ja investointien rahavirta	-2 196 762,62	-1 804 389,73
Investointien tulorahoitus, %	73,1	67,7
Lainanhoitokate	3,61	4,89
Kassan riittävyys (pv)	5,79	26,78
Asukasmäärä	2590	2626

11.8. Konsernitase ja sen tunnusluvut

TASE					
VASTAAVAA	2023	2022	VASTATTAVAA	2023	2022
PYSYVÄT VASTAAVAT			OMA PÄÄOMA		
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET			Peruspääoma	9 110 246,78	10 523 049,40
Aineettomat oikeudet	34 663,14	91 870,21	Arvonkorotusrahasto		
Muut pitkävaikutteiset menot	10 477,81	103 839,77	Muut omat rahastot	-169,19	201 683,77
Ennakkomaksut	0,00	187 772,62	Edellisten tilikausien yli/alijäämä	4 079 674,09	2 785 166,78
Aineettomat hyödykkeet yht.	45 140,95	383 482,60	Tilikauden yli-/alijäämä	545 970,96	1 547 998,27
AINEELLISET HYÖDYKKEET			Oma pääoma yht.	13 735 722,64	15 057 898,22
Maa- ja vesialueet	2 087 335,82	2 362 110,27	VÄHEMMISTÖOSUDET		41 629,02
Rakennukset	10 003 406,52	14 195 791,77	POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Kiinteät rakenteet ja laitteet	3 449 014,56	2 799 689,64	Poistoero	96 762,38	171 192,41
Koneet ja kalusto	1 360 589,77	1 970 167,50	Vapaaehtoiset varaukset		
Muut aineelliset hyödykkeet	2 165 844,26	2 208 622,80	Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset yht.	96 762,38	171 192,41
Ennakkomaksut ja keskener, hankinnat	2 623 116,48	8 324 090,69	PAKOLLISET VARAUKSET		
Aineelliset hyödykkeet yht.	21 689 307,41	31 860 472,67	Muut pakolliset varaukset	507 442,66	725 189,33
SIJOITUKSET			Pakolliset varaukset yht.	507 442,66	725 189,33
Osakkuusyhteisöosuudet	-25 957,22	90 369,25	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Muut osakkeet ja osuudet	216 057,00	383 739,19	Lahjoitusrahastojen pääomat	5 027,19	6 342,02
			Muut toimeksiantojen pääomat	5 404,85	3 538,70
Muut lainasaamiset	-328 409,87	356 762,59	Toimeksiantojen pääomat yht.	10 432,04	9 880,72
Muut saamiset	36 115,76	46 791,61	VIERAS PÄÄOMA		
Sijoitukset yht.	-102 194,33	877 662,64	PITKÄAIKAINEN		
PYSYVÄT VASTAAVAT	21 632 254,03	33 121 617,91	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	7 130 766,58	13 167 609,46
			Lainat julkisyhteisöiltä	-1 003 183,49	-315 978,55

VAIHTO- OMAISSUUS			Lainat muilta luotonantajilta	1 438 935,94	1 461 435,94
Aineet ja tarvikkeet	0,00	185 902,04	Saadut ennakot	2 707,62	2 325,62
Vaihto-omaisuus	0,00	185 902,04	Ostovelat		24 273,64
SAAMISET			Pitkäaikainen yht.	7 569 226,65	14 339 666,11
PITKÄAIKAISET SAAMISET			LYHYTAIKAINEN		
Myyntisaamiset	168 150,16	180 150,16	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	3 688 104,84	5 249 058,29
Lainasaamiset	472 079,17	502 579,17	Lainat julkisyhteisöiltä	1 195,63	2 391,27
Muut saamiset	826 871,84	839 300,55	Saadut ennakot	3 850,62	3 976,17
Pitkäaikaiset saamiset yht.	1 467 101,17	1 522 029,88	Ostovelat	1 108 479,05	2 941 195,36
LYHYTAIKAISET SAAMISET			Muut velat/Liitt.maksut ja muut velat	345 409,31	679 281,01
Myyntisaamiset	438 761,28	1 916 898,87	Siirtovelat	283 806,97	2 909 180,47
Lainasaamiset	42 554,59	52 441,14	Laskennallinen verovelka	830,55	9 432,65
Muut saamiset	315 062,36	648 770,09	Lyhytaikainen yht.	5 431 676,97	11 794 515,22
Siirtosaamiset	-508 017,61	601 604,99	VIERAS PÄÄOMA	13 000 903,62	26 134 181,33
Lyhytaikaiset saamiset yht.	288.360,62	3 219 715,09	VASTATTAVAA	27 351 263,34	41 968 788,62
Saamiset yht.	1 755 461,79	4 741 744,97			
RAHOITUSARVOP APERIT					
Osakkeet ja osuudet	150 000,00	155,09			
Sijoitukset rahamarkkinainstru mentt.		137 943,89			
Muut arvopaperit	340 000,00	345 254,69			
Rahoitusarvopaperit yht.	590 000,00	483 353,67			
Rahat ja pankkisaamiset	3 473 547,52	3 436 160,03			
VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 719 009,31	8 847 160,71			
VASTAAVAA	27 351 263,34	41 968 778,62			

KONSERNITASEEN TUNNUSLUVUT	2023	2022
Konsernin omavaraisuusaste %	50,70	35,77
Suhteellinen velkaantuneisuus %	100,54	44,51
Kertynyt ylijäämä	4 625 645,05	3 605 266,64
Kertynyt ylijäämä €/asukas	1 785,96	1 372,91
Konsernin lainakanta 31.12.	11 259 357,67	18 841 725,4
Konsernin lainat eur/asukas	4347,24	7 175,07
Lainat ja vuokravastuut 31.12.	11 259 357,67	19 102 092,05
Konsernin lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas	4 347,24	7 274,22
Konsernin lainasaamiset 31.12.	514 633	399 734,97
Konsernin henkilöstömäärä (kunta + tytäryhteisöt)	157	170
Asukkaat	2 590	2626

12. TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Pohjautuu yleisohjeeseen v. 2020

YLEISOHJE KUNNAN JA KUNTAYHTYMÄN TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOISTA 13.10.202

Lisätty hyvinvointialueiden aloittamiseen liittyviä liitetietoselitteitä.

Kunnan tilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot

"Esittämistapaa koskevat liitetiedot

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Tilinpäätökset 31.12.2023 ja 31.12.2022 eivät ole keskenään vertailukelpoisia.

Sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle 1.1.2023. Järjestämisvastuun ja tehtävien siirron myötä sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen tulot ja menot siirtyivät hyvinvointialueille. Sosiaali- ja pelastustoimen tehtävien siirtyessä myös tehtäviä vastaava verorahoitus siirtyi hyvinvointialueille.

Sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämisvastuun siirtyessä kuntien ja kaupunkien järjestämisvastuuseen liittyvä henkilöstö ja irtain omaisuus on siirtynyt hyvinvointialueille 1.1.2023.

Hyvinvointialueen ja kunnan väliset omaisuusjärjestelyt on toteutettu Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston lausunnon 128/2022 mukaisesti. Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaansaattamista annettun lain (voimaansaattolain) 42 §:n mukaisesti lain 20 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien jäsenosuuksien ja 23 §:ssä tarkoitettujen irtaimen omaisuuden siirto hyvinvointialueille on kirjattu kunnan/kaupungin kirjanpidossa peruspääomaa vastaan. Hyvinvointialueelle siirtyvä lomapalkkavelka oli Oulunkaaren kuntayhtymällä, koska sote-palvelut hankittiin ko. kuntayhtymän palveluina. Jäsenosuuksien siirrot on kirjattu kunnan tilinpäätöksen 31.12.2022 mukaisilla kirjanpitoarvoilla.

Hyvinvointialueelle siirtyneet omaisuus- ja pääomaerät on kirjattu alkusaldojen muutoksina tilinavaukseen päiväykselle 1.1.2023, eikä peruspääomaa vastaan kirjattuja omaisuus- ja pääomaerien siirtoja esitetä vuoden 2023 liiketapahtumina talousarvion toteutumisvertailussa tai rahoituslaskelmassa.

Sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämisvastuun siirtymiseen liittyvistä syistä kunnan/kaupungin tuloslaskelma, tase ja rahoituslaskelma eivät ole vertailukelpoisia edelliseen tilinpäätökseen nähden."

Konsernin tilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot

"Esittämistapaa koskevat liitetiedot

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Konsernitilinpäätökset 31.12.2023 ja 31.12.2022 eivät ole keskenään vertailukelpoisia.

Sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämismääräykset siirtyivät kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle 1.1.2023. Järjestämismääräyksiin ja tehtävien siirron myötä konsernin emoyhteisön tuloslaskelma, tase ja rahoituslaskelma 31.12.2023 eivät ole vertailukelpoisia edellisen tilinpäätöksen kanssa.

Hyvinvointialueiden aloittaessa 1.1.2023 aiemmin sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen tehtäviä hoitaneet kuntayhtymät ovat purkautuneet. Muutoksen myötä kunnan omistus Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymässä on päättynyt ja näin ollen sitä ei ole yhdistelty vuoden 2023 tilinpäätökseen. Lisäksi ei-lakisääteinen Oulunkaaren kuntayhtymä on kirjattu alas tilikaudelle 2023 ja niin ollen se tulee poistumaan konsernista myös tilikauden 2023 aikana.

Hyvinvointialueelle siirtyneet omaisuus- ja pääomaerät on emoyhteisössä kirjattu alkusaldojen muutoksina tilinavaukseen päiväykselle 1.1.2023, eikä peruspääomaa vastaan kirjattuja omaisuus- ja pääomaerien siirtoja esitetä vuoden 2023 liiketapahtumina talousarvion toteutumisvertailussa eikä rahoituslaskelmassa. Samoin vuoden 2023 konsernin tulokseen vaikuttavat ainoastaan vuoden 2023 liiketapahtumat ja eliminointi- ja yhdistelykirjausten muutokset. Sote-uudistuksen omaisuusjärjestelyistä johtuvat muutokset vaikuttavat konsernitaseen edellisten tilikausien yli- tai alijäämään.

Sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämismääräyksiin siirtymiseen liittyvistä syistä konsernin tuloslaskelma, tase ja rahoituslaskelma eivät ole vertailukelpoisia edelliseen tilinpäätökseen nähden.

Omaisuusjärjestelyt vaikuttavat myös siihen, mitkä yhteisöt yhdistellään kuntakonsernien konsernitilinpäätöksiin, ja siten konsernitilinpäätöksen oikaisu- ja eliminointikirjauksiin."

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Taulu 6

Toimintatuotot tehtävälueittain				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Yleishallinto	282 905,33	408 485,52	282 905,33	408 485,52
Sosiaali- ja terveystoimen palvelut	0,00	26 269 905,39	0,00	0,00
Opetus- ja kulttuuripalvelut	535 569,60	400 588,23	535 569,60	400 588,23
Yhdyskuntapalvelut	3 620 505,49	2 978 349,86	1 424 864,72	1 844 466,30
Muut palvelut				
<i>Toimintatuotot yhteensä</i>	<i>4 438 980,42</i>	<i>30 057 329,00</i>	<i>2 243 339,65</i>	<i>2 653 540,05</i>

Sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämismääräyksiä siirtyi kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle 1.1.2023. Järjestämismääräyksiin siirron myötä sosiaali- ja terveystoimen tulot siirtyivät hyvinvointialueille, Vaalan kunta on ostanut sosiaali- ja terveystoimen Oulunkaaren kuntayhtymältä, joten kunnan luvut ovat vertailukelpoisia. Tämä muutos näkyy vain konsernin luvuissa, jotka on laskettu omistusosuuksien mukaan eliminoituna.

Taulu 7

Verotulojen erittely		
	2023	2022
Kunnan tulovero	3 829 982	7 564 326
Osuus yhteisöveron tuotosta	591 587	1 058 210
Kiinteistövero	4 070 215	3 106 898
<i>Verotulot yhteensä</i>	<i>8 491 784</i>	<i>11 729 433</i>

Sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämismääräyksiä siirtyi kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle 1.1.2023. Järjestämismääräyksiin siirron myötä sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämiseen liittyvä osuus verorahoituksesta siirtyi hyvinvointialueille. Verorahoituksen siirron toteuttamiseksi kuntien ja kaupunkien verotuloprosentteja pienennettiin vuoden 2022 tasosta 12,64 prosenttiyksikköä, minkä myötä kunnan tuloverot eivät ole vertailukelpoiset edelliseen tilikauteen nähden.

Taulu 8

Valtionosuuksien ja verotulomenetysten korvausten erittely		
	2023	2022
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	4 475 805	10 575 184
<i>Siitä:</i> Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	0	2 661 956
<i>Siitä:</i> Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus	0	
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaiset valtionosuudet	76 847	32 553
Verotulomenetysten korvaus	638 366	1 945 998
<i>Valtionosuudet ja verotulomenetysten korvaukset yhteensä</i>	<i>5 191 018</i>	<i>15 215 691</i>

Sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämismvastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle 1.1.2023. Järjestämismvastuun siirron myötä sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämiseen liittyvä osuus verorahoituksesta siirtyi hyvinvointialueille. Verorahoituksen siirron toteuttamiseksi kuntien ja kaupunkien valtionosuuksia leikattiin vuodelle 2023 sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia vastaavasti, minkä myötä valtionosuudet eivät ole vertailukelpoiset edelliseen tilikauteen nähden.

Taulu 9

Palvelujen ostojen erittely		
	2023	2022
Asiakaspalvelujen ostot	333 686	13 869 158
Muiden palvelujen ostot	3 517 685	3 333 325
<i>Kunnan palvelujen ostot yhteensä</i>	<i>3 851 371</i>	<i>17 202 484</i>

Sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämismvastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle 1.1.2023. Järjestämismvastuun siirron myötä sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen menot siirtyivät hyvinvointialueille, minkä myötä palvelujen ostot eivät ole vertailukelpoiset edelliseen tilikauteen nähden.

Taulu 10

Ei tapahtumia

Taulu 11

Kunnan oma selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista

Muut pitkävaikutteiset menot	2 vuotta	Tasapoisto
Rakennukset ja rakennelmat		
Hallinto- ja laitosrakennukset	40 vuotta	Tasapoisto
Tehdas- ja tuotantorakennukset	25 vuotta	Tasapoisto
Talousrakennukset	10 vuotta	Tasapoisto
Vapaa-ajan rakennukset	20 vuotta	Tasapoisto
Asuinrakennukset	40 vuotta	Tasapoisto
Kiinteät rakenteet ja laitteet	15 - 22 %	Menojäännöspoisto
Kadut tiet, torit ja puistot	20 vuotta	Tasapoisto
Kaukolämpölaitoksen laitoskoneet ja laitteet	20 vuotta	Tasapoisto
Koneet ja kalusto	3-15 vuotta	Tasapoisto
Luonnonvarat	Käytön mukainen poisto	

Pakollisten varausten muutokset	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Eläkevastuu 1.1 *) Lisäykset tilikaudella Vähennykset tilikaudella Eläkevastuu 31.12. *)				
Kaatopaikan maisemointivaraus 1.1. Kainuun Jätehuollon ky Ennallistamisvaraus Kierrätyspolttoaineen lopp.käsit.varaus Sekajätteen loppukäsittelyvaraus Kaatopaikan maisemointivaraus 31.12.	39374 33 808 7 405 41 213	37535 31 969 7 405 39 374		
Osuus kuntayhtymän alijäämästä 1.1. Lisäykset tilikaudella Vähennykset tilikaudella Osuus kuntayhtymän alijäämästä 31.12.				
Potilasvahinkovakuutusmaksu 1.1. (Ppshp) Lisäykset tilikaudella Vähennykset tilikaudella Potilasvahinkovakuutusmaksu 31.12. (Ppshp)	0 0	454 620 32 658 421 962		
Muut pakolliset varaukset 1.1. (Kunta) v. 2012 lomapalkkavelan lisäys Oulunkaarelle Purkuvaraus + lisäys Kajaanin kaupunki Muut pakolliset varaukset 31.12.	263 853 202 376 0 466 229	440 233 250 000 13 853 263 853	263 853 202 376 13 853 466 229	440 233 250 000 13 853 263 853

Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä on purkautunut hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa 1.1.2023, eikä sitä ole yhdistelty kunnan konsernitilinpäätökseen vuonna 2023. Tästä johtuen potilasvahinkovakuutus varausta ei ole kunnan konsernitilinpäätöksessä 31.12.2023.

Taulu 13

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden luovutusvoitot				
Rakennusten luovutusvoitot	71 116	36 722	71 116	36 722
Muut luovutusvoitot				
<i>Luovutusvoitot yhteensä</i>	<i>71 116</i>	<i>36 722</i>	<i>71 116</i>	<i>36 722</i>
Muut toimintakulut				
xxx hyödykkeen luovutustappio				
xxx hyödykkeen luovutustappio				
<i>Luovutustappiot yhteensä</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>

Taulu 15

Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely		
	2023	2022
Osinkotuotot saman konsernin yhteisöistä		
Osinkotuotot muista yhteisöistä	5 441	5 349
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä	1 367	
<i>Yhteensä</i>	<i>6 808</i>	<i>5 349</i>

Taulu 16

Vaalan kunnalla ei ole verotussyistä tehtyä poistoeroa.

Sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämismvastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle 1.1.2023. Järjestämismvastuun siirron myötä sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämiseen liittyvä irtain omaisuus siirtyi hyvinvointialueille vastikkeetta. Vaalan kunnalta ei siirtynyt hyvinvointialueelle irtainta omaisuutta.

Taulu 17

Maa- ja vesialueet erittely				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Maa- ja vesialueet				
Kiinteistöjen liittymismaksut	13 473	13 473	13 473	13 473
Muut maa- ja vesialueet	2 073 862	2 348 637	1 782 896	1 779 659
<i>Maa- ja vesialueet yhteensä</i>	<i>2 087 335</i>	<i>2 362 110</i>	<i>1 796 369</i>	<i>1 793 132</i>

Taulu 18

Pysyvien vastaavien sijoitukset										
	Osakkeet ja osuudet					Jvk-, muut laina- ja muut saamiset				
	Osakkeet konserni-yhtiöt	Osakkeet omistusyhteydet	Kunta-yhtymäosuudet	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä	Jvk-lainat	Saamiset	Saamiset	Saamiset	Yhteensä
Kirjanpitoarvo 31.12.2022	2 876 597	11 190	2 297 797	169 218	5 354 802					
Tilinavaus / kuntayhtymän lakkaaminen										
Hankintameno 1.1.	2 876 597	11 190		169 218	3 057 005					0
Lisäykset			843 745	26 687	870 432					0
Vähennykset			-3 100 313		-3 100 313					0
Siirrot erien välillä					0					0
Hankintameno 31.12.	2 876 597	11 190	41 229	195 905	827 124	0	0	0	0	0
Arvonlennukset					0					0
Arvonkorotukset					0					0
Kirjanpitoarvo 31.12.	2 876 597	11 190	41 229	195 905	3 124 921	0	0	0	0	0

Sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämismvastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle 1.1.2023. Järjestämismvastuun siirron myötä sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämiseen liittyvät kuntayhtymät lakkasivat, ja näin ollen Vaalan kunnan omistus Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymässä päättyi. Tilikauden 2023 aikana kirjattiin alas myös sote-palveluita tuottanut Oulunkaaren kuntayhtymä.

Taulu 19

Olennaiset kuntayhtymäosuusarvon muutokset								Kunnan osuus kuntayhtymän peruspääomasta	Ero
	Kirjanpitoarvo 31.12.2022	Tilinavaus 1.1.2023	Tasearvo 1.1.	Lisäykset tilikaudella	Vähennykset tilikaudella	Tasearvo 31.12.			
Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin ky ml EHP Oulunkaaren kuntayhtymä	2 230 487,30 15247,05	- 2230487,3 -15247,05	0 0	0 0	0 0	0 0	1,482 12,434		

Sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämistä vastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle 1.1.2023. Järjestämistä vastuu siirron myötä sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämiseen liittyvät kuntayhtymät lakkasivat, ja näin ollen kunnan omistus päättyi kyseisissä kuntayhtymissä.

Omistuksia muissa yhteisöissä koskevat liitetiedot (20-22)

Tytäryhteisöt, kuntayhtymäosuudet sekä osakkuusyhtiöt							
Nimi	Y-tunnus	Kunnan omistusosuus	Konsernin omistusosuus	Kuntakonsernin osuus (1000 €)			
				omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	tilikauden voitosta/tappiosta	
Tytäryhteisöt							
Kiint.Oy Vaalan Niska	1065491-3	100	100	1 476	5 124	-24	
Vaalan Vesi ja Lämpö Oy	2785860-5	100	100	1 862	2 432	-20	
Yhdistelemättömät tytäryhteisöt							
			Yhteensä	0	0	0	
Kuntayhtymät							
Kainuun Jätehuollon ky	1744356-1	4,5986	4,5986	108	261	-1	
Yhdistelemättömät kuntayhtymät							
Osakkuusyhteisöt							
Humanpolis Oy	2389484-4	33,32	33,32				
Yhdistelemättömät osakkuusyhteisöt							
Oulunkaaren Työterveys Oy							
			Yhteensä	0	0	0	
Muut omistusyhteisöt							

Oy			
Oy			
	Yhteensä	0	0

Taulu 23

Saamisten erittely				
	2023		2022	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		13404		25 027
Lainasaamiset	1002248	42 500	1 100 244	
Muut saamiset				
Siirtosaamiset			834 823	
<i>Yhteensä</i>	<i>1 002 248</i>	<i>55 904</i>	<i>1 935 067</i>	<i>25 027</i>
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset		264		
Lainasaamiset				
Muut saamiset				
Siirtosaamiset		73 662		
<i>Yhteensä</i>	<i>0</i>	<i>73 926</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisyyksiltä				
Myyntisaamiset				
Lainasaamiset	46 700		50 000	
Muut saamiset				
Siirtosaamiset				
<i>Yhteensä</i>	<i>46 700</i>	<i>0</i>	<i>50 000</i>	<i>0</i>
<i>Saamiset yhteensä</i>	<i>1 048 948</i>	<i>129 830</i>	<i>1 985 067</i>	<i>25 027</i>

Taulu 24

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Pitkäaikaiset siirtosaamiset				
Menoennakot				
Etukäteen maksetut vuokratulot				
<i>Pitkäaikaiset siirtosaamiset yhteensä</i>	<i>1467101</i>	<i>1522029</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Menoennakot				

Tulojäämät				
Siirtyvät korot				
Kelan korvaus työterveyshuollosta				
EU-tuet ja avustukset			145 932	
Muut tulojäämät	288 360	3 219 715	55 807	
<i>Tulojäämät yhteensä</i>	<i>288 360</i>	<i>3 219 715</i>	<i>201 739</i>	<i>941 443</i>
<i>Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä</i>	<i>288 360</i>	<i>3 219 715</i>	<i>201 739</i>	<i>941 443</i>

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

Taulu 25

Oman pääoman erittely				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Peruspääoma 31.12.		10523049	10523049	10523049
Tilinavaus				
Peruspääoma 1.1.	9 110 246	10 523 049	10 523 049	10 523 049
Lisäykset			843 745	
Vähennykset			-2 256 568	
Peruspääoma 31.12.	9 110 246	10 523 049	9 110 226	10 523 049
Arvonkorotusrahasto 1.1.	0		0	
Lisäykset				
Vähennykset				
Arvonkorotusrahasto 31.12.	0	0	0	0
Muut omat rahastot				
Vahinkorahasto	0	201 684	0	
Siirrot rahastoon				
Siirrot rahastosta				
Muut omat rahastot yhteensä 31.12.	-168	201 684	0	0
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	4 079 674	2 785 167	2 945 804	1 801 523
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	4 079 674	2 785 167	4 888 725	2 945 804
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	545 971	1 547 998	590 872	1 942 921
<i>Oma pääoma yhteensä</i>	<i>13 735 723</i>	<i>15 057 898</i>	<i>14 589 823</i>	<i>15 411 774</i>

Taulu 26

Erittely poistoerosta		
	2023	2022
Investointivaraukseen liittyvä poistoero		
Verotuspoistoihin liittyvät poistoero		
<i>Poistoero yhteensä</i>	<i>0</i>	<i>0</i>

Esitettävä vain mikäli kunnassa on tehty myös verotussyistä tehtyä poistoeroa

* Taulussa esitetään velat, jotka erääntyvät 5 vuoden jälkeen;

Taulu 27

Pitkäaikaiset velat		
	2023	2022
Joukkovelkakirjalainat		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	164 767	524 919
Lainat julkisyhteisöiltä		
Lainat muilta luotonantajilta		
Saadut ennakot		
Ostovelat		
Muut velat		
Siirtovelat		
<i>Pitkäaikaiset velat yhteensä</i>	<i>164 767</i>	<i>524 919</i>

Taulu 28

Joukkovelkakirjalainat/kassalainat	2023	2022
Alle vuoden kuluessa erääntyvät kuntatodistuslainat	3 000 000	4 150 000

Taulu 29

Pakolliset varaukset	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut pakolliset varaukset				
Eläkevaraus (ky)				
Ennallistamisvaraus, Kainuun Jätehuolto ky	33 808	31 969		
Kierrätyspolttoaineen loppukäsittelyvaraus				
Sekajätteen loppukäsittelyvaraus	7 405	7 405		
Potilasvahinkovastuut, Ppshp	0	421 962		
Muut varaukset				
Lomapalkkavelka Oulunkaarelle				
Rakennusten purkuvaraus	466 229	250 000	466 229	250 000
Kajaanin kaupunki/kainuun pelastuslaitos	0	13 853	0	13 853
Muut pakolliset varaukset yhteensä	507 442	725 189	466 229	263 853

Taulu 30

Vieras pääoma				
	2023		2022	
	Pitkä-aikainen	Lyhyt-aikainen	Pitkä-aikainen	Lyhyt-aikainen
Velat tytäryhteisölle				
Saadut ennakot				67 997
Ostovelat		81 810		
Muut velat				

Siirtovelat				
<i>Yhteensä</i>	0	81 810	0	67 997
Velat kuntayhtymille, jossa kunta on jäsenenä				
Saadut ennakot				
Ostovelat		94,8		20 108
Muut velat				
Siirtovelat				99 155
<i>Yhteensä</i>	0	95	0	119 263
Velat osakkuus- sekä muille omistusyhteisöille				
Saadut ennakot				
Ostovelat				
Muut velat				
Siirtovelat				
<i>Yhteensä</i>	0	0	0	0
Velat muille				
Saadut ennakot		77 755		
Ostovelat				
Muut velat		21 564		
Siirtovelat				
<i>Yhteensä</i>		99 320		
<i>Vieras pääoma yhteensä</i>	0	181 224	0	187 259

Taulu 31

Sekkilimiitti		
	2023	2022
luotollisen sekkitilin limiitti 31.12. - siitä käyttämättä oleva määrä		

Taulu 32

Muiden velkojen erittely				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut velat				
Liittymismaksut				
Muut velat				
<i>Muut velat yhteensä</i>	0	0	0	0

Taulu 33

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Tuloennakot	77 755	129 992	77 755	126 016
Menojäämät				
Lomapalkkavelan ja hlösivukulujen jaksotukset	669 953	669 953	638 425	669 953
Muut palkkojen ja hlösivukulujen jaksotukset				
Korkojaksotukset		10 784		10 784
Muut menojäämät	368 679	2 098 451	236 889	249 970
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä</i>	<i>1 038 632</i>	<i>2 779 188</i>	<i>875 314</i>	<i>930 707</i>
<i>Siirtovelat yhteensä</i>	<i>1 116 387</i>	<i>2 909 180</i>	<i>953 069</i>	<i>1 056 723</i>

Siirtovelat eivät ole vertailukelpoiset edellisen tilinpäätöksen kanssa, sillä

- edellinen tilinpäätös on sisältänyt sote-kuntayhtymien alijäämän kattamisen velan 31.576 eur
- Sosiaali- ja terveystoimen (sekä pelastustoimen) järjestämisvastuu sekä sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen henkilöstö ja siirtyneeseen henkilöstöön liittyvä lomapalkkavelka siirtyi hyvinvointialueelle 1.1.2023.

Vakuuksia ja vastuita koskevat liitetiedot

Taulu 34

Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä kiinteistöihin				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta				
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	0	128 323		
Lainat julkisyhteisöiltä				
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	0	321932		
Lainat muilta luotonantajilta				
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	5111924	5111924		
<i>Vakuudeksi annetut kiinnitykset yhteensä</i>	<i>5 111 924</i>	<i>6 001 473</i>	<i>0</i>	<i>0</i>

Taulu 35

VUOKRAVASTUUT	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Vuokravastuut yhteensä	0	1285323	0	235 083
-seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	0	817230	0	201 500
Osamaksuvastuut yhteensä				
- seuraavalla tilikaudella maksettava osuus				
Leasingvastuut yhteensä	184 013	442697	184529	135742
-seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	186 013	186013	103701	58457
Vastuut Yhteensä	186 013	2731263	184529	630782

Konsernin vastuutiedot eivät ole vertailukelpoiset tilinpäätöksen 2022 kanssa, sillä kuntayhtymä PPSHP on lakannut 1.1.2023.

Sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen järjestämistä vastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle 1.1.2023. Siirron myötä sosiaali- ja terveystoimen (sekä pelastustoimen jos ollut omana toimintana) järjestämiseen liittyvät vuokra- ja leasing sopimukset ovat siirtyneet hyvinvointialueelle.

Taulu 39

Vastuusitoumukset				
	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Takaussitoumukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta				
	2 586	2 586	2 586	2 586
Alkuperäinen pääoma	780	780	780	780
Jäljellä oleva pääoma	1 065	1 081	1 065	1 081
	556	355	556	355
Takaukset muiden puolesta				
	381 854	381 854	381 854	381 854
Alkuperäinen pääoma				
Jäljellä oleva pääoma	182 166	182 166	182 166	182 166

Taulu 40

Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista		
	2023	2022
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	21 784 848	20 236 263
Kunnan osuus kattamattomista takausvastuista 31.12.		
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	17 341	11 702

Taulu 41

Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt *)				
Järjestelyjen tarkoitus	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Sopimusvastuut				
Maankäyttösopimuksista kunnalle aiheutuvat velvoitteet				
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus		154 249,00		
Maankäyttösopimus A				
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus				
Sitoumukset avustukseen				
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus				
Sopimuksiin sisältyvät palautusvastuut				
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus				
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset				
Sopimus A				
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus				

<i>Sopimusvastuut yhteensä</i>	0	0	0	0
Osuus kuntayhtymän alijäämästä				
Arvonlisäveron palautusvastuu**		13 697,81		
Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu***				

Henkilöstö, tilintarkastus, intiressitahotapahtumat

Taulu 42

Henkilöstön lukumäärä 31.12.		
	2023	2022
Yleishallinto	20,5	12
Hyvinvointiosasto	13	12
Työpaja		3
Sivistysosasto	86	84
Tekninen osasto	25,5	50
Liiketoiminta		
<i>Yhteensä</i>	<i>145</i>	<i>161</i>

Taulu 43

Henkilöstökulut		
	2023	2022
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	6 812 970	7 147 403
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	24 538	75 093
<i>Henkilöstökulut yhteensä</i>	<i>6 837 508</i>	<i>7 222 496</i>

Taulu 44

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut		
	2023	2022
Keskusta	1 800	1 828
Perussuomalaiset	2 165	2 186
Vasemmistoliitto	448	560
<i>Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä</i>	<i>4 413</i>	<i>4 574</i>

Taulu 45

Tilintarkastajan palkkiot		
	2023	2022
Tilintarkastusyhteisö A		
Tilintarkastuspalkkiot	14 275	10 300
Tilintarkastajan lausunnot		
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät		
Muut palkkiot		
<i>Palkkiot yhteensä</i>	<i>14 275</i>	<i>10 300</i>

Kunnan ja sen intressitahoihin kuuluvien henkilöiden ja yritysten väliset liiketoimet**Taulu 46**

Kunta on myöntänyt 100 % omistamalleen KOY Vaalan Niskalle lainoja, joista avoimena	per 31.12.2023
As Oy Taimentie, tertiäärilainoja	61 626,41
Kiinteistö Oy Jussinkulma, tertiäärilaina	96 504,56
As Oy Vaalan Uitonkartano	56 237,50
Kiinteistö Oy Vaalan Niska, tertiäärilaina II	137 016,31
Kiinteistö Oy Vaalan Niska/Vuolle, tertiäärilaina I	16 818,80
Kiinteistö Oy Vaalan Niska, pääomaehtoinen laina	191 741,00
Kiinteistö Oy Vaalan Niska, fuusio, p.a. lainasaaminen	182 804,00

Taulu 47

Vaalan Vesi ja Lämpö Oy, 100 % tytäryhtiön lainaa, joka muodostunut yhtiöittämisen yhteydessä, 31.12.2023 jäljellä 337 500.

Muut pitkäaikaiset saamiset Vaalan Vesi ja Lämpö Oy:ltä	826 871,84
Vaalan Palvelutalosaatiö I, tertiäärilaina	47 092,62
Vaalan Palvelutalosaatiö II, tertiäärilaina	20 182,55
Oulunkaaren Työterveys Oy Pääomalaina 113 000/11,78 %	13 311,40

Vuokravastuut 31.01.2024

	31.01.2024 - 31.12.2024 (alv 0%)	01.01.2025 - 31.12.2025 (alv 0%)	01.01.2026 - 31.12.2026 (alv 0%)	01.01.2027 - 31.12.2027 (alv 0%)	01.01.2028 - 31.12.2028 (alv 0%)	Yhteensä 31.01.2024 - 31.03.2028 (alv 0%)
ASIAKAS						
Vaalan kunta	36036,76	27987,11	11702,67	3230,92	149,64	79107,1

Grenke- leasing	9273,6	19 272,96
--------------------	--------	-----------

LÄHITAPIOLA RAHOITUS OY

SYU-724	2024	1.1.2025 ALKAEN
ZOA-443	7 931,83 €	660,68 €
ZNM-536	5 363,95 €	893,68 €
FPV-432	6 263,95 €	1 565,64 €
IOV-335	6 263,83 €	521,61 €
GOG-495	5 291,95 €	440,73 €
OZK-418	5 291,95 €	440,57 €
OZK-419	6 875,95 €	2 864,82 €
OZR-961	6 875,95 €	2 864,82 €
	8 231,83 €	8 231,75 €
	58 391,19 €	18 484,30 €

13. KÄYTETYT KIRJANPITOKIRJAT TILIKAUDELTA 1.1. – 31.12.2023

Vaalan kunta

Tositelaji

Ohjelma

Päivä- ja pääkirjat

07 Tilinavaus/oikaisut	Rondo arkisto
08 Rondon sisäiset laskut	ProEconomica Premium
09 Rondon muistiotositteet	Rondo/ProEconomica Premium
10 Muistiotositteet	Rondo/ProEconomica Premium
221 Myyntireskontran suoritukset	ProEconomica Premium
40 Käyttöomaisuusviennit	ProEconomica Premium
410 Ostolaskujen suoritukset	ProEconomica Premium

Tiliotekirjaukset

11 Tiliotteet	Nomentia Banking
---------------	------------------

Palkkakirjanpito

301 Palkat	Populus-palkat Rondo arkisto
65 Populus-matkalaskut	Populus/ProEconomica Premium

Ostoreskontra

405 Rondo-ostolaskut	RondoR8	Rondo arkisto
----------------------	---------	---------------

Yleislaskutus

610 Venepaikkalaskutus	ProEconomica Premium	Rondo arkisto
611 Teknisen toimen laskut	ProEconomica Premium	
623 Päivähoito	ProEconomica Premium	
631 Sivistystoimen laskut	ProEconomica Premium	
641 Tontin vuokrat	ProEconomica Premium	
642 Teollisuus- ja toimitilavuokrat	ProEconomica Premium	
643 Maa-ainelupamaksut	ProEconomica Premium	
644 Vuokra-asuntojen sähkölaskut	ProEconomica Premium	
651 Yleishallinnon laskut	ProEconomica Premium	
652 Taloushallinnon laskut	ProEconomica Premium	
653 Aravalainat		
664 Hellewi/kansalaisopisto	Hellewi	
701 Palvelukassa	Pro Economica Premium/Ceepos	

Alv-laskelmat	ProEconomica Premium,Rondo arkisto
Tuloslaskelma	sidottuna, Rondo arkisto
Tase	sidottuna, Rondo arkisto
Rahoituslaskelma	sidottuna, Rondo arkisto
Talousarvion toteutuminen	sidottuna, Rondo arkisto
Käyttöomaisuuskirjanpito	ProEconomica Premium
Tase-erittelyt	sidottuna

14. HYVINVOINTISUUNNITELMAN ARVIOINTI 2023

Lapset ja lapsiperheet. Jokaisella lapsella on lähtökohdistaan riippumatta tasavertainen mahdollisuus hyvään ja mielekkääseen elämään ja arkeen.

Kasvu, oppiminen ja kasvuyhteisöt

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Lapsella on yksilöllisiä tarpeita tukeva laadukas koulutus ja varhaiskasvatus.	Lapsen tarvitsema tuki, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan	Varhaiskasvatuslain muutoksen (1.8.2022) toteutuminen.	Varhaiskasvatus	Toteutunut
	Lapset puheeksi -toimintamallia tarjotaan esioppilaiden huoltajille varhaiskasvatuksessa.			
Lapsen oppimiseen ja kehitykseen vaikuttavat tarpeet tunnustetaan riittävän varhain. Kouluhaluttomuuteen liittyvät syyt tunnustetaan riittävän varhain.	Perhekeskustoiminta tukee lapsen kasvua ja kehitystä sekä oppimista. Oulunkaaren ja kuntien yhteinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kuvaa toimenpiteitä ja vastuutahoja.	Tiivis yhteistyö perhekeskuksen työntekijöiden/ verkoston kanssa: sivistysosasto, hyvinvointiosasto, perhepalvelut Neuvolakäyntien yhteydessä kartoitetaan ja tuetaan lapsen kasvua ja kehitystä sekä perheen jaksamista. Tarvittaessa otetaan mukaan laaja moniammatillinen yhteistyöverkosto HOP-hankkeen työntekijä toimii yhteistyössä oppilashuollon, neuvolan ja	Sivistysosasto Hyvinvointiosasto Perhepalvelut/ Neuvola	Perhekeskustoiminta siirtynyt Pohteen vastuulle. Ei kuulu HOP-hankkeen hyväksytyyn hankesuunnitelmaan

	perhekeskuksen kanssa etsien tuen muotoja ennaltaehkäisyyn ja lasten oikeuksien toteutumiseen		
Oppilashuoltosuunnitelman (varhaiskasvatus, yhtenäiskoulu) mukaisen yksilöllisen oppilashuoltoasian vireillepano sekä koulutusta tukevista toimenpiteistä sopiminen.	Varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee monialaista yhteistyötä lapsen ja perheen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseksi. HOP-hankkeen työntekijä toimii yhteistyössä oppilashuollon, neuvolan ja perhekeskuksen kanssa etsien tuen muotoja ennaltaehkäisyyn ja lasten oikeuksien toteutumiseen		Toteutunut Ei kuulu HOP-hankkeen hyväksytyyn hankesuunnitelmaan
Ennaltaehkäisevä oppilashuoltotyö on monialaista ja poikkihallinnollista sekä tukee lasta yksilöllisesti.	Koulu: Huolehditaan, että kouluilla on riittävä resurssi oppilashuoltoon ja pidetään kaikki suunnitelmat ajan tasalla. Tehdään yhteistyötä hyvinvointiosaston ja sosiaalitoimen kanssa ja yhteistyötä syvennetään sekä parannetaan entisestään. Oppilashuollossa mukana oleville järjestetään mahdollisuus koulutukseen ja lisätiedon hankkimiseen. HOP-hankkeen työntekijä toimii yhteistyössä	Sivistysosasto Hyvinvointiosasto Perhepalvelut	Koulupsykologia ei ole ollut Vaalassa 04-12/23

	<p>oppilashuollon, neuvolan ja perhekeskuksen kanssa etsien tuen muotoja ennaltaehkäisyyn ja lasten oikeuksien toteutumiseen</p> <p>Perhepalvelut tekee yhteistyötä koulun ja oppilashuollon kanssa ja yhteistyötä kehitetään. Laaditaan oppilaskohtaisia toimintasuunnitelmia lasten hyvinvoinnin edistämiseksi.</p>		Ei kuulu HOP-hankkeen hankesuunnitelmaan
Lapset tuen polku selkeä kokonaisuus sekä toimii palveluohjauksen työvälineenä.	<p>Hyvinvointiosasto osaltaan toteuttaa yhteistyössä viestinnän asiantuntijan kanssa tuen polkujen näkyväksi tekemisen nettisivuilla.</p> <p>Perhepalveluiden oma lapsen tuen polku on käytössä. Yhteydenottoihin ja ilmoituksiin vastataan nopeasti ja tukitoimia tarjotaan. Kaikkiin tilanteisiin pyritään löytämään lasta parhaiten tukevat ja lapsen edun mukaiset ratkaisut.</p>	<p>Hyvinvointiosasto Viestinnän asiantuntija</p> <p>Perhepalvelut Neuvola</p>	<p>Polkujen työstö on aloitettu 22, mutta niitä ei ole julkaistu.</p> <p>Perhepalvelut nykyään Pohteen toimintaa, yhdyspintatyön rakentaminen vielä kesken.</p>
Perhe- ja sosiaalipalvelujen seudulliseen ohjaus- ja neuvontanumeroon yhteydenotto toimii matalalla kynnyksellä.	Palveluohjaus toimii osana perhepalveluja. Ohjataan ja kannustetaan yhteydenottoihin matalalla kynnyksellä.	<p>Perhepalvelut Neuvola</p> <p>Sivistysosasto</p>	Perhepalvelut Pohteen toimintaa, yhdyspintakanavien luonti kesken.

		<p>Palveluohjauksessa puheluita vastaanottavat sosiaalihuollon ammattilaiset. Neuvoja ja apua voi tiedustella monenlaisissa kysymyksissä.</p> <p>Seudullinen palveluohjaus tulee vanhemmille tietoon raskauden ajan kotikäynnillä ja äitiysneuvolan tarkastusten yhteydessä.</p> <p>Seudullinen palveluohjausnumero on varhaiskasvatuksen henkilöstöllä tiedossa.</p> <p>Sivistys- ja hyvinvointiosasto omalta osaltaan lisää tietoisuutta ohjaus- ja palvelunumerosta ja kannustaa matalan kynnyksen yhteydenottoon.</p>	Hyvinvointiosasto	
Koulukiusaaminen vähenee ja lasten turvallisuuden tunne lisääntyy.	KiPu-ohjelma on käytössä, Vaalan oma koulukiusaamisen vastainen ohjelma.	KiPu-ohjelma käytössä ja yhteysopettajat nimetty	Sivistysosasto	Toteutunut
Lasten ja lapsiperheiden kotiseututietoisuus ja -kulttuuri lisääntyy ja vahvistuu.	Kotiseututietoisuuden ja -kulttuurin vahvistaminen (museovierailut, teemapäivät, kotiseutuhistoriaa valottavat	Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry: kotiseutumuseo auki edelleen kesällä sunnuntaisin, syksyisin	Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry	Toteutunut

	esitelmät ja tapahtumat, kotiseuturetket yms.) yhteistyössä Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistyksen kanssa.	<p>järjestetään kotiseuturetkiä pääsääntöisesti oman kunnan alueella.</p> <p>Nuorisopalveluissa huomioidaan kotiseututietoisuuden lisääminen toimintoja suunniteltaessa</p> <p>Verty-hankkeen perheretkikohteet valitaan niin, että retkillä vahvistetaan myös kotiseututietoisuutta ja -kulttuuria</p> <p>Vaalan Kulttuuriklubi tuottaa tapahtumia ja toimintoja pohjautuen vahvaan paikallishistoriaan. Vahvistaa erityisryhmien asemaa ja tasa-arvoa.</p>	<p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Vaalan Kulttuuriklubi ry</p>	<p>Kulttuurikasvatussuunnitelman teko alkanut opinnäytetyönä.</p> <p>Verty-hanke päättyi 30.6.23</p> <p>Vaalan kulttuuriklubi: on ollut erilaisia tapahtumia esim Merirosvo-tapahtumia</p>
--	---	--	--	--

Ihmissuhteet ja elämänmuutokset

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Vanhempia ja/ tai huoltajia autetaan ja tuetaan lapsen	Lapsen ja lapsiperheen tuen polku tekee näkyväksi eri	HOP-hankkeen työntekijä tekee yksilöllistä työtä perheiden ja	Hyvinvointiosasto	Ei kuulu HOP-hankkeen hyväksytyyn

<p>kasvuun ja kehitykseen sekä vanhemmuuteen liittyvissä kysymyksissä ja perheen vuorovaikutuksessa riittävän varhain</p>	<p>vanhemmuuteen liittyvissä huolenaiheissa toiminnot ja palvelut.</p>	<p>vanhempien tukena ja samalla voidaan tukea lasten hyvinvointia välillisesti! Tarjotaan olemassa olevia tukimuotoja ja pohditaan muuta perheen tarvitsemaa tukea ja sen toteuttamista hankkeen puitteissa.</p> <p>Neuvolan terveystarkastusten yhteydessä ohjataan asiakkaita eri palveluiden piiriin huolenaiheesta riippuen</p>	<p>Perhepalvelut neuvola</p>	<p>hankesuunnitelmaan.</p> <p>Neuvolapalvelut Pohteen vastuulla</p>
	<p>Vanhempainkoulua tarjotaan ja vertaistukiryhmien toimintaa kehitetään.</p>	<p>HOP-hankkeen työntekijä tekee yksilöllistä työtä perheiden ja vanhempien tukena ja samalla voidaan tukea lasten hyvinvointia välillisesti! Tarjotaan olemassa olevia tukimuotoja ja pohditaan muuta perheen tarvitsemaa tukea ja sen toteuttamista hankkeen puitteissa.</p> <p>Ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta vanhemmuuden vahvistaminen ja siinä tukeminen</p> <p>Ihmeelliset vuodet vanhemmuusryhmä</p> <p>Vanhempainkoulua tarjotaan neuvolassa ensi kerran 2-vuotis</p>	<p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Hyvinvointialue/Koulukuraattori</p> <p>Perhepalvelut Neuvola</p>	<p>Ei kuulu HOP-hankkeen hankesuunnitelmaan</p>

		terveystarkastuksen yhteydessä. Laajojen tarkastusten yhteydessä kartoitetaan arjen haasteita ja ohjataan moniammatillisesti palvelujen piiriin.		
<p>Kenenkään ei tarvitse tuntea yksinäisyyttä</p> <p>Jokainen lapsi on arvokas omana itsenään</p>	<p>Lapsen yksinäisyyden tunnetta lievitetään ja itsetuntoa vahvistetaan.</p>	<p>HOP-hankkeen työntekijä tekee yksilöllistä työtä perheiden ja vanhempien tukena ja samalla voidaan tukea lasten hyvinvointia välillisesti! Tarjotaan olemassa olevia tukimuotoja ja pohditaan muuta perheen tarvitsemaa tukea ja sen toteuttamista hankkeen puitteissa.</p> <p>Suunnitellaan nuorisopalveluissa toimintoja, joilla voidaan lisätä yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kartoitetaan ja tarpeen mukaan kokeillaan myös yksilötoimintoja.</p> <p>Kuorotoiminta: otetaan kaikki hyvin vastaan kuoroleireillä ja luodaan yhteen kuuluvuuden tunnetta.</p> <p>Raskauden aikana kerrotaan varhaisen vuorovaikutuksen tärkeydestä ja terveystarkastusten yhteydessä tuetaan vuorovaikutusta, joka luo pohjan turvalliseen lapsuuteen ja</p>	<p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Vaalan lapsi- ja nuorisokuoro</p> <p>Perhepalvelut, neuvola</p>	<p>HOP-hankkeen toimenpiteet kohdistuvat työkäisiin, ei kuulu kirjatussa muodossa HOP-hankkeen hankesuunnitelmaan</p>

		itsetunnon kehittymiseen. Kannustetaan vanhempia huomioimaan lapsen vahvuudet, kehumaan kun asiat sujuvat.		
Elämänmuutoksissa ja kriiseissä palveluohjaus, tuki ja auttaminen on toimivaa	Lapsen tuen polku sekä perhekeskustoiminta tukee vanhemmuutta sekä lapsen kasvua ja kehitystä sekä oppimista. Oulunkaaren ja kuntien yhteinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kuvaa toimenpiteitä ja vastuutahoja.	Perheiden parhaaksi verkoston yhdistykset tukevat toimintaa ja osallistuvat resurssien ja omien tavoitteidensa mukaisesti	Perheiden parhaaksi verkosto	Verkostotoimintaa ei ole ollut vuonna 2023

Asuminen, elinympäristö ja turvallisuus

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Lapsi opetetaan pitämään huolta elinympäristöstään.	Lapsi kunnioittaa luontoa ja sen moninaisuutta. Ympäristön kunnioittaminen näkyy arjen toiminnoissa. (koti, koulu, vapaa-aika) esimerkiksi koulun keväinen ympäristön siivouspäivä, jätteiden lajittelun opastus.	Lähiluonto yksi keskeinen varhaiskasvatuksen toimintaympäristö Hyvinvointiosasto: Luonto on läsnä tekemisessä ja toiminnassa, joita suunnitellaan lapsille ja nuorille. Viedään ja ohjataan lapsia luontoon ja luonnossa liikkumiseen. Aktivoidaan omaehtoista luonnossa oleilua ja järjestetään erilaisia tapahtumia luonnossa. Sivistysosasto: Koulu järjestää siivouspäivät/päivät.	Varhaiskasvatus Hyvinvointiosasto Sivistysosasto Hyvinvointiosasto	Toteutunut Toteutunut. Luontoa hyödynnetään ympäristönä monin tavoin.

		<p>Hyvinvointiosasto järjestää siivouspäiviä. Nuorisotiloilla opetetaan kierrättämisen perusteet ja kierrättäminen on jokapäiväistä</p> <p>Verty-hankkeen asiakkaita kannustetaan liikkumaan koko perheellä. Asiakkaat oppivat hankkeen toiminnassa luonnon kunnioittamista, roskaamattomuutta sekä luontoliikunnan merkityksen omalle hyvinvoinnille.</p> <p>Kaikessa toiminnassa korostetaan luontoarvoa, elinkaariajattelua ja ekologisuutta. Järjestetään lapsiperheille tapahtumia eri luontokohteissa kunnan alueella. Järjestetään erilaisia työpajoja, tapahtumia ja tilaisuuksia, joissa kannustetaan lapsia luovaan ajatteluun ja toimintaan. Pyritään tuomaan toimintoja sivukylille ja vahvistetaan osallisuutta ja yhdenvertaisuutta. Kehitetään uusia toimintamuotoja sekä osallistutaan lastenkulttuuritoiminnan kehittämiseen kunnassa, FestiVaala</p> <p>konsepti tukee tätä ajatus- ja toimintamallia</p>	<p>Verty-hanke</p> <p>Vaalan Kulttuuriklubi ry</p>	<p>Toteutunut nuosotiloilla</p> <p>Toteutunut, VERTY-hanke päättynyt 06/23</p> <p>Vaalan Kulttuuriklubi ry: toteutunut</p>
--	--	---	--	--

Kunnan kiinteistöt ovat lapselle turvallisia ja inspiroivia	Lasten ja nuorten toimintatilat ovat myös sisäilmaltaan turvallisia.	Tekninen osasto: sisäilmajoryssä säännöllinen seuranta ja toimenpiteiden miettiminen	Tekninen osasto	
	Kiinteistöt mahdollistavat lasten luovaa toimintaa ja he saavat osallistua kiinteistöjen suunnitteluun. Tilat ovat lasten ja nuorten näköisiä.	Nuorisotilalla lasten ja nuorten toiveet huomioidaan ja he saavat suunnitella tilojen sisustusta ja viihtyisyyttä sekä toiminnallista puolta.	Hyvinvointiosasto	Toteutunut
	Aikuiset tukevat lasten turvallisuuden tunnetta omalla toiminnallaan.			Lasten työskentelevä henkilöstö toimii ko. periaatteen mukaan.
Monipuoliset ulkoilu- ja leikkialueet edistävät lapsen luovuutta, terveyttä ja hyvinvointia sekä ovat lapselle turvallisia.	Lapset osallistuvat alueiden ja sen käytön suunnitteluun	Tekninen osasto: seurataan suunnitellusti leikkipuistojen turvallisuutta ja kuntoa. Sahanrannasta tulossa esteetön uimaranta.	Tekninen osasto	
Tie- ja katualueet ovat turvallisia lapselle	Auraus, hiekotus ja valaistus ovat hoidettu. Edistetään kaikin tavoin poikkihallinnollisesti	Tekninen osasto: liikenneturvallisuuksuystyöryhmässä jäsenenä, yhteistyössä turvallisuuden edistäminen Katujen pinnoitusta jatketaan: sorateistä asfalttiteitä.	Liikenneturvallisuuksuystyöryhmä Tekninen osasto Hyvinvointiosasto	Toteutunut

	lapsen turvallista koulutietä/ kodin rooli ja kunnan rooli infran kehittämisessä nostetaan keskiöön	Toimitaan aktiivisesti liikenneturvallisuustyöryhmässä ja järjestetään erilaisia liikenneturvallisuuteen liittyviä tempauksia ja tapahtumia lapsille ja nuorille. Liikenneturvallisuuskasvatus on osa nuorisotilatyöskentelyä.		
Lapsi omaksuu säännöllisen liikkumisen ja terveellisen elämisen mallin	Lasta kannustetaan liikkumaan koulumatkat ja muut arkiset matkat lihasvoimalla.	Tekninen osasto: pyöräteiden/ kevyenliikenteen väylien infra Hyvinvointiosaston koulumatkaliikuntaa edistäviä tapahtumia ja tempauksia. Pyritään vaikuttamaan huoltajien asenteeseen koulumatkaliikunnan tärkeydestä.	Tekninen osasto Hyvinvointiosasto	KÄPY-ohjelma hyväksytty
	Luontoliikunta osana perheiden yhteistä tekemistä. Perheillä on riittävä tietoa ja taitoa edistää vähäpäästöistä liikkumista ja elämistä.	Hyvinvointiosasto: Järjestetään koko perheen luontoretkiä ja tapahtumia luonnossa. Edistetään vanhempien yhteistä tekemistä lasten kanssa. Verty-hankkeen asiakkaita kannustetaan liikkumaan koko perheellä. Asiakkaat oppivat	Hyvinvointiosasto Verty-hanke	Toteutunut Toteutunut

	<p>hankkeen toiminnassa luonnon kunnioittamista, roskaamattomuutta sekä luontoliikunnan merkityksen omalle hyvinvoinnille.</p> <p>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry: kotiseuturetket luonnossa.</p> <p>Vaalan Kehitysvammaisten Tuki ry: toiminta kohdistuu koko perheeseen. Syksyisin tehty yksi luontoretki, jossa ulkoillaan.</p> <p>Keskustellaan neuvolassa liikunnan merkityksestä ja mahdollisuuksista. Kannustetaan perheitä yhteisen liikunnan pariin</p>	Perhepalvelut/ neuvola	
Lapsi voi elää ja asua ympäristössä, jossa kulttuuri ja taide ovat läsnä arjessa	Kehitetään lasten ja nuorten kulttuuritarjontaa. Kulttuuria ja taidetta pyritään tuomaan esille erilaisten tapahtumien kautta	Hyvinvointiosasto	Toteutunut
Lapselle tarjotaan puitteet ja mahdollisuus luovaan tekemiseen, ei tehdä valmiiksi vaan annetaan tilaa luovuudelle.		Koko verkosto	Toteutunut
Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia tasavertaisesti nauttia taiteesta ja kulttuurista.	Kaikki ovat tervetulleita kuorotoimintaan. FestiVaaleille osallistutaan mahdollisuuksien mukaan.	Vaalan lapsi- ja nuorisokuoro Sivistysosasto	

		Koulu järjestää esim. konsertin tai muun kulttuuritapahtuman tai mahdollistaa pääsyn sellaiseen		Toteutunut
	Osallistetaan lapset määrittelemään itse heille sopiva kulttuurihyvinvointi	Hyvinvointiosasto: Lapsia kuullaan ja kuunnella kulttuurihyvinvoinnin edistämässä.	Hyvinvointiosasto	Kulttuurikasvatussuunnitelman teko aloitettu
	Lasten ja nuorten tekemä taide tuodaan osaksi kuntalaisten arkea.	Kannustetaan luovaan tekemiseen ja tarjotaan siihen erilaisia mahdollisuuksia. Tuodaan lasten ja nuorten tekemää kulttuuria näkyväksi. Mietitään, voidaanko alueen luontoa hyödyntää siinä jotenkin, esim. runopuiston teko	Hyvinvointiosasto.	Luovaan tekemiseen kannustettu
	Selvitetään FestiVaala- ja Valentin Vaala -konseptin laajentamista myös lasten ja nuorten festivaaliksi	Brandstein oy, hyvinvointiosasto: suunnitellaan yhdessä lasten ja nuorten kanssa sisältöä tapahtumaan.	Brandstein Oy Hyvinvointiosasto	FestiVaala-viikolla sekä Valentin Vaalaan liittyen on ollut ohjelmaa lapsille omaa ohjelmaa, esim. lastenelokuvia

Vapaa-aika

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Jokaisella lapsella on vähintään yksi mielekäs harrastus	Harrastamisen Suomen malli tukee lapsen harrastamista ja uusien lajeihin tutustumista.			Harrastamisen Suomen malli- ei vielä täysin käytössä. Koulupäivän aikana on kerhotunti lapsille.
	Harrasteseteli / Harrastekummit koulutetaan nuoria alakouluikäisten harrastekummeiksi			
	Eri harrastamisen mahdollisuudet ovat näkyvillä nettisivuilla.	Pidetään nettisivut ajantasalla tarjolla olevista harrastusmahdollisuuksista. Pyritään tiedottamaan	Hyvinvointiosasto yhdessä viestinnän asiantuntijan kanssa	Harrastemahdollisuudet eivät vielä erikseen/ koottuina näkyvillä nettisivuilla, muuten tiedotus on aktiivista.

		<p>lapsi voi osallistua vanhempansa kanssa ja kannustetaan yhteiseen tekemiseen ja yhteisen harrastuksen löytämiseen. Suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä erilaisia vapaa-ajan toimintoja. Huomioidaan kulttuuri, liikunta, moottoriurheilu jne.</p> <p>Verty-hankeessa asiakkaat tutustuvat monipuolisesti kunnan ja lähialueen luontokohteisiin ja retkeilyreitteihin, jotta voivat retkeillä niissä myös vapaa-ajallaan läheistensä ja perheidensä kanssa.</p> <p>Vaalan Kulttuuriklubi järjestää toimintaa ja tapahtumia, joihin voi ottaa osaa koko perheenä.</p> <p>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdisty ry ja Vaalan Kehitysvammaisten Tuki ry; järjestetään retkiä koko perheelle ja yhteistä toimintaa resurssien puitteissa.</p>		Verty-hanke päättynyt 06/23
Digihyvinvointi tukee lapsen kasvua ja on tasapainoinen osa elämää.	Edistetään lapsen someturvataitoja ja digitaitoja	Neuvolakäyntien yhteydessä keskustellaan lapsen median käytöstä. Annetaan materiaalia ja ohjataan Neuvokas perhe-	Perhepalvelut/ neuvola Varhaiskasvatus	

		sivustolle Tuetaan lapsen digitaalista hyvinvointia		
--	--	--	--	--

Fyysinen terveys, mielen hyvinvointi ja itsensä toteuttaminen

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Vanhemmat toimivat niin, että lapsi tuntee olevansa arvokas ja hyväksytty, hänen itsetuntonsa vahvistuu.	Eri toimijat tunnistavat lapsen mielen hyvinvoinnin ja fyysisen terveyden haasteita mahdollisimman varhain -> tuen polku tekee näkyväksi.	Vahvan yhteistyön rakentaminen kunnan eri toimijoiden kanssa, yhteinen kasvatuksellinen vastuu, ajoissa puuttuminen, luottamusohjan rakentaminen ja alakoululaisten kanssa, tukiverkoston luominen, aikaa nuorille, läsnäoloa, kuulemista. Kannustetaan puhumaan vaikeistakin asioista, ettei jää asioiden kanssa yksin. Kriisikouluttaminen, kouluttautumista ajoissa puuttumiseen ja ongelmien näkemiseen. Turvallisuuskouluttautumista. Yhteistyö nuorten työpajan kanssa. Ohjaajat tutuksi nuorille jo varhaisessa vaiheessa.	Hyvinvointiosasto	Poikkihallinnollista yhteistyötä tehty aktiivisesti Kriisikouluttautumista ei ole ollut. Työpajatoiminta päättynyt 08/23.
	Tiivis yhteistyö varhaiskasvatuksen/koulun ja perheiden välillä	Yhteistyötä tehdään saumattomasti	Sivistysosasto	Toteutunut
	Kaveritaitojen opettaminen, yksinäisyyteen puuttuminen varhaisessa vaiheessa	Yksin jäävien ja syrjäytymisvaarassa olevien aktivointi/ sopivan toiminnan	Hyvinvointiosasto	Toteutunut

		löytäminen.		
	Ryhmäyttäminen (myös aina kun ryhmään/luokkaan tulee uusi oppilas) , me-henki, koko kylä kasvattaa-hengen luominen	<p>Vaalan Kulttuuriklubi: Ryhmäyttäminen. Yhdistys tukee ryhmäyttämistä Oulujärven Merirosvot tapahtumassa, erityisesti joukkuekilpailussa. Mahdollisuus tehdä tarjouksia ryhmäytymispäivistä pientä maksua vastaa.</p> <p>Vaalan lapsi- ja nuorisokuoro osallistuu ryhmäyttämiseen osaltaan.</p> <p>Hyvinvointiosasto: järjestetään ryhmäytymispäiviä. Lisäksi järjestetään erilaisia yhteisen toiminnan päiviä lapsille ja nuorille, joissa yhdessä tekemisen merkitys korostuu.</p>	<p>Vaalan Kulttuuriklubi</p> <p>Vaalan lapsi- ja nuorisokuoro</p> <p>Hyvinvointiosasto</p>	<p>7-luokkalaisille on järjestetty ryhmäytymispäivä. Yhdessä tekemisen merkitys on läsnä kaikessa toiminnassa, samoin tunnetaitojen vahvistaminen ja oppiminen.</p>
	Tunnetaitojen opettaminen ja niihin huomion kiinnittäminen jo pienestä asti	<p>Ryhmäytyminen järjestetään ainakin 7.luokkalaisille</p> <p>Lapsen tunnetaitojen kehittymistä tuetaan ja harjoitellaan tietoisesti</p> <p>Tunnetaitojen opettaminen on</p>	<p>Koulukuraattori</p> <p>Sivistysosasto</p> <p>Varhaiskasvatus</p>	<p>Toteutunut</p>

		kuraattorin yhteisöllistä työtä ja ennaltaehkäisevää toimintaa lapsille ja nuorille. Toteutuu pyydettyäessä.		
Vanhemmat tukevat, että lapsi löytää omat vahvuutensa ja mielenkiinnon kohteensa	Erilaisuuden ja yksilöllisyyden arvostaminen	Opetussuunnitelmasta nouseva päivittäinen toimintatapa	Sivistysosasto	
	Kaikilla tulisi olla elämässään vähintään yksi turvallinen aikuinen: aikuisten herkkäkorvaisuuden vahvistaminen	HOP -hankkeeseen osallistuvia vanhempia rohkaistaan osallistumaan tapahtumiin, jotka ovat suunnattu kouluikäisten vanhemmille. Perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille tarjotaan koulutusta ja valmennusta hankkeen avulla. Toimitaan nuorisopalveluissa turvallisena aikuisena	Hyvinvointiosasto	HOP-hankkeen työntekijä aloittanut 8/23. Suunnitelmia ja toteutusta jatketaan ja tarkennetaan 2024.
	Vanhempainkoulu Vanhempainillat	HOP -hankkeeseen osallistuvia vanhempia rohkaistaan osallistumaan tapahtumiin, jotka ovat suunnattu kouluikäisten vanhemmille. Perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille tarjotaan koulutusta ja valmennusta hankkeen avulla. Ihmeelliset vuodet vanhemmuusryhmä alkaa 10/22 etäryhmänä Ainakin yksi yhteinen vanhempainilta järjestetään, mahdollisesti myös erikseen luokkakohtaisia.	Hyvinvointiosasto Hyvinvointialue, kuraattori Sivistysosasto	HOP-hanke ei ole mukana vanhempainilloissa eikä vanhempainkouluissa

	Lapsi- ja nuorisotyö, harrastusmahdollisuudet, leikkikaverin löytyminen myös vapaa-ajalla	Tarjotaan erilaisia toimintoja, joista lapsen tai nuoren on mahdollista valita mieleistään vapaa-ajan toimintaa	Hyvinvointiosasto	Toteutunut
	Lapsen/koko perheen tilanteen huomiointi aina, kun perheen aikuinen tulee johonkin palveluun.	<p>HOP -hankkeeseen osallistuvia vanhempia rohkaistaan osallistumaan tapahtumiin, jotka ovat suunnattu kouluikäisten vanhemmille. Perheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille tarjotaan koulutusta ja valmennusta hankkeen avulla.</p> <p>Koko perheen huomiointi eri palveluissa ja kerhoissa. Kartoitusta, ohjausta ja opastusta. Mielen hyvinvoinnin parantamista.</p> <p>Verty-hanke järjestää kohderyhmälleen (työttömät ja työttömyysuhan alaiset) ja heidän perheilleen suunnattuja retkiä.</p> <p>Kaikenikäisten kerhoissa huomioidaan koko perhe ja puututaan, jos huomataan huolenaiheita ja viedään asioita/</p>	Hyvinvointiosasto Verty-hanke	HOP-hankkeen työntekijä aloittanut loppuvuodesta -23, suunnitelmia ja kehitystyötä jatketaan 2024

		toiveita eteenpäin kunnassa		
--	--	-----------------------------	--	--

Elintavat ja terveystyöt

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Lapsi omaksuu terveelliset elintavat	Joukkoruokailu tukee lapsen terveellisten elintapojen omaksumista.	Vahvistetaan lapsen terveellisten ravintotottumusten kehittymistä.	Varhaiskasvatus	Toteutunut
Lapselle tarjotaan laadukasta lähi- ja luomuruokaa ja hän oppii arvostamaan sitä	Nuorisotyössä tarjotaan terveellistä ruokaa ja välipalaa	Kouluruokailu on tärkeä osa lapsen ja nuoren koulupäivää	Sivistysosasto	Toteutunut nuortenilloissa.
	Ehkäisevää päihdetyötä tehdään monialaisesti, kaikki ovat ept-työntekijöitä! ->Järjestetään koulutusta työntekijöille.	Nuortenilloissa huomioidaan terveelliset elintavat ja ravitsemusterveyden edistäminen	Hyvinvointiosasto	Perhepalvelut Pohteen toimintaa.
	Suojaavien tekijöiden esille nostaminen, niiden vahvistaminen! Juteltasko-tunnit 5.lk ja heidän vanhemmat	Ohjataan vanhempia terveellisiin elämäntapoihin jo raskausaikana. Lapsen terveystarkastuskäynneillä keskustellaan terveellisestä ruokailusta, liikunnasta ja unesta.	Perhepalvelut, neuvola	Juteltasko-tunnit toteutuneet.
	Elintapaohjaus ja liikuntaneuvonta tukee perheen terveellisiä elintapoja ja kannustaa liikkumaan.	Juteltasko tunnit yhteistyössä kuraattorin ja etsivän nuorisotyöntekijän kanssa Ehkäisevän päihdetyön merkitys! Koulutusta järjestetään työntekijöille sekä myös vanhemmille.	Perhepalvelut, neuvola	
			Hyvinvointiosasto	

		<p>Kaikilla neuvolakäynneillä käsitellään yksilöllisesti ruokailuun ja liikuntaan liittyviä asioita</p> <p>HOP -hankkeeseen osallistuvia perheitä ohjataan ja rohkaistaan osallistumaan olemassa olevaan toimintaan</p> <p>Elintapaohjausta ryhmämuotoisesti kokeillaan nuorille</p>		<p>Neuvolatoiminta Pohteen vastuulla.</p> <p>HOP-hankkeen työntekijä aloittanut loppuvuodesta 2023. Toimintaa jatketaan 2024.</p>
<p>Lapsi liikkuu vähintään kolme tuntia päivässä</p>	<p>Erilaiset järjestöyhteistyössä toteutetut tempaukset/tapahtumat kannustavat liikkumaan.</p>	<p>Tuetaan ja kannustetaan omaehtoiseen liikkumiseen. Järjestetään ohjattua liikunnallista toimintaa. Järjestetään omaehtoista liikkumista tukevia tempauksia kuten pyöräsuunnistus jne.</p> <p>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdisty ry ja Vaalan Kehitysvammaisten Tuki ry: luontoretellä kannustetaan liikkumaan. Kotiseutumuseolla järjestetään kesäisin museon aukioloaikoina myös</p>	<p>Hyvinvointiosasto</p>	<p>Ohjattua liikunnallista toimintaa järjestetty hyvinvointiosastolla.</p> <p>Pihatapahtumat eivät ole toteutuneet museolla.</p>

		teematapahtumia, esim. leikkejä pihalla		
	Lähiliikuntapaikat ja liikuntamahdollisuudet on tehty näkyväksi. Perheliikuntaa tuetaan maksuttomilla yhdistysten salivuoroilla. Uintiliput Rokualle edullisempia kuntalaisille Tarjolla on riittävästi liikuntaharrastusmahdollisuuksia, niissä kuullaan lasten toiveita	Vaalan Kulttuuriklubi: Tapahtumamme ja toimintamme ovat suurelta osin luonnossa/ ulkotiloissa, kehitämme edelleen eri toimintamuotoja, jotka kannustava liikkumaan lähiluonnossa mm. aarrejahti ja joulupolku Koulu järjestää kerhotoimintaa	Vaalan Kulttuuriklubi Hyvinvointiosasto Sivistysosasto	Toteutunut Vaalan Kulttuuriklubi: tänä vuonna aarrejahti ja joulupolku jääneet toteutumatta, muutoin toiminta mahdollisimman paljon luonnossa Toteutunut

Taloudellinen hyvinvointi

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Jokaisella lapsella on lähtökohdistaan riippumatta tasavertaiset mahdollisuudet hyvään elämään	Maksuton varhaiskasvatus säilyy Lapsella on taloudellisesta tilanteesta huolimatta mahdollisuus harrastaa - etuudet	Tarjotaan maksutonta harrastustoimintaa HOP -hankkeessa tehdään perheille tutuksi palveluja,	Sivistysosaston tahtotila on tämä! Hyvinvointiosasto	Toteutunut HOP-hankkeen työntekijä aloittanut 08/23, jatkuu 2024.

	<p>ja tuet harrastamiseen ovat saavutettavia</p> <p>Harrastamisen Suomen malli tukee tasavertaisia mahdollisuuksia harrastaa</p> <p>Etäharrastusmahdollisuuksien kehittäminen ja käyttöönotto</p> <p>Perheet tuntevat käytettävissään olevat etuudet ja tuen muodot</p> <p>Yhdistysten toimintaa tuetaan lasten harrastustoiminnan edistämässä</p> <p>Selvitellään Vaala-setelin käyttöönottoa</p>	<p>mahdollisuuksia tukea lasten ja perheiden harrastamista. Ollaan mukana Vaala-setelin kehittämisessä perheiden parhaaksi.</p> <p>Vaalan Kulttuuriklubi: tapahtumat ja toiminnot ovat maksuttomia ja vahvistavat yhdenvertaisuutta</p> <p>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry ja Vaalan Kehitysvammaisten Tuki ry: lapsille ja perheille suunnatut tapahtumat ja retket ovat maksuttomia.</p> <p>Ohjataan perheitä ja annetaan tietoa eri tukimuodoista sekä etuuksista ja opastetaan niiden haussa mahdollisuuksien mukaan</p>	<p>Vaalan Kulttuuriklubi</p> <p>Hyvinvointiosasto</p>	<p>Vaalan Kulttuuriklubi: toteutunut</p> <p>Toteutunut</p>
--	--	--	---	--

		Vaala-setelin kehittelyä jatketaan		
--	--	---------------------------------------	--	--

Osallisuus

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Lapsi tulee kuulluksi häntä koskeissa asioissa	Lapsiparlamentti on keskeinen osa kunnan vaikuttamistoimielinten toimintaa: lapsen näkemyksiä kerätään erilaisilla toiminnallisilla menetelmillä	Kehitetään lapsiparlamenttitoimintaa HOP -hanke tukee perheiden osallisuutta yksilöllisen tuen tarjoamisen kautta.	Hyvinvointiosasto Varhaiskasvatus	Lapsiparlamentti ei ole ko- nimellä kokoontunut HOP-hankkeen toimenpiteet eivät kohdennu suoraan lapsiin.
Lapsella on mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöönsä	Lasten osallisuutta edistetään yhdessä vanhempien kanssa lapsen (perheen) elinympäristössä	Lapsia osallistetaan toiminnan suunnittelussa.		
Lapsi on tärkeä osa yhteisöä	Lasten/nuorten vartti kunnanpäättäjille (-valtuusto),			Nuorisoneuvostossa vain

	lapsien ajatukset/kehittämisehdotukset huomioidaan heitä koskevia päätöksiä tehtäessä.	Nuorisoneuvosto on mukana suunnittelemassa lasten/nuorten/ päättäjien yhteistä toimintaa		muutamia aktiivisia toimijoita
--	--	--	--	--------------------------------

Jokaisella nuorella on lähtökohdistaan riippumatta tasavertainen mahdollisuus hyvään ja mielekkääseen elämään ja arkeen.

Kasvu, oppiminen, kasvuyhteisöt

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Nuorella on yksilöllisiä tarpeita tukeva laadukas koulutus	Tukioppilastoimintaa kehitetään ja jatketaan yhtenäiskoululla	Mahdollistetaan tukioppilastoiminta ja ohjaavat opettajat nimetty	Sivistysosasto	Toteutunut
Nuoren oppimiseen ja kehitykseen vaikuttavat tarpeet tunnistetaan	Ennaltaehkäisevä oppilashuoltotyö/opiskelijahuoltotyö on monialaista ja poikkihallinnollista sekä tukee nuorta yksilöllisesti.	Yhteisöllinen työ on parasta ennaltaehkäisevää työtä kuraattorin näkökulmasta. Luokka ja muu yhteisötyö toteutuu.	Koulukuraattori Hyvinvointiosasto	Toteutunut
Kouluhaluttomuuteen liittyvät syyt tunnistetaan	Koululla tehtävää nuorisotyötä kehitetään	Ennaltaehkäisevä oppilashuoltotyö on ennen kaikkea yhteisöllistä työtä, jota kehitetään jatkuvasti ja tulee näin yksilöitten hyväksi.	NOP verkosto	Toteutunut
	Perusnuorisotyö: Nuoren kasvua tukevaa nuorisotilatoimintaa kehitetään. Nuorisotilatoiminnan kehittämisessä osallistetaan nuoria toiminnan suunnitteluun. Nuorisotilatoiminnan aukioloajat vastaavat nuorten tarpeisiin.	Nuorisopalvelut resurssien		Toteutunut

		<p>mukaan mukana kerhotunneissa, kehitetään muita toimintamalleja koulunuorisotyön kehittämiseksi.</p> <p>Etsivä nuorisotyöntekijä on säännöllisesti yläkoululla ja lukiolla nuorten tavoitettavissa</p>		Toteutunut, etsivä on ollut tavoitettavissa myös koululla.
	Oppilashuoltosuunnitelman (yhtenäiskoulu) mukaisen yksilöllisen oppilashuoltoasian vireillepano sekä koulutusta tukevista toimenpiteistä sopiminen	Koulutusta tarjolla oppilashuollossa oleville henkilöille	Sivistysosasto	
Koulukiusaaminen vähenee ja nuoren turvallisuuden tunne lisääntyy	Yhtenäiskoululla käytössä kiusaamiseen puuttumisen KiPu-malli	Malli on käytössä ja yhteysopettajat nimetty	Sivistysosasto	Toteutunut
Nuoren elämönhallintataidot vahvistuvat	Toimiva Nuoren tuen polku ja perhekeskustoiminta tukee nuoren kasvua ja kehitystä sekä oppimista. Oulunkaaren ja kuntien yhteinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma kuvaa toimenpiteitä ja vastuutahoja.	<p>HOP -hankkeen kanssa voi tehdä yhteistyötä työparina ja saada koulutusta ammattilaisille mm. taloudellisten asioiden puheeksiottamiseen.</p> <p>Tuen polkuja tehdään näkyväksi – selvitellään mahdollisuutta kehittää</p>	Hyvinvointiosasto	HOP-hankkeen toiminta alkanut loppuvuodesta, jatketaan 2024. HOP-hanke on tehnyt työparityötä etsivan nuorisotyöntekijän kanssa.

		polkua hyvinvointialueen kanssa.		Pohde aloittanut toiminnan, yhdyspinnat vielä osin muodostumassa.
	Perhe- ja sosiaalipalvelujen seudulliseen ohjaus- ja neuvontanumeroon yhteydenotto toimii matalalla kynnyksellä.		Kaikki tiedottavat mahdollisuuksien mukaan	Pohteen toiminta alkanut, yhteystietojen saamisessa ollut haastetta
	Monialaista ehkäisevää päihdetyötä koululla, nuorisotyössä sekä muissa nuorten palveluissa. Työntekijöiden kouluttautuminen. Nostetaan esille ja pyritään toiminnoissa vahvistamaan suojaavia tekijöitä. Vaalan ehkäisevän päihdetyön ohjelma 2021 - 2025	<p>Ehkäisevä päihdetyö on osa nuorisotyötä. Tehdään työtä näkyvämmäksi kouluttautumalla ja yhteistyöllä.</p> <p>Nuorten työpaja: Henkilöstön kouluttautuminen päihteisiin liittyen</p> <p>Toteutetaan ept:tä etsivässä nuorisotyössä, Juteltasko-oppituntien pitäminen kuraattorin kanssa 5-6 luokille, käynnistetään nuuska-agentti toimintaa</p> <p>HOP-hankkeen kanssa voi tehdä yhteistyötä työparina ja saada koulutusta ammattilaisille mm. taloudellisten asioiden puheeksiottamiseen</p> <p>Ept tehdään yhdessä moniammatillisena tiiminä,</p>	<p>Hyvinvointiosasto Koulukuraattori</p> <p>Sivistysosasto</p>	<p>Toteutunut</p> <p>Nuorten työpajatoiminta päättyi kesällä 23</p> <p>Juteltasko-tunnit toteutuneet</p> <p>Nuuska-agentti toimintaa ei ole käynnistetty</p>

		<p>koulutetaan tarvittaessa henkilökuntaa.</p> <p>Koululla pidetään ehkäisevän päihdetyön oppitunteja</p>		
<p>Nuorten kotiseututietoisuus ja -kulttuuri lisääntyy ja vahvistuu</p>	<p>Kotiseututietoisuuden ja - kulttuurin vahvistaminen (museovierailut, teemapäivät, kotiseutuhistoriaa valottavat esitelmät ja tapahtumat, kotiseuturetket yms.) yhteistyössä Säräisniemen Museo- ja Kotiseutu yhdistyksen kanssa.</p>	<p>Nuorisopalvelut on mukana vahvistamassa kulttuuri- ja kotiseututietoisuutta.</p> <p>Säräisniemen Museo- ja Kotiseutu yhdistyksen ydintoimintaa</p>		<p>Nuorisopalvelut toimineet tavoitteen mukaisesti</p>
<p>Ajanmukaiset ja toimivat harrastetilat tukevat nuorten harrastamista</p>	<p>Satsataan seuratoimintaan ja harrastetiloihin</p> <p>Kaikille avoin olohuone-toimintaa järjestetään uusissa nuorisotiloissa. Kiertävä olohuone kokoontuu sivukylillä</p>	<p>Tuodaan seuratoimintaa tutuksi ja kannustetaan nuoria seuratoimintaan. Kartoitetaan harrastetiloja. Osallistetaan nuoria harrastetarpeiden ja -tilojen osalta, jotta pystyttäisiin luomaan tarvetta vastaavia puitteita. Etsitään yhdessä toimintamalleja eri harrastusten toteuttamiseen.</p> <p>Kehitetään seuratoimintaa yhteistyössä aluejärjestön ja yhdistysten kanssa, jotta saadaan nuorille heidän toiveitaan vastaavia harrastuksia.</p>	<p>Hyvinvointiosasto</p>	<p>Liikunnanohjaajaa ei ole ollut kunnassa vuonna -23. Vapaa-ajanohjaaja aloittanut vasta 12/23.</p> <p>Yhteistyötä ollut jonkin verran PopLin kanssa</p> <p>Nuoria aikuisia on käynyt jonkin verran Olohuone-toiminnassa, jota järjestetty myös sivukylillä.</p>
<p>Osallistetaan nuoria</p>				

harrastetoiminnan ohjaamiseen				
Etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajan yhteistyö tukee nuorta kokonaisvaltaisesti.		Etsivän ja nuorten työpajan yhteistyö on tiivistä, yhdessä pidetään Monday-kahveja, ryhmiä, leirejä.	Hyvinvointiosasto	Etsivän toiminta toteutunut, työpajatoiminta lakannut kesällä 23 henkilöresurssipulasta johtuen.

Ihmissuhteet ja elämänmuutokset

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Vanhempia ja/ tai huoltajia autetaan ja tuetaan nuorta kasvuun ja kehitykseen sekä vanhemmuuteen liittyvissä kysymyksissä ja perheen vuorovaikutuksessa riittävän varhain	Koulun ja kodin yhteistyön kehittäminen, vanhempainillat, vanhempainyhdistys	Kodin ja koulun yhteistyö on saumatonta, ainakin yksi vanhempainilta järjestetään	Sivistysosasto	Toteutunut
	Kehitetään Vanhempainkoulua murrosikäisten vanhemmille diginä	Ihmeelliset vuodet - vanhemmuusryhmä on tällä hetkellä noin 12-vuotiaaseen saakka. Koulutus ei ole sitä vanhempien lasten vanhemmille. Kehitetään joku muu koulutus 13-vuotiaiden ja siitä ylöspäin olevien lasten vanhemmille.		
	Wilman kautta jaettavat tietopläjäykset esimerkiksi mitä teen, kun nuori ei syö jne.			
	Koulukopparitoimintaa jatketaan ja toiminnasta tiedotetaan		Hyvinvointiosasto	Toteutunut
Kenenkään ei tarvitse tuntea yksinäisyyttä	Yksinäisten nuorten tilanteisiin puututaan herkemmin (esim. etsivä	Nuorisopalveluissa huomioidaan erityisesti	Hyvinvointiosasto	Toteutunut (esim torstai-klubit ja discord)

	nuorisotyö), koulutusta nuorten parissa toimiville yksinäisyydestä	yksinäisyyttä tuntevat nuoret – tarjotaan yksilö- ja pienryhmätoimintaa Nuorten Työpajan ja etsivän nuorisotyön nuorten yksilöllinen ohjaaminen tunteiden käsittelyyn, sosiaalisissa tilanteissa ja ystävien löytämiseen		
	Kehitysvammaisten nuorten kohtaamispaikkatoimintaa kehitetään koskettamaan kaikkia tuen tarpeessa olevia nuoria.	Vaalan Kehitysvammaisten Tuki nettikahvila ja vertaistuki-illat, retket		
Jokainen nuori on arvokas omana itsenään	Nuorten kehitysvammaisten perheiden vertaistukiryhmätoiminta toteutetaan	Vaalan Kehitysvammaisten Tuki nettikahvila ja vertaistuki-illat, retket		
	Laajennetaan ymmärrystä seksuaalivähemmistöistä	Seksuaalikasvatus on osa koulun opetussuunnitelmaa	Sivistysosasto	
Elämänmuutoksissa ja kriiseissä tuki on nopeaa ja toimivaa	Koulun oppilashuollon toiminta on (kriiseissä) nopeaa ja toimivaa	Koulutusten organisointi, kehitetään uusi toimintamalleja, koska kuraattorin resurssi käytettävissä 3 pvnä viikossa	Hyvinvointialue, sivistysosasto	
	Nuoria oppivat käyttämään Oulunkaaren sähköiset mielenterveys- ja päihdepalvelut-sivustoa sekä Nuortenmielenterveystalo.fi:n omahoito-sivustoa.	Nuorten työpajalla ja etsivässä nuorisotyössä saa ohjausta sähköisten palveluiden käyttöön.		Toteutunut
Digihyvinvointi tasapainoinen osa nuoren elämää	Digihyvinvoinnin edistäminen someturvataitoja kehittämällä. Tuetaan nuoria puuttumaan somekysäymiseen sekä opetetaan	Ohjeistetaan vastuulliseen somekäyttämiseen ja pyritään itse olemaan siinä esimerkillisiä.	Hyvinvointiosasto	Toteutunut

	nuorille turvataitoja. Opetetaan nuorille vastuullista somekäyttäytymistä.			
Tuen polku	Nuoren tuen polku tulee tutuksi koulun henkilökunnalle, nuorille ja nuoren perheelle ja muille kuntalaisille.	Nuorisopalvelut osaltaan tekee tunnetuksi. HOP-hanke on mukana tekemässä näkyväksi ja edelleen kehittämässä tuen polkua	Hyvinvointiosasto	Tuen polkujen kehitystyö aloitettu, jatkuu 2024

Asuminen, elinympäristö ja turvallisuus

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Nuori osaa pitää huolta elinympäristöstään	Nuoria osallistetaan suunnittelemaan kuntakeskuksen viihtyisyyttä	Kuntakeskuksen viihtyisyyden lisäämisessä pyritään kuulemaan ja osallistamaan nuoria. Mietitään pystytäänkö viihtyisyyttä lisäämään esimerkiksi kulttuurin ja taiteen keinoin Nuoria osallistetaan suunnittelemaan kuntakeskuksen viihtyisyyttä. Nuorten työpajalla on otettu vastuuta Ahmalan alueen viihtyisyyden lisäämisestä. Pyrimme aikaajoin tuomaan ns väriä kylänraitille, esim talvella lumiveistoksia, jäälyhtyjä tms.	Hyvinvointiosasto	Nuoria kuullaan ja osallistetaan, ko sisältö ei vielä ole täysin toteutunut
	Nuoret ymmärtävät kierrättämisen merkityksen koululla ja nuorisotiloilla	Tietoisuuden lisääminen kierrättämisen merkityksestä. Nuorisotiloilla kierrätetään ja	hyvinvointiosasto	Toteutunut

		kierrättäminen osa normaalia arkea.		
	Nuoret oppivat pitämään huolta ympäristöstään esim. osallistumalla siivoustalkoisiin	Nuorisotiloilla siivotaan oman tekemisen jäljet Siivoustalkoot järjestetään koulun toimesta kessan vuodessa keväällä	Hyvinvointiosasto Sivistysosasto	Toteutunut
Kunnan kiinteistöt ovat nuorelle turvallisista ja inspiroivia myös sisäilmaltaan	Nuoret suunnittelevat nuorisotilan/ nuorten työpajan toiminnallisuuden	Nuorilta kerätään toiveita nuorisotyön suunnittelua varten.	Hyvinvointiosasto	Toteutunut
Turvallisen liikennekulttuurin edistäminen	Turvallisen liikunnan, liikenne- ja mopoilukulttuurin edistäminen	Liikenneturvallisuuskampanjat ja -keskustelut, skootterikoikeilu hyvinvointiosastolla	Hyvinvointiosasto	Toteutunut
	Koulupoliisin tietoisuus säännöllisesti.	Koulupoliisi vierailee vuosittain ja tarvittaessa useamminkin	Sivistysosasto	Toteutunut
Nuori voi elää ja asua ympäristössä, jossa kulttuuri ja taide ovat läsnä arjessa	Koulun kerhotoiminnan kehittäminen	Tarjotaan nuorille liikunnallista aktivoivaa harrastustoimintaa koulupäivän aikana. Nuorisotyö on mukana toteuttamassa koulun kerhotoimintaa. Joustavan koulupäivän yhteydessä järjestetään kerhotoimintaa	Hyvinvointiosasto Sivistysosasto	Toteutunut
	Nuorten työpajatoiminta tukee nuoren kulttuurihyvinvointia ja luontosuhdetta		Hyvinvointiosasto	Työpajatoiminta päättynyt kesällä 23 henkilöstöpulan vuoksi
	Nuorille tarjotaan mahdollisuuksia tasavertaisesti nauttia	Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry ja Vaalan	Yhdistykset Hyvinvointiosasto	

	<p>taiteesta ja kulttuurista, liikunnasta ja luonnosta.</p> <p>Osallistetaan nuoret määrittelemään itse heille sopiva kulttuurihyvinvointi</p>	<p>Kehitysvammaisten Tuki r.y.: retket luontoon ja syysretket lähiympäristöön</p> <p>Kehitetään Vaala-seteliä nuorten tarpeeseen HOP -hankkeen asiakkaiden osalta</p> <p>Kehitetään nuorisokulttuuritoimintaa yhteistyössä nuorten kanssa. Mietitään keinoja, joilla voidaan tuoda taidetta, kulttuuria ja luontoa osaksi nuorten arkea.</p> <p>Tarjotaan kulttuuritapahtumaan osallistuminen joko koululla tai käymällä tapahtumassa muualla</p>	Sivistysosasto	<p>Vaala-setelin selvitystyötä jatkettu, uudelleen arviointia tarvitaan, onko alkuperäisessä muodossaan ajankohtainen</p>
<p>Nuorilla on hyvät asumisen mahdollisuudet</p>	<p>Tietoa saataville asumisen tuen eri muodoista</p> <p>Nuorten tuetun asumisen muotoja selvitetään osana asuntopoliittista strategiaa</p>	<p>Nuorten työpajan keskeinen tehtävä</p> <p>Asumisen eri muodot. yhteisöllinen asuminen ja siihen satsaaminen.</p>	hyvinvointiosasto osaltaan	<p>Työpajatoiminta lakannut 08/23</p>
<p>Nuori arvostaa Vaalan luontoa</p>	<p>Nuoret tutustuvat elinympäristöönsä ja asuinalueeseensa</p>	<p>Järjestetään ohjattua toimintaa eri kohteissa. Mm. kiertävät nuortenillat eri teemoilla. Kehitetään</p>	Hyvinvointiosasto	<p>Toteutunut</p>

		<p>liikkumismahdollisuuksia ja edistetään liikkumisella kotiseututietoisuutta.</p> <p>Nuorten työpajalla pyritään siihen, että jokainen löytäisi myös uusia puolia omasta elinympäristöstään</p> <p>Kuluvana lukukautena yläkoulun monialainen oppimiskokonaisuus käsittelee kotiseutuun tutustumista. 1. – 2. luokilla aiheena on lähiympäristö ja luonto.</p>	Sivistysosasto	
--	--	---	----------------	--

Työ ja toiminta

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Nuorten työelämävalmiuksien parantaminen	Nuorten työpajatoimintaa kehitetään, jotta voidaan vastata paremmin vaalalaisten nuorten opiskeluun ja työllistymiseen liittyviin tuen tarpeisiin yksilöllisesti.	Nuorten työpajatoimintaa kehitetään, jotta voidaan vastata paremmin vaalalaisten nuorten opiskeluun ja työllistymiseen liittyviin tarpeisiin yksilöllisesti. Pajatoimintaa on voimakkaasti muutettu ja kehitetty vuoden 2021-2022 aikana yksilöllisemmän työskentelyn	Hyvinvointiosasto Sivistysosasto	Työpajatoiminta päättynyt kesällä 23

	<p>Esimerkiksi mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien nuorten (16-24v) määrän seuraaminen ja siihen reagointi, ja näiden nuorten tukeminen.</p> <p>Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten tavoittaminen ja palveluiden piiriin saaminen</p>	<p>suuntaan ja siitä on tullut hyvää palautetta. Nuoret hakeutuvat herkemmin palveluiden piiriin, kun saavat ns puskaradion kautta kuulla, että pajalla voi saada yksilöllistä apua, eikä tarvitse välttämättä olla muiden kanssa tekemisissä (ryhmässä toimiminen on ohjelmassa vain osalla nuorista, jos se on tavoitteiden mukaista). Nuorten ongelmat ovat yksilöllisiä, joten pelkkä isona ryhmänä toimiminen vain pitkittää nuoren hankalaa tilannetta, jos ryhmässä ei nuori pysty tuomaan omia asioitaan ja ongelmiaan esille. Usein yksilötyöskentelyllä saadaan ns vauhtia tilanteen parantumiseen, ryhmätyöskentelyä voi olla sitten lisänä tai ns jatkona yksilötyöskentelylle. Nuorten työpajalla on elokuun loppuun mennessä ollut vuonna 2022 jo 17 asiakasta, mikä suurempi määrä kuin aiempina vuosina. Olemme saaneet hyvin nuoria elämässään eteenpäin, opiskelemaan, töihin tai</p>		<p>Etsivä nuorisotyö osaltaan vastannut tähän.</p>
--	---	---	--	--

	<p>Yläkoululla toteutetaan joka 3-vuosi yrittäjyyttä edistävä monialainen kokonaisuus</p>	<p>nuorelle oikeiden palveluiden piiriin (esim mt ja päihdepalvelut) ja tarvittaessa pajalla ollaan oltu pitkäkin jakso.</p> <p>Yhteistyössä mukana HOP -hanke. Koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret kohderyhmää. Hanketyöntekijä voi toimia työparina tarpeen mukaan.</p> <p>Etsivä nuorisotyö mukana toteuttamassa</p> <p>Monialaiset oppimiskokonaisuudet järjestetään vuosittain opetussuunnitelman viitoittamalla tavalla</p>		<p>HOP-hankkeen työntekijä aloittanut loppuvuodesta, jatketaan vuonna 2024</p>
--	---	--	--	--

<p>Nuorten kesätyöhalukkuuden lisääminen</p>	<p>Nuoren työelämävalmiuksia edistetään kesätyöllistämällä</p> <p>Nuoren työllistymistä kehitetään yhdistys- ja yritysyhteistyöllä</p> <p>Nuoren tietoisuutta paikallisista työnantajista ja yritystoiminnasta lisätään</p> <p>4 H:n nuorten työelämävalmiuksia lisääviä toimia tehdään näkyväksi, esimerkiksi ajokortti työelämään tai 4H yrittäjyys</p> <p>Lisätään nuorten tietoa 4H yrityssetelistä</p> <p>4 H:n nuorten työllistämistä edistäviä toimia edistetään</p>	<p>Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten tavoittaminen ja palveluiden piiriin saaminen. Nuorten työpajalla on elokuun loppuun mennessä ollut vuonna 2022 jo 17 asiakasta, mikä suurempi määrä kuin aiempina vuosina. Nuorten työpajan mainetta on saatu paremmaksi, aiemmin on koettu että paja on päihdeongelmaisten kokoontumispaikka, nyt tämä käsitys on kovaa vauhtia muuttumassa.</p> <p>Oppilaidet TET-jaksot ovat osa paikalliseen yritystoimintaan tutustumista</p> <p>Yhteistyössä mukana HOP -hanke. Koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret kohderyhmää. Hanketyöntekijä voi toimia työparina tarpeen mukaan.</p> <p>Nuoren työelämävalmiuksia edistetään kesätyöllistämällä. Vaalan kunnan kanssa</p>		<p>Kesätyöpaikkoja ollut tarjolla ja tietoa kesätyöllistymisestä jaettu.</p>
--	---	--	--	--

	<p>neuvotellaan, miten vajaalla työkunnollakin voisi pajanuori työllistyä edes muutamiksi tunneiksi viikossa kesän 2023 aikana. Työkunto ei riitä vielä useallakaan täyteen työviikkoon. Nuori voi tienata n.300 e kuukaudessa työttömyyskorvauksen päälle (tarkoittaa vain vähäistä tuntimäärää per viikko) ja tämä olisi monella nuorella tavoiteltava asia, sekä voinnin riittämisen, että toimeentulon parantumisen kannalta. Itseluottamukselle ja omanarvon tunnolle olisi suuri merkitys näyttää sekä itselle, että muille, että työkuntoa on kuitenkin vielä jäljellä ja sopivasti tuettuna pienimuotoinen oikea palkkatyö sitä tukisi lisää.</p> <p>Nuoren työllistymistä kehitetään yhdistys- ja yritysyhteistyöllä</p> <p>Nuoren tietoisuutta paikallisista työnantajista ja yritystoiminnasta lisätään</p>		
--	--	--	--

		nuorten työpajan asiakkaille.		
		Lisätään nuorten työpajan nuorten tietoa 4H yrityssetelistä		

Vapaa-aika

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Jokaisella nuorella on vähintään yksi harrastus	Harrastamisen Suomen malli tukee nuorten harrastamista ja uusin lajeihin tutustumista.			
	Harrastusmahdollisuudet on tehty näkyväksi nettisivuille ja helposti löydettäväksi viestinnällisesti.	Kehitetään liikunta-asioiden näkyvyyttä ja saatavuutta nettisivuilla sekä panostetaan markkinointiin.	Hyvinvointiosasto Viestinnän asiantuntija	Kehitteillä
Nuorella on mahdollisuus laadukkaaseen vapaa-aikaan	Jokaisella nuorella on mahdollisuus harrastamiseen huolimatta asuinpaikasta tai taloudellisesta tilanteesta.	Etsivä nuorisotyöntekijä aktivoi asiakkaitaan harrastusten pariin HOP-hankkeen asiakkaille mietitään ratkaisuja ja kehitetään Vaala-seteliä.	Hyvinvointiosasto	Toteutunut
	Nuorilla on tasavertainen mahdollisuus liikunnan harrastamiseen	Sivukylillä asuvien nuorten harrastustoiminnan kehittäminen. Kimppakyyteihin kannustaminen Joustavan koulupäivän kerhotarjonta tukee tätä tavoitetta Tarjotaan monipuolisia	Sivistysosasto	

		<p>liikkumismahdollisuuksia ja liikuntapalveluita, jotta kaikki voivat osallistua tasavertaisesti.</p> <p>Nuorille tarjotaan mahdollisuutta osallistua ohjattuun liikuntaan liikuntanuokkarin ja nuorisotiloilla tapahtuvan ohjatun liikunnan muodossa.</p> <p>Nuorten Työpajan yksi motto on että "jokainen innostuu jostakin" ja siihen uskoen teemme kokeiluita, keskustelemme, tutkimme ja etsimme jokaiselle jonkun asian mistä innostuu.</p>		
	Kehitetään digiharrastustoimintaa yhdessä nuorten kanssa.	<p>Hyvinvointiosasto: Kehitetään vaikuttavan perusnuorisotyön keinoja yhteistyössä Nuorten Ystävien, Muhoksen ja Utajärven kuntien kanssa yhteisessä hankkeessa.</p> <p>Lanit</p>	Hyvinvointiosasto	Polku-hanke
Nuori voin nauttia omasta, itselleni tärkeästä kulttuurista	Kulttuurihyvinvointi tukee nuorten koulunkäyntiä ja vapaa-aikaa. Kulttuurihyvinvointi on nuorten näköistä.	<p>Tarjotaan nuorten toivomaa kulttuuritoimintaa.</p> <p>Vaalan Kulttuuriklubi ry tarjoaa</p>	Hyvinvointiosasto -osa nuoriso-ohjaajan työtä	Toteutunut

		erilaisia kulttuurihyvinvointityöpajoja ja tapahtumia, vahvistaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä yhteisö- ja ympäristötaiteen avulla, sekä varmistaa saatavuutta ja saavutettavuutta sivukylällä ja mahdollisuuksien mukaan koko kunnan alueella. Oulujärven Merirosvot - tapahtuma tarjoaa taide- ja kulttuuritoimintaa ja on kuntarajat ylittävää. Oulujärven Merirosvot - tapahtuma räätälöidään myös erityisryhmien omaksi päiväksi ja parannetaan kulttuuripalvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta erityisryhmille		
	Nuorten työpajatoiminnan kautta nuori voi tutustua erilaisiin harrastus- ja kulttuurimahdollisuuksiin.		Hyvinvointiosasto	Työpajatoiminta lakannut 08/23
Kannustetaan nuoria liikkumaan tarjoamalla uusia mahdollisuuksia	Liikuntapaikkarakentaminen tukee nuorten vapaa-aikaa. Selvitellään esimerkiksi katetun jääkiekkokaukalon rakentamista	Tekninen osasto: hankeselvittelyä v. 2022 - monitoimikeskus, katettu jääkenttä - kysely nuorten toiveista Terveet, turvalliset myös sisäilmaltaan, nykyaikaiset tilat ja puitteet kannustavat liikkumaan.	Tekninen osasto Sisäilmajory Hyvinvointiosasto	

		Osallistetaan nuoret mukaan kehittämään ja suunnittelemaan sisäilmarakentamista		
		Hankekehittäjä selvittelee ulkopuolista rahoitusta		

Elintavat ja terveystyöt

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Nuori omaksuu terveelliset elintavat Suuhygieniä Ravinto Liikunta Vuorokausirytmä Päihteiden käyttö ja peli/digiriippuvuus vähenee Kuntayhteisössä on keinoja puuttua päihteiden välittämiseen alaikäisille	Nuorisotilatyöskentelyssä kiinnitetään huomiota elintapoihin mm. puhumalla niistä, tarjoamalla terveellistä ruokaa ja toimintana liikuntaa. Nuorisotiloissa ei saa juoda energijuomia. Nuorisotilatoiminta ja nuorten työpajatoiminta on päihteetöntä toimintaa.	Tuodaan green care ja eläinavusteinen toiminta osaksi tukemaan terveellisiä elintapoja Tarjotaan nuorille monipuolisia liikuntapalveluita ja liikkumismahdollisuuksia Nuorisotilatyöskentelyssä kiinnitetään huomiota elintapoihin mm. puhumalla niistä, tarjoamalla terveellistä ruokaa ja toimintana liikuntaa. Nuorisotiloissa ei saa juoda energijuomia. Nuorisotilatoiminta ja nuorten työpajatoiminta on päihteetöntä toimintaa	Hyvinvointiosasto	Elintapoihin ja elintapaohjaukseen kiinnitetty huomioita.
	Joukkoruokailu tukee terveellistä ravitsemusta	Kouluruokailussa on otettu käyttöön toiveruoka, jonka	sivistysosasto	

	vuorollaan saavat valita yläkoulun luokkatasot ja lukiolaiset. Näin pyritään tekemään kouluruokailua houkuttelevammaksi ja lisätä nuorten osallisuutta.		
Nuoria kannustetaan syömään aamupala sekä lisätään huoltajien tietoisuutta aamupalan merkityksestä, maksuttoman aamupalan kokeilu	Etsivä nuorisotyöntekijä motivoi osaltaan terveellisiin elintapoihin ja mm aamupalaan liittyen Nuorille kokeillaan ryhmämuotoista elintapaohjausta koulun kerhotunnin aikana. Yhtenä osa-alueena on aamupalan tärkeys. Valmistetaan nopeita aamupaloja.	hyvinvointiosasto	Toteutunut
Yhteistyö ruokakauppojen ja vanhempien kanssa			
Kannustetaan lihasvoimalla liikkumiseen koulumatkoilla ja arjessa.	Kannustetaan koulumatka- ja arkiliikuntaan erilaisilla tempauksilla ja kampanjoilla. Valmistellaan kunnalle kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmaa. Koulumatkaliikunnan edistämisen kampanjat. Kannustetaan arkiliikuntaan	hyvinvointiosasto	Käpy-ohjelmaa on valmisteltu poikkihallinnollisesti

		ja liikuntaan luonnossa.		
	Lisätään ostopalveluina tapahtuvia liikuntatapahtumia ja kerhoja	Järjestetään monipuolisia liikuntamahdollisuuksia ja -tapahtumia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.	Hyvinvointiosasto	4H
	Suuhygienian edistämiseen liittyviä toimintamalleja kehitetään koululle.			

Fyysinen terveys, mielen hyvinvointi ja itsensä toteuttaminen

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Nuori tuntee olevansa arvokas ja hyväksytty, hänen itsetuntonsa vahvistuu.	Nuorten itsetuntoa vahvistavia keinoja kehitetään sekä edistetään tasa-arvoista ja yhdenvertaista nuoruutta	<p>Pyritään olemaan tukemassa nuorten itsetuntoa. Luodaan edellytyksiä sen kehittymiselle, korostetaan tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaista nuoruutta. Pidetään tärkeänä olla osana ennaltaehkäisevää työtä.</p> <p>Nuorten itsetuntoa vahvistavia keinoja kehitetään sekä edistetään tasa-arvoista ja yhdenvertaista nuoruutta. Olennainen osa nuorten työpajan työskentelyä.</p> <p>Koulun omassa kehittämissä olevassa hyvinvoinnin kasvun suunnitelmassa nuorten itsetunnon vahvistaminen on</p>	<p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Sivistysosasto</p> <p>Koulukuraattori</p>	Nuorten itsetuntoa vahvistavia keinoja kehitetään sekä edistetään tasa-arvoista ja yhdenvertaista nuoruutta -tämä on yksi nuorisotyön peruslähtökohta

		<p>yksi osa-alueista.</p> <p>Kuraattori mukana tämän tehtävän toteutumisessa esim tunnit luokille ja erilaiset tapahtumat</p>		
<p>Nuoren mielen hyvinvointiin liittyvät huolet tunnistetaan riittävän varhain</p>	<p>Ammattilaisilla on taitoa tunnistaa ottaa puheeksi ja tunnistaa mielen hyvinvointiin liittyviä huolenaiheita</p>	<p>Nuorten työpajalla on yksilövalmentajana psykiatrinen sairaanhoitaja, jolla parikymmentä vuotta kokemusta kaikenikäisten ongelmista. On osaamista tukea nuorta sekä työpajatyöskentelyssä, että ohjaamisessa oikeiden palveluiden piiriin</p> <p>Kouluttautuminen mielenterveyden EA-koulutukset</p> <p>Ammattilaisten apua tarjotaan mielenhyvinvointiin liittyvissä asioissa ja ammattilaisia koulutetaan lisää. Ammattilaisia muistutellaan puheeksi ottamiseen.</p>	Hyvinvointiosasto	<p>Työpajatoiminta on päättynyt kokonaan 08/23</p>
	<p>Etsitään keinoja stigman häivyttämiseen, avoimuuden lisääminen mielenterveyden haasteista</p>	<p>Nuorten työpajalla ja etsivässä nuorisotyössä tietoisesti pidetään tällaiset asiat päivittäisessä keskustelussa,</p>	Hyvinvointiosasto	

		sen kummemmin niistä ns numeroa tekemättä. On ihan normaalia keskustella siitä, millainen esim ilta tai yö oli, oliko ahdistusta tai univaikeutta tms. Kun asiat ovat päivittäin puheissa, ne saa vähemmän leimallisen aseman ja on myös helpompi hakea (vaikka ohjattunakin) apua. Myös mielen mataluudesta on lupa puhua ja samalla saa ehkä vertaistukea, tai ainakin tsemppiä muilta nuorilta tai työntekijöiltä. Kaiken kaikkiaan fiiliksistä ja tunteista puhumisen kulttuuria pidetään yllä päivittäin.		
Mielen hyvinvointia tukevat toiminnot ja palvelut ovat helposti saavutettavia	Nuoren tuen polku tekee näkyväksi toiminnot ja palvelut, joilla tuetaan mielen hyvinvointia		Hyvinvointiosasto	Tuen polkujen työstö on aloitettu 22, mutta ovat edelleen kesken
	Nuorella on saavutettavat, matalan kynnyksen mielenterveyspalvelut ja nuoret tietävät, mitä maksuttomia palveluita on käytettävissä		Hyvinvointiosasto	Pohteen vastuulla mt-palvelut
Nuoret osaavat pitää huolta omasta fyysisestä ja psyykkisestä hyvinvoinnistaan	Nuoret osaavat käyttää sote-palveluita		Hyvinvointiosasto	
	Koulun hyvinvointityöpajat tukevat nuoren hyvinvointia	Mahdollistetaan työpajojen järjestäminen koululla	Hyvinvointiosasto	
	Vanhemmat osaavat tukea nuorta	Vanhemmuuden tukemiseksi	Hyvinvointiosasto	

	mielen hyvinvointiin liittyvissä haasteissa	mietitään keinoja, tietoisuutta mielenterveyden haasteista lisätään.		
--	---	--	--	--

Taloudellinen toimeentulo

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Sosioekonominen asema ei määritä nuoren mahdollisuuksia	Harrastamisen Suomen malli mahdollistaa maksuttoman harrastamisen			
	Yhdistysten harrastustuet tukevat nuorten harrastamista ja ovat helposti löydettäviä	Yhdistykset toteuttavat omalta osaltaan.	NOP	Verkosto ei ole kokoontunut lainkaan 2023
Nuoret saavat tukea taloudellisissa huolissa ja ongelmissa	Vaala-seteliä kehitetään tukemaan lasten ja nuorten harrastustoimintaa	Kehittelyä jatketaan HOP-hanke on mukana kehittämässä. Perustettavassa kehittämissyhmässä voisi viedä asioita eteenpäin. Toimintamallien käyttöönottamiseen tarjotaan myös koulutusta ammattilaisille.	Hyvinvointiosasto	Vaala-setelin kehitystyö kesken, arvioitava vuonna 2024, onko toimiva alkuperäisessä muodossaan
	Kunnan eri osastoiden kesätyöt tukevat nuorta oppimaan työnhakua sekä tarjoavat ansaintamahdollisuuden	Kesätyötehtävien monipuolinen tarjonta kunnan yksiköissä. Yritysten ja yhdistysten voimallisempi mukaan otto. Infotaan nuoria Vaalan kunnan kesätyömahdollisuuksista. Ollaan mukana tuomassa ohjaus- ja neuvontapalveluita tutuksi.	Hyvinvointiosasto poikkihallinnollisesti	Toteutunut

	Nuoret aikuiset ja alaikäisten nuorten perheet tuntevat käytettävissään olevat etuudet ja tuen muodot		NOP	NOP-verkosto ei ole kokoontunut lainkaan 2023
	Seurakunnan tuet ovat myös helposti löydettäviä		Vaalan seurakunta	
	Taloudelliseen hyvinvointiin liittyvät ohjaus- ja neuvontapalvelut tulevat tutuksi	HOP- hanke	Hyvinvointiosasto NOP verkosto	Toteutunut
Nuoret osaavat hoitaa talousasiansa	Talousneuvontaa etsivältä nuorisotyöntekijältä ja yksilövalmentajalta		Hyvinvointiosasto	Toteutunut

Osallisuus

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Nuori tulee kuulluksi häntä koskevilla asioissa	Nuorten ja päättäjien välinen yhteistyö kehittyi.	Tuodaan nuoria ja päättäjiä yhteen eri tavoin.	Hyvinvointiosasto	Nuorisoneuvoston edustaja ollut päätöksentekokelemissä, päättäjien ja nuorten yhteisiä tapahtumia ollut
	Järjestetään nuorten ja päättäjien välisiä demokatiapäiviä, joissa tutustutaan ja madalletaan kynnystä osallistumiseen.	etsivä aktivoi osaltaan omia asiakkaitaan vaikuttamaan		Toteutunut
	Nuoret motivoituvat vaikuttamiseen	HOP-hankkeessa kehittäjäasiakaskoulutusta ja kehittämisryhmä, joiden toimintaa osallistetaan.		
Nuori on tärkeä osa yhteisöä	Yhteisöllisyyttä edistetään koululuokissa esim.	Yhteisöllisyyden edistämistä ryhmäytymispäivissä, erilaisissa	Hyvinvointiosasto	Toteutunut

	ryhmyttämisillä	<p>tapahtumissa. Kannustetaan nuoria tekemään töitä yhteisen päämäärän eteen.</p> <p>Liikuntapalvelut on mukana järjestämässä ryhmäytymis- ja hyvinvointipäivää koululaisille.</p> <p>Nuorisopalvelut tarjoavat toiminnallisia ryhmäytymispäiviä ainakin seiskaluokkalaisille.</p> <p>Ryhmytymistä järjestetään luokanopettajan tai luokanvalvojan pyytäessä kuraattorin toimesta ja yhteistyössä esim etsivän nuorisotyön kanssa.</p> <p>Ryhmytyminen järjestetään ainakin 7. luokalle.</p>	<p>Sivistysosasto</p> <p>Koulukuraattori</p>	
	Säännölliset luokanvalvojan tunnit edistävät osallisuutta ja yhteisöllisyyttä	Luokanvalvojan tunnit ovat säännöllisesti perjantaisin	Sivistysosasto	
	Nuorisoneuvoston toiminta on aktiivista	Nuorisoneuvosto toimii aktiivisesti ja on linkki nuorten ja päättäjien välillä.	Hyvinvointiosasto	Toteutunut
	Nuoret osallistetaan nuorisotilatoiminnan ja nuorten työpajatoiminnan suunnitteluun		Hyvinvointiosasto	Nuoria kuultu nuorisotilatoimintaan liittyen aktiivisesti, työpajatoiminta päättynyt 08/23
	Yhdistysten toiminnan esittelyä nuorille		Hyvinvointiosasto, yhdistykset	

Työikäinen saa tarvitsemansa tuen ja avun mielekkääseen arkeen ja elämään sekä tuntee kuuluvansa osaksi yhteisöä.

Kasvu, oppiminen ja kasvuyhteisö

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Työikäisellä on monipuolisia mahdollisuuksia aikuisiällä oppimiseen	Etäkurssitoiminnan kehittäminen kansalaisopistossa.	Kansalaisopisto on huomioinut nämä kurssisuunnitelmissaan.	Kansalaisopisto	Toteutunut
	Kulttuuri- ja kotiseututietoisuuden vahvistaminen osaksi kansalaisopiston toimintaa	Kansalaisopisto on huomioinut nämä kurssisuunnitelmissaan.	Kansalaisopisto	Toteutunut
	Etäopiskelumahdollisuuksien kartoittaminen ja näkyväksi tekeminen.	Etäopiskelumahdollisuuksien näkyväksi tekeminen eri osastojen yhteistyönä: hallinto-, sivistys-, ja hyvinvointi- siirretään nettisivuille/hyvinvointiosasto	Työikäiset verkosto	Verkosto ei ole kokoontunut 2023
	Oppimisvaikeuksiin on saatavilla tukea eri palvelualueilta.	HOP-hankkeessa on syytä pohtia myös oppimisvaikeuksien vaikutusta työn ja koulutuksen ulkopuolelle jäämiseen.	Hyvinvointiosasto	HOP-hankkeen työntekijä aloittanut loppuvuonna 23, kehitystyö jatkuu -24. Työllisyysshanke (Työpaikkoja yhteistyöllä Vaalssa) aloittanut hallinto-osastolla ja kuuluu ennemmin ko. hankkeen sisältöön.
Kodin ja koulun yhteistyötä edistetään	Kodin ja koulun yhteistyötä edistetään oppilashuoltosuunnitelmien mukaisesti (varhaiskasvatus, yhtenäiskoulu, lukio)		Sivistysosasto	Toteutunut

Ihmissuhteet ja elämänmuutokset

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Työikäinen saa tarvittaessa tukea vanhemmuuteen.	Vanhemmuuden tuen toiminnot ja palvelut on koottu ja tukevat vanhempia kasvatuksessa. Vanhempainkoulut kattavat myös murrosikäisten vanhemmat.	Toimintojen ja palvelujen näkyvyyttä edistetään tuen polkujen kautta, yhteistyö POPDigiHoitotakuu hankkeen monialaisen hyte-palvelutarjottimen kehitystyön kanssa	Hyvinvointiosasto	HOP-hanke tekee yhteistyötä ko. hankkeen kanssa
Työikäisen ei tarvitse tuntea yksinäisyyttä	VERTY-hankkeen toimintojen kautta työttömällä ja työttömyysuhan alla olevilla on mahdollisuus tutustua uusiin ihmisiin, saada uusia ystäviä ja vertaistukea tilanteeseensa.		Hallinto-osasto	VERTY-hanke päättynyt 06/23
	Työikäisen on mahdollisuus osallistua kohtaamispaikkatoimintaan sekä saada vertaistukea ja tulla kuulluksi elämäntilanteessaan.	Hyvinvointiosasto: Myös työttömät sekä muut työikäiset voivat osallistua kaikenikäisten Olohuonetoimintaan mahdollisuuksiensa mukaan. Vaalan Kehitysvammaisten Tuki r.y.:n kahvilatoiminta ja vertaistuki-illat/rinki-illat.	Hyvinvointiosasto Vaalan Kehitysvammaisten Tuki ry	
Elämänmuutoksissa ja kriiseissä palveluohjaus, tuki ja auttaminen on toimivaa	Avioeron ja muissa elämänkriiseissä avun ja tuen muodot ovat helposti löydettäviä.	alle 29-vuotiaita auttaa etsivä nuorisotyö. Ohjataan avun ja tuen saannissa sekä autetaan esim. hakemusten täytössä	Hyvinvointiosasto	
	Ylisukupolvisen syrjäytymiskiirteen katkaisuun on kehitetty toimintamalleja.	alle 29-vuotiaita auttaa etsivä nuorisotyö. HOP-hankkeessa kehitetään	Hyvinvointiosasto	Työ alkanut HOP-hankkeessa ja jatkuu vuonna 2024

		toimintamalleja.		
	Kaikessa toiminnassa edistetään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoisuutta eikä ns. leima vaikuta palveluiden tai toimintojen saavutettavuuteen ja jokainen ihminen on arvokas omana itsenään.	Yhdenvertaisuussuunnitelma laadimiseksi aloitetaan työskentely, johon HOP-hanke osallistuu.	Hyvinvointiosasto	HOP-hanke aloittaa suunnitelman laatimisen 2024

Työ ja toiminta

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Vaikeasti työllistyvien tukeminen työelämään pääsyssä	Työvalmentajat valmennuspajalla ja teknisellä osastolla, tuetun työllistämisen poikkihallinnollisen toimintamallin jatkuvuuden turvaaminen.	Teknisellä osastolla jatketaan "seinättömän työpajan" mallia. Teknisellä osastolla on työvalmentaja sekä palkkatuella palkattu työnohjaaja, joka mahdollistaa osatyökykyisten työllistymistä.	Hallinto-osasto Tekninen osasto	Toteutunut
	Palkkatukityöllistettyjen työmahdollisuuksien kehittäminen kunnassa.	"Seinättömän työpajan" kehittäminen myös muiden osastojen kanssa?	Hallinto-osasto, muut osasto	Toteutunut
	Työllistämisen kuntalisän laajentaminen koskien myös yrityksiä, jolloin työttömällä on aikaisempaa parempi mahdollisuus päästä yksityiselle sektorille palkkatuettuun työhön.	Yrityksille (2) on jo vuonna 2022 maksettu kuntalisää, joista toinen yritys palkkasi työntekijän palkkatukityön jälkeen. Jatketaan kokeilua 2023	Hallinto-osasto	Toteutunut

	VERTY-hankkeen toimenpiteet: työ- ja toimintakyvyn parantamiseen tähtäävät toimenpiteet, yhdistysyhteistyön syventäminen ja löytää uusia mahdollisuuksia verkostoitua.		Hallinto-osasto	Verty-hanke päättyi 06/23
	Sivukyliä työllisyyden edistämiseen liittyvän yhteistyön kehittäminen toimijoiden kanssa.	Uusia yhdistyksiä tarvittaisiin sivukyliä työllistämiseen!	Hallinto-osasto	Sivukylille oltu aiheesta yhteyksissä.
	Vajaatyökykyisten ja osatyökykyisten työllisyyden edistäminen	Etsivässä nuorisotyössä kohdataan alle 29-vuotiaita nuoria, jotka tarvitsevat tukea arjessaan ja tulevaisuuden näkymiä. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille (Nuorisolaki 1285/2016).	Hyvinvointiosasto Hallinto-osasto	Toteutunut
	Työllisyyspalveluiden tulevaisuuden selvittely valtakunnallisten uudistusten yhteydessä.	Työttömien työnhakijoiden ohjaaminen oikean palvelun piiriin yhteistyössä	Hallinto-osasto	Toteutunut, Työpaikkoja yhteistyöllä Vaalassa -hanke alkanut

		TE-toimiston kanssa sekä kunnan työllisyyspalveluiden kanssa. Kunta on osallistunut aktiivisesti te2024 uudistuksen valmisteluun. Hankkeistetaan työllisyyden edistämisen ja palvelujen kehittämistä.		Toteutunut Toteutunut, Työpaikkoja yhteistyöllä Vaalassa – hanke on alkanut syksyllä 2023
Ohjaamotoiminnan kehittäminen	Yhdistysten ja yritysten työllistämisen tukeminen, edistäminen ja jatkuvuuden turvaaminen. Yhteistyön kehittäminen kunnan, yritysten ja yhdistysten kanssa.	Uusia yhdistyksiä tarvittaisiin sivukylien työllistämiseen! Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry: kesätyöntekijä museolle, jos löytyy halukas nuori. Hankkeistetaan työllisyyden edistämisen ja palvelujen kehittämistä.	Hallinto-osasto	Kohtaamo-toimintaa kehitetty (ei ohjaamotoimintaa).

Asuminen, elinympäristö ja turvallisuus

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Työikäisellä on mahdollisuus	Toteutetaan suunnitellusti	Liikenneturvallisuustyöryhmä yhdessä	Liikenneturvallisuustyöryhmä	Toteutunut

vastuulliseen ja turvalliseen liikkumiseen liikenneturvallisuustyön kautta.	liikenneympäristön parantamista.	sopii toimenpiteistä		
	Kuntakeskuksen viihtyisyyden lisääminen.		Tekninen osasto	
Työikäinen voi elää ja asua ympäristössä, jossa kulttuuri ja taide ovat läsnä arjessa.	Kansalaisopiston näyttelyt	Mahdollistetaan yhteisnäyttelyiden järjestäminen.	Kansalaisopisto	Toteutunut
	Työikäisellä on mahdollisuus saada taidettaan näkyville vaihtuvissa näyttelyissä esimerkiksi kirjastolla tai muissa näyttelytiloissa.		Hyvinvointiosasto	
	Käsillä tehdyt, musiikki- sekä kirjoitettu taide tulevat osaksi kuntakuvaa matalalla kynnyksellä.			
Laadukkaat ulkoilu- ja luontoliikunta-alueet edistävät työikäisen luovuutta, terveyttä ja hyvinvointia sekä ovat turvallisia.	VERTYn ja yhdistysten toimintojen kautta työttömät ja työttömyysuhan alla olevat tutustuvat luontoon ja retkeilyreitistöihin.	Talvella mahdollisuuksien mukaan talvinen ulkoiluretki luontoon(Rokua) tms...	Hallinto-osasto	Toteutunut
	Retkeily- ja luontoreittejä kunnostetaan.	Kehitetään ja tehdään retkeily- ja luontoreitit näkyviksi asiakkaille. Kehitetään Vaalan liikkumisympäristöjä.	Tekninen osasto, hyvinvointiosasto	Toteutunut
	Luonnon hyvinvointia lisäävät vaikutukset tulevat osaksi kaikkien kuntalaisten hyvinvoinnin edistämistä.	etsivässä nuorisotyössä huomioidaan luonnon hyvinvointia lisäävä vaikutus: käydään nuoren kanssa retkillä, leirillä, ulkoilemassa. Säräisniemen Museo- ja	Hallinto-osasto Hyvinvointiosasto	Toteutunut

		Kotiseutuyhdistys ry ja Vaalan Kehitysvammaisten Tuki r.y.: järjestetyt luontoretket (yleensä lähialueille huomioiden kulttuurikohteet).		
Asuntopoliittinen strategia tukee työikäisen asunnon saantia	Asuntopoliittinen strategia huomioi asunnottomuuden, sosiaalisesti tuetun sekä erityisryhmien asumisen. Asuntopoliittisessa strategiassa päämääränä on tarjota asukkaille riittävän terveellinen, turvallinen ja viihtyisä asuminen, jossa tarjotaan laadukkaita, eri elämäntilanteet ja muutokset huomioivia vuokra-asuntoja.	Tarjotaan riittävästi sisäilmaltaan terveellisiä vuokra-asuntoja kaikenikäisille ja erityisesti sivukylien ikäihmisille, lähelle palveluja.	Työikäiset verkosto Vaalan Niska Oy	Työikäisten verkosto ei ole kokoontunut Uudiskohde rakentumassa, jossa yksi taloita allergiatalo ja muutenkin sisäilma-asiat huomioitu

Vapaa-aika

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Työikäisellä on mahdollisuus mielekkääseen vapaa-aikaan ja monipuoliseen harrastamiseen.	Harrastusmahdollisuudet on tehty näkyväksi nettisivuille		Hyvinvointiosasto ja viestinnän asiantuntija	Ei ole nettisivuilla, työ jatkuu
	Erilaisia sähköisiä palveluita kehitetään	etsivän asiakkailla oma discord-ryhmä Vaalan kehitysvammaisten Tuki r.y.:n nettikahvilatoiminta.	Hyvinvointiosasto Vaalan kehitysvammaisten Tuki r.y.	

<p>Matalan kynnyksen etäliikuntapalveluita kehitetään</p>	<p>Kehitetään matalan kynnyksen etäliikuntapalveluja esim. tekemällä ilmaisia ladattavia kunto-ohjelmia kuntalaisille.</p> <p>Etäliikuntapalveluita viedään digiyhteydellä koteihin, palveluasuntoihin, laitoksiin. Digiyhteyksissä avustetaan, opetetaan niiden käyttöä.</p>	<p>Hyvinvointiosasto</p>	<p>Ei ole toteutunut</p>
<p>Vesiliikunnan monipuolisten mahdollisuuksien kehittäminen esim. Oulujärvellä</p>	<p>Kehitetään vesiliikunta mahdollisuuksia ja tarjotaan mm. lajikokeiluja eri liikuntalajeista.</p> <p>Oulujärven melojat järjestää melonnan peruskurssin ja tarvittaessa 1-2 ABC-kurssia sekä viikkomelonnat kerran viikossa kesä-elokuussa ja yhteisiä retkiä kysynnän mukaan. Lisäksi järjestetään Saharannassa lapsille ja nuorille melontatapahtuma.</p>	<p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Oulujärven Melojat</p>	<p>Kunta tarjonnut mahdollisuutta lajikokeiluihin (esim. melontaan)</p>
<p>Kylätalojen ja kunnan harrastetilojen toiminnan kehittäminen monipuolistamaan sivukylien ja kuntakeskuksen (Esim. Urheilutalo) harrastusmahdollisuuksia</p>			
<p>Ulkokuntosalin hyvän tuulen puiston toteuttaminen</p>	<p>Kehitetään omaehtoisia liikkumismahdollisuuksia mm. hyvän tuulen puisto</p>	<p>Hyvinvointiosasto</p>	<p>Saharannan kehittämishanke työn alla</p>

		vastaamaan matalan kynnyksen liikkujien tarpeita.		
Työkäinen voi nauttia omasta, itselleni tärkeästä kulttuurista.	Erilaiset kulttuuritapahtumat tukevat työkäisen hyvinvointia musiikki, teatteri, taide, ilmaisutaito	Selvitellään Kaiku-kortin tapaista palvelua vähävaraisille? Mahdollistetaan maksullisiin tapahtumiin osallistuminen myös niille, joilla ei ole oikeasti varaa.	Hyvinvointiosasto, mahdollisesti taloudellisen hyvinvoinnin ja osallisuuden hanke	HOP-hankkeen työntekijä aloittanut 08/23, selvitystyötä aloiteltu.
	Kansalaisopiston kulttuuriin liittyvien kurssien edistäminen	Kurssitarjonta pidetään monipuolisena.	Kansalaisopisto	Toteutunut
	Yhdistysten kulttuuritoiminnan tukeminen	Hyvinvointiosasto tukee avustamalla	Hyvinvointiosasto Yhdistykset	Kohdeavustukset ja toiminta-avustukset
	Kotiseututietoisuuden ja kulttuurin lisääminen	Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry: Kotiseutumuseo auki kesäisin ja järjestetään kulttuuriretkiä ja maisemaretkiä yleensä syksyisin. Myös kulttuuritapahtumien järjestäminen, esim. lausuntaryhmän esitys, joka sisältää myös musiikkia.	Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys	

Fyysinen terveys, mielen hyvinvointi ja itsensä toteuttaminen

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Työkäisen fyysiseen terveyteen ja mielen hyvinvointiin liittyvät huolet tunnistetaan riittävän varhain.	Hyvän mielen kunta hankkeen kanssa yhteistyössä kehitetyt toimintamallit otetaan käyttöön.		Hyvinvointiosasto	
	Mielenterveysosaamista lisätään poikkihallinnollisesti	Koulutukset	Hyvinvointiosasto	Ei ole toteutunut vuonna 2023
Mielen hyvinvointia tukevat toiminnot ja palvelut ovat helposti	Vertaistukiryhmätoiminnan kehittäminen tukemaan mielenterveyskuntoutuksessa.			

saavutettavia.	Aikuisen tuen polku tekee toiminnot ja palvelut näkyväksi.		Hyvinvointiosasto, viestinnän asiantuntija	Ei ole toteutunut 2023
Työkäiset osaavat pitää huolta omasta fyysisestä ja psyykkisestä hyvinvoinnistaan.	Monialainen, eri toimijoiden välinen yhteistyö ennaltaehkäisyssä ja matala kynnyksen palveluiden saatavuuden parantamisessa huomioidaan hyvinvointialueuudistuksessa	HOP-hankkeessa kootaan monialainen kehittäjäryhmä, joka voi toiminnallaan edistää yhdyspintatoimintaa Hyvinvointialueelle.	Työkäiset verkosto	Verkosto ei ole kokoontunut vuonna 2023

Elintavat ja terveystyöt

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Työkäisellä on mahdollisuus edistää monipuolisesti terveellisiä elintapojaan.	Elintapaohjauksen asiakasprosessin kehittäminen: puheeksi ottaminen, asiakaslähtöinen suunnitelma, muutoksen seuranta ja tuki, järjestelmällinen kirjaaminen asiakastietojärjestelmiin sekä moniammatillinen tiimityö.	HOP-hankkeen asiakkaita voisi kiinnostaa elintapaohjaus ja heitä ohjataan tarpeen mukaan prosessiin. Elintapaohjausta ja puheeksi ottoa toteutetaan eri toimintojen yhteydessä.	Hyvinvointiosasto	Elintapaohjauksen yhteyshenkilöä ei ole ollut Pohteelle vuonna 2023
	Elintapaohjauksen palvelutarjotin kootusti nettisivuille.	Yhteistyö POPDigiHoitotakuu hankkeen kanssa (hyvinvointialue9)	Hyvinvointiosasto	HOP-hanke tehnyt yhteistyötä
	Sairauksien ennaltaehkäisyyn liittyvä yhdyspintatyö on suunnitelmallista hyvinvointialueen ja kunnan yhteistyötä (esimerkiksi ryhmämuotinen elintapaohjaus, Tulppa- ryhmätoiminta)		Hyvinvointiosasto	Pohteen toiminta alkanut 2023, yhdyspintatoimijat etsinnässä
	Kehitetään terveellisen ruoan valmistamiseen liittyviä kurseja/ kerhoja kuntakeskuksessa ja sivukylillä. Perinneruokakurseja.	Järjestetään ja kehitetään ryhmämuotoista elintapaohjausta mm. järjestämällä ruokaryhmiä	Hyvinvointiosasto	

		kuntalaisille, jossa lisätään kuntalaisten terveystietoisuutta.		
	Vertaistervarit hankkeen ja muiden hankkeiden kanssa yhteistyössä kehitetään elintapaohjausta ja terveellistä ravitsemusta.	Hanke päättyy Vaalassa vuoden 2022 lopussa.		
	Liikunnallisen elämäntavan edistäminen osana kylätalojen ja kunnan harrastetilojen toiminnan kehittämistä.	Edistetään kuntalaisten positiivista liikuntakäyttäytymistä mm. tarjoamalla palveluja ja mahdollisuuksia omaehtoiseen ja ohjattuun liikkumiseen.	Hyvinvointiosasto	Toteutunut
	Etäliikuntamahdollisuuksien kehittäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.	Kehitetään etäliikunta mahdollisuuksia mm. järjestämällä etäliikuntatuokioita ja lisätään omaehtoista liikkumista esim. lihaskunto-ohjelmilla.	Hyvinvointiosasto	Ei ole toteutunut
	Ehkäisevän päihdetyön ohjelman toimenpiteiden toteuttaminen.	Ohjelmaa toteutetaan myös etsivässä nuorisotyössä alle 29-vuotaiden kanssa.	Työkäiset verkosto	Etsivä nuorisotyöntekijä toteuttenut

Taloudellinen toimeentulo

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Sosioekonominen asema ei määritä työikäisen mahdollisuuksia	Köyhyys ilmiönä tulee tutuksi: periytyminen, matala koulutustaso, työmarkkinoilta putoaminen, terveydelliset ongelmat köyhyyteen liittyen, yksinhuoltajuus.	HOP-hanke tuo tutuksi ilmiötä köyhyyteen liittyen. Viestitään positiivisesti olemassa olevista palveluista ihmisille.	Hyvinvointiosasto	Toteutunut

	Toimintamalleja taloudellisen hyvinvoinnin edistämiseksi kootaan.	HOP-hankkeen kautta saadaan koulutusta toimintamalleista, joilla taloudellisen hyvinvointia edistetään.	Hyvinvointiosasto	Aloitettu työskentely
	Kirjastopalveluiden näkyväksi tekeminen esimerkiksi liikuntavälinelainausta	Kehitetään liikuntavälinelainaamoja ja tehostetaan markkinointia.	Hyvinvointiosasto	Toteutunut
Työikäiset saavat tukea taloudellisissa huolissa ja ongelmissa	Aikuisen tuen polku tekee näkyväksi käytettävissä olevat tukimuodot ja etuudet. Maksuttomien toimintojen näkyväksi tekeminen!		Hyvinvointiosasto, viestinnän asiantuntija	Ei ole toteutunut
	Oulunkaaren ja hyvinvointialueen palveluohjauksen ja seudullisen palveluohjauksen numeron näkyväksi tekeminen.			Pohde aloittanut 2023
	Asuntopoliittinen strategia tukee heikommassa taloudellisessa tilanteessa olevia. Sosiaalisesti tuettu asuminen.		Vaalan Niska Oy	Eri hintaisia vuokra-asuntoja tarjolla, asuntokannan uudistus menossa Varsinaista asuntopoliittista strategiaa ei ole luotu.
Työikäiset osaavat hoitaa talousasiansa	Työikäisen digitaalisten valmiuksien kehittäminen ja tukeminen.	Ohjausta ja neuvontaa digi-asioissa annetaan. Palveluiden käyttöön kannustetaan ja rohkaistaan.	Hyvinvointiosasto	Kirjastolla digineuvonta
	Kunnan yhteispalvelupisteen markkinointi. Kelan etäneuvonnasta tiedottaminen.	Etäneuvonta mahdollisuuksia tuodaan esille ja niistä tiedotetaan.	Työikäiset verkosto	HOP- hanke tehnyt videon, julkaistu 2024

Osallisuus

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
---------	--------------	---------------------	------------	------------------

Työikäinen kokee halutessaan kuuluvansa osaksi yhteisöä.	Osallisuusindikaattori ja osallisuuskysely otetaan käyttöön.	HOP-hankkeessa osallisuusindikaattorin kokeillaan osallisuuden kokemuksen muutoksen näkyväksi tekemiseen.	Hyvinvointiosasto, hanke	Kyselyn luonti aloitettu ja toteutus 2024
	Työikäinen tulee kuulluksi kunnan eri palvelualueilla ja pystyy vaikuttamaan palveluihin.			
	Kehittäjäasiakastoiminta on osa kunnan, Oulunkaaren ja tulevan hyvinvointialueen palveluiden kehittämistä.	HOP-hankkeessa kehittäjäasiakkaita kutsutaan mukaan toteuttamaan hanketta ja hankkeen kehittämisteemoja perustettavaan kehittäjäryhmään.	Hallinto-osasto Hyvinvointiosasto	Toteutunut ja jatkuu edelleen
	Kehittäjäasiakastoiminta juurtuu osaksi palveluiden kehittämistä. Kehittäjäasiakasvalmennusta kehitetään sekä kehittäjäasiakastoiminta laajennetaan kattamaan koko ikäryhmää.	HOP-hankkeen kautta saadaan kehittäjäasiakasvalmennusta.	Hyvinvointiosasto	Toteutunut ja valmennukset toteutetaan vuonna 2024
	Työikäisten osallisuutta edistetään osana yhdistysten yhteisöllistä toimintaa. Esimerkiksi tapahtumien järjestäminen tai vertaistukitoiminta.	Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys: retket. Vaalan Kehitysvammaisten Tuki r.y.: retket, kahvilatoiminta ja vertaistuki-illat.	Työikäiset verkosto	Verkosto ei ole kokoontunut 2023
	Yhdistysten välistä yhteistyötä edistetään yhteisöllisyyden edistämiseksi.	Yhdistysten ja järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä jatketaan aktiivisesti. Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry ja Vaalan Kehitysvammaisten Tuki r.y.: mukana tässä resurssien puitteissa.	Työikäiset verkosto Säräisniemen Museo- ja Kotiseutuyhdistys ry Vaalan Kehitysvammaisten Tuki r.y.	Verkosto ei ole kokoontunut 2023

Ikäihminen on arvokas osa yhteisöä, hänellä on mielekäs arki ja elämä.

Kasvu, oppiminen, kasvuyhteisö

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Ikäihmisellä on monipuolisia mahdollisuuksia osallistua yhdistysten toimintaan.	Vaalalaisten eläkeläis- ja erityisjärjestöjen toiminta säilyy virkeänä ja monipuolisena.	Yhteistyötä eläkeläis- ja erityisjärjestöjen kanssa tehdään edelleen aktiivisesti sekä tuetaan heidän toimintaa, jotta se pysyy edelleenkin virkeänä ja monipuolisena esim. kerhot sivukyliä yhdistysten kanssa yhteistyössä, perinnepäivät, puhelinringit Sydänyhdistys ry järjestää sydän tapahtuman syksyn aikana.	Hyvinvointiosasto	Toteutunut: Yhteistyötä Eläkeliiton kanssa tehty ja tehdään. Tuettu toimintaa sivukylillä. Olohuonekerhoja pidetty yhdessä yhdistysten kanssa. Järjestetty yhdessä yhdistysten kanssa tapahtumia ja perinnepäivät Lamminahossa. Yksinäisyyttä vähentämässä ollut esim. Puhelinrinki sivukylillä.
	Kunta tarjoaa maksuttomat tilat yhdistystoimijoille kuntakeskuksessa, mutta mahdollisuuksien mukaan myös sivukylillä.	Kehitetään myös järjestöjen yhteistyötä / Säräisniemen malli, jossa neljä yhdistystä vuorottelee viikottaisen tapahtuman järjestämisessä. Aiomme jatkaa myös ensi vuonna, mikäli Säräisniemen koulun tilat pysyvät käytössämme tai meille osoitetaan uudet tilat. Kunta tarjoaa yhdistyksille liikuntatilat käyttöön ilmaiseksi	Säräisniemen Kyläyhdistys Hyvinvointiosasto KOY Vaalan Niska	Toteutunut Säräisniemellä siihen saakka kun koulu oli toiminnassa. Jatkuu uusissa tiloissa 2024 Kunnan tarjoamaa tilaa

	<p>kuntakeskuksessa sekä sivukylillä.</p> <p>KOY Vaalan Niska ja Vaalan kunta yhdessä järjestävät kokoontumistiloja Vaalan keskustassa yhdistysten toimintoja varten.</p> <p>Sivukylien asukkaille/yhdistystoimijoille turvataan/järjestetään/mahdollistetaan tilat kerhoille, harrastuksiin, kansalaisopiston toimintaan yms.</p>		<p>alatalolla useille yhdistyksille.</p> <p>Vaalan Niskalla ei ole yhdistyksille suunnattuja tiloja.</p>
Kunta tukee yhdistysten toimintojen näkyväksi tekemistä sekä markkinointia	<p>Resurssien mukaan annetaan omaa osaamista avuksi yhdistysten markkinoinnin tukemisessa</p> <p>yhteiset mainonnat, infotaulut joihin voidaan yhdistää myös yhdistysinfo.</p>	<p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Yhdistykset</p>	
Sähköiset infotaulut otetaan käyttöön			
Toimijat tutuksi-tapahtumia tai vastaavia yhdistysten tunnetuksi tekemiseksi	<p>Vanhus- ja vammaisneuvosto yhdessä hyvinvointisuunnittelijan kanssa järjestää tilaisuuden, jossa esitellään yhdistyksiä</p> <p>Seurakunta voisi olla tässä mukana.</p> <p>Vanhus- ja vammaisneuvoston esitys on, että kunnan nettisivuilla olevaa toimintakalenteria kehitetään – yhdistysten olisi hyvä päästä itse</p>	<p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Yhdistykset</p> <p>Seurakunta</p> <p>Viestinnän asiantuntija</p>	<p>Hyvinvointisuunnittelija ei ole ollut mukana vanhus- ja vammaisneuvoston kokouksissa enää vuonna 2023.</p> <p>Yhdistyksien toimintaa tehtiin tutuksi tapahtumassa Alatalolla.</p>

		päivittämään tietoja kalenteriin		
	Kunnan tilojen monipuolinen hyödyntäminen yhdistysten toiminnoissa esim. Ruokakurssit	KOY Vaalan Niska ja Vaalan kunta yhdessä järjestävät kokoontumistiloja Vaalan keskustassa yhdistysten toimintoja varten Koulun tiloja on soveltuvin osin käytössä.	KOY Vaalan Niska Sivistysosasto	Vaalan Niskalla ei ole ollut tarjota yhteisiä tiloja
Kansalaisopiston tarjonta vastaa ikäihmisten harrastus- ja oppimisen tarpeisiin.	Kansalaisopiston kursseja järjestetään myös sivukylillä. Etäkurssitoimintaa kehitetään sekä selvitetään uusia toimintamalleja kurssien toteuttamiseen sivukylillä.	Kansalaisopisto on erittäin tärkeä toimija kaikenlaisen kulttuuritoiminnan mahdollistajana. Tarjonta on kiitettävän runsas. Sivukylillä pitäisi kehitellä uusia toimintatapoja mm. etäkurssi toimintaan, striimaukset esim. liikunnan ohjauksessa? Laitteistojen hankinta kylille, käyttöopastus tarpeen. Kansalaisopisto on ottanut tämän huomioon kurssisuunnitelmissa.	Sivistysosasto Hyvinvointiosasto Yhdistykset	Kansalaisopiston kursseja järjestettiin myös sivukylillä ikäihmisten pyynnöstä tarpeiden mukaan.
	Kulttuuri- ja kotiseututietoisuuden vahvistaminen osaksi kansalaisopiston toimintaa			
	Yhdistysten ja kansalaisopiston toiminnassa täytyy paremmin ottaa huomioon ne ikäihmiset, joiden liikkuminen palveluiden ääreen on rajoittunutta. Palveluita ja toimintaa tulisi tarjota myös kotiin esimerkiksi netin	Liikuntapalveluiden piiriin osallistumista mahdollistetaan teknologian avulla ja näin ollen saavutetaan palveluiden ääreen tavoittamattomat ikääntyvät esim. sivukyliltä. Liikuntapalvelu voidaan	Hyvinvointiosasto	

	välityksellä.	<p>mahdollistaa myös esimerkiksi viemällä etäliikuntatuokioon tarvittavat välineet kylätaloille, joista liikuntapalveluihin voisi osallistua. Tällä lisättäisiin myös yhteisöllisyyttä asiakkaiden keskuudessa.</p> <p>Palvelujen tarjoaminen kotiin netin välityksellä. Steematut luennot, koulutukset, tilaisuudet. Digiopastusta tähän.</p>		<p>Streemattuja luentoja järjestetty esim. Muistiliiton toimesta.</p> <p>Digiopastusta ikäihmisille järjestetty kirjastolla ja Vanulla.</p> <p>Teemaviikoilla järjestetty luentoja esim. EPT viikko.</p>
--	---------------	--	--	--

Ihmissuhteet ja elämänmuutokset

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Ikäihmisen ei tarvitse tuntea yksinäisyyttä.	Kunnan ja yhdistysten yhteistä kiertävää Olohuone-toimintaa kehitetään ja jalkautetaan erityisesti sivukylille. Olohuoneella on viikoittainen kokoontumispaikka uusissa nuorisotiloissa ja lisäksi olohuone kokoontuu säännöllisesti myös sivukylillä (yhteistyössä sivukylillä toimivien yhdistysten kanssa).	<p>Olemme ottaneet haasteen vastaan ja aloittaneet avoimet olohuoneet.</p> <p>OLOHUONE kerho on jalkautettu sivukylille ja kokoontuu jo Vaalan kylällä nuokkarilla, Nuujualla Asemalla, Säräisniemellä koululla ja Veneheitossa Vastuksen talolla aloitetaan syksyllä 2022.</p> <p>Olohuone toimintaa kehitetään edelleen monipuolisemmaksi. Yhteistyö on voimaa!</p>	<p>Säräisniemen Kyläyhdistys</p> <p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Eläkeliiton Vaalan yhdistys</p> <p>Muut yhdistykset</p>	<p>Toteutunut:</p> <p>Kaikille avoimet matalan kynnyksen OLOHUONE kerhot toimineen viidellä sivukylällä. Tilojen puute ollut esteenä järjestämisen muilla kylillä.</p> <p>Toiminta on ollut monipuolista, toiminnallista sekä kädentaitoja vahvistavaa</p>

				sekä muistia tukevaa. Asiantuntijoita saatu vierailulle sekä yksityisiä palvelun tarjoajia esitellyt toimintaansa.
	Puhelinrinkeihin saadaan lisää vapaaehtoisia ohjaajia ja siten rinkien määrä lisääntyy	Toinen puhelin rinki on saatu perustettua ja aloittaa syksyllä 2022 vapaaehtoisen vetäjän toimesta. Puhelinringistä apua yksinäisyyden ehkäisyssä kylällä, jossa ei mahdollisuutta kerhotoiminnalle.	Hyvinvointiosasto	Kaksi puhelinrinkiä oli toiminnassa vuonna 2023. Vuoden loppuun mennessä molemmat lopettivat. Toisessa ringissä osallistujat eivät halunneet jatkaa ja toisen osallistujat vähenivät ja vuonna 2024 on tarkoitus aloittaa uusi ryhmä.
	Löytävää seniorityötä kehitetään eteenpäin yhteistyössä muiden ikäihmisten parissa työskentelevien kanssa, kuten kunnan muut palvelut, Oulunkaaren sotepalvelut, tuleva hyvinvointialue, srk, yhdistykset	Seurakunta tekee löytävää seniorityötä. Löytävää seniorityötä on tehty ja kehitetään edelleen yhteistyössä hyvinvointialueen, seurakunnan ym. yhteistyökumppaneiden kanssa.	Vaalan Seurakunta Hyvinvointiosasto	Hyvinvointisuunnittelija kouluttautui etsivään seniorityöhön ja sitä toteutettiin samalla kun kierrettiin sivukylillä Olohuone-kerhoissa. Myös omaiset, naapurit jne ilmoittivat hyvinvointisuunnittelijalle senioreiden palveluiden tarpeista. Pohteen kanssa tehtiin yhteistyötä ikäihmisten palveluissa. Seurakunnan kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä lähinnä ikäihmisten ja kotoutumisen asiakkaiden

	Seurakunnan Kahvikamari ja kerhot Kotikäynnit			parissa
Sukupolvet ylittävä toiminta lievittää ikäihmisen yksinäisyyttä ja edistää ihmissuhteita	Kehitetään omaa kyläluuta- toimintaa, yhdistysten yhteistyötä lisätään			Kyläluutatoiminta ei ole käynnistynyt. Yhdistysten kanssa yhteistyötä on tehty
Ikäihmisellä on mahdollisuus saada apua ja tukea riittävän varhain hyvinvointihuoliinsa.	Huoli-ilmoituksen tekeminen on tuttua ja oikea-aikaista	Asuntoyhtiö voi olla mukana tiedottamassa ja ohjaamassa asiakkaita esimerkiksi tukiyhdistyksen suuntaan. Tarvittavia yhteystietoja voidaan lisätä mm. asukasoppaaseen ja Niskan nettisivulle. Huoli- ilmoitusten tekeminen on jo osa asuntotoimiston palveluprosessia ja henkilökunnalla on niihin olemassa tarvittaessa valmiudet.	KOY Vaalan Niska Hyvinvointialue	Hyvinvointisuunnittelija on vastaanottanut huoli- ilmoituksia ja asioita on viety eteenpäin yhdessä Pohteen ja seurakunnan kanssa
		Lakisääteinen palvelutarpeen arvointi mikäli huoli herää toimintakyvyn alenemisestä	Hyvinvointiosasto	
	Omaishoitajat saavat tarvitsemansa tuen ja vapaan, varahoitajajärjestelmää kehitetään myös osana yhdyspintatyötä	Omaishoitoasioita tärkeä kehittää yhdessä hyvinvointialueen kanssa.	Hyvinvointiosasto Hyvinvointialue Vanhus- ja vammaisneuvosto	Vanhus- ja vammaisneuvosto on ajanut omaishoitajien asioita eteenpäin
Omaishoitajien vertaistukiverkoston	Omaishoitajien verkosto kaipaa	Hyvinvointiosasto	Omaishoitajia on	

	toiminnan elävöittäminen ja kehittäminen, esimerkiksi kohtaamispaikan muodossa	vertaistukea	Hyvinvointialue Vanhus- ja vammaisneuvosto	osallistunut Olohuone-kerhoihin ja näin lisätty heidän jaksamista ja hyvinvointia. Vertaistuki.
	Tukiyhdistysten toiminta nähtäväksi	Asuntoyhtiö voi olla mukana tiedottamassa ja ohjaamassa asiakkaita esimerkiksi tukiyhdistyksen suuntaan. Tarvittavia yhteystietoja voidaan lisätä mm. asukasoppaaseen ja Niskan nettisivulle. Huoli-ilmoitusten tekeminen on jo osa asuntotoimiston palveluprosessia ja henkilökunnalla on niihin olemassa tarvittaessa valmiudet.	KOY Vaalan Niska	
	Sähköisiin infotauluihin tieto esimerkiksi siitä, mihin olla kriisin hetkellä yhteydessä			
Elämänmuutoksissa ja kriiseissä palveluohjaus, tuki ja auttaminen on toimivaa (juuri eläkkeelle jääneet sekä leskeksi jääneet)	Kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyössä kehitetään toimintamalleja esim. eläköitymiseen tai leskeytymiseen liittyviin kriisitilanteisiin	Palveluohjauksen tarkoitus ja numero täytyisi tulla tutuksi	Hyvinvointiosasto Hyvinvointialue	Toteutunut osittain
	Monialaisten vertaisryhmien kehittäminen	Kehitetään kulttuurikaveritoimintaa yhdessä kunnan ja järjestöjen kanssa. Vapaaehtoiset ja vertaiset toimivat kavereina ja saattajina sekä tukihenkilöinä ikääntyvien kulttuuritoimintaan	Hyvinvointiosasto Yhdistykset	Ei ole toteutunut: Kulttuurikaveritoimintaa ei ole saatu vireille. Vapaaehtoisia ei ole saatu tukihenkilöiksi.

		osallistumisessa.		
	Elämänmuutosten yhteydessä otettava huomioon myös ennaltaehkäisevä päihdetyö	Ennaltaehkäisevää päihdetyötä tehdään edelleen aktiivisesti somemainonnalla, tiedottamisella, kampanjoilla, luennoilla sekä tempauksilla	Hyvinvointiosasto	Toteutunut: Ehkäisevää päihdetyötä on tehty some mainonnalla, ilmoittelulla kauppojen kerhotoiltojen seinällä, tapahtumissa, luennoimalla aiheesta. Jatketaan edelleen.

Asuminen, elinympäristö ja turvallisuus

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Ikäihminen pärjää halutessaan kotonaan mahdollisimman pitkään.	Vähävaraisille ikäihmisille tarkoitetun Vaala-setelin käyttöönotto yhteistoiminnassa sosiaalipalvelujen sekä Vaala-setelitoimijoiksi ilmoittautuneiden yritysten ja yhdistysten kanssa.	Vaala-setelin kehittelyä jatketaan	Hyvinvointiosasto	Vaala-seteliä ei saatu otettua käyttöön.
	Ikäihminen saa apua kodin ylläpitotoihin	Kylätalkkaritoiminnan mahdollisuuksien selvittäminen esimerkiksi työllisyshankkeessa. Ikäihmisille asuntoyhtiö ja Vaalan kunta järjestävät ylläpitopalveluita erillisellä sopimuksella. Jos nyt ilman sopimusta pienimuotoisia ylläpitotöitä, esimerkiksi palovarointimien vaihtotyö, pesuhuoneen suihkuverhon kiinnitys, valaisimien asennus jne. on jo tehty, mutta työmäärän kasvaessa tähän	Hallinto-osasto Hyvinvointiosasto KOY Vaalan Niska Hyvinvointiosasto Vanhus- ja vammaisneuvosto Tekninen osasto	

	<p>tarvitaan erillinen sopimus.</p> <p>Ikäihmisille tuodaan tietoa kodin ylläpitoon liittyvistä asioista, palveluiden saatavuudesta, palveluntuottajista, kunnan alueen toimijoista. Ikäihmisille annetaan ohjausta, tietoa, avustetaan tiedon haussa, hakemusten täytössä.</p> <p>Tiedote teiden auraamiseen liittyen. Kotihoidolla ja ambulanssilla voi olla vaikeuksia päästä ikäihmisten kotiin, jos polanne estää pihaan ajon.</p> <p>Kotona asumisen tukemista, sekä mielekästä elämää kotona. Sosiaalisten verkostojen ylläpitäminen lähiverkoston avulla on tärkeä hyvinvointia tukeva asia.</p>	Hyvinvointialue	<p>Toteutunut: Ikäihmisille on tuotu infoa palveluiden tuottajista kunnan alueella sekä avustettu hakemusten täytössä ja tiedon haussa.</p> <p>Ikäihmisille tiedotetaan omien alueiden aurausurakoitsijoista ja kannustetaan ottamaan matalalla kynnyksellä yhteyttä urakoitsijaan sekä välitetään tietoa myös urakoitsijalle</p>
Ikäihminen tietää apuvälinekäytännöt sekä asunnon muutostöihin liittyvät kriteerit ja etuudet	<p>Apuvälinekäytännöt tulevat tutuiksi hoitopalvelujen tuottajilta. Muutostöihin liittyvät vastuut ja veloitteet esitetään asuntoyhtiön</p>	KOY Vaalan Niska Yhdistykset, hyvinvointiosasto	

		<p>vuokrasopimuksissa, vastuunjakotaulukoissa ja asukasoppaassa.</p> <p>Lisättävä tiedotusta ikäihmisten apuvälineiden saannissa ja niiden käytössä. Ikäihmisille viedään tietoa saatavilla olevista apuvälineistä, kodin muutostöistä, mahdollisista niihin liittyvistä kriteereistä esim. kerhoissa ym. tapaamisissa.</p>		<p>Toteutunut. Kerhoissa kerrottu esim. Asunnon muutostöihin liittyvistä asioista</p>
<p>Ikäihmisellä on mahdollisuus vastuulliseen ja turvalliseen liikkumiseen.</p>	<p>Eri kiinteistöjen ja liikkumisväylien esteettömyyttä edistetään ja niitä pidetään hyvässä kunnossa.</p> <p>Luontoliikuntakohteiden esteettömyys:</p>	<p>Uudistuotannossa esteettömyysasiat ovat automaattisesti mukana suunnittelussa. Korjaus- ja muutostöissä esteettömyys sekä toimivuus ikäihmisten kannalta huomioidaan jatkossa suurempien remonttien yhteydessä. Esteettömyys- ja toimivuusasioihin kiinnitetään tarvittaessa huomiota myös huoneistokohtaisesti siten, että asiakkaan tarpeet ja elämisen tavoitteet pystytään ratkaisemaan mahdollisimman</p>	<p>KOY Vaalan Niska</p> <p>Hyvinvointiosasto</p> <p>Tekninen osasto</p>	

	<p>valitaan jokin kohde joka tehdään esteettömäksi</p>	<p>optimaalisesti.</p> <p>Esteettömyyteen kiinnitetään huomiota ja sitä edistetään</p> <p>Liikenneturvallisuustyössä esteettömyyden edistäminen on yksi päämäärä</p> <p>Saharannan uimarannan ja venesataman esteettömyysselvityksen perusteella suunnitellaan tarvittavat toimenpiteet.</p> <p>Hyödynnetään Kainuun liikunnan Reitit tutuiksi - hanketta, jossa tehdään mm. tuote- ja esteettömyyskuvaukset Oulujärvi Leaderin alueella sijaitsevista matalankynnyksen retkeilyreiteistä. Vaalan osalta kohteina Lumman reitti Latvakankaan aarnialue ja Kurikkavaaran reitit</p>		<p>Esteettömyyteen on kiinnitetty huomiota ja toimenpiteet jatkuu</p>
	<p>Ikäihmisten ajoterveyteen liittyvää tietoutta lisätään.</p>	<p>Järjestetään ajoterveyteen liittyviä luentoja sekä</p>	<p>Hyvinvointiosasto</p>	<p>Toteutunut: Ikäihmisten ajoterveysasioita on käyty</p>

		koulutuksia		läpi kerhoissa. Mm. Lääkkeet ja ajokyky
	Kunnan kiinteistöjen toimivuus ikäihmisille /remonteissa huomioidaan ikäihmisten tarpeet	Uudistuotannossa esteettömyysasiat ovat automaattisesti mukana suunnittelussa. Korjaus- ja muutostöissä esteettömyys sekä toimivuus ikäihmisten kannalta huomioidaan jatkossa suurempien remonttien yhteydessä. Esteettömyys- ja toimivuusasioihin kiinnitetään tarvittaessa huomiota myös huoneistokohtaisesti siten, että asiakkaan tarpeet ja elämisen tavoitteet pystytään ratkaisemaan mahdollisimman optimaalisesti.	KOY Vaalan Niska	
Ikäihminen voi elää ja asua ympäristössä, jossa kulttuuri ja taide ovat läsnä arjessa.	Kulttuuritapahtumia tarjotaan esteettöminä, tapahtumien striimaaminen esim. vuodeosastolle, palvelukoteihin jne.	Seurakunta striimaa sunnuntain messut.	Vaalan Seurakunta	
Laadukkaat ulkoilu- ja luontoliikunta alueet edistävät ikäihmisen luovuutta, terveyttä ja hyvinvointia sekä ovat turvallisia	Terapiaeläintoiminnan kehittäminen			

Vapaa-aika

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
---------	--------------	---------------------	------------	------------------

Ikäihmisellä on mahdollisuus mielekkääseen vapaa-aikaan ja monipuoliseen harrastamiseen.	Harrastusmahdollisuudet on tehty näkyväksi myös nettisivuille	<p>Harrastekalenterin kokoaminen</p> <p>Liikuntapalveluiden osalta harrastusmahdollisuudet tehdään näkyväksi nettisivuille.</p> <p>Harrastusmahdollisuuksista voidaan tiedottaa myös asuntotoimiston nettisivuilla sekä asukkaille jaettavissa asumisoppaissa. Asumisopas annetaan aina uudelle vuokralaiselle ja se sisältää asumiseen liittyvää käytännönläheistä ja hyödyllistä tietoa.</p>	<p>Hyvinvointiosasto Viestinnän asiantuntija</p> <p>KOY Vaalan Niska</p>	Asumisoppa on käännetty esim. Ukrainankielelle ja se on jaettu asukkaille sekä löytyy netistä luettavana
	Harrastusmahdollisuuksista viestitään monipuolisesti infotauluilla, ilmoitustauluilla ja lehdessä, perinteinen lehtinen	<p>Liikuntapalveluita markkinoidaan monipuolisesti niin ilmoitustauluilla, infotauluilla kuin perinteisillä paperimainoksillakin.</p> <p>Harrastusmahdollisuuksista voidaan tiedottaa myös asuntotoimiston nettisivuilla sekä asukkaille jaettavissa asumisoppaissa. Asumisopas annetaan aina uudelle vuokralaiselle ja se sisältää asumiseen liittyvää käytännönläheistä ja hyödyllistä tietoa.</p>	<p>Hyvinvointiosasto Viestinnän asiantuntija - kuntalaiskirje, KesäReitti</p> <p>KOY Vaalan Niska</p>	Tapahtumista ym. tiedotetaan kunnan nettisivuilla, somessa, kauppojen ilmoitustauluilla sekä jaettu sivukylille kerhojen yhteydessä
	Kylätalojen ja kunnan harrastetilojen toiminnan kehittäminen monipuolistamaan sivukylien ja kuntakeskuksen (Esim. Urheilutalo)			Hyvinvointiosasto, liikunnanohjaaja

	harrastusmahdollisuuksia			
	Ulkokuntosalin hyvän tuulen puiston toteuttaminen	Eri ikäryhmien osallistaminen suunnitteluun. hyvän tuulen puiston kehittäminen ja koulun liikunta-alueen uudistaminen (piha) sekä urheilukentän kunnossa pitäminen. Hyvän tuulen puisto. Penkkejä ja tuoleja tiettyihin paikkoihin. Tehtäisiin talven aikana ja paikoilleen keväällä. Takatietä saharannantien varteen penkkejä, Saharantaan satamaan puiden katveeseen	Hyvinvointiosasto Vanhus- ja vammaisneuvosto	
	Yhteistyössä järjestetään säännöllisesti Olohuonetoimintaa	Olohuonetoimintaa järjestetään yhdessä ja säännöllisesti	Hyvinvointiosasto	Toteutunut
	Hyvän korkuisia ja helposti saavutettavia penkkejä ympäristöön, joissa voi levähtää kävelylenkin varrella	Mahdollisimman huonosti rikottavia penkkejä ja pöytiä, levähdyspisteet tarpeen. Varmistettava siisteys	Hyvinvointiosasto Tekninen osasto	Toteutunut: Esim. Ikäihmisten toiveista tullut PuuC saatu hiihtomajan maastoon
Ikäihminen voi nauttia omasta, itselleen tärkeästä kulttuurista.	Matalan kynnyksen etäkulttuuri- ja liikuntapalveluita sekä maksuttomia kulttuuri- ja liikuntapalveluita kehitetään	Matalan kynnyksen maksuttomia liikuntapalveluita kehitetään kunnan liikuntapalveluiden toimesta. Kulttuuripalveluiden organisointia kuntalaisten toiveiden ja tarpeiden pohjalta: teatteri-, musiikkiesitykset yms	Hyvinvointiosasto	
	Erilaiset kulttuuritapahtumat tukevat ikäihmisten hyvinvointia musiikki, teatteri, taide, ilmaisutaito: osallistetaan ikäihmiset suunnitteluun	Hankkeistetaan ikääntyvien kulttuurihyvinvoinnin edistämisen tarpeita ja kehitetään kunnan toimesta kulttuurihyvinvointia ottamalla käyttöön hyviksi todettuja toimintamalleja.	Hyvinvointiosasto Vaalan Sydänyhdistys	Toteutunut

osallisuutta		asuntopalvelut, jossa kotoa kotiin - polku voitaisiin toteuttaa mahdollisimman joustavasti ikäihmisen tarpeet huomioiden.	Hyvinvointiosasto Hyvinvointialue	Hyvinvointisuunnittelija on tehnyt etsivää ja löytävää seniorityötä
	Kotikäynnit tukevat oikea-aikaisesti ja riittävän varhain hyvinvointihuolien tunnistamisessa	Seurakunta tekee kotikäyntejä.	Oulunkaari/kotipalvelu 2023 hyvinvointialue Vaalan Seurakunta	
Ikäihmisen ei tarvitse tuntea yksinäisyyttä Ikäihmisten mielen hyvinvointiin liittyviin haasteisiin tartutaan ajoissa	Löytävän seniorityön malli tukee ikäihmistä kokonaisvaltaisesti	Erittäin matalan kynnyksen lähestyminen ja yhteydenotot hyvinvointisuunnittelijaan Huoli-ilmoitukset Löytävän seniorityön malli pitää sisällään myös toimivat asuntopalvelut, jossa kotoa kotiin - polku voitaisiin toteuttaa mahdollisimman joustavasti ikäihmisen tarpeet huomioiden.	Hyvinvointiosasto KOY Vaalan Niska	Hyvinvointisuunnittelija on vastaanottanut huoli.ilmoituksia ja vienyt asioita eteenpäin Pohteen palveluihin sekä seurakuntaan
Ikäihmisillä on tietoa kuinka omaa mielen hyvinvointia parannetaan sekä tarjolla myös ammattiapua silloin kun oma-apu ei enää riitä	Ikäihmisten tuen polku tekee näkyväksi erilaiset tuen ja auttamisen muodot	Myös omaisille sekä läheisille tiedottamista	Viestinnän asiantuntija Hyvinvointiosasto Hyvinvointialue	Toteutunut: Kerhoissa tarjotaan jutteluapua sekä vahvistetaan mielen hyvinvointia
	Mielenterveyden haasteiden tunnistaminen ja näkyväksi tekeminen luentojen ja tiedon lisäämisen avulla	Mielenterveyden haasteet tunnistetaan ja mielenhyvinvointia vahvistetaan luennoilla sekä koulutuksilla. Henkilökunnan osaamista vahvistetaan.	Hyvinvointiosasto osaltaan	Toteutunut
Häpeän tunne "mielenterveyshaasteista" vähenee ja ikäihmisten kynnyks hakea apua ja	Lähipalvelut pyritään turvaamaan hyvinvointialueuudistuksessa		Koko kunta Hyvinvointiosasto Hyvinvointialue	

tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa paranee				
--	--	--	--	--

Elintavat ja terveystyöt

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023	
Ikäihmisten elintavat tukevat tervettä ikääntymistä toimintakyky säilyy hyvänä mahdollisimman pitkään	Ikäihmiset osaavat hyödyntää yksilöllistä elintapa- ja liikuntaneuvontaa, yhdistykset tiedottavat jäsenilleen kunnan tarjoamasta palvelusta	Tehdään elintapa- ja liikuntaneuvonta saavutettavaksi ikäihmisten keskuudessa tehostamalla markkinointia. Kunnan nettisivuilla on ajankohtainen tieto elintapa- ja liikuntaneuvonnasta. Mietitään palveluketjuja elintapaohjauksen ja liikuntaneuvonnan osalta. Kokeillaan ryhmämuotoista elintapaohjausta.	Hyvinvointiosasto	Toteutunut osittain	
	Ikäihmiset osaavat tunnistaa elintapoihinsa liittyviä seikkoja, jotka vaikuttavat terveeseen ikääntymiseen. Esimerkiksi päihteiden käytön riskirajat ovat tuttuja	Ikäihmisille tarjotaan luentoja ja koulutusta esim. terveellisestä ravinnosta, liikunnasta, ikäihmisten päihteiden käytöstä.			Toteutunut: Ikäihmisille kerrottu terveellisestä ruokavaliosta ja esim. Muistia tukevasta ruokavaliosta sekä ikäihmisten päihteiden käytöstä ja lääkkeitä
	Yhdistysten ryhmä- ja vertaisryhmätoiminta tukee ikäihmisten terveitä elintapoja				
	Löytävän seniorityön malli tukee ikäihmisen toimintakyvyn säilymistä	Tuetaan ikäihmisten toimintakyvyn säilymistä sekä kotona pärjäämistä.	Hyvinvointiosasto	Toteutunut mm. olohuone-toiminnassa	
Omaehtoinen liikkuminen	Yhdistykset osaltaan toteuttavat			Toteutunut	

lisääntyy, ruokavalio muuttuu terveellisemmäksi ja päihteiden ongelmallinen käyttö vähenee	ehkäisevän päihdetyön ohjelmaan kirjattuja toimenpiteitä			
	Oppilasravintola Sapuska tarjoaa mahdollisuuden ruokailuun ikäihmisille			
	Terveeseen ikääntymiseen liittyvää koulutusta ja asiantuntijaluentoja järjestetään	Järjestetään ikäihmisille asiantuntijaluentoja terveyteen liittyen. Syöpäosasto on järjestänyt joitakin syöpään liittyviä luentoja. Niissä on ollut runsaasti kävijöitä. Parin viime vuoden aikana on ollut vaikea saada luennoitsijoita. Yritämme vuoden - 23 aikana saada järjestetyksi luennon.	Hyvinvointiosasto Pohjois-Suomen Syöpäyhdistys, Vaalan kerho	Olohuonetoiminta: luentoja järjestetty

Taloudellinen toimeentulo

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Ikäihmisten huoli taloudellisesta toimeentulosta vähenee	Vähävaraisille ikäihmisille tarkoitettun Vaala-setelin käyttöönotto yhteistoiminnassa sosiaalipalvelujen sekä Vaala-setelitoimijoiksi ilmoittautuneiden yritysten ja yhdistysten kanssa.	Vaala-setelin kehittämistä jatketaan	Hyvinvointiosasto Hyvinvointialue	Vaala- setelin mahdollisuuksia selvitelty, tullut vastaan kysymys, onko enää toimiva alkuperäisen idean muodossa
	Tuetaan ikäihmisten osallistumista kansalaisopiston kursseihin taloudellisesti	Halvemmat kurssimaksut ikäihmisille - selvitetään mahdollisuuksia	Hyvinvointiosasto Sivistysosasto	
	Ikäihmisten tuen polku tekee näkyväksi etuudet ja muut tuen muodot	Kytetään mukaan välitystiliasiakkuudet, jossa sosiaalitoimisto toimii yhteistyössä.	Hyvinvointiosasto Viestinnän asiantuntija KOY Vaalan Niska	Ikäihmisten tuen polku - vaiheessa

		Informoidaan ikäihmisiä etuuksista sekä tuista sekä avustetaan esim. hakemusten täytössä		Niska: tarvittaessa avusteettu hakemusten täytössä
Ikäihminen ei tunne häpeää liittyen taloudellisen hyvinvoinnin huolenaiheisiin	Taloudellisen tilanteen-puheeksiottomallin juurruttaminen	Malli pilotoitu v 2021, jalkautettu Oulunkaarelle -> hyvinvointialueelle?	Hyvinvointiosasto Hyvinvointialue	Pohde aloittanut 2023, mallin käyttöönotto ei ole edennyt
	Taloudellisen hyvinvoinnin edistämiseen liittyvät paikalliset ja alueelliset palvelut tulevat tutuksi		Hyvinvointiosasto	HOP-hanke alkanut 2023, vaikka hanke koskettaa työikäisiä, niin samalla hyötyä myös ikäihmisille.

Osallisuus

Tavoite	Toimenpiteet	Tarkennettu sisältö	Vastuutaho	Tilinpäätös 2023
Ikäihmiset osallistuvat aktiivisesti heille suunnattujen palveluiden ja erilaisten toimintojen kehittämiseen	Vanhus- ja vammaisneuvoston rooli ikäihmisten asioiden edistäjänä tulee tutuksi	Tehdään yhteistyötä Vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa sekä kuullaan ja otetaan huomioon heidän toiveet Tiiviimpi yhteistyö yhdistysten ja vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa.	Hyvinvointiosasto Vanhus- ja vammaisneuvosto Yhdistykset	Toteutunut, vanhus- ja vammaisneuvosto on kokoontunut säännöllisesti ja edistänyt ikäihmisten asioita omalta osaltaan.
	Ikäihmisiä kuullaan heille suunnattujen palveluiden kehittämisessä	Osallistetaan ikäihmiset liikuntapalveluiden kehittämiseen. Hankkeistetaan ikääntyvien kulttuurihyvinvoinnin ja osallisuuden hyviä käytäntöjä ja		Hyvinvointiosasto

		<p>suunnitellaan tarpeiden mukaista toimintaa yhdessä kunnan, kulttuuritoimijoiden ja asumis- ja kotipalveluiden piirissä olevien ikäihmisten kanssa.</p> <p>Ikäihmisiä kuullaan heitä koskevissa asioissa ja palveluiden kehittämisessä</p> <p>Mietitään keinoja ikäihmisten kuulemiseksi.</p>		<p>Ikäihmisiä kuullaan heitä koskevissa asioissa ja palveluiden kehittämisessä</p> <p>Toteutunut ja jatkossakin kuullaan</p>
Ikäihmiset tuntevat kuuluvansa yhteisöön	Kuntalaiset saavat vähintään kaksi kertaa vuodessa paperisen kuntatiedotteen kotiinsa	Kuntalaiskirje jaetaan kaikille, joilla on postilaatikko (myös vapaa-ajan asukkaille)	Viestinnän asiantuntija koordinoi	Toteutunut
Toisistamme välittämisen ilmapiiri lisääntyy	Otetaan huomioon ikäihmisten rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa digikanavissa ja tarjotaan heille perinteisen vaikuttamisen mahdollisuus	Mitä on perinteisen vaikuttamisen keinot? Voiko kehittää ikäihmisten kuulemiseksi uusia keinoja, jotka ovat heille sopivia?	Hyvinvointiosasto	Toteutunut
Digihyvinvointi tukee ikäihmisen osallisuutta ja edistää palvelujen saavutettavuutta	Digitaitoja edistetään esimerkiksi digikummitoiminnalla	Kirjastolla alkuvuodessa digiopastaja	Hyvinvointiosasto	Toteutunut
	Digitaaliset palvelut ja digituki tulevat tutuksi	Digituen avulla parannetaan ikäihmisten mahdollisuutta käyttää verkossa olevia palveluja. Palvelut ja verkossa oleva informaatio tehdään saavutettavammaksi ikäihmisille.	Hyvinvointiosasto KOY Vaalan Niska Vanhus- ja vammaisneuvosto	Digiopastusta on ollut kirjastolla saatavilla.
		Digitaitoja harjoitellaan		

		ikäihmisten kanssa myös eri kerhoissa. Matalan kynnyksen opastus digitaitoihin. Digiturvallisuus. KELA-taksin tilaaminen ja ohje käyttöön tulee tutuksi ikäihmisille		
--	--	--	--	--

15. VUODEN 2023 TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET

VAALAN KUNTA
Vaalassa 27.3.2024

Esa Karjalainen, pj

Matti Halonen, 1. vpj

Osmo Mustonen 2. vpj

Marko Hiltunen

Elina Mannermaa

Leena-Kaisa Pärkkä

Reijo Virkkunen

Minna Kärkkäinen, kunnanjohtaja

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Tilinpäätös on laadittu hyvän kirjanpitoavan mukaisesti.

Suoritetusta tilintarkastuksesta on annettu kertomus tänään.

Vaalassa 27.5.2024

KPMG Oy Ab:

Antti Kääriäinen, JHT, KHT